

[38.] Med anledning därav hade marinförvaltningen och chefen för marin-staben i gemensam skrivelse den 3 oktober 1917, bland annat, föreslagit, att den i stat för kustartilleriets personal för år 1918 upptagna anvisningen å 44,000 kronor till lega och rekryteringskostnader skulle fördelas sålunda:

lega, räknad efter 12 kronor 50 öre per år, och övriga			
rekryteringskostnader, förslagsvis högst	kronor	28,500: —
extra rekryteringsbidrag,	»	»	11,000: —
tillfälliga rekryteringsbidrag,	»	»	4,500: —
		<u>Summa kronor</u>	<u>44,000: —</u>

I samma skrivelse hade myndigheterna jämväl avgivit förslag till bestämmelser för nämnda extra och tillfälliga rekryteringsbidrags fördelning, vilka bestämmelser skulle vara likartade för flottan och kustartilleriet.

För anställningspremier vid kustartilleriet hade för år 1918 beräknats ett belopp av 12,500 kronor, att utgå enligt samma grunder, som gällde för flottan. Av skäl, som i den av chefen för marinstaben med skrivelse den 20 oktober 1917 överlämnade, här ovan under punkt 4 omförmälda promemoria anförts för tilldelande av anställningspremier till f. d. stamanställt manskap vid sjömanskåren, ansåge chefen för kustartilleriet vara av vikt, att anställningspremier utginge jämväl till sådant f. d. stamanställt manskap av kustartilleriet, som vore villigt att taga förnyad anställning, men icke kunde komma i åtnjutande av rekapitulationspremier.

Under förutsättning att anställningspremiernas storlek samt antalet vakanser, som antoges kunna fyllas av f. d. fast anställt manskap, beräknades enligt i chefens för marinstaben berörda promemoria angivna grunder ävensom att vakansantalet, som beräknades bära årligen fyllas vid kustartilleriet, uppginge till 400, komme kostnaderna för ifrågavarande anställningspremier vid kustartilleriet att uppgå till

$$\frac{15}{100} \times 400 = 60; \quad \frac{1}{3} \times 60 \times 300 = 6,000$$

$$\frac{2}{3} \times 60 \times 125 = 5,000 \quad \underline{11,000 \text{ kronor.}}$$

Vad chefen för marinstaben i nämnda promemoria anført beträffande ny beräkningsgrund för anställningspremiernas storlek och desammas utbetalande biträdde av chefen för kustartilleriet.

Med tilläpande av nämnda beräkningsgrund hade beträffande kustartilleriet beräknats de belopp, varmed lega jämte anställningspremie skulle utgå vid olika vakansprocent av manskapsnumerären. Den så-

lunda erhållna slutsumman uppginge till 47,712 kronor 50 öre. Emellertid ansåge chefen för kustartilleriet nödvändigt, i syfte att underlätta rekryteringen och förebygga missräkningar bland dem, som sökte anställning, att bestämda tidsterminer efter vartannat fastställdes för varje truppförband, under vilka legans och anställningspremiernas storlek vore fixerade. På grund härav torde slutsumman böra avrundas uppåt och i staten för kustartilleriet upptagas till förslagsvis högst 50,000 kronor.

[38.]

Chefen för kustartilleriet hade vidare hemställt, att rekryteringsmedlen för kustartilleriet måtte, i likhet med vad som föreslagits beträffande flottan, uppdelas i dels lega jämte anställningspremier, dels övriga rekryteringskostnader. Storleken av sistnämnda kostnader hade beräknats i ungefärligt förhållande till hittills för ändamålet beräknade belopp. I enlighet härmed hade chefen för kustartilleriet i sitt förslag till stat för kustartilleriet för år 1919 under rubriken rekryteringskostnader upptagit lega och anställningspremier till 50,000 kronor och övriga rekryteringskostnader till 15,000 kronor eller sammanlagt 65,000 kronor. I anslutning till denna ändring i staten hade chefen för kustartilleriet därjämte föreslagit en ändring av anmärkning 3 vid samma stat i syfte att bringa denna anmärkning i överensstämmelse med motsvarande anmärkning för flottan.

I den av 1917 års riksdag fastställda staten för kustartilleriet funnes, såsom förut omnämnts, under rubriken rekryteringskostnader upptagna lega samt övriga rekryteringskostnader till ett belopp av 44,000 kronor. Marinförvaltningen hade upptagit av chefen för kustartilleriet beträffande rekryteringskostnaderna föreslagna ändringar i staten för kustartilleriet, varigenom denna i förevarande avseende skulle komma att ökas med 21,000 kronor.

Med avseende å *inkvarteringsbidrag* hade chefen för kustartilleriet anfört bland annat följande.

Antalet för officerare avsedda bostäder komme icke att ökas under år 1919, vadan för ovannämnda 2 kaptener och 5 löjtnanter kontant inkvarteringsbidrag borde beräknas. Härför erforderligt belopp utgjorde $800 + 1,500 = 2,300$ kronor. För år 1918 hade för sagda ändamål anvisats högst 41,435 kronor, på grund varav ifrågavarande belopp för år 1919 borde upptagas till högst 43,735 kronor. Å andra sidan kunde beloppet minskas med inkvarteringsbidrag för två för mintjänst utbildade reservofficerare, enär några dylika icke komme att vara i tjänstgöring under år 1919. Härigenom inbesparades 600 kronor. Till inkvarteringsbidrag för officerare och underofficerare borde följaktligen år 1919 anvisas högst $(43,735 - 600)$ 43,135 kronor.

Till inkvarteringsbidrag för underofficerskorpraler upptaget belopp hade av chefen för kustartilleriet beräknats på följande sätt:

[38.]

Enligt 1918 års stat utginge anslaget med högst 28,800 kronor. För en ökning i nämnda års stat med 12 löner i 1:a lönegraden beräknades ett belopp av 1,493 kronor. För år 1919 föresloges en ökning med 9 löner i samma lönegrad, varemot svarade en höjning av $\frac{9 \times 1,493}{12}$

eller i runt tal 1,120 kronor. Anslagsbeloppet för år 1919 syntes sålunda böra upptagas till i runt tal 30,000 kronor.

Redan i sitt förslag till stat för år 1918 hade chefen för kustartilleriet hemställt, att inkvarteringsbidrag skulle utgå jämväl till underofficer över stat, oberoende av om han vore gift eller ej, och i sådant syfte föreslagit viss ändrad lydelse av anmärkning 2 till staten för kustartilleriets personal. Ändringen vore betingad däraf, att en ogift underofficer över stat eljest skulle bliva i ekonomiskt avseende ogynnsammare ställd än en underofficerskorpral, enär den förstnämnde till följd av sin grad ej kunde inkaserneras tillsammans med manskapet och alltså måste förhyra bostad. Då det torde höra till undantagsfallen, att en underofficerskorpral, som varit så länge i tjänst, att han befordrats till underofficer över stat, vore ogift, hade det dock ej ansetts erforderligt att av denna anledning beräkna någon höjning i det för inkvarteringsbidrag för underofficerskorpraler beräknade beloppet. Mot ifrågavarande förslag hade marinförvaltningen ej haft något att erinra. Då emellertid ämbetsverket ej föreslagit motsvarande ändring beträffande underofficer över stat vid flottan, hade föredragande departementschefen, enligt vad av honom uttalades i statsverkspropositionen till 1917 års riksdag, ansett sig för det dåvarande icke böra biträda ifrågavarande förslag. Vid 1917 års riksdag hade ej heller vidtagits någon ändring härutinnan. Då chefen för kustartilleriet emellertid funne det vara förenat med rättvisa och billighet, att en underofficer över stat ej bleve sämre ekonomiskt ställd än en underofficerskorpral, ansåge sig bemälda chef ånyo böra upptaga ifrågavarande förslag, samtidigt som han ville framhålla önskvärdheten däraf, att ovan angivna anledning, som stått hindrande i vägen för frågans lösning vid 1917 års riksdag, måtte undanröjas därigenom, att enahanda förmån jämväl bereddes flottans underofficerare över stat.

Marinförvaltningen hade ej något att erinra mot den av chefen för kustartilleriet föreslagna ändringen i anmärkning 2 till staten för kustartilleriets personal.

I överensstämmelse härmed hade marinförvaltningen upptagit anvisningen till inkvarteringsbidrag i enlighet med chefens för kustartilleriet förslag till 43,135 kronor för officerare och underofficerare samt till 30,000 kronor för underofficerskorpraler eller till sammanlagt 73,135 kronor.

Med avseende å *lönetillägg* och *uppmuntringspenningar* hade chefen för kustartilleriet i huvudsak anført följande. [38.]

I 1917 års stat upptoges till lönetillägg och uppmuntringspenningar resp. 19,000 och 16,000 kronor, vilka belopp för år 1918 hade höjts till resp. 28,000 och 20,000 kronor med hänsyn dels till att ifrågavarande anvisningar i staten numera gäves beteckningen »högst», dels till att antalet löner i 1:a och 2:a lönegraderna i 1918 års stat vore väsentligt större än tillförne. I 1919 års stat hade antalet löner i 1:a lönegraden (underofficerskorpraler) ökats, samtidigt som en motsvarande minskning vidtagits inom 4:e lönegraden. Denna omständighet syntes dock ej böra föranleda någon ökning av ifrågavarande anslag, vilka sålunda bibehållits vid samma belopp som för år 1918, eller resp. 28,000 och 20,000 kronor.

Marinförvaltningen hade i överensstämmelse härmed i staten för kustartilleriet upptagit anvisningarna till lönetillägg och uppmuntringspenningar med oförändrade belopp.

I sitt förenämnda statförslag hade chefen för kustartilleriet vidare anmält, att under år 1919 kunde förväntas, att högst 31 värnpliktiga komme att antagas till reservofficersaspiranter samt att högst 28 av dessa bleve konstituerade till fänrikar i reserven. I enlighet härmed hade marinförvaltningen i sitt förslag till stat för kustartilleriet upptagit anvisningen till *beklädnadshjälp till reservofficersaspiranter och fänrikar i reserven* till ett sammanlagt belopp av 14,900 kronor eller samma belopp, som funnes upptaget i staten för innevarande år.

Vidare hade marinförvaltningen i sitt förslag till stat för kustartilleriet upptagit ett arvode av 1,865 kronor att, i avvaktan på lösningen av frågan om kommandantskapet i Vaxholms fästning, utgå till den överstelöjtnant, som uppehölle regementschefsbefattningen vid Vaxholms kustartilleriregemente.

I anslutning till vad chefen för kustartilleriet i övrigt föreslagit beträffande här ifrågavarande stat hade marinförvaltningen upprättat förslag till stat för kustartilleriets personal för år 1919, slutande å en summa av 1,736,438 kronor 10 öre.

Om, i likhet med vad som skett för åren 1915, 1916, 1917 och 1918, förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal beräknades till statens med 4 % nedsatta slutsumma, skulle auslagsbeloppet för år 1919 bliva i jämnt tal 1,666,980 kronor, vilket i jämförelse med anslagets belopp för år 1918, eller 1,616,726 kronor, utgjorde en ökning av 50,254 kronor.

Marinförvaltningens förslag till stat för kustartilleriet föranleder från min sida icke erinringar eller uttalanden i vidare mån än som här nedan sägs. Departements-
chefens ytt-
rande.

[38.] Beträffande *stamofficerare* hava verkställda beräkningar givit vid handen att, om kustartilleriets stat utökas i enlighet med chefens för kustartilleriet förslag, möjlighet föreligger att under år 1919 besätta samtliga officersbeställningar i löjtnants- samt högre grader. I underlöjtnants- och fänriksgraderna torde däremot ett mindre antal vakanser uppstå. Detta synes dock ej ur budgetteknisk synpunkt kunna medföra någon olägenhet med hänsyn till avlöningsanslagets karaktär av förslagsanslag. Jag anser mig därför böra biträda chefens för kustartilleriet förslag till ökning av officerskåren.

De *reservofficerare*, vilka utbildats enligt äldre bestämmelser och under år 1919 skola fullgöra 6 månaders repetitionsövning, hava i chefens för kustartilleriet av marinförvaltningen förordade statförslag beräknats till ett antal av 9 (reservunderlöjtnanter), under det att förut endast 5 beräknats inställa sig till sådan tjänstgöring. Då det antal reservofficersaspiranter, som enligt dessa utbildningsbestämmelser årligen antagits, uppgått till högst 6, anser jag, att skäl icke föreligger att nu vidtaga någon ändring i detta avseende. En minskning av ifrågavarande antal reservofficerare från 9 till 5 skulle medföra en besparing av $4 \times 900 = 3,600$ kronor.

Chefen för kustartilleriet har i sitt statförslag ej såsom hittills beräknat några kostnader för avlöning av *reservofficersaspiranter*. Detta sammanhänger med ett förslag till omläggning av bestämmelserna för utbildning av reservofficerare till mintjänst, för vilket förslag jag i detta sammanhang torde få redogöra.

I propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag framhölls i fråga om reservofficerarnas utbildning vid kustartilleriet, att minavdelningens reservofficerare fortfarande borde uttagas bland sjökaptener och styrmän, samt uttalades, att med tillämpning av de beräkningsgrunder, som kommit till användning vid bestämmandet av flottans behov av reservofficersaspiranter, kustartilleriets årskontingent av reservofficersaspiranter kunde beräknas till 4 för mintjänst. Enligt berörda proposition skulle å sjömanshus inskrivna sjökaptener och styrmän avses att vid inträdet i värnpliktsåldern fördelas mellan marinen i allmän tjänst för utbildning till underbefäl vid flottan och marinen i kustartilleritjänst för utbildning till reservbefäl vid minavdelningen. Mot ifrågavarande förslag hade riksdagen intet att erinra. Utfallet av inskrivningarna har nu visat, att kategorien sjökaptener och styrmän i opåräknad grad förminskats. Sålunda hava år 1915 endast 4 sjökaptener och styrmän inskrivits, år 1916 endast 1 och år 1917 6. På grund av detta ringa antal har någon fördelning mellan flottan och kustartilleriet ej kunnat äga rum, utan hava samtliga

tilldelats flottan, där behovet är vida större än vid kustartilleriet. [38.] Då sålunda kustartilleriet alltifrån 1915 ej kunnat tilldelas några värnpliktiga för utbildning till reservbefäl vid minavdelningen och ovisst torde vara, om tillgången på sjökaptener och styrmän i framtiden kommer att bliva så stor, att såväl flottans som kustartilleriets behov kunna bliva ens tillnärmelsevis tillgodosedda, har chefen för kustartilleriet i skrivelse den 21 oktober 1916 gjort framställning därom, att kustartilleriets behov av reservbefäl, avsedda för mintjänst, måtte fyllas på samma sätt som beträffande artilleriavdelningen, nämligen genom uttagning bland kategorien studenter och likställda. Beträffande möjligheten att på detta sätt erhålla fullt lämplig personal har chefen för kustartilleriet i berörda skrivelse anfört följande.

Genom att beträffande studenter och likställda uppställa en viss, om ock tämligen ringa fordran på sjövana skulle man säkerligen erhålla personer, som väl lämpade sig för och med intresse ägnade sig åt här ifrågavarande utbildning. Någon svårighet att bland studenter och likställda uttaga på detta sätt kvalificerad personal torde ej heller förefinnas, om man, såsom chefen för kustartilleriet tänkt sig, inskränkte sig till att fordra en viss färdighet i handhavande av segel- eller motorbåt. Bemälda chef vore viss om, att för många unga män, som under uppväxtåren genom segling och motorbåtsfärder förvärvat en större eller mindre kännedom om våra skärgårdar, helt säkert skulle betraktas såsom eftersträvansvärt att fullgöra sin värnplikt vid kustartilleriets minavdelning, där de under skärgårdsnavigering och andra övningar kunde få praktisk användning för sin redan förvärvade sjövana.

Mot detta chefs för kustartilleriet förslag har chefen för marin-staben, enligt vad sistnämnde chef meddelat i utlåtande den 1 november 1916, ej haft något att erinra.

Enligt propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag ansågs den årliga uttagningen av ynglingar med högre allmänbildning för utbildning till reservbefäl vid artilleriavdelningen böra uppgå till 24. Genom att jämväl rekrytera minavdelningens reservbefäl från kategorien studenter och likställda skulle kustartilleriets sammanlagda årsbehov uppgå till 28. Enligt vad jag inhämtat, är från lantförsvarsdepartementets sida intet att erinra mot ifrågavarande ökade tilldelning av studenter och likställda till kustartilleriet.

De skäl, som förebragts för en omläggning av uttagning av värnpliktiga för utbildning till reservbefäl vid kustartilleriets minavdelning, finner jag fullt övertygande. Detta reservbefäls utbildning bör ordnas i likhet med vad förhållandet är beträffande dem, som utbildas till reservbefäl vid kustartilleriets artilleriavdelning, på sätt följande tablå utvisar.

[38.]

	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1:a året.....												F ö r s t a
2:a året.....	t j ä n s t g ö r i n g.											
3:e året.....						Reservofficers- aspirantkurs.		Repetitions- övning.*)				
4:e året.....												

Av de ynglingar med högre allmänbildning, vilka årligen inkallas till fullgörande av 500 dagars värnpliktstjänstgöring vid kustartilleriet och som avses för mintjänst, äga de, som önska fortsätta utbildningen till officer i kustartilleriets reserv, vid avslutandet av första tjänstgöringen (458 dagar) därom göra anmälan; för dessa tillkommer då en reservofficersaspirantkurs av omkring tre månader, som fullgöres under 3:e året i samband med anbefalld repetitionsövning (42 dagar). Efter tjänstgöringens slut utnämnas de i reservofficersaspirantkursen godkända till fänrikar i kustartilleriets reserv. Övriga värnpliktiga, som fullgjort 500 dagars tjänstgöring, tillhöra under sin återstående värnpliktstid vederbörlig klass, och av dessa äro de, vilka i erforderlig grad tillgodogjort sig utbildningen, avsedda att vid mobilisering konstitueras till officerare i kustartilleriets reserv.

Efter officersutnämningen böra de för mintjänst avsedda officerarna i reserven vara skyldiga att, så länge de kvarstå i reserven, i likhet med dem, som utbildats för artilleritjänst, fullgöra vissa repetitionsövningar. De böra jämväl liksom dessa kunna under vissa förutsättningar vinna kaptensbefordran ävensom under utbildning och tjänstgöring tillerkännas enahanda förmåner, vilka tillkomma dem, som utbildats för artilleritjänst.

Enligt propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag beräknades de årliga kostnaderna för kustartilleriets reservofficersorganisation, sedan densamma blivit fullt genomförd, till omkring 26,000 kronor. Den nu föreslagna omläggningen av uttagning och utbildning av officerare i kustartilleriets reserv, avsedda för mintjänst, skulle medföra, att nämnda kostnader efter genomförd organisation komme att minska till omkring 20,000 kronor.

Beträffande *rekryteringskostnaderna* har marinförvaltningen i sin berörda skrivelse den 22 oktober 1917 föreslagit vissa åtgärder till underlättande av rekryteringen vid kustartilleriet. Dessa åtgärder äro likartade med dem, som av marinförvaltningen förordats beträffande sjömanskåren.

*) Repetitionsövningen förlägges för reservofficersaspiranterna före reservofficersaspirantkursen.

Såsom framgår av mitt yttrande under punkt 4 här ovan, har jag biträtt marinförvaltningens omförmälda förslag med hänsyn till nödvändigheten att söka i möjligaste mån hålla sjömanskårens numerär fulltalig. Enahanda anledning till dylika åtgärders vidtagande föreligger även beträffande kustartilleriet. Till belysande härav torde jag få meddela följande siffror beträffande antalet vakanser bland kustartilleriets manskap samt vakansprocenten av numerären för tiden den 10 oktober 1913—10 december 1917.

[38.]

10/10 1913	94 6.9 %
10/1 1914	180
10/4 1914	129
10/7 1914	143
10/10 1914	134 9.8 %
10/1 1915	37
10/4 1915	29
10/7 1915	65
10/10 1915	83 6.5 %
10/1 1916	92
10/4 1916	45
10/7 1916	75
10/10 1916	99
15/12 1916	256 19.8 %
10/1 1917	255
10/4 1917	254
10/7 1917	265
10/10 1917	268
10/12 1917	393 30.6 %

Ovanstående tablå utvisar, att antalet vakanser bland kustartilleriets manskap under de senaste två åren stigit i avsevärd grad och i december 1917 nått en synnerligen hög siffra. Jag anser mig på grund härav böra förorda, att rekryteringsmedlen i 1919 års stat för kustartilleriets personal beräknas enligt marinförvaltningens förslag.

I fråga om *inkvarteringsbidrag* har jag icke något att erinra mot, att anmärkning 2 till ifrågavarande stat ändras på sådant sätt, att inkvarteringsbidrag kan utgå jämväl till ogift underofficer över stat.

Marinförvaltningens förslag om upptagande i staten av ett arvode av 1,865 kronor till den överstelöjtnant, som uppehölle regementschefsbefattningen vid Vaxholms kustartilleriregemente, anser jag mig icke böra biträda.

[38.] Enligt vad jag sålunda anfört skulle staten för kustartilleriets personal för år 1919 sluta å ett belopp av 1,730,973 kronor 10 öre.

Om, i likhet med vad som skett för åren 1915—1918, förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal beräknas till statens med 4 % nedsatta slutsumma, skulle anslagsbeloppet för år 1919 bliva i jämnt tal 1,661,734 kronor, vilket i jämförelse med anslaget belopp för år 1918 eller 1,616,726 kronor utgör en ökning av 45,008 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att godkänna stat för kustartilleriets personal av den lydelse, bilagan nr 12 vid detta protokoll utvisar;

dels ock att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal

nu	kronor 1,616,726: —
med	» 45,008: —
till	kronor 1,661,734: —

2. Rekapitulations- och avskedspremier vid kustartilleriet.

[39.] Under åberopande av vad jag under punkt 5 här ovan anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 44,000 kronor till *rekapitulations- och avskedspremier vid kustartilleriet*.

Rekapitulations- och avskedspremier vid kustartilleriet.
(Ordinarie anslag.)

Intendenturen.

3. Beklädnad åt kustartilleriets manskap.

[40.] I fråga om anslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap har marinförvaltningen i sin förenämnda skrivelse den 22 oktober 1917 anfört huvudsakligen följande.

Förevarande anslag vore i 1917 års riksstat upptaget med ett belopp av 142,400 kronor. På grund av de uppdrivna prisen å beklädnadspersedlar och materialier kunde emellertid befaras, att detta anslag för nämnda år komme att uppvisa en brist, som ej torde understiga 10,000 kronor.

Beklädnad åt kustartilleriets manskap.
(Ordinarie anslag.)

Redan under år 1916 hade uppstått en brist å anslaget av 16,881 kronor 31 öre, vadan sålunda vid 1917 års slut utgifterna torde komma att uppvisa en summa, som med lägst omkring 26,900 kronor överstege å anslaget anvisade medel. [40.]

I riksstaten för år 1918 vore anslaget uppfört med ett belopp av 142,800 kronor. Tillika beviljade 1917 års riksdag, efter förslag av Kungl. Maj:t, till förstärkning av ifrågavarande anslag på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 28,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav disponera erforderlig del redan under år 1917.

Under förutsättning att det av 1917 års riksdag sålunda beviljade extra anslaget disponerades för täckande av beräknad brist å beklädnadsanslaget vid 1917 års slut, vilken, såsom nyss angivits, kunde uppskattas till 26,900 kronor, återstode till förstärkande av beklädnadsanslaget för år 1918 allenast omkring 1,700 kronor. För år 1918 bleve alltså ett belopp av högst 142,800 + 1,700 eller 144,500 kronor disponibelt för att täcka beklädnadskostnaderna. Då anslagsbehovet för år 1918 av marinförvaltningen beräknats till 203,580 kronor, kunde sålunda en brist av omkring 59,080 kronor befaras uppstå vid 1918 års utgång.

Vid äskande av medel å här ifrågavarande anslag hade av Kungl. Maj:t hittills lagts till grund en beräkning av kostnaderna för beklädnadens årliga underhåll av 108 kronor per man. Denna grund för anslagets beräkning hade visat sig icke längre hållbar.

De verkliga kostnaderna för underhåll av beklädnaden år 1917 uppginge enligt gällande medelpris till följande belopp:

Vid Karlskrona kustartilleriregemente och Älvsborgs kustartillerikår.

Artilleri-, min-, ekonomi- och hantverksavdelningarna:

underofficerskorpral	kronor 148: 57
övriga	» 137: 47

Maskinavdelningen:

underofficerskorpral	kronor 153: 94
övriga.....	» 142: 16

Vid Vaxholms kustartilleriregemente.

Artilleri-, min-, ekonomi- och hantverksavdelningarna:

underofficerskorpral	kronor 157: 90
övriga.....	» 146: 96

[40.]

Maskinavdelningen:

underofficerskorpral kronor 149: —
 övriga..... » 136: 90

Om dessa kostnader för de olika manskapskategorierna kunde beräknas bliva gällande jämväl under år 1919 och det räknades med den manskapsnumerär, som föresloges för sagda år, fördelad enligt från chefen för kustartilleriet under hand erhållen uppgift, skulle den del av förevarande anslag, som avsåges för underhåll av beklädnaden, år 1919 komma att uppgå till 187,136 kronor 40 öre.

På skäl, som marinförvaltningen angående anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna anförte, ansåge marinförvaltningen det vara tillrådligt att för år 1919 räkna med en ökning av 20 % på de för år 1917 gällande underhållskostnaderna.

Med tillämpning härav torde för underhåll av beklädnad år 1919 böra beräknas ett belopp av kronor 224,564: —

Med hänvisning till vad under anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna anförts beträffande sängservis, hade marinförvaltningen beräknat medelsbehovet för sängservisens underhåll även för år 1919 enligt hittills följda grunder.

Under förutsättning, att 88 man bodde utom kaseren, borde kostnaden för underhåll och sängservis beräknas för $1,288 - 88 = 1,200$ man à 3 kronor eller » 3,600: —

Summa kronor 228,164: —

Då emellertid såväl den befarade bristen för år 1918, 59,080 kronor, som behovet av medel å anslaget för år 1919, 228,164 kronor, vore beräknade under förutsättning att alla i stat upptagna beställningar bleve tillsatta, men detta sannolikt ej komme att bliva fallet, ansåge marinförvaltningen ifrågavarande belopp kunna minskas med 10 % till i avrundade tal 53,000, resp. 205,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels att i riksstaten för år 1919 höja reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap, vilket i 1918 års riksstat vore upptaget till 142,800 kronor, med 62,200 kronor till 205,000 kronor, dels att å extra stat för år 1919 till bestridande av höjda beklädnadskostnader bevilja ett förslagsanslag av

högst 53,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera [40.]
erforderlig del redan under år 1918.

Jag vill till en början erinra, att de belopp, 142,400, resp. 142,800 kronor, varmed förevarande anslag uppförts i riksstaten för åren 1917 och 1918, motsvara dem, som för sagda år beräknats i propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag. För år 1919 har anslaget i nämnda proposition upptagits till samma belopp som för år 1918.

På sätt marinförvaltningen påvisat, hava kostnaderna för beklädnad åt kustartilleriets manskap avsevärt ökats genom de stegrade materialprisen. Härigenom har vållats, att det ordinarie beklädnadsanslaget visat sig otillräckligt för sitt ändamål. Sålunda förefanns redan vid 1916 års slut en brist i anslaget av omkring 16,900 kronor. Marinförvaltningen har nu förutsatt, att dylik brist kommer att uppstå även under följande år, och beräknat densamma för år 1917 till omkring 10,000 kronor. För täckande av båda nämnda belopp, utgörande sammanlagt omkring 26,900 kronor, finnes tillgängligt det å extra stat för år 1918 beviljade förstärkningsanslaget av 28,600 kronor. Av nämnda förstärkningsanslag skulle alltså vid 1917 års slut återstå omkring 1,700 kronor.

Även för år 1918 har marinförvaltningen räknat med en brist i anslaget, uppgående till omkring 59,080 kronor. Denna summa utgöres av skillnaden, uttryckt i avrundat tal, mellan det av ämbetsverket för år 1918 såsom behövt beräknade beloppet, 203,580 kronor, och det å samma års stat uppförda ordinarie anslaget, 142,800 kronor, ökat med berörda återstod, 1,700 kronor, å förstärkningsanslaget för år 1918.

Beräknas, i likhet med vad som föreslagits under punkt 8 här ovan angående beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna, ett avdrag med 5 % å nämnda belopp, 59,080 kronor, eller i avrundat tal 2,950 kronor på grund av påräkneliga vakanser, skulle vid 1918 års slut förefinnas en brist av omkring 56,130 kronor. För täckande av denna brist torde medel böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Till frågan härom återkommer jag i annat sammanhang.

Beträffande marinförvaltningens förslag i fråga om sättet för beräkningen av det ordinarie anslaget för år 1919 finner jag mig, med hänvisning till vad jag anfört under punkt 8 här ovan angående beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna, icke kunna biträda detta förslag, utan anser jag mig i stället böra förorda, att anslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap tillsvidare och intill dess mera normala förhållanden inträtt beräknas i enlighet med hittills gällande grun-

Departementa-
chefens
yttrande.

- [40.] der, men att den brist i anslaget, som kan beräknas uppkomma till följd av dyrtiden, täckes genom ett extra anslag. Detta anslag torde av skäl, som under nyss åberopade punkt 8 finnas anförda, lämpligen kunna upptagas till 45 % av det ordinarie anslagets nuvarande belopp eller till i avrundat tal 64,300 kronor.

I anslutning härtill torde anslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap böra i riksstaten för år 1919 upptagas såsom *oförändrat ordinarie reservationsanslag* med kronor 142,800: —

4. Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap.

- [41.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anför, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
- att till *förstärkning* av ordinarie reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 64,300 kronor.

Förstärkning
av reserva-
tionsanslaget
till beklädnad
åt kustartille-
riets manskap.
(Extra anslag.)

5. Naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet.

- [42.] Ifrågavarande anslag är i 1918 års riksstat upptaget till 582,100 kronor eller samma belopp, som i propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag beräknats för sagda år.

Naturaunder-
håll åt perso-
nal vid kust-
artilleriet.
(Ordinarie
anslag.)

Såsom förstärkning av detta anslag har i samma års riksstat uppförts ett extra förslagsanslag, högst 116,400 kronor, utgörande 20 % av det ordinarie anslaget, vadan sålunda för bestridande under år 1918 av kostnader för naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet finnas anvisade sammanlagt 698,500 kronor.

I berörda proposition nr 60 till 1914 års senare riksdag är naturaunderhållsanslaget för kustartilleriet för år 1919 beräknat till samma belopp, 582,100 kronor, som för år 1918.

I förutnämnda skrivelse den 22 oktober 1917 har marinförvaltningen erinrat, att till grund för beräkandet av naturaunderhållsanslaget ursprungligen legat en portionskostnad av 58 öre per man och dag, men att de verkliga portionskostnaderna under år 1917 i medeltal uppgått per man och dag till omkring 1 krona 19 öre samt lägst utgjort

1 krona 3 öre och högst 1 krona 33 öre. Nämnda kostnader hade sålunda i medeltal varit mera än 100 % högre än de kostnader, som legat till grund för anslagsberäkningen. [42.]

Under år 1916 hade utgifterna å förevarande anslag uppgått till 944,980 kronor 24 öre, under det att anslaget i riksstaten för samma år var upptaget till 581,700 kronor. Detta anslag hade alltså under nämnda år överskridits med omkring 62 %.

Av samma skäl, som av marinförvaltningen anförts i berörda skrivelse den 22 oktober 1917 beträffande naturaunderhållsanslaget för flottan, syntes en förhöjning av ifrågavarande anslag för år 1919 med 62 % vara erforderlig, och beräknades anslagsbehovet för naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet för nämnda år sålunda uppgå till 943,002 kronor.

På grund härav har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för år 1919 höja förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet från 582,100 kronor med 360,902 kronor till 943,002 kronor.

Under punkt 10 här ovan har jag omförmält, hurusom till uppbördsmän vid vissa marinens matinrättningar för närvarande utginge särskild ersättning för det besvär och det ansvar, varmed dessa uppbördsmanbefattningar vore förenade. Jag omnämnde därvid, att ersättningen enligt de grunder, som antagits vid 1911 års riksdag, för var och en av ifrågavarande uppbördsmän utbetalades med högst 25 och lägst 10 kronor för månad, samt att genom nådigt brev den 17 november 1911 bestämts, bland annat, vid vilka matinrättningar sådan ersättning skulle utbetalas, och det antal månader, varunder ersättningen finge vid varje av dessa matinrättningar utgå. Bland de kustartilleriet tillhörande matinrättningar, vid vilka sådan särskild ersättning ifrågakommer och vilka finnas angivna i den av Kungl. Maj:t årligen fastställda staten för fördelning av ordinarie anslagsmedlen för kustartilleriet och kustfästningarna, ingår även matinrättningen vid Almö eller Aspö (utanför Karlskrona); och är i nämnda stat upptagen ersättning med 10 kronor i månaden till uppbördsman vid matinrättningen å Almö eller Aspö under 5 månader om året.

I skrivelse den 27 november 1916 har marinförvaltningen anmält, att chefen för Karlskrona kustartilleriregemente i sitt förslag till beräkning av utgifterna för regementet för år 1917 härutinnan föreslagit den ändring, att dylik ersättning skulle till en var av uppbördsmännen vid matinrättningarna å Almö och Aspö under nämnda år utgå med 10

[42.] kronor för månad under 6 månader om året; och har marinförvaltningen för egen del förklarat sig icke hava något att erinra mot det av be-
mälde regementschef sålunda framställda förslaget.

Med anledning härav anbefalldes marinförvaltningen genom nådigt brev den 19 maj 1917 att i samband med övriga förslag, avsedda att framläggas i statsverkspropositionen till 1918 års riksdag, göra den framställning, vartill omständigheterna kunde föranleda, beträffande särskild ersättning för år 1917, utöver vad gällande stat upptoge, till uppbördsmän vid matinrättningarna å Almö och Aspö.

Marinförvaltningen har nu i sin förberörda skrivelse den 22 oktober 1917 återupptagit nyssnämnda framställning beträffande tillerkännande av ersättning för samma år till uppbördsmännen å Almö och Aspö samt därvid tillika såsom sin mening uttalat, att Kungl. Maj:t borde för framtiden äga att i överensstämmelse med hittills följda grunder medgiva, i vilka fall och för vilken tid särskild ersättning finge utgå till uppbördsmän vid marinens matinrättningar i land.

Departements-
chefens
yttrande.

Under punkt 44 här nedan hemställer jag, bland annat, att anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel måtte ökas med 12,500 kronor genom överflyttning från naturaunderhållsanslaget av kostnaderna för underhåll m. m. av utspisningsmateriel, vilka förut utgått av sistnämnda anslag. På grund härav torde natura-
underhållsanslaget, vilket i 1918 års stat upptagits till 582,100 kronor, böra minskas med berörda belopp, 12,500 kronor, till 569,600 kronor.

I överensstämmelse med vad jag anfört under punkt 10 här ovan angående naturaunderhåll åt personal vid flottan finner jag mig böra förorda, att anslaget beräknas enligt hittills tillämpade grunder, men att till förstärkning av detsamma för år 1919 äskas ett extra anslag, uppgående till viss procent av det ordinarie anslagets belopp. Beträffande storleken av denna förstärkning har jag av skäl, som under nyss åberopade punkt 10 angivits, ansett mig böra stanna vid en ökning av 45 % eller i avrundat tal 256,300 kronor.

På sätt under nyssnämnda punkt omförmälts, har jag ansett lämpligt, att åt Kungl. Maj:t lämnas ett generellt bemyndigande att i enlighet med hittills följda grunder bestämma, i vilka fall och för vilken tid särskild ersättning må utgå till uppbördsmän vid marinens matinrättningar. Vad vidare beträffar den ifrågasatta ändringen i grunderna för ersättningens utgående till uppbördsmän vid Almö och Aspö under år 1917, vilken föranletts av förbandenvarande förhållanden, har jag icke något att däremot erinra; och har jag härmed velat bringa

[44.]	I. Underhåll av byggnader	kronor 10,200:—
	II. Underhåll av kustfästningarnas inventarier.....	» 11,100:—
	III. Åtskilliga behov	» 4,750:—
		<hr/>
		Summa kronor 26,050:—

I nämnda belopp, 26,050 kronor, voro icke inberäknade några kostnader till följd av inträffade prisstegringar å materialier och arbete. Beträffande sättet för bestridandet av utgifter, som kunde föranledas av dylika prisstegringar, anförde föredragande departementschefen i statsverkspropositionen till 1917 års riksdag att, därest det ordinarie anslaget för år 1918 skulle visa sig otillräckligt, Kungl. Maj:t borde äga att, i den mån de ökade utgifterna från anslaget föranletts av prisökningar å materialier och arbete, låta av tillgängliga medel förskjuta erforderlig fyllnad, varom sedermera anmälan skulle ske till riksdagen för förskottets ersättande.

Enligt vad riksdagen anmälde i skrivelse (nr 5) den 16 juni 1917, har riksdagen icke ansett sig kunna biträda denna departementschefens uppfattning; och har riksdagen i förevarande hänseende vidare anført att, då 1916 års riksdag i fråga om anslaget till flottans nybyggnad och underhåll uttalade, att förskott av nyssnämnd art icke syntes böra ske annat än i den mån de ökade utgifterna från anslaget föranletts av prisökningar å materialier och arbete, föranleddes detta därav, att riksdagen ansåg fartygsmaterielens underhåll icke kunna utan våda uppskjutas. Då emellertid åtskilliga av de underhållsarbeten, som förekomme vid fästningarna, torde vara av den art, att därmed utan större olägenheter kunde anstå, till dess erforderliga medel hunnit av riksdagen anvisas, syntes det riksdagen lämpligare, att till ett kommande år ett förstärkningsanslag vid förevarande anslag, i likhet med vad redan skett beträffande ett flertal anslag av motsvarande beskaffenhet, bleve å riksstaten uppfört.

Marinförvaltningen har nu i förberörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 anmält, att i de förslag till beräkning av utgifterna för år 1919, som inkommit till ämbetsverket från kommandanterna i kustfästningarna och truppförbandscheferna vid kustartilleriet, avsevärda ökningsupptagits i fråga om olika poster av ifrågavarande anslag, varigenom hela anslaget för år 1919 skulle uppgå till 742,250 kronor. Med hänsyn till förutnämnda, av 1917 års riksdag gjorda uttalande hade emellertid marinförvaltningen icke ansett sig i detta sammanhang böra taga hänsyn till de föreslagna ökningarna, i den mån de grundade

sig på av rådande dyrtid föranledda prisstegringar å materialier och arbete.

[44.]

Emellertid föreläge enligt marinförvaltningens mening sådana anledningar till höjning av anslaget i fråga, som även under normala förhållanden skulle verka i sådan riktning.

I första hand måste hänsyn tagas till sådana nyanläggningar och nyanskaffningar, som krävde underhåll under år 1919 och för vilka underhållsmedel ej beräknats vid anslagsbeloppets bestämmande vid 1917 års riksdag. I en till marinförvaltningen ställd hemlig skrivelse av den 15 augusti 1917, varmed överlämnats de från kommandanterna och truppförbandscheferna inkomna förslagen till anslagets beräkning för år 1919, hade chefen för kustartilleriet såsom sin åsikt framhållit att, fränsett prisstegringar, följande öknningar i underhållsanslaget erfordrades, nämligen:

för underhåll av byggnader	kronor	21,100:—
» underhåll av kustfästningarnas inventarier	»	34,750:—
» åtskilliga behov	»	45,300:—
		<hr/>
	Summa kronor	101,150:—

Då de öknningar, som av chefen för kustartilleriet sålunda upptagits för underhåll av byggnader och kustfästningarnas inventarier, uteslutande förorsakades av nyanläggningar och nyanskaffningar, biträdde marinförvaltningen chefens för kustartilleriet förslag i fråga om nämnda kostnadsberäkningar, uppgående till resp. 21,100 och 34,750 kronor.

Beträffande den av chefen för kustartilleriet föreslagna höjningen med 45,300 kronor till åtskilliga behov inginge i detta belopp en post å 25,000 kronor för upprätthållande av sjöförbindelser. Då emellertid sistnämnda belopp vore avsett jämväl för att möta de ökade kostnaderna för kol och olja, ansåge marinförvaltningen, att den föreslagna ökningen av det för ifrågavarande ändamål avsedda beloppet borde minskas med 10,000 kronor, vadan ökningen i nu förevarande avseende torde kunna i detta sammanhang begränsas till 15,000 kronor.

Marinförvaltningen har därjämte föreslagit, att under posten till åtskilliga behov måtte upptagas ett sammanlagt belopp av 600 kronor för avlöning åt tillsyningsmän, och i sådant hänseende anført följande.

Genom nådigt brev den 8 juni 1917 hade Kungl. Maj:t medgivit, att en tillsyningsman finge anställas vid Norrlands mineringsavdelning mot ett arvode av 350 kronor för år.

I skrivelse till marinförvaltningen den 1 september 1917 hade befälhavande amiralen i Karlskrona, under framhållande att tillsyningsmän-

[44.] nen vid flottans kruthus å Ifö, Kalsholmen och Koholmen redan från och med år 1917 fått sina arvoden höjda till 650 kronor, föreslagit, att tillsyningsmannen å Espeskär, vilken hade enahanda åliggande som förstnämnda tillsyningsmän och för närvarande uppbure ett arvode av 400 kronor, måtte komma i åtnjutande av förhöjning i avlöningen med 250 kronor eller till 650 kronor.

Då arvodet åt tillsyningsmannen vid Norrlands mineringsavdelning ävensom den föreslagna höjningen i avlöningen åt tillsyningsmannen å Espeskär syntes böra medtagas i beräkningen av underhållsanslagets storlek för år 1919, föranleddes härav en höjning med $350 + 250 = 600$ kronor.

På grund härav borde enligt marinförvaltningens mening de för åtskilliga behov avsedda underhållsmedlen upptagas till $45,300 - 10,000 + 600 = 35,900$ kronor.

Den ökning i anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel, som marinförvaltningen, frånsatt ökade material- och arbetspris, ansåge nödvändig, bleve sålunda:

I. Underhåll av byggnader	kronor 21,100: —
II. Underhåll av kustfästningarnas inventarier.....	» 34,750: —
III. Åtskilliga behov	» 35,900: —
	<hr/>
	Summa kronor 91,750: —

På grund av vad sålunda anförts och under förutsättning att Fårösunds fästning komme att bibehållas jämväl under år 1919, har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för år 1919 höja reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel, för år 1918 uppgående till 553,350 kronor, med 91,750 kronor till 645,100 kronor.

På sätt förut omförmälts, har något förstärkningsanslag till ifrågasvarande ordinarie anslag för bestridande av på grund av dyrtiden uppkommande ökade underhållskostnader icke blivit uppfört å riksstaten för år 1918. Emellertid förutsatte 1917 års riksdag, att ett sådant anslag kunde till ett kommande år behöva å riksstaten upptagas. I sådant hänseende har marinförvaltningen i förberörda skrivelse den 1 oktober 1917 anført huvudsakligen följande.

I det för år 1918 beviljade ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel hade någon hänsyn icke tagits till uppkommande prisstegringar. Ett förstärkningsanslag vore emellertid behövt för nämnda år. Av en undersökning, som marinförvaltningen

verkställt för utrönande av storleken av de belopp, som i förevarande [44.] avseende erfordrades, hade framgått, att prisökningarna fordrade underhållsanslagets ökning med belopp, motsvarande ungefär 33 %, i vad anslaget avsåge underhåll av byggnader, samt omkring 30 % med avseende å för underhåll av inventarier och för åtskilliga behov avsedda belopp av samma anslag.

För år 1918 utgjorde det för underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel beviljade beloppet 553,350 kronor, fördelat på följande sätt:

för underhåll av byggnader	kronor	285,700: —
» underhåll av kustfästningarnas inventarier	»	175,600: —
» åtskilliga behov	»	92,050: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>553,350: —</u>

Storleken av behöfligt förstärkningsanslag för år 1918 skulle bliva 33 % av 285,700 kronor + 30 % av 175,600 kronor + 30 % av 92,050 kronor eller i runt tal (95,000 + 52,000 + 30,000) 177,000 kronor.

För år 1919 hade underhållsanslaget beräknats till 645,100 kronor, fördelat sålunda:

för underhåll av byggnader	kronor	306,800: —
» underhåll av kustfästningarnas inventarier	»	210,350: —
» åtskilliga behov	»	127,950: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>645,100: —</u>

Enligt den gjorda uppskattningen bleve förstärkningsanslaget för år 1919 33 % av 306,800 kronor + 30 % av 210,350 kronor + 30 % av 127,950 kronor eller i runt tal (102,000 + 64,000 + 38,000) 204,000 kronor.

Såsom förstärkningsanslag till ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel erfordrades därför

för år 1918	kronor	177,000: —
» » 1919	»	204,000: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>381,000: —</u>

Marinförvaltningen ville emellertid framhålla vanskligheten av att under rådande förhållanden med någon grad av säkerhet angiva de kostnader, som de särskilda underhållsarbetena kunde komma att betinga vid den tid, då desamma skulle utföras.

På grund härav har marinförvaltningen — under framhållande, att det för år 1918 erforderliga beloppet till förstärkning av underhålls-

[44.] anslaget syntes, därest det anvisades på extra stat för år 1919, böra få av Kungl. Maj:t disponeras redan år 1918 — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till förstärkning av ifrågavarande anslag för åren 1918 och 1919 bevilja på extra stat för år 1919 ett anslag av 381,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera 177,000 kronor redan år 1918.

Sedermera har marinförvaltningen i skrivelse den 29 november 1917 meddelat, att enligt från kommandanterna i kustfästningarna erhållna uppgifter de för kustfästningarna för år 1917 anvisade ordinarie underhållsmedlen till följd av rådande dyrtid beräknades bliva överskridna med följande belopp, nämligen:

vid Vaxholms fästning	kronor	61,350: —
» Karlskrona »	»	63,000: —
» Älvsborgs »	»	10,600: —
» Fårösunds »	»	1,500: —
	Summa kronor	136,450: —

eller i avrundat tal 137,000 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

Efter verkställd granskning av de beräkningar, som legat till grund för myndigheternas förslag till ökning av de under det ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel ingående anslagsmedlen för *underhåll av byggnader* samt för *underhåll av kustfästningarnas inventarier* har jag funnit, att dessa ökringar, som av myndigheterna upptagits till 21,100, resp. 34,750 kronor, kunna begränsas till 13,500, resp. 17,650 kronor. Beträffande denna granskning, vilken hänför sig till förhållanden, som äro av hemlig natur, torde jag få hänvisa till förutnämnda, inom departementet uppgjorda hemliga promemoria.

Den av marinförvaltningen förordade anslagshöjningen å 35,900 kronor till *åtskilliga behov* fördelar sig på följande utgiftsposter:

för underhåll m. m. av utspisningsmateriel	kronor	12,500: —
» underhåll av maskiner m. m. i tvättinrättningen å Rindö	»	1,000: —
» underhåll av kaserninventarier vid Fårösunds kustartilleridetachment	»	500: —
» underhåll av kaserninventarier vid Hemsö kustartillerikår	»	2,000: —
	Transport kronor	16,000: —

	Transport kronor	16,000: —	[44.]
för underhåll av handvapensförrådet	»	300: —	
» sjöförbindelser i Vaxholms fästning	»	10,000: —	
» sjöförbindelser i Hemsö fästning	»	5,000: —	
» tillsyningspersonal i Hemsö fästning	»	2,100: —	
» tillsyningsman vid Norrlands mineringsavdelning	»	350: —	
» ökning av arvode till tillsyningsman å Espeskär	»	250: —	
» yttre renhållning i Hemsö fästning och vid Hemsö kustartillerikår	»	1,800: —	
» underhåll av musikinstrument vid Hemsö kustartillerikår	»	100: —	
	Summa kronor	35,900: —	

Beträffande de sålunda föreslagna anslagsökningarna anhåller jag få anföra följande.

Kostnaderna för underhåll m. m. av utspisningsmateriel, vilka upptagits till 12,500 kronor, hava tidigare bestritts från anslaget till natura- underhåll åt personal vid kustartilleriet. Marinförvaltningen har ansett lämpligt att i stället låta dessa kostnader utgå av anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel. Då denna anordning synes mig ändamålsenlig, har jag icke något att däremot erinra. I samband härmed bör, på sätt jag under punkt 42 här ovan anført, natura- underhållsanslaget minskas med motsvarande belopp, 12,500 kronor.

Med avseende å utgifterna för underhåll av maskiner m. m. i tvättinrättningen å Rindö hava dessa utgifter, medan materielen varit jämförelsevis ny och underhållsarbetena följaktligen relativt obetydliga, kunnat belasta underhållsanslaget utan att ökning av anslaget behövt ifrågakomma. Sedan tvättinrättningen numera varit i bruk under flera år, hava emellertid underhållskostnaderna blivit så avsevärda, att särskilda medel måste beredas för detta ändamål. Mot storleken av det i sådant avseende beräknade beloppet, 1,000 kronor, har jag icke någon anmärkning att framställa.

Då den föreslagna höjningen med 500 kronor för underhåll av kaserninventarier vid Färösunds kustartilleridetachment hänför sig till inträffade prisstegringar, torde detta belopp icke böra tagas i beräkning vid anslagets bestämmande.

Beträffande den förordade ökningen av det för sjöförbindelser i Vaxholms fästning för närvarande avsedda beloppet vill jag erinra, att 1916 års

[44.] riksdag beviljat en höjning av underhållsanslaget med, bland annat, 2,700 kronor för täckande av de driftkostnader, som föranleddes därav, att Vaxholmssunden — på grund av en utav Kungl. Maj:t den 11 juni 1915 meddelad resolution på besvär angående ifrågasatt förbud att med ångbåt passera, bland annat, nämnda sund — numera icke, såsom dittills skett, avstängdes för sjötrafik vintertid, till följd varav ångslupskommunikation måste anordnas över sunden jämväl under den del av året, då förut isvägar kunnat användas. För upprätthållande av denna kommunikation har använts den fästningen tillhöriga ångfärjan Vaxholm—Rindö, men då nämnda färja visat sig för svag för gång genom is, har förhyrning av för vintertrafik lämplig båt måst anlitas. Det nu föreslagna beloppet, 10,000 kronor, är huvudsakligen avsett för att bestrida kostnaderna för denna förhyrning. Sagda belopp synes mig vara alltför högt tilltaget och torde, då dylik förhyrning icke lär behöva beräknas för längre tid än omkring 50 dagar årligen, enligt min mening lämpligen kunna nedsättas till 5,000 kronor.

För tillsyningspersonal i Hemsö fästning har av myndigheterna beräknats ett belopp av 2,100 kronor. För närvarande finnes vid Hemsö fästning anställd en tillsyningsman, vilken åtnjuter ersättning, beräknad efter verkställda visitationer m. m. I genomsnitt torde denna ersättning uppgå till 67 kronor i månaden. Denna avlöningsform bör givetvis utbytas mot visst årligt arvode, varigenom avlöningsformen blir likartad beträffande all kustfästningarnas tillsyningspersonal. Arvodets storlek torde lämpligen kunna sättas till 350 kronor eller samma belopp, som nu utgår till tillsyningsmannen vid Norrlands mineringsavdelning. Vid 1919 års ingång torde vidare befästningsarbetena vid Hemsö fästning hava fortskridit så långt, att ytterligare två tillsyningsmän erfordras därstädes. Ersättningen till en var av dem torde jämväl böra utgå med 350 kronor. För avlöning av tillsyningsmän vid Hemsö fästning under år 1919 skulle alltså enligt den av mig nu gjorda beräkningen erfordras 1,050 kronor.

Beträffande övriga under rubriken åtskilliga behov av marinförvaltningen äskade anslagshöjningar har jag icke något att erinra.

I anslutning till vad jag sålunda anfört skulle följande *minskningar* kunna vidtagas i de av marinförvaltningen föreslagna beloppen:

I. Underhåll av byggnader (21,100—13,500)	kronor	7,600: —
II. Underhåll av kustfästningarnas inventarier (34,750 —17,650)	»	17,100: —
	Transport kronor	24,700: —

Transport kronor 24,700: — [44.]

III. Åtskilliga behov:			
underhåll av kaserninventarier vid Fårösunds kustartilleri- detachment	kronor	500: —	
sjöförbindelser i Vaxholms fästning (10,000—5,000) ...	»	5,000: —	
tillsyningspersonal i Hemsö fästning (2,100—1,050)	»	1,050: —	» 6,550: —
			<hr/> Summa kronor 31,250: —

I anslutning till vad sålunda anförts torde anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel för år 1919, fränsett sådana kostnadsökningar, som föranledas av stegrade material- och arbetspris, böra höjas med följande under anslagets särskilda huvudposter upp- tagna belopp:

I. Underhåll av byggnader	kronor	13,500: —
II. Underhåll av kustfästningarnas inventarier	»	17,650: —
III. Åtskilliga behov (35,900—6,550)	»	29,350: —
		<hr/> Summa kronor 60,500: —

Härvid har förutsatts, att Fårösunds fästning kommer att bibehållas under år 1919. Skulle så ej bliva fallet, kan anslaget minskas med ett belopp, beräknat enligt de grunder, som finnas angivna i föredragande departementschefens yttrande till 1916 års statsverksproposition angående femte huvudtiteln under punkt 53.

Emellertid torde vid anslagsbeloppets bestämmande böra tagas hänsyn även till vissa andra omständigheter, för vilka jag nu anhåller få redogöra.

I skrivelse den 6 april 1915 har chefen för kustartilleriet gjort framställning därom, att ett belopp, motsvarande ut- och avrustningskostnaderna för kustartilleriet tillhörig såväl flytande som annan materiel, måtte överflyttas från anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, varifrån dessa kostnader för närvarande utgå, till anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel. Bemälda chef har därvid anført, bland annat, att någon möjlighet att avskilja ifråga- varande kostnader från själva underhållskostnaderna näppeligen förefun- nes. Om därför underhållsanslaget eller någon del av detsamma vore under något år hårt anlitat, finge övningsanslaget under samma år vid-

[44.] kännas högre ut- och avrustningskostnader. Övningsanslagets användning vore sålunda icke uteslutande beroende på de av chefen för kustartilleriet uppgjorda beräkningarna, vilket givetvis vore ägnat att försvåra kontrollen över anslaget användning. Efter vidtagandet av den föreslagna åtgärden skulle alla reparationskostnader beträffande kustartilleriets materiel komma att bestridas av underhållsanslaget.

I häröver den 28 december 1915 avgivet utlåtande har marinförvaltningen erinrat, att ifrågavarande förslag avsåge en anordning, analog med den, som av 1912 års riksdag beslutats i fråga om flottans övnings- och underhållsanslag. Då en dylik anordning enligt marinförvaltningens mening skulle vara ägnad att fullständigt genomföra enhetlighet i förevarande avseende beträffande marinens räkningsväsen, anslöte sig ämbetsverket till förslaget i fråga. Verkställd utredning hade givit vid handen, att summan av de belopp, varmed övningsanslaget borde minskas och underhållsanslaget ökas, utgjorde 44,800 kronor.

På grund härav har marinförvaltningen hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen därom, att ett belopp av 44,800 kronor måtte överföras från anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar till anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel.

Den av myndigheterna föreslagna överflyttningen från övningsanslaget till underhållsanslaget av kostnaderna för ut- och avrustning av kustartilleriets flytande materiel samt annan materiel, beträffande vilken sådana kostnader kunna ifrågakomma, innebär att, medan det av övningarna föranledda underhållet av ifrågavarande materiel hittills bestritts av övningsanslaget, samt övrigt underhåll belastat underhållsanslaget, sistnämnda anslag för framtiden skulle påföras kostnaderna för allt materielunderhåll, oavsett av vilken anledning dessa kostnader uppkommit. Den nuvarande särdelningen av ifrågavarande kostnader, vilka icke kunna sägas vara väsentligen olikartade, har otvivelaktigt medfört åtskilliga praktiska olägenheter, icke minst ur redovisningssynpunkt. Jag anser mig följaktligen böra ansluta mig till det föreliggande förslaget, helst som motsvarande åtgärd redan tidigare vidtagits beträffande flottans vederbörande anslag och visat sig vara till gagn. Mot den av marinförvaltningen verkställda beräkningen av det belopp, som sålunda bör ifrågakomma till omflyttning, har jag icke någon erinran att framställa; och anser jag följaktligen, att underhållsanslaget för år 1919 bör av denna anledning höjas med förenämnda belopp, 44,800 kronor.

Vidare vill jag erinra, hurusom under de senare åren från myndigheternas sida tid efter annan gjorts framställningar om anvisande av

medel för utförande av förbättrings- och kompletteringsarbeten av mindre omfattning, till vilka medel icke kunnat beredas från det ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel. Även bland de av marinförvaltningen nu upptagna anslagskrav, som avsetts att föreläggas 1918 års riksdag, förekomma åtskilliga framställningar av sådan art. Så har ämbetsverket i förberörda skrivelse den 1 oktober 1917 hemställt om anvisande av medel å extra stat för åtskilliga smärre förrådslokaler inom Vaxholms fästning m. m. Då jag finner mindre lämpligt att belasta budgeten med sådana mindre utgiftsposter, vilka rätteligen äro av natur att bära bestridas av kustartilleriets ordinarie underhållsanslag, anser jag mig bära föreslå, att anslaget, för att kunna möta dylika utgifter, ökas med ett belopp, som förslagsvis torde kunna bestämmas till 25,000 kronor.

[44.]

I enlighet med vad jag sålunda anfört skulle det ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel, vilket i 1918 års riksstat är uppfört med 553,350 kronor, för år 1919 ökas med (60,500 + 44,800 + 25,000) 130,300 kronor och alltså i riksstaten för sistnämnda år upptagas till 683,650 kronor.

Beträffande behovet av förstärkningsanslag till det ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel vill jag till en början erinra, att 1917 års riksdag, på framställning av Kungl. Maj:t, till tackande av överbetalning å detta anslag för år 1916 på extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag, högst 119,043 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan under år 1917.

Marinförvaltningen har nu förutsatt, att det ordinarie anslaget till följd av den rådande dyrtiden icke heller under följande år skulle bliva för sitt ändamål tillräckligt. I sådant avseende har ämbetsverket beräknat bristen å anslaget för år 1917 till i runt tal 137,000 kronor. För år 1918 synes bristen, med stöd av den utav marinförvaltningen verkställda beräkningen, lämpligen kunna beräknas till i genomsnitt 30 % av anslagets summa för samma år, 553,350 kronor, eller omkring 166,000 kronor. Beträffande sättet för tackande av dessa båda belopp, tillhopa (137,000 + 166,000) 303,000 kronor, anser jag, att medel bära äskas å tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jämväl för år 1919 torde det vara nödvändigt att avse ett förstärkningsanslag till det ordinarie anslaget. Det låter sig naturligen icke göra att med någon grad av tillförlitlighet beräkna storleken av detta

- [44.] förstärkningsanslag, men det synes mig vara uppenbart att, även om prisen under år 1919 skulle till följd av inträffande omständigheter i någon mån nedgå, underhållskostnaderna i allt fall icke kunna inrymmas inom det ordinarie anslagets belopp. Någon anledning att frångå den för år 1918 antagna beräkningsgrunden av 30 % av det ordinarie anslagets belopp synes mig vid sådant förhållande icke föreligga. Då anslagssumman för år 1919 i det föregående föreslagits till 683,650 kronor, skulle förstärkningsanslaget för samma år — om därvid frånräknas det i nämnda summa ingående beloppet av 25,000 kronor, som avsetts för bestridande av kostnaderna för utförande av smärre förbättrings- och kompletteringsarbeten — utgöra i avrundat tal 197,600 kronor.

På grund av vad jag i det föregående anfört och under förutsättning att Fårösunds fästning kommer att bibehållas jämväl under år 1919, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 höja reservations-	
anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader	
och materiel	
nu	kronor 553,350: —
med	» 130,300: —
till	kronor 683,650: —

8. Förstärkning av reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel.

- [45.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 197,600 kronor.

Förstärkning
av reservations-
anslaget till
underhåll av
kustartille-
riets byggnader och
materiel.
(Extra anslag.)

9. Byggnader i Vaxholms fästning för inkvartering av officerare och underofficerare.

I förslag till andra försvarsberedningens betänkande upptogs bland beräknade kostnader för behövliga kompletteringar m. m., vilka förut-sattes skola komma att tillgodoses inom ramen av den vanliga budgeten, en post av 455,000 kronor till byggnader i Vaxholms fästning för inkvartering av kommandanten, regementschefen, 10 övriga officerare samt 10 underofficerare av 1:a och 2:a graden. Enligt vad berörda förslag till betänkande giver vid handen, ansåg andra försvarsberedningen, att detta krav snarast möjligt borde tillgodoses.

I särskilda skrivelser den 24 november 1914, den 8 oktober 1915 och den 29 september 1916 har marinförvaltningen gjort framställning därom, att ovannämnda belopp, 455,000 kronor, måtte för ifrågavarande ändamål äskas av riksdagen.

Sedermera framlade marinförvaltningen — under erinran om den inträdda ökningen av material- och arbetsprisen — i skrivelse den 15 mars 1917 förslag till ritningar å de byggnader, som borde ifrågakomma till uppförande, under förutsättning att det angivna beloppet icke överskredes. Enligt detta förslag skulle för nämnda belopp, 455,000 kronor, kunna uppföras en kommandantsbostad, en regementschefsbostad, en officersbyggnad för fyra gifta och en ogift officer samt en underofficersbostad för fem underofficerare av 1:a graden.

Någon framställning i ämnet har emellertid hittills icke avlåtits till riksdagen.

Marinförvaltningen har nu i förberörda skrivelse den 1 oktober 1917 anfört huvudsakligen följande.

Då behovet av bostäder för officerare och underofficerare vid Vaxholms fästning gjort sig synnerligen starkt gällande och detta behov således måste anses oavvisligt, hade marinförvaltningen ansett sig böra ånyo hemställa, att medel äskades hos riksdagen till uppförande av bostadshus i enlighet med ämbetsverkets den 15 mars 1917 avgivna förslag.

På grund av den oberäknat stora prisstegring å materialier och arbete, som inträtt sedan berörda förslag avgavs, och då någon sänkning i gällande pris ej kunde förväntas inträffa inom den närmaste tiden, kunde de i nämnda förslag gjorda kostnadsberäkningarna icke längre läggas till grund för anslagsäskande hos riksdagen. Enligt gjorda be-

[46.]

Byggnader i
Vaxholms
fästning för
inkvartering
av officerare
och under-
officerare.

(Extra anslag.)

[46.] räkningar uppginge kostnaderna för uppförande av samtliga ursprungligen avsedda byggnader till 934,800 kronor samt för de byggnader, för vilka utgifterna enligt sagda förslag skulle uppgå till 455,000 kronor, till 572,700 kronor enligt nedanstående specifikation:

	Ord- nings- följd vid bygg- nads- arbete- nas utfö- rande.	Kostnad för				Summa kostna- der. Kronor.
		Byggnads- arbeten.	Vatten- och avlopps- ledningar.	Elek- triska ledningar.	Plane- ringar.	
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
<i>I Vaxholm.</i>						
Regementschefsbostad	1	67,000	15,500	2,000	4,000	88,500
Kommandantsbostad	2	63,000	21,500	2,000	4,000	90,500
<i>Vid Oscar-Fredriksborg.</i>						
Officersbyggnad	3	182,500	18,500	5,500	7,000	213,500
Underofficersbyggnad för underofficerare av 1:a graden	4	97,000	11,500	3,200	5,500	117,200
Underofficersbyggnad för underofficerare av 2:a graden	5	63,000	9,000	2,700	4,000	78,700
<i>I Vaxholm.</i>						
Officersbostad	6	198,000	33,000	5,400	7,000	243,400
		670,500	109,000	20,800	31,500	831,800
Ritningar, kontroll, byråkostnader och oförutsedda utgifter						103,000
					Summa kronor	934,800

Uteslötes officersbostaden i Vaxholm och underofficersbyggnaden för underofficerare av 2:a graden vid Oscar-Fredriksborg, bleve kostnaderna:

för regementschefsbostaden	kronor	88,500: —
» kommandantsbostaden	»	90,500: —
» officersbyggnaden vid Oscar-Fredriksborg	»	213,500: —
» underofficersbyggnaden för underofficerare av 1:a graden	»	117,200: —
» ritningar m. m. för regementschefs- och kommen- dantsbostäderna	»	20,000: —
» ritningar m. m. för övriga två byggnader	»	43,000: —
	Summa kronor	572,700: —

Marinförvaltningen har på grund härav hemställt, att ett anslag av 572,700 kronor måtte utverkas av 1918 års riksdag för uppförande i Vaxholms fästning av byggnader till bostäder åt officerare och underofficerare samt att därav måtte på extra stat för år 1919 äskas ett belopp av 209,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda summa låta utanordna erforderlig del redan år 1918. [46.]

Tillgången på kronan tillhöriga byggnader, avsedda för inkvartering av officerare, underofficerare och underofficerskorpraler i Vaxholms fästning, är för närvarande synnerligen begränsad. Särskilt vid Oscar-Fredriksborg vållas härav allvarliga olägenheter, enär möjligheterna att förhyra lägenheter i privata byggnader därstädes äro jämförelsevis obetydliga. De fåtaliga vid Oscar-Fredriksborg befintliga, enskilda tillhöriga byggnaderna innehålla endast smärre lägenheter, lämpade för inkvartering av underofficerskorpraler eller möjligen underofficerare. En stor del av underofficerskorpralerna hava därför blivit nödsakade att förhyra bostad i byggnader, som äro uppförda på betydande avstånd från Oscar-Fredriksborg. Några bostäder, lämpade för uthyrning till officerare, finnas knappast därstädes.

Departements-
chefens
yttrande.

De lägenheter, som finnas att hyra vid Oscar-Fredriksborg, motsvara därjämte, åtminstone i många fall, icke de anspråk, som man numera anser böra i sådant avseende uppställas. Någon anledning att förutsätta, att förhållandena med avseende på den privata byggnadsverksamheten därstädes framdeles skola gestalta sig gynnsammare än hittills, torde icke föreligga. Ej heller kan bostadsfrågan lösas på sådant sätt, att befälet och underbefälet förskaffar sig egna hem. Av hänsyn till tjänstens behöriga gång är det nämligen nödvändigt att tid efter annan förflytta personalen till annan tjänstgöringsort; och det torde vara tydligt, att personalen under sådana omständigheter ej är hågad att på egen risk skaffa sig egna hem. Den enda möjliga lösningen av bostadsfrågan å Oscar-Fredriksborg synes därför vara, att kronan själv låter uppföra byggnader, så att ett större antal officerare, underofficerare och underofficerskorpraler kunna erhålla inkvartering genom dess försorg.

Det torde ej behöva närmare utvecklas betydelsen därav, att personalens bostadsfråga vinner nödigt beaktande. Tillgång på sunda och ändamålsenliga lägenheter lärers få anses som en nödvändig betingelse för, att personalen skall erfaras den trevnad och arbetsglädje, vilken för tjänstens utövande är en nödvändig förutsättning. Det måste även anses tillkomma staten att beträffande den personal, som är anställd i dess tjänst, sörja för, att bostadsfrågan lösas på ett tillfredsställande sätt, så att staten även i detta hänseende framstår såsom mönsterarbetsgivare.

[46.] Att bostadsfrågan vid Oscar-Fredriksborg ej lämpligen kan lösas på annat sätt än att kronan låter uppföra erforderligt antal bostäder har även tidigare uppmärksammats. Sålunda förutsatte andra försvarsberedningen, att ifrågavarande bostadsbehov skulle under tidsperioden 1915—1919 tillgodoses inom ramen av den vanliga budgeten. Vidare vill jag erinra därom, att riksdagen vid upprepade tillfällen beaktat nödvändigheten av att bereda den vid Oscar-Fredriksborg förlagda militärpersonalen inkvartering i kronans hus. Senast har av 1916 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t, beviljats ett anslag av 395,000 kronor till uppförande av ytterligare befälsbyggnader för det vid Oscar-Fredriksborg förlagda Vaxholms grenadjärregementet.

Till belysande av de svårigheter, som uti förevarande hänseende äro för handen vid Oscar-Fredriksborg, må anföras, att för närvarande tre kaptener äro inkvarterade i subalternlägenheter, två gifta subalternofficerare och tre underofficerare sakna bostäder i kronans hus, varjämte nio underofficerare äro inkvarterade i lägenheter, som egentligen äro avsedda att upplåtas till underofficerskorpraler. Ett ytterligare försvårande av det nuvarande läget kommer emellertid efter allt att döma att inträda, när 1914 års plan till det fasta kustförsvarets stärkande genomförs och samtliga i planen ingående befattningar blivt tillsatta. Den personal, som efter denna tidpunkt förväntas bliva förlagd till Oscar-Fredriksborg, kan beräknas till

2 regementsofficerare,
10 kaptener,
1 läkare,
20 subalternofficerare,
1 musikdirektör,
50 underofficerare och
78 underofficerskorpraler.

I första hand torde böra tillses, att gifta befattningshavare erhålla lägenheter i kronans hus. Dessa befattningshavare kunna, enligt vad jag inhämtat, beräknas till följande antal:

regementsofficerare, samtliga eller	2,
kaptener, 80 %	» 8,
läkare	1,
subalternofficerare, 25 %	» 5,
musikdirektör	1,
underofficerare, 94 %	» 47, samt
underofficerskorpraler, 33 1/2 %	» 26.

Därest marinförvaltningens nu föreliggande förslag om uppförande av en officers- och en underofficersbyggnad kommer till utförande, skulle samtliga gifta officerare och underofficerare kunna erhålla inkvartering i kronans hus å Oscar-Fredriksborg. [46.]

Även i Vaxholm äro bostadsförhållandena otillfredsställande, ehuru på denna plats, åtminstone vad mindre våningar beträffar, större möjligheter finnas att förhyra lägenheter än vad fallet är vid Oscar-Fredriksborg. Byggnadsverksamheten i Vaxholm har under de senare åren varit mycket obetydlig. Emellertid torde möjlighet föreligga, att byggnadsverksamheten därstädes kommer att ökas så, att behovet åtminstone av smärre lägenheter härigenom kan tillgodoses, varför staten icke för närvarande torde behöva inskrida för att tillgodose kravet på lägenheter för gifta subalternofficerare, underofficerare och underofficerskorpraler.

Vad den föreslagna kommandantsbostaden angår, har jag varit tveksam om lämpligheten att nu förorda densammas uppförande med hänsyn därtill, att frågan om kommandantskapets ordnande i Vaxholms fästning tills vidare erhållit endast provisorisk lösning. Då emellertid såväl för kommandanten som för t. f. chefen för Vaxholms kustartilleriregemente lämpliga bostäder i kronans hus saknas, läser uppförandet av en bostad för kommandanten icke på något sätt föregripa nämnda frågas definitiva lösning. Däremot anser jag mig icke kunna tillstyrka ett samtidigt uppförande av såväl kommandants- som regementschefsbostaden, utan torde med frågan om byggande av den senare bostaden bära tills vidare anstå.

Jag anser mig alltså bära ansluta mig till marinförvaltningens nu föreliggande förslag, med undantag beträffande regementschefsbostaden. Det av ämbetsverket upptagna beloppet, 572,700 kronor, torde på grund härav bära minskas med 88,500 kronor jämte 10,000 kronor för ritningar m. m. Återstående beloppet, 474,200 kronor, synes mig lämpligen kunna fördelas på åren 1919—1922 samt utgå med 118,550 kronor för vart och ett av dessa fyra år.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till uppförande av byggnader i Vaxholms fästning för officerare och underofficerare bevilja ett reservationsanslag av 474,200 kronor samt därav på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 118,550 kronor.

10. Vatten- och avloppsledningar för befäls- och underbefälsbyggnaderna vid Vaxholms kustartilleriregemente.

[47.] I skrivelse den 30 september 1911 angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1913 har marinförvaltningen anmält att, sedan fråga uppstått om anordnande av vatten- och avloppsledningar vid Oscar-Fredriksborgs fort, ämbetsverket låtit verkställa beräkning över kostnaderna för ifrågavarande anläggning, vilken kostnadsberäkning slutade å ett belopp av 30,000 kronor. Då det syntes marinförvaltningen vara av vikt, att ifrågavarande anläggning snarast möjligt komme till stånd, hemställde marinförvaltningen om äskande av medel för berörda ändamål.

Vatten- och avloppsledningar för befäls- och underbefälsbyggnaderna vid Vaxholms kustartilleriregemente.
(Extra anslag.)

I marinförvaltningens skrivelse den 29 september 1916 angående regleringen av utgifterna under femte huvudtiteln för år 1918 upptogs ånyo omförmälda anslagskrav. Samtidigt hemställde marinförvaltningen om äskande av medel för anordnande av vatten- och avloppsledningar för samtliga befäls- och underbefälsbyggnader vid Vaxholms kustartilleriregemente, därvid ämbetsverket anförde, att behovet av dylika ledningars anläggande ur såväl hygieniska som andra synpunkter syntes ämbetsverket uppenbart. Enligt av fortifikationsbefälhavaren å fästningen under år 1914 verkställd utredning uppginge kostnaderna för sistnämnda anläggning till 63,000 kronor. Då emellertid kostnaderna för arbeten av ifrågavarande slag stigit i hög grad, sedan berörda kostnadsförslag uppgjordes, beräknades kostnaderna för ifrågavarande anläggningar behöva höjas till sammanlagt 140,000 kronor.

Någon framställning till riksdagen i förevarande ämne har emellertid icke avlåtits till riksdagen.

I förut omförmälda skrivelse den 1 oktober 1917 har nu marinförvaltningen, som funnit kravet på ifrågavarande ledningars anordnande icke längre kunna undanskjutas, ånyo hemställt om äskande av medel för nämnda ändamål. Någon höjning av det år 1916 för ändamålet begärda beloppet, 140,000 kronor, ansåges ej behöfelig. Enligt marinförvaltningens mening syntes detta belopp kunna fördelas på tre år med 50,000 kronor för vart och ett av åren 1919 och 1920 samt 40,000 kronor för år 1921.

Departements-
chefens
yttrande.

Av det belopp å sammanlagt 140,000 kronor, som beräknats vara erforderligt för anordnande av ifrågavarande vatten- och avloppsledningar, avses 45,000 kronor för anläggningen i Oscar-Fredriksborgs

fort och 95,000 kronor för anläggningen för befäls- och underbefälsbyggnaderna (för officerare, underofficerare, underofficerskorpraler och civilmilitär personal upplåtna bostäder) vid Vaxholms kustartilleriregemente.

[47.]

Vad den ifrågasatta anläggningen i Oscar-Fredriksborgs fort beträffar, vill jag framhålla, att nämnda försvarsanstalt endast under helt kort tid av året är upplåten för inkvartering. Ehuru det synes mig önskvärt, att vatten- och avloppsledningar därstädes anordnas, anser jag mig vid nämnda förhållande och med hänsyn till angelägenheten att tillgodose andra viktiga anslagskrav icke böra för närvarande biträda framställningen i denna del.

Med avseende å den föreslagna anläggningen för befäls- och underbefälsbyggnaderna har jag inhämtat, att förhållandena i förevarande avseende vid de byggnader, varom här är fråga, äro i hög grad otillfredsställande. Sålunda måste allt vatten bäras till bostadsvåningarna från brunnar, vilka i vissa fall äro belägna på ej obetydligt avstånd från byggnaden, och allt spillvatten fortskaffas till avsides liggande avstjälpningsplatser. Även fränsett den brist på trevnad, som härigenom uppkommer för de därstädes boende familjerna, äro dessa förhållanden otvivelaktigt ur hygienisk synpunkt ägnade att väcka allvarliga betänkligheter. Jag anser därför vara nödvändigt, att denna fråga snarast möjligt vinner sin lösning.

Då jag icke har något att erinra vare sig mot det för sistnämnda anläggning beräknade kostnadsbeloppet, 95,000 kronor, eller mot beloppets fördelning på tre år, därvid 35,000 kronor torde böra beviljas för vartdera av åren 1919 och 1920 samt 25,000 kronor för år 1921, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anordnande av vatten- och avloppsledningar för befäls- och underbefälsbyggnaderna vid Vaxholms kustartilleriregemente bevilja ett reservationsanslag av 95,000 kronor samt därav på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 35,000 kronor.

11. Revidering och utvidgning av positionskartan över Vaxholms fästning.

I förberörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för revidering och utvidgning av positionskartan över Vaxholms fästning på extra stat för år 1919 äska ett anslag av 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav använda erforderligt belopp under år 1918.

[48.]

Revidering
och utvidgning
av
positions-
kartan över
Vaxholms
fästning.

(Extra anslag.)

[48.] Departements-
chefens
yttrande.

Ifrågavarande åtgärd synes mig vara av den betydelse, att medel böra för ändamålet beredas. Emellertid har jag funnit nödvändigt, att förevarande anslagsbelopp ökas från den av marinförvaltningen angivna summan, 100,000 kronor, med 20,000 kronor till 120,000 kronor.

Enär det synes mig vara av vikt, att ifrågavarande arbete snarast möjligt igångsättes, torde halva beloppet, eller 60,000 kronor, böra ställas till förfogande redan under år 1918 och följaktligen upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. Återstående beloppet, 60,000 kronor, synes böra anvisas å extra stat för år 1919.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet rörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. I övrigt anhåller jag att få beträffande detta ärende hänvisa till förutnämnda, inom departementet uppgjorda hemliga promemoria.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för revidering och utvidgning av positionskartan över Vaxholms fästning på extra stat för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av 60,000 kronor.

Övningar.

12. Kustartilleriets krigsberedskap och övningar.

[49.] Kust-
artilleriets-
krigsbered-
skap och
övningar.
(Ordinarie
anslag.)

Reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar är i riksstaten för år 1918 uppfört med ett belopp av 492,600 kronor. I propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag beräknades förevarande anslag böra för nämnda år utgå med ett belopp av 520,000 kronor. Att anslaget i 1918 års stat upptagits till lägre belopp förklaras därav, att viss materiel, som vid tiden för avlåtandet av nyssnämnda proposition förutsattes skola bliva färdig under loppet av år 1918, icke syntes kunna tagas i bruk förrän efter utgången av nämnda år. För år 1919 är anslaget i berörda proposition nr 60 beräknat till enahanda belopp, 520,000 kronor.

Till förstärkning av ifrågavarande anslag för åren 1917 och 1918 beviljade 1917 års riksdag, efter framställning av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till samma års riksdag, på extra stat för år 1918 ett

förslagsanslag, högst 200,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera erforderlig del redan under år 1917. Av detta belopp avsågs 100,000 kronor för vardera av åren 1917 och 1918.

[49.]

I förberörda skrivelse den 22 oktober 1917 har marinförvaltningen beträffande förevarande anslag anfört, bland annat, följande.

Chefen för kustartilleriet hade i skrivelse den 15 augusti 1917 till marinförvaltningen föreslagit, att i riksstaten för år 1919 måtte utöver det ordinarie anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar upptagas ett tilläggsanslag av 530,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav utanordna 230,000 kronor under år 1918.

Beräkningen av sagda belopp, 530,000 kronor, framginge av följande specifikation:

		1918.	1919.
till ökade ammunitionskostnader	kronor	230,000: —	260,000: —
» » kol- m. fl. kostnader	»	100,000: —	40,000: —
	kronor	330,000: —	300,000: —
av riksdagen beviljat förstärkningsanslag	»	100,000: —	—
	Summa kronor	230,000: —	300,000: —
		530,000: — kronor.	

Chefen för kustartilleriet hade sålunda ansett behöfligt, att beträffande år 1918 för kustartilleriets krigsberedskap och övningar ställdes till förfogande ett belopp av 230,000 kronor utöver vad som genom ordinarie anslaget och förstärkningsanslaget anvisats för sagda ändamål. Mot vad chefen för kustartilleriet härom anfört hade marinförvaltningen icke något att erinra.

Beträffande motsvarande övningar m. m. vid flottan hade marinförvaltningen framhållit, att det icke vore möjligt att nu förutse, huru prisen komme att ställa sig under de år, som närmast följde efter ett blivande fredsslut. Även om prisen väsentligen nedginge, syntes det troligt, att kostnaderna för kustartilleriets krigsberedskap och övningar icke, åtminstone ej till en början, kunde inrymmas inom det normala anslaget jämte tillägg av 100,000 kronor, d. v. s. inom ett belopp, beräknat enligt de i statsverkspropositionen till 1917 års riksdag angivna grunder. Det läte sig alltså för närvarande icke göra att framlägga någon tillförlitlig beräkning av för år 1919 erforderliga medel å detta anslag, och marinförvaltningen ansåge sig därför böra förorda, att samma grunder, som användes i sistnämnda statsverksproposition för medels åskande och mot vilka riksdagen icke gjort någon erinran, vunne till-

[49.] lämpning vid framställning till 1918 års riksdag om förstärkning av reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar för år 1919 samt att sålunda av riksdagen äskades ett förslagsanslag, uppgående till 100,000 kronor.

Marinförvaltningen förutsatte därvid att, därest av kristiden förorsakade förhållanden komme att fortfara även efter år 1918 och till följd härav de för kustartilleriets övningar och krigsberedskap anvisade ordinarie anslaget och förstärkningsanslaget icke komme att visa sig för ändamålet tillräckliga, det skulle vara möjligt att av 1919 års riksdag äska ytterligare erforderliga medel, att uppföras å tilläggsstat för nämnda år eller å extra stat för år 1920, i senare fallet med rätt för Kungl. Maj:t att förfoga över medlen under år 1919.

I anslutning härtill har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen dels att å tilläggsstat för år 1918 bevilja för kustartilleriets krigsberedskap och övningar samma år, utöver för ändamålet å 1918 års stat redan uppförda medel, ett förslagsanslag av högst 230,000 kronor, dels ock att till förstärkning av reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar för år 1919 å extra stat för samma år bevilja ett förslagsanslag av högst 100,000 kronor.

Departements-
chefens ytt-
rande.

Då viss materiel, som vid tiden för avlåtandet av propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag förutsattes skola bliva färdig under loppet av år 1919, icke torde under nämnda år kunna tagas i bruk, synes mig någon ändring i det ordinarie anslagets belopp för år 1918, 492,600 kronor, icke böra för år 1919 vidtagas med hänsyn till omfattningen av den för övningar avsedda materielen.

På sätt här ovan under punkt 44 omförmälts, har jag förutsatt, att ett belopp av 44,800 kronor, motsvarande ut- och avrustningskostnaderna för kustartilleriet tillhörig materiel, skulle överflyttas från anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar till anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel. Därest detta förslag vinner godkännande, skulle kustartilleriets övningsanslag minskas med nämnda belopp, 44,800 kronor.

Vid bifall till min framställning under punkt 65 här nedan rörande anslaget till rese- och traktamentspenningar kommer traktamentsersättningen att utgå med högre belopp än vad för närvarande är fallet. Då rese- och traktamentsersättning från nu förevarande anslag utgår för av kustartilleriets övningar föranledda resor och transporter, läser anslaget under nyss angivna förutsättning böra undergå viss förhöjning. Enligt vad jag inhämtat, hava kostnaderna för dylika ändamål uppgått

till omkring 7,000 kronor för år. Med tillämpande av proportionsvis samma förhöjning, som föreslås beträffande anslaget till rese- och traktamentspenningar, torde övningsanslaget böra ökas med 3,500 kronor. [49.]

Minskningen av anslaget skulle alltså uppgå till (44,800 — 3,500) 41,300 kronor.

Beträffande vidare den av marinförvaltningen äskade förstärkningen av här ifrågavarande anslag för åren 1918 och 1919 vill jag nämna att, ehuru en ökning av 100,000 kronor utöver det ordinarie anslagsbeloppet avsetts för år 1917, inträffade prisstegringar nödvändiggjort avsevärda reduktioner under samma år av den ammunitionsmängd, som årligen plägar avses för övningarna vid kustartilleriet. Då den för år 1918 avsedda delen av det vid 1917 års riksdag beviljade förstärkningsanslaget endast uppgår till enahanda belopp, 100,000 kronor, men någon mera avsevärd prissänkning icke torde vara att förvänta under år 1918, blir en synnerligen kännbar reduktion i den för övningarna avsedda ammunitionsmängden erforderlig även för detta år, för den händelse ytterligare medel ej ställas till förfogande. Då ett dylikt förhållande är ägnat att i hög grad minska kustartilleriets tjänstbarhet, synes mig en förstärkning av anslaget för år 1918 utöver vad som redan beviljats vara oavvisligen nödvändig. I fråga om beloppet av denna förstärkning anser jag mig böra biträda marinförvaltningens förslag, och föreslår alltså, att nämnda belopp måtte bestämmas till 230,000 kronor. Detta förstärkningsanslag å 230,000 kronor synes böra äskas på tilläggsstat för år 1918. Härtill anhåller jag att få återkomma i annat sammanhang.

Även för år 1919 synes mig böra begäras ett förstärkningsanslag till det ordinarie övningsanslaget. Ehuru det är synnerligen vanskligt att nu bedöma storleken av detta förstärkningsanslag, synes mig emellertid att, då hänsyn jämväl tages till de ökade kolkostnader, som torde drabba övningsanslaget och för vilkas bestridande andra medel ej finnas tillgängliga, förstärkningsanslaget icke bör beräknas till lägre belopp än till 45 % av det ordinarie anslagets summa eller i runt tal 200,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 minska reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar

nu	kronor 492,600: —
med	» 41,300: —
till	kronor 451,300: —

13. Förstärkning av reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar.

[50.]
Förstärkning
av reserva-
tionsanslaget
till kustar-
tilleriets
krigsbered-
skap och öv-
ningar.
(Extra anslag)

Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till *förstärkning* av ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 200,000 kronor.

14. Kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m.

[51.]
Kustartilleri-
beväringens
avlöning och
beklädnad
m. m.
(Ordinarie
anslag.)

Förevarande anslag är i riksstaten för år 1918 uppfört med ett belopp av 430,000 kronor.

I sin förberörda skrivelse den 22 oktober 1917 har marinförvaltningen i fråga om detta anslag anført följande.

I en till marinförvaltningen i oktober 1917 ingiven promemoria hade chefen för kustartilleriet uppgivit det beräknade antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga vid kustartilleriet år 1919 enligt följande specifikation:

a) *Vapenföra studenter*: (28 man).

1:a tjänstgöring	$\frac{28}{6} - \frac{31}{12} = 186$ dagar	} 458 × 28 = 12,824 dagar
	$\frac{1}{1} - \frac{30}{9} = 272$ »	
repetitionsövning	$\frac{18}{8} - \frac{30}{9} = 42$ »	42 × 28 = 1,176 »
		14,000 dagar.

b) *Övriga*:

Vapenföra (1,228 man).

1:a tjänstgöring	$\frac{10}{11} - \frac{31}{12} = 51$ dagar	} 646 × 614 = 396,644 dagar
	$\frac{1}{1} - \frac{30}{9} = 272$ »	
	$\frac{1}{2} - \frac{22}{2} = 323$ »	
repetitionsövning	$\frac{18}{8} - \frac{30}{9} = 42$ »	42 × 1,105 = 46,410 »
		443,054 dagar.

Icke vapenföra (413 man).

	$\frac{28}{6} - \frac{31}{12} = 186$ dagar	} 480 × 206 = 98,880 dagar.
	$\frac{1}{2} - \frac{30}{9} = 240$ »	
	$\frac{1}{1} - \frac{24}{2} = 54$ »	
Summa 14,000 + 443,054 + 98,880 = 555,934 dagar.		

I samma promemoria hade chefen för kustartilleriet framhållit, att han på grund av de ökade kostnaderna för beklädnadens underhåll ansåge den under anslaget ingående posten beklädnadskostnader böra ökas med 75 % i förhållande till vad hittills varit fallet vid av marinförvaltningen gjorda beräkningar av dessa kostnader.

[51.]

Med stöd av vad marinförvaltningen beträffande anslaget till sjöbeväringens avlöning och beklädnad anfört i fråga om behovet av medel för beklädnadens underhåll hade ämbetsverket beräknat medelsbehovet under denna anslagstitel på följande sätt:

Penningbidraget, 50 öre per dag	kronor 277,967: —
Penningtillskott för studenter och likställda efter 25 öre per dag, $84 \times 28 \times 0,25$	» 588: —
Beklädnadskostnad à 41,5 öre per man för 555,934 övnings- dagar	kronor 230,712: 61
75 % förhöjning härav	» 173,034: 46
Inkasertering efter 10 kronor per år eller 2,7 öre per övningsdag	» 15,010: 22
Transporter	» 17,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 714,312: 29.

På grund härav har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att förslagsanslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m., vilket, såsom nyss nämnts, i 1918 års riksstat är upptaget till 430,000 kronor, måtte i riksstaten för år 1919 höjas med 284,300 kronor till 714,300 kronor.

Vid granskning av den utav marinförvaltningen ovan intagna beräkningen av anslagets storlek har jag funnit det av ämbetsverket angivna beloppet väl högt, beroende på dels att beklädnadskostnaden per man och dag upptagits till 41,5 öre i stället för, såsom hittills skett, till 38 öre, dels att avgångsprocenten antagits något lägre än vad som ägt rum i de beräkningar, vilka legat till grund för propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag, och dels att värnpliktskontingenten beräknats något högre än vad som förutsattes i nämnda proposition. Sålunda torde beklädnadskostnaden med anlitanande av hittills använda beräkningsgrunder icke uppgå till mera än 179,000 kronor. Då denna utgiftspost är den enda, som på grund av rådande dyrtid behöver höjas, skulle det, om tilläggsbeloppet beräknas enligt marinförvaltningens för-

Departements-
chefens
yttrande.

- [51.] slag till 75 % av beklädnadskostnaden, vara tillfyllest att beräkna anslaget till 430,000 kronor + (75 % av 179,000 kronor) 134,250 kronor eller 564,250 kronor.

I överensstämmelse med vad jag anfört under punkt 25 här ovan angående anslaget till sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m., finner jag mig emellertid böra förorda, att anslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. beräknas enligt hittills tillämpade grunder och sålunda upptages till samma belopp som i 1918 års riksstat eller 430,000 kronor, men att till förstärkning av detsamma för år 1919 äskas ett extra anslag, uppgående till viss procent av den uti ifrågasvarande anslag upptagna beklädnadskostnaden, beräknad till 179,000 kronor. Beträffande storleken av denna förstärkning har jag av skäl, som under nyss åberopade punkt 25 angivits, ansett mig böra stanna vid en ökning av 50 % eller 89,500 kronor.

Anslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. torde alltså böra upptagas såsom *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 430,000: —

15. Förstärkning av förslagsanslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m.

- [52.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Förstärkning
av förslags-
anslaget till
kustartilleri-
beväringens
avlöning och
beklädnad
m. m.

att till *förstärkning* av ordinarie förslagsanslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 89,500 kronor.

(Extra anslag)

16. Krigsövningar vid kustfästningarna, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 20,000: —

17. Lega och furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet.

- [53.] För fredsutbildningen vid kustartilleriets rörliga batterier, vilka ingått såsom ett led i den av 1914 års senare riksdag godkända planen för det fasta kustförsvarets ordnande, hava hittills hästar lejts under en kortare tid av året. Kostnaderna härför hava tidigare bestritts av det ordinarie anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar. Vid

Lega och
furagering
m. m. för
hästar vid
kustartilleriet.
(Extra anslag.)

beräkningen av förevarande anslag för år 1917 upptogs ett belopp av 16,000 kronor till lejning, furagering och övriga kostnader för hästar vid kustartilleriet. Däremot finnas vid kustartilleriet icke några stamhästar. [53.]

Behovet av hästar för kustartilleriets rörliga batterier vid mobilisering har hittills avsetts att fyllas dels genom utskrivning och dels genom rekvisition. Vid kustfästningarnas mobilisering år 1914 utskrevs sålunda i överensstämmelse med gällande planer visst antal hästar till kustartilleriet. Utgifterna härför ersattes av medel, vilka ställts till Kungl. Maj:ts disposition för bestridande av kostnader, som avses i § 63 regeringsformen.

I statsverkspropositionen till 1917 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i riksstaten för år 1918 till remontering och lega m. m. för kustartilleriets hästar uppföra ett ordinarie reservationsanslag å 57,923 kronor. Med denna framställning avsågs uppsättande av 72 stamhästar vid kustartilleriet, vilket antal hästar ansetts nödvändigt för personalens fredsutbildning.

Kostnaderna för stamhästarnas första uppsättande beräknades kunna bestridas av medel, som influtit vid försäljning av en del av vid den år 1914 anbefallda mobiliseringen anskaffade, för kustartilleriets utbildning och övningar icke användbara hästar.

Föredragande departementschefen har i förenämnda statsverksproposition lämnat en översikt över samtliga de kostnader, som betingades av den föreslagna organisationen. Denna organisation förutsatte:

ordinarie kostnader, utgörande dels nu nämnt reservationsanslag, uppgående till 57,923 kronor för år 1918, till remontering och lega m. m. för kustartilleriets hästar, dels ock ett förslagsanslag, uppgående till 38,046 kronor för år 1918, för furagering av kustartilleriets hästar;

extra kostnader, uppgående till 156,800 kronor, till ett första uppsättande av stamhästar vid kustartilleriet samt till uppförande av sommarstallar och anskaffning av hästpersedlar m. m., av vilket belopp 105,000 kronor avsågs att täckas av hästförsäljningsmedel, och återstoden, eller 51,800 kronor, genom ett extra anslag för år 1918.

Härtill komme för år 1918 vissa förstärkningsanslag, utgörande sammanlagt 32,596 kronor.

I skrivelse (nr 5) den 16 juni 1917 anförde riksdagen, att riksdagen av den i ärendet förebragta utredningen icke känt sig övertygad om lämpligheten av att omorganisationen genomfördes på sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit. Det torde nämligen — yttrade riksdagen vidare — böra tagas under överbägande, huruvida icke utrangerade hästar från fältartilleriet kunde, åtminstone till någon del, användas för nu avsedda ändamål.

[53.] Skulle detta icke låta sig göra, torde, särskilt med hänsyn till svårigheterna att för närvarande dressera remonter även för kustartilleriets räkning, redan inkörda draghästar kunna inköpas av för nu ifrågavarande ändamål lämpligt slag. Dessutom borde enligt riksdagens mening vidtagas en reduktion med 7 stambästar i det av Kungl. Maj:t angivna antalet.

Då riksdagen på grund av vad sålunda anförts icke funnit sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag om uppförande i riksstaten för år 1918 av ett ordinarie reservationsanslag å 57,923 kronor till remontering och lega m. m. för kustartilleriets hästar, hade riksdagen dock ansett sig böra i riksstaten för nämnda år uppföra ett extra anslag till lega, furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet till ett belopp av 50,000 kronor. Därest emellertid detta belopp icke visade sig vara för ändamålet tillräckligt, torde enligt riksdagens mening anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar kunna användas för täckande av bristen. Övriga i samband härmed framställda anslagskrav hava av riksdagen avslagits.

Med anledning av vad riksdagen sålunda anført om sättet för fyllandet av behovet av stambästar vid kustartilleriet samt antalet av dessa hästar har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 19 juni 1917 anmodat marinförvaltningen, chefen för marininstaben och chefen för kustartilleriet att gemensamt verkställa förnyad utredning i ämnet samt till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Till åtlydnad härav hava bemälda myndigheter med skrivelse den 2 november 1917 överlämnat sådan utredning samt därvid anført huvudsakligen följande.

Enligt vad arméförvaltningens intendentsdepartement på gjord förfrågan meddelat, torde inköp av från armén utrangerade hästar, som lämpade sig för ifrågavarande ändamål, icke påräknas kunna äga rum. För att kunna verkställa den första uppsättningen av stambästar vid kustartilleriet syntes därför lämpliga ridhästar böra inköpas.

Denna stam av hästar syntes därefter icke kunna vidmakthållas genom från armén utrangerade hästar utan att stambästuppsättningens kvalitét sjönke under den tjänstbarhet, som måste upprätthållas.

Då det främsta skälet för uppsättande av stambästar vore behovet att kunna utbilda viss personal i ridning, lämpade sig inkörda draghästar, varom även nämnts i riksdagens skrivelse, ännu mindre som stambästar.

Vidmakthållandet av kustartilleriets stambäst uppsättning syntes därför böra ske antingen genom remontering, vilket tillvägagångssätt enligt från arméförvaltningens intendentsdepartement inhämtat yttrande icke mötte hinder, eller ock genom inköp av lämpliga ridhästar. Myndigheterna hade på i utredningen angivna skäl (svårigheten att erhålla remonterna dresserade och mindre kostnad vid stambästinköp än vid remontering) ansett sig böra föreslå, att sistnämnda sätt för stambäst uppsättningens vidmakthållande tillsvidare tillämpades; och beräknades härför efter år 1919 ett årligt reservationsanslag av 15,000 kronor vara erforderligt.

Enligt riksdagens uttalade önskan hade stambästantalet minskats med 7, men hade samtidigt en motsvarande ökning av antalet lejda hästar måst föreslås för Karlskrona kustartilleriregemente. Genom att grunda vidmakthållandet av kustartilleriets stambäst uppsättning på stambästinköp i stället för på remontering hade stambästantalet kunnat ytterligare nedbringas med 6. Det tidigare föreslagna antalet av 72 hästar hade således nu minskats till 59.

För tillgodoseendet av de behov, som för kustfästningarnas rörliga artilleri måste anses nödvändiga, för att detta skulle kunna fylla sin uppgift vid mobilisering, ansåge myndigheterna i övrigt erforderligt,

att 59 hästar uppsattes vid kustartilleriet,

att hästbehovet i övrigt för fredsövningarnas bedrivande fylldes genom 12,252 hästlejningsdagar årligen,

att stallet i Vaxholms fästning utökades med 14 spiltor,

att sommarstall uppfördes i Vaxholms och Karlskrona fästningar, samt

att vissa häst-, ridskole- och stallpersedlar anskaffades.

Kostnaderna för hästarnas första uppsättande, vilka beräknades uppgå till 135,000 kronor, kunde bestridas dels av redan tillgängliga medel, som infutit genom försäljning av under mobiliseringen 1914 för Vaxholms och Karlskrona fästningar inköpta hästar, tillsammans 116,000 kronor, dels av medel, upptagna till 40,800 kronor, som beräknades erhållas genom försäljning av 51 ännu befintliga dylika hästar, vilka icke lämpade sig att ingå i den föreslagna stambäst uppsättningen.

För utvidgning av det i Vaxholm befintliga stallet, för uppförande av sommarstallar och för inköp av åtskilliga persedlar m. m. beräknades ett anslag av 159,500 kronor vara erforderligt.

Kostnaderna för hästar och hästlejning m. m. vid kustartilleriet för år 1919 vore beräknade på följande sätt:

[53.]	för veterinärvård samt hovbeslag till.....	kronor	2,014: 98	
	» hästlega	»	42,882: —	
	» munderingsutrustning	»	5,743: 79	
	eller sammanlagt i runt tal	»	— —	50,650: —
	» furagering	»	— —	33,800: —
	» merkostnader för hästlega på grund av kristid	»	79,638: —	
	» merkostnader för furagering på grund av kristid	»	16,894: —	
	eller sammanlagt i runt tal för båda sistnämnda utgiftsposter	»		96,550: —
	eller tillhoppa	»		181,000: —

Av ifrågavarande belopp, 181,000 kronor, motsvarade sålunda:

84,450 kronor de årliga anslag, som, förut omnämnda 15,000 kronor till stambästupsättningens vidmakthållande oräknade, beräknades bliva behövlige för en organisation i enlighet med den av myndigheterna nu överlämnade utredningen, och

96,550 kronor de av rådande kristid uppkommande merkostnaderna.

Förenämnda kostnader, 181,000 kronor, torde emellertid böra uppdelas på dels ett ordinarie reservationsanslag å 50,650 kronor, dels ett ordinarie förslagsanslag å 33,800 kronor, dels två förslagsanslag på extra stat å tillhoppa 96,550 kronor.

Med stöd av vad sålunda blivit anfört hava marinförvaltningen, chefen för marinstaben och chefen för kustartilleriet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att 59 stambästar skulle uppsättas vid kustartilleriet;

att medgiva, att redan tillgängliga medel, influtna genom försäljning av en del av för Vaxholms och Karlskrona fästningar vid 1914 års mobilisering anskaffade hästar, jämte medel, som kunde erhållas genom försäljning av återstående som stambästar olämpliga hästar, finge användas till ett första uppsättande av stambästar vid kustartilleriet, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1918 disponera erforderligt belopp;

att anvisa för utvidgning av stallet i Vaxholms fästning, uppförande av sommarstallar och anskaffning av diverse hästpersedlar m. m. för

kustartilleriet på extra stat för år 1919 ett anslag av 159,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1918 disponera erforderligt belopp; [53.]

att i riksstaten för år 1919 uppföra dels ett ordinarie reservationsanslag å 50,650 kronor för kustartilleriets hästar, utom furagering, dels ett ordinarie förslagsanslag å 33,800 kronor för furagering av kustartilleriets hästar, dels ett förslagsanslag på extra stat å högst 79,650 kronor till förstärkning av ordinarie reservationsanslag för hästlejning och dels ett förslagsanslag å högst 16,900 kronor till förstärkning av ordinarie förslagsanslag till furagering av kustartilleriets hästar.

Den förnyade utredning, som av myndigheterna nu framlagts i skrivelse den 2 november 1917, synes mig icke vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för framställning till riksdagen i ämnet. Vid verkställandet av denna utredning har riksdagens tanke att såsom stamhästar vid kustartilleriet använda utrangerade hästar från fältartilleriet eller att för ändamålet inköpa inkörda draghästar icke ansetts kunna realiseras. Den föreslagna organisationen synes mig därjämte medföra alltför dryga kostnader. Jag är sålunda för närvarande icke beredd att framlägga något förslag i ämnet.

Departements-
chefens
yttrande.

Emellertid synes mig, på sätt ägt rum vid 1917 års riksdag, även vid innevarande riksdag ett anslag böra beviljas på extra stat till lega, furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet. Då prisen, särskilt för lejning av hästar, under den senare tiden stigit högst väsentligt, lär det anslag, vilket nu erfordras för år 1919, böra avsevärt höjas för att körutbildningen vid kustartilleriets rörliga formationer skall under nämnda år kunna bedrivas i den omfattning, som vid 1917 års riksdag förutsatts. Denna höjning torde, med stöd av vad som i årets statsverksproposition föreslagits beträffande motsvarande anslag under fjärde huvudtiteln, böra bestämmas till omkring 50 % av anslaget för år 1918, 50,000 kronor, och alltså upptagas till 75,000 kronor. De ökade kostnader, som kunna för ändamålet uppkomma under år 1918, lära, i enlighet med riksdagens uttalade mening, böra bestridas av anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till lega och furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 75,000 kronor.

Artilleribehov.

18. Artilleriammunition för kustfästningarna.

[54.]

Artilleri-
ammunition
för kust-
fäst-
ningarna.
(Extra anslag.)

I skrivelse den 7 december 1915 framhöllö marinförvaltningen och chefen för marinstaben, bland annat, att åtgärder snarast möjligt borde vidtagas för att stärka kustfästningarnas ammunitionsförråd.

Sedermera hava marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss i skrivelse den 24 mars 1916 hemställt, att för anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna måtte anvisas ett belopp av 500,000 kronor. Detta belopp vore dock, enligt vad myndigheterna framhållit, ringa i förhållande till den summa, som för ändamålet erfordrades.

Efter framställning av Kungl. Maj:t i proposition (nr 219) till 1916 års riksdag beviljade riksdagen ett anslag av 500,000 kronor till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna samt beslöt, att beloppet finge av Kungl. Maj:t redan under samma år förskjutas.

Marinförvaltningen har nu i berörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 anfört att, ehuru endast en mindre del av den för kustfästningarna behöfliga ammunitionsutrustningen hittills kunnat anskaffas, ämbetsverket till följd av den mångfald övriga viktiga krav, som för kustfästningarna borde tillgodoses, nödgats för närvarande inskränka sitt anslagskrav i förevarande hänseende till ett belopp av 500,000 kronor. Ämbetsverket, som i ärendet samrått med chefen för kustartilleriet, har på grund härav hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna bevilja ett anslag av 500,000 kronor och därav på extra stat för år 1919 anvisa hälften eller 250,000 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

Ehuru jag finner förevarande anskaffning vara motiverad, har jag dock, med hänsyn till angelägenheten av att tillgodose andra betydelsefulla anslagskrav, icke ansett mig för närvarande kunna biträda marinförvaltningens föreliggande framställning i dess helhet, utan måst inskränka mig till att förorda beviljande av hälften av det föreslagna beloppet, eller 250,000 kronor. Av detta belopp torde 125,000 kronor böra anvisas för år 1919.

På grund av detta ärendes hemliga natur torde någon ytterligare redogörelse i avseende å behovet av ifrågavarande anslag ej nu böra

lämnas, utan torde de ärendet tillhörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

[54.]

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna bevilja ett reservationsanslag av 250,000 kronor och därav på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 125,000 kronor.

19. Ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till luftkanoner.

I förberörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 har marinförvaltningen hemställt om äskande hos riksdagen av ett extra anslag av 427,100 kronor för ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till luftkanoner, att fördelas med 213,550 kronor på vardera av åren 1919 och 1920 samt med rätt för Kungl. Maj:t att av för år 1919 anvisade medel redan under år 1918 disponera 110,000 kronor.

[55.]

Ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till luftkanoner.

(Extra anslag.)

Den här ifrågasatta åtgärden synes mig vara behövlig till skydd för kustfästningarna mot bombardering från luftfartyg. Med hänsyn till angelägenheten att tillgodose andra viktiga anslagskrav har jag emellertid ej ansett mig kunna biträda marinförvaltningens förslag i dess helhet, utan måst inskränka mig till att förorda förslaget, såvitt angår ett anslagsbelopp av 214,900 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

Enär det synts mig vara av vikt, att ifrågavarande arbete snarast möjligt igångsättes, synes ett belopp av 60,000 kronor böra ställas till förfogande redan under år 1918 och följaktligen upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. Av återstående beloppet, 154,900 kronor, torde 47,450 kronor böra anvisas å extra stat för år 1919.

På grund av detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av ifrågavarande anslag ej nu böra lämnas, utan torde de ärendet tillhörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. I övrigt anhåller jag att få beträffande detta ärende hänvisa till förutnämnda, inom departementet uppgjorda hemliga promemoria.

[55.] Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till luftkanoner bevilja ett reservationsanslag av 214,900 kronor och därav på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 47,450 kronor.

20. Provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i Vaxholms fästning.

[56.] Provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i Vaxholms fästning. (Extra anslag.) I förberörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 har marinförvaltningen hemställt om äskande hos riksdagen på extra stat för år 1919 av ett anslag av 312,500 kronor till provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i Vaxholms fästning. Maj:t att av detta belopp disponera 156,000 kronor redan år 1918.

Ifrågavarande anslag avser anordnandet av spärrar vid vissa mindre inlopp samt åvägabringandet av vissa stödjepunkter för fästningens rörliga försvar. För ifrågavarande ändamål har i andra försvarsberedningens betänkande upptagits ett belopp av 95,000 kronor, vilket avsetts att under åren 1915—1919 tillgodoses genom extra anslag inom ramen av den vanliga budgeten.

Departementschefens yttrande. Vid granskning av ifrågavarande anslagskrav har jag funnit, att den av marinförvaltningen angivna kostnaden torde, utan att de föreslagna befästningarnas försvarskraft i något mera väsentligt avseende därigenom skulle minskas, kunna nedbringas till 195,950 kronor.

Enär det synts mig vara av vikt, att ifrågavarande arbeten snarast möjligt igångsättas, synes ett belopp av 47,975 kronor böra ställas till förfogande redan under år 1918 och följaktligen upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. Av återstående beloppet, 147,975 kronor, torde 50,000 kronor böra anvisas å extra stat för år 1919.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet rörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. I övrigt anhåller jag att få beträffande detta ärende hänvisa till förutnämnda, inom departementet uppgjorda hemliga promemoria.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen [56.]

att till provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i Vaxholms fästning bevilja ett reservationsanslag av 195,950 kronor och därav på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 50,000 kronor.

Minväsendet.

21. Minmateriel.

I proposition (nr 219) till 1916 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, bland annat, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 475,000 kronor till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrådslokaler för kustfästningarna och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 95,000 kronor. Med anledning härav beviljade nämnda års riksdag för ifrågavarande ändamål ett anslag av 285,000 kronor samt beslöt, att beloppet finge av Kungl. Maj:t redan under samma år förskjutas. [57.]

Till fortsatt anskaffning av minor för kustfästningarna äskade Kungl. Maj:t i proposition (nr 73) till 1917 års riksdag det återstående beloppet, 190,000 kronor, av det anslag å 475,000 kronor, om vars beviljande Kungl. Maj:t gjort framställning till 1916 års riksdag. Denna hemställan blev emellertid av riksdagen avslagen. Minmateriel. (Extra anslag.)

Marinförvaltningen har nu i sin berörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917, då behovet av hela det förut angivna beloppet av 475,000 kronor alltjämt kvarstode, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka ett anslag på extra stat för år 1919 av 190,000 kronor för anskaffning av minmateriel för kustfästningarna.

Den här ifrågavarande anskaffningen avser minmateriel i reserv, om vars behövlighet jag finner mig övertygad. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att medel för ändamålet hos riksdagen äskas. Av ifrågavarande belopp, 190,000 kronor, torde lämpligen 95,000 kronor böra anvisas å extra stat för år 1919. Departements-
chefens
yttrande.

På grund av ärendets hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av ifrågavarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ärendet tillhörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. I övrigt anhåller jag att få

[57.] beträffande detta ärende hänvisa till förutnämnda, inom departementet uppgjorda hemliga promemoria.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av minmateriel för kustfästningarna bevilja ett reservationsanslag av 190,000 kronor och därav på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 95,000 kronor.

F. Flottan och kustartilleriet.

1. Reservstat för marinen.

[58.] Efter framställning av Kungl. Maj:t beslöt 1914 års senare riksdag, att en reservstat för marinen med underavdelningar för flottan och kustartilleriet skulle upprättas samt att reservstatens första uppsättande skulle äga rum under åren 1916—1920. Vid periodens slut skulle reservstaten omfatta följande beställningar:

regementsofficersbeställningar	vid flottan 2,	vid kustartilleriet 1,
kaptens- (löjtnants-)beställningar	» » 8,	» » 7,
underofficersbeställningar	» » 4,	» » 8.

1918 års stat upptager nedanstående beställningar å reservstaten:

regementsofficersbeställningar	vid flottan 1,	vid kustartilleriet 1,
kaptens- (löjtnants-)beställningar	» » 5,	» » 3,
underofficersbeställningar	» » 3,	» » 4.

I förberörda skrivelse den 22 oktober 1917 har marinförvaltningen avgivit förslag till stat för reservstat för marinen för år 1919. Detta förslag ansluter sig, vad beträffar flottan, till ett av chefen för marin-staben upprättat förslag och, vad kustartilleriet angår, till ett av chefen för kustartilleriet uppgjort förslag.

Enligt det sålunda avgivna statförslaget skulle å reservstaten för år 1919 uppföras följande antal nya beställningar:

regementsofficersbeställningar	vid flottan 1,	vid kustartilleriet 0,
kaptens- (löjtnants-)beställningar	» » 1,	» » 2,
underofficersbeställningar	» » 0,	» » 2.

Härigenom kommer staten för år 1919 att omfatta nedannämnda beställningar: [58.]

regementsofficersbeställningar	vid flottan	2,	vid kustartilleriet	1,
kaptens- (löjtnants-)beställningar	»	»	»	5,
underofficersbeställningar	»	»	»	6.

I enlighet härmed har marinförvaltningen upprättat förslag till stat för reservstat för marinen för år 1919, utvisande jämväl beställningarnas fördelning i tjänstegrader och löneklasser; och har ämbetsverket därvid uttalat, att i staten borde upptagas dagavlönning för ifrågasvarande personal. Med iakttagande härav slutar förslaget till stat å ett belopp av 39,110 kronor 50 öre. Då den nu gällande staten utvisar ett kostnadsbelopp av 29,057 kronor, skulle alltså uppkomma en ökning i statens belopp av 10,053 kronor 50 öre.

Mot det sålunda avgivna förslaget till stat för reservstat för marinen för år 1919 har jag icke något att erinra. Departementa-
chefens
yttrande.

Jag får fördenskull, med tillämpning av principen att anslag skola uppföras i riksstaten med helt krontal, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, med godkännande av stat för reservstat för marinen av den lydelse, bilagan nr 13 vid detta protokoll utvisar, i riksstaten för år 1919 höja förslagsanslaget till reservstat för marinen

nu	kronor	29,057:—
med	»	10,054:—
till	kronor	39,111:—

2. Rekapitulationspremier vid marinen.

Under återopande av vad jag under punkt 5 här ovan anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva [59.]

att till bestridande av ökade kostnader för rekapitulationspremier vid marinen under år 1918 må användas det till extra rekryteringsbidrag vid marinen på extra stat för år 1918 beviljade förslagsanslaget av 50,000 kronor, i den mån detta anslag icke för sitt ändamål tages i anspråk. Rekapitula-
tionspremier
vid marinen.
(Extra anslag.)

3. Åtgärder för civilianställning av uttjänt manskap vid marinen.

[60.] I riksstaten för år 1918 är till åtgärder för civilianställning av uttjänt manskap vid marinen uppfört ett extra anslag av 10,000 kronor. Åtgärder för civilianställning av uttjänt manskap vid marinen. (Extra anslag.)
 I den av chefen för marinstaben med förenämnda skrivelse den 20 oktober 1917 överlämnade promemoria har bemälda chef härför beräknat samma belopp som för år 1918 eller 10,000 kronor. Mot detta chefs för marinstaben förslag har chefen för kustartilleriet ej haft något att erinra.

Marinförvaltningen har i sin förberörda skrivelse den 22 oktober 1917 följt vad chefen för marinstaben och chefen för kustartilleriet sålunda föreslagit.

Departements- I enlighet härmed får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes chefens yttrande. föreslå riksdagen

att till åtgärder för civilianställning av uttjänt manskap vid marinen på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 10,000 kronor.

4. Viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet.

[61.] Efter framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1916 års riksdag för Viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet. (Extra anslag.)
 anskaffning av viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet ett anslag av 283,500 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1917 ett belopp av 94,500 kronor. Ifrågavarande anslag avsåg anskaffning av lätta artilleripjäser jämte ammunition för förhyrda båtar för tjänstgöring vid flottan och kustartilleriet såsom vedettbåtar.

Sedermera meddelade marinförvaltningen i skrivelse den 29 september 1916 att, sedan de kostnadsberäkningar, som legat till grund för anslaget beräkning, blivit uppgjorda, anskaffningskostnaderna för den åsyftade artillerimaterielen stegrats med i genomsnitt nära 40 % samt att den anskaffning, som för det av 1916 års riksdag beviljade anslaget kunnat igångsättas, på grund därav blivit reducerad i förhållande till det vid tiden för anslaget äskande beräknade behovet. Det av marinförvaltningen beställda antalet lätta artilleripjäser hade till följd därav begränsats till ett mindre antal än vad som ursprungligen avsetts.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framställt förslag anvisade därefter 1917 års riksdag av det utav 1916 års riksdag för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget å 283,500 kronor på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 94,500 kronor.

[61.]

I förenämnda skrivelse den 1 oktober 1917 har nu marinförvaltningen hemställt om avlåtande till riksdagen av framställning därom, att återstoden av det utav 1916 års riksdag beviljade anslaget eller 94,500 kronor måtte anvisas å extra stat för år 1919.

Vidare har marinförvaltningen i skrivelse den 14 december 1917 anfört följande.

Trots den verkställda reduceringen i pjäsantalet komme de beställda artilleripjäserna att betinga en sammanlagd kostnad av 258,500 kronor, varför till ammunitionsanskaffning av det beviljade anslaget endast återstode (283,500 — 258,500) 25,000 kronor. Denna återstod vore emellertid icke tillräcklig för bestridande av kostnaderna för anskaffning av den ammunition, som erfordrades för pjäserna i fråga. Även om utredningen beräknades till ett mindre antal skott per pjäs än ursprungligen avsetts, droge ammunitionsanskaffningen med nu gällande pris en kostnad av 72,000 kronor. Då artilleripjäserna beräknades bliva färdiga i början av år 1919, vore det av vikt, att ammunitionen vid denna tid vore färdigställd. Härför erfordrades emellertid ett tilläggsanslag av (72,000 — 25,000) 47,000 kronor.

Marinförvaltningen har därför hemställt att för anskaffning av viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet måtte på extra stat för år 1919 äskas ett anslag av 47,000 kronor utöver återstoden, 94,500 kronor, av det utav 1916 års riksdag för ändamålet beviljade anslaget, samt att av förstnämnda belopp 23,500 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande redan under år 1918.

Av det utav 1916 års riksdag för anskaffning av viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet beviljade anslaget å 283,500 kronor läser nu böra anvisas återstoden, 94,500 kronor.

Departementa-
chefens ytt-
rande.

Den av marinförvaltningen i berörda skrivelse den 14 december 1917 gjorda framställningen om ett ytterligare anslag å 47,000 kronor för anskaffning av erforderlig ammunitionsutredning till det beställda antalet lätta artilleripjäser finner jag vara av beskaffenhet att böra understödjas. Då det synes vara av vikt, att hälften av nämnda belopp eller 23,500 kronor ställes till förfogande redan under år 1918, bör denna summa

[61.] upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. Återstående beloppet, 23,500 kronor, torde böra anvisas å extra stat för år 1919.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att av det utav 1916 års riksdag för anskaffning av viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet beviljade anslaget å 283,500 kronor på extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa återstående, ännu icke anvisade beloppet, 94,500 kronor;

dels ock att för omförmälda ändamål på extra stat för år 1919 bevilja ett ytterligare reservationsanslag av 23,500 kronor.

5. Försök med minmateriel.

[62.] I förenämnda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 har marinförvaltningen gjort framställning om utverkande hos riksdagen av ett extra anslag för år 1919 å 50,000 kronor för försök med minmateriel, av vilket belopp 25,000 kronor borde få av Kungl. Maj:t disponeras redan under år 1918. Ämbetsverket har därvid anfört, bland annat, att erfarenheterna från det nu pågående världskriget givit vid handen en del nya uppslag inom minväsendet samt att vissa försök erfordrades, för att dessa skulle komma minvapnet till godo.

Departements-
chefens ytt-
rande.

Det synes mig vara erforderligt, att medel beredas för bestridande av kostnaderna för sådana försök på minväsendets område, som måste anställas, för att å minmaterielen skola kunna tillämpas vunna tekniska framsteg och erfarenheter. För motsvarande försök med torped-, gnist- och flygmateriel har sedan flera år tillbaka ett anslag anvisats på extra stat. Anslaget för här ifrågavarande ändamål synes dock till en början kunna begränsas till 25,000 kronor, vilket belopp lärer böra anvisas å 1919 års stat.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till försök med minmateriel på extra stat för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

G. Diverse.

1. Personliga lönetillägg.

I 1918 års riksstat är å extra stat upptaget ett förslagsanslag å 4,145 kronor till personliga lönetillägg. Detta anslag är avsett till beredande av sådana tillägg dels åt marindirektören av 1:a graden i flottan C. E. Richson med ett belopp av 2,365 kronor, därav 1,500 kronor skulle anses såsom lön, 365 kronor såsom dagavlönning och 500 kronor såsom inkvarteringsbidrag, dels åt en var av bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona E. A. W. Holmberg och E. A. Collén med ett belopp av 600 kronor eller tillhopa 1,200 kronor och dels åt sergeanten över stat vid kustartilleriet A. G. Sjöqvist med 580 kronor.

[63.]
Personliga
lönetillägg.
(Extra anslag.)

Marinförvaltningen har nu i sin förutnämnda skrivelse den 1 oktober 1917 meddelat, att även för år 1919 personliga lönetillägg torde böra tilldelas bemälda personer och utgå med samma belopp som i 1918 års riksstat.

I enlighet med marinförvaltningens tillstyrkan i skrivelsen den 1 oktober 1917 får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att till beredande av personliga lönetillägg för år 1919 dels åt marindirektören av 1:a graden i flottan C. E. Richson med ett belopp av 2,365 kronor, därav 1,500 kronor må anses såsom lön, 365 kronor såsom dagavlönning och 500 kronor såsom inkvarteringsbidrag, dels åt en var av bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona E. A. W. Holmberg och E. A. Collén med ett belopp av 600 kronor eller tillhopa 1,200 kronor och dels åt sergeanten över stat vid kustartilleriet A. G. Sjöqvist med 580 kronor bevilja på extra stat för nämnda år ett förslagsanslag, högst 4,145 kronor.

2. Ålderstillägg.

[64.] Ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg för personal, tillhörande sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, marinförvaltningen m. fl. stater och kårer under femte huvudtiteln, med undantag av de under rubriken »Handeln» hänförliga, har i riksstaten från och med år 1915 varit uppfört med ett belopp av 42,000 kronor.

Marinförvaltningen har i sin berörda skrivelse den 22 oktober 1917 anfört att, då för år 1919 vissa tjänstemän i marinförvaltningen m. fl. kunde komma att föreslås till erhållande av ålderstillägg, som uppginge till inemot 3,000 kronor, och anslaget under år 1917 beräknades utvisa en brist av 2,200 kronor, ämbetsverket ansåge, att anslaget borde höjas till 45,000 kronor, samt på grund därav hemställt om avlättande av framställning till riksdagen, att anslaget i riksstaten för år 1919 måtte uppföras med sistnämnda belopp.

Departements-
chefens
yttrande.

Sedan förevarande anslag från och med år 1915 höjts från förutvarande belopp, 26,700 kronor, med 15,300 kronor till 42,000 kronor, hava, enligt vad jag inhämtat, utgifterna å anslaget under sagda år uppgått till 39,075 kronor 82 öre och under år 1916 till 42,946 kronor 16 öre. Vid sådant förhållande finner jag den av marinförvaltningen angivna omständigheten, att en jämförelsevis mindre överbetalning beräknats uppkomma å anslaget för åren 1917 och 1919, icke för närvarande böra föranleda till anslagets höjning. Förevarande anslag torde alltså i riksstaten för år 1919 böra upptagas såsom *oförändrat ordinarie förslagsanslag* med kronor 42,000:—

3. Ersättning åt officerare, ingenjörer och intendenter under anställning eller kommandering utrikes, *oförändrat ordinarie reservationsanslag*

» 15,000:—

4. Resestipendium åt läkare vid marinläkarkåren, *oförändrat ordinarie reservationsanslag*.....

» 2,000:—

5. Rese- och traktamentspenningar.

Enligt resereglementet den 13 december 1907 skall för extra förrättning i statens tjänst, där ej genom instruktioner eller särskilda föreskrifter annorlunda är stadgat, den, åt vilken dylikt uppdrag lämnas, åtnjuta traktamentsersättning, olika för olika tjänstegrader, med vissa närmare angivna belopp.

I kungörelsen den 27 maj 1881 angående de grunder, varefter resekostnads- och traktamentsersättning för flottan tillhörande personer skall vid vissa kommenderingar och förrättningar utgå, stadgas bland annat, att dagtraktamente till nedannämnda personer i fredstid utgår efter lägre beräkning i följande fall:

a) vid tjänstgöring med trupp under marsch, transport till lands eller vapenövning utom stationsorten, när tjänstgöringen är grundad på kommendering;

b) å förrättningsort, vid personliga tjänsteuppdrag, vartill fordras mer än åtta dagars vistande på stället, därvid dock den lägre traktamentsberäkningen tager sin början först med nionde förrättningsdagen.

Enligt den för nu nämnda fall gällande lägre beräkningen skall dagtraktamentet utgöra (inom parentes angivas vederbörande klass och traktamente enligt resereglementet):

för amiralspersoner av alla grader	kronor 9: — kronor	{ (15: — första klassen) (13: — andra klassen)
» kommandör	» 7: — »	(13: — » »)
» kommandörkapten av 1:a klassen	» 6: — »	(11: — tredje »)
» » » 2:a »	» 5: — »	(11: — » »)
» kapten	» 4: — »	(8: — fjärde »)
» löjtnant och underlöjtnant	» 3: — »	(8: — » »)
» underofficer och underofficerskorpral	» 2: 50 »	(6: — femte »)
» manskap, ej särskilt nämnt	» 1: 50 »	(4: — sätte »)

Civilmilitär personal åtnjuter efter vars och ens tjänsteställning det belopp, som för motsvarande grad här ovan angivits.

Såsom chefen för civildepartementet uti sitt till statsrådsprotokollet över civilärenden denna dag avgivna yttrande anfört, har inom nämnda departement genom revisionskommissarien R. Vide verkställts utredning angående en av rådande dyrtid betingad höjning i de dagtraktamenten, som jämlikt resereglementet och därmed jämförliga, av Kungl. Maj:t

[65.]
Rese- och
traktaments-
penningar.
(Ordinarie
anslag.)
Nuvrände
bestämmelser.

Utredning
inom civil-
departementet
angående
höjning av
dagtrakta-
ments-
beloppen.

[65.] utfärdade författningar utgå till statens befattningshavare vid extra förrättningar i statens tjänst.

Uti sitt den 8 september 1917 i ämnet avgivna yttrande har revisionskommisarien Vide föreslagit, bland annat,

dels att de dagtraktamenten, om vilka bestämmelser meddelats i resereglementet den 13 december 1907, finge tillsvidare höjas med 2 kronor,

dels ock att de dagtraktamenten, vilka utginge enligt kungörelsen den 27 maj 1881, finge tillsvidare höjas med 1 krona.

Utlåtande av
statskontoret
den 8 oktober
1917.

Uti häröver den 8 oktober 1917 avgivet utlåtande har statskontoret på anförda skäl föreslagit, att de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena måtte höjas med följande belopp:

i första klassen från	15 kronor	till	20 kronor	
i andra	»	»	13	»
i tredje	»	»	11	»
i fjärde	»	»	8	»
i femte	»	»	6	»
i sjätte	»	»	4	»
				» 50 öre.

Därest en dylik förhöjning av dagtraktamentena enligt resereglementet vidtoges, borde, yttrade statskontoret, givetvis en ungefärligen motsvarande höjning äga rum i de enligt kungörelsen den 27 maj 1881 utgående lägre dagtraktamentena. För den högsta arvodesklassen syntes emellertid höjningen böra begränsas så, att det reducerade traktamentet efter förhöjningen komme att utgöra en jämförelsevis mindre del av motsvarande förhöjda traktamente enligt resereglementet än vad beträffande de lägre klasserna vore fallet. Statskontoret ville för sin del förorda, att ifrågavarande traktamenten tillsvidare höjdes sålunda, nämligen:

för generalsperson	från	9 kronor		till	10 kronor
» kommandör	»	7	»	»	9
» kommandörkapten av 1:a	»	6	»	»	8
klassen	»	5	»	»	7
» kommandörkapten av 2:a	»	4	»	»	6
klassen	»		»	»	
» kapten	»		»	»	

för löjtnant och underlöjtnant från 3 kronor				till	4 kronor 50 öre	[65.]
» underofficer och underofficerskorpral	» 2	» 50 öre	» 3	» 75	»	
» manskap, ej särskilt nämnt	» 1	» 50	» 2	» 50	»	

Vad anginge de åtgärder, som i budgethänseende erfordrades till följd av traktamentsförhöjningen, syntes det statskontoret ej lämpligt, att särskilt riksstatsanslag uppfördes för ändamålet. En sådan anordning skulle medföra väsentliga olägenheter i tillämpningen, då den skulle leda till att olika poster i vederbörande reseräkningar måste fördelas på olika räkningsposter. Statskontoret ansåge fördenskull, att i stället erforderliga höjningar borde vidtagas i de under vederbörande huvudtitlar uppförda anslagen till rese- och traktamentspenningar.

Enligt verkställd beräkning ansåge statskontoret, att för fjärde till och med sjunde huvudtitlarna samt för nionde huvudtiteln en höjning med 50 procent borde vidtagas. I enlighet härmed borde femte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar höjas från 55,500 kronor till i avrundat tal 83,000 kronor.

Vad anginge den tidpunkt, från vilken den föreslagna höjningen borde tillämpas, vore naturligtvis önskligt, att denna infölle så snart som möjligt. Om emellertid riksdagens beslut om anslagsökningen ansåges böra dessförinnan avvaktas, torde emellertid de förhöjda dagtraktamentena åtminstone komma i tillämpning så fort kunde, efter det riksdagen intagit ståndpunkt i frågan. Visserligen torde härigenom bristen å vissa av de ifrågavarande förslagsanslagen komma att för år 1918 bliva större än den, som även oavsett en dylik förhöjning kunde motses, men några åtgärder för anslagens förstärkning redan för år 1918 ansåge sig dock statskontoret ej böra ifrågasätta.

Vidare har marinförvaltningen den 1 november 1917 i ärendet avgivit utlåtande och därvid anfört huvudsakligen följande.

Marinförvaltningen funne av behovet synnerligen påkallat att höja de nu enligt resereglementet och därmed jämförliga författningar utgående traktamenten. Den föreslagna traktamentsökningen av 2 kronor för alla klasser enligt resereglementet ansåge ämbetsverket emellertid allt för lågt satt. Särskilt för de högre klasserna måste en sådan ökning, som procentuellt mycket starkt avtoge, i mån som dagtraktamentet vore fixerat till högre belopp, anses otillräcklig. Med hänsyn

Marinförvaltningens utlåtande.

[65.] till inträdda prisstegringar funne marinförvaltningen en kraftigare ökning nödvändig; och syntes i betraktande härav densamma i intet fall böra sättas lägre än till 50 % av nu utgående traktamenten. De för personal enligt sjätte klassen i resereglementet bestämda traktamentena syntes böra ökas med ett större procenttal; och föresloges i sådant avseende 75 %, då traktamentet i annat fall icke kunde anses vara tillräckligt för gäldande av de kostnader, för vars bestridande det avsetts.

Marinförvaltningen föresloge därför följande höjning i de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena, nämligen för:

första klassen	med 7: 50 kr. eller från 15 kr. till 22: 50 kr., motsvarande	50 %
andra »	» 6: 50 » » » 13 » » 19: 50 »	» 50 %
tredje »	» 5: 50 » » » 11 » » 16: 50 »	» 50 %
fjärde »	» 4: — » » » 8 » » 12: — »	» 50 %
femte »	» 3: — » » » 6 » » 9: — »	» 50 %
sjätte »	» 3: — » » » 4 » » 7: — »	» 75 %

Vad beträffade den föreslagna ökningen i de lägre traktamenten, som utginge enligt kungörelsen den 27 maj 1881, ville marinförvaltningen erinra därom, att ämbetsverket redan i yttrande den 5 juni 1908 föreslagit, att berörda kungörelse den 27 maj 1881 måtte helt och hållet upphävas, därvid marinförvaltningen särskilt framhållit det förhållandet, att någon nämnvärd prisreduktion för kost och logi vid en något utsträckt vistelse på samma plats ingalunda kunde i allmänhet påräknas, samt att, där sådan förekomme, den dock ej plägade beviljas vid vistelse på kortare tid än omkring 15 dagar.

Marinförvaltningen anförde vidare i samma yttrande att, därest svårighet skulle möta för upphävande helt och hållet av ifrågavarande kungörelse, föreskrifterna i densamma i allt fall borde undergå ändring därhän, att

dels lägre traktamentsberäkning skulle taga sin början först med sextonde förrättningsdagen,

dels traktamentet efter den lägre beräkningen skulle utgöra

12 kronor för amiral och vice amiral

10 » » konteramiral och kommandör

8 » » kommandörkapten

6 » » kapten, löjtnant och underlöjtnant

4 » » underofficer och underofficerskorpral

2 » 50 öre för manskap, ej särskilt nämnt,

ävensom för civilmilitär personal efter vars och ens grad samma belopp som för motsvarande militära grad.

Även efter denna tid, exempelvis i utlåtande den 21 juni 1915, hade marinförvaltningen uttalat, att ämbetsverket fortfarande vidhölle sitt förslag i yttrandet av den 5 juni 1908.

[65.]

Marinförvaltningen hölle alltjämt före, att goda skäl talade för upphävande av 1881 års kungörelse, särskilt som den begränsning i traktamentsbeloppen, som kunde äga rum enligt densamma, vore en särbestämmelse, som gällde endast militär och civilmilitär personal. Skulle kungörelsen i fråga belinnas böra bibehållas, ansåge ämbetsverket, att den lägre traktamentsersättningen enligt densamma icke borde tillämpas förrän först med sextonde dagen ävensom att de lägre traktamentena borde avsevärt höjas. Dessutom ansåge marinförvaltningen, att vid ett bibehållande av kungörelsen sådan ändring däri borde göras, att personalen indelades i kategorier, som motsvarade resereglementets klasser, så att exempelvis lika traktamentsbelopp utginge till kommandörkaptenar av båda graderna ävensom till kaptenar, löjtnanter och underlöjtnanter.

I fråga om den ökning, som måste anses oavvislig, därest kungörelsen skulle anses böra bibehållas, ansåge sig marinförvaltningen böra till en början erinra, att de traktamenten, som utginge enligt 1881 års kungörelse, vore desamma, som bestämdes genom kungörelsen den 20 maj 1868 med endast det undantag, att dagtraktamentet höjts för underofficer från 2 kronor till 2 kronor 50 öre och för manskap från 1 krona 25 öre till 1 krona 50 öre, varjämte underofficerskorpral tillerkänts samma dagtraktamente som underofficer. Vid sådant förhållande syntes det vara uppenbart, att en större ökning av den lägre traktamentsersättningen, än som i föreliggande förslag angäves, vore av nöden.

De belopp, som marinförvaltningen i berörda yttrande den 5 juni 1908 föreslagit såsom lägre traktamenten, utgjorde, räknat i procent av traktamentena enligt resereglementet:

för första klassen omkring	80 %
» andra » »	77 »
» tredje » »	73 »
» fjärde » »	75 »
» femte » »	66 »
» sjätte » »	62 »

eller i genomsnitt för alla klasserna i runt tal 75 %.

Marinförvaltningen ansåge, att större differens än denna mellan traktamentena enligt resereglementet och 1881 års kungörelse i varje fall icke borde förefinnas.

Ökningen av de lägre traktamentena borde därför ske med minst sådana belopp, att dessa traktamenten utgjorde 75 % av traktamentena

Femte huvudtiteln.

[65.] enligt resereglementet, dock med den jämkningen, att hela tal i kronor erhöles, på sätt av det följande framginge.

Den föreslagna ökningen skulle under sådana förhållanden ställa sig på följande sätt:

T j ä n s t e b e f a t t n i n g	Föreslaget traktamente enligt rese- reglementet.		Föreslaget lägre traktamente.	
Amiral, vice amiral och likställd	22	50	16	—
Knoteramiral, kommandör och likställd	19	50	14	—
Kommandörkapten och likställd	16	50	12	—
Kapten, löjtnant och underlöjtnant samt likställd	12	—	9	—
Underofficer, underofficerskorpral och likställd	9	—	7	—
Manskap, ej särskilt nämnt, och likställda	7	—	5	—

Genomförandet av en ökning i gällande dagtraktamenten hade beräknats kosta, enligt revisionskommissariens Vides förslag 9,000 kronor och enligt det av marinförvaltningen här framlagda förslaget 29,000 kronor, därest kungörelsen den 27 maj 1881 upphävdes, eljest 21,000 kronor.

I skrivelse den 1 oktober 1917 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1919 hade marinförvaltningen erinrat, att förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, vilket, vad marinen beträffade, för närvarande utginge med 55,500 kronor, under en följd av år visat sig otillräckligt samt att det för år 1916 uppstått en brist å detta anslag med 17,000 kronor.

Då en minskning i utgifterna å detta anslag så mycket mindre syntes marinförvaltningen vara att förvänta, som biljettpreisen väsentligen höjts samt brister å förslagsanslag, vilka kunde med stor sannolikhet beräknas, syntes böra undvikas, hade marinförvaltningen i berörda skrivelse föreslagit en ökning av ifrågavarande anslag med omkring 33 % eller 18,500 kronor från 55,500 kronor till 74,000 kronor.

Nämnda förslagsanslag syntes böra utöver sålunda föreslagen ökning höjas med det belopp, vartill en ökning i dagtraktamentena kunde giva anledning.

Marinförvaltningen hade ansett sig jämväl böra meddela, att ämbetsverket i den 1 november 1917 avgivet särskilt yttrande rörande ifrågasatt upphävande av eller ändring i kungörelsen den 27 maj 1881 hänvisat till det i sådant avseende här ovan gjorda uttalandet samt dessutom, bland

annat, föreslagit vissa reglementsändringar, som kunde bliva en följd av kungörelsens upphävande. [65.]

Vid anmälan av frågan om höjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena har chefen för civildepartementet, såsom av hans till statsrådsprotokollet över civilärenden denna dag avgivna yttrande framgår, funnit sig böra tillstyrka det av statskontoret härutinnan framlagda förslaget.

Departements-
chefens
yttrande.

Den förhöjning av dagtraktamentena enligt resereglementet, som sålunda skulle inträda, medför givetvis, att en motsvarande höjning bör äga rum av de enligt kungörelsen den 27 maj 1881 i vissa fall utgående lägre dagtraktamentena. Vid sådant förhållande och då det av statskontoret härutinnan framställda förslaget synes mig väl avvägt, har jag, som icke funnit anledning att för närvarande ifrågasätta upphävande av berörda kungörelse eller vidtagande av förut angivna, av marinförvaltningen i övrigt föreslagna ändringar i kungörelsen, ansett mig böra tillstyrka, att ifrågavarande dagtraktamenten tillsvidare få utgå med de av statskontoret angivna beloppen.

Enligt vad chefen för civildepartementet i sitt förutnämnda yttrande meddelat, är det hans avsikt att, därest riksdagen, med godkännande av grunderna för ifrågavarande tillfälliga förhöjning av den enligt resereglementet utgående traktamentsersättningen, anvisar den höjning av det under sjätte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar från och med år 1919, som härav påkallas, föreslå Kungl. Maj:t, att förhöjningen av traktamentsersättningen må träda i kraft så snart som möjligt under år 1918, varvid bemålde departementschef dock, i likhet med statskontoret, icke ansett sig böra ifrågasätta någon förstärkning av det under samma huvudtitel för år 1918 redan anvisade förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar.

I anslutning härtill torde under enahanda förutsättning beträffande femte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar jämväl den nu föreslagna förhöjningen i de enligt kungörelsen den 27 maj 1881 utgående dagtraktamentena snarast möjligt böra träda i kraft.

Såsom chefen för civildepartementet gjort gällande beträffande sjätte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar för år 1918, anser jag, att någon förstärkning av motsvarande anslag under femte huvudtiteln för samma år icke bör vidtagas. Däremot läser en förhöjning böra äga rum med avseende å ifrågavarande anslag för år 1919; och finner jag, i likhet med statskontoret, att denna förhöjning lämpligen bör bestämmas till 27,500 kronor, varigenom det nuvarande anslaget, 55,500 kronor, skulle ökas till 83,000 kronor.

[65.] På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar

nu	kronor 55,500: —
med	» 27,500: —
till	kronor 83,000: —

6. Flyttningshjälp.

[66.] Till flyttningshjälp är i staten för år 1918 uppfört ett ordinarie flyttningshjälp. förslagsanslag å 11,000 kronor.

(Ordinarie anslag.) Enligt reglemente för marinen, del I, § 159 mom. 2, kan flottan tillhörande personal, som förflyttas från en station till en annan eller kommenderas till ordinarie tjänstgöring å annan förläggningssort än flottans station, erhålla flyttningshjälp för hustru, barn och tjänare ävensom för flyttsaker. Motsvarande bestämmelse gäller enligt reglemente för marinen, del III, § 85 mom. 3, för kustartilleriets personal vid flyttning på grund av tillträde till eller ändring i ordinarie tjänstgöring. Frågor rörande nu nämnd flyttningshjälp beror i varje särskilt fall på Kungl. Maj:ts prövning.

Flyttningsekostnaderna för den flyttandes egen person utgå av femte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar med tillämpning av resereglementets bestämmelser.

De grunder, efter vilka flyttningshjälp skola beräknas, återfinnas i kungörelsen den 11 mars 1910. Denna kungörelse avser personal vid armén, men enligt nådigt brev den 21 oktober samma år har föreskrivits, att vid beräkning av flyttningshjälp åt personal vid marinen skola tillämpas enahanda grunder, som i nämnda kungörelse angivas.

Marinförvaltningen har nu i förberörda skrivelse den 1 oktober 1917 meddelat, att utgifterna å förevarande anslag år från år varit i ständigt stigande och under år 1916 uppgått till 16,869 kronor 59 öre samt att nämnda utgifter under år 1917 förväntades komma att bli än större än under år 1916. På grund härav har marinförvaltningen ansett sig böra föreslå höjning av anslaget för år 1919 med 6,000 kronor, varigenom anslagets belopp för nämnda år skulle uppgå till 17,000 kronor.

Till fullständigande av den utav marinförvaltningen lämnade upp-
giften beträffande utgifterna å förevarande anslag tillåter jag mig med-
dela, att dessa utgifter från och med år 1914 — det första år, då an-
slaget var uppfört å stat — utgjort:

[66.]

Departements
chefens
yttrande.

år 1914	kronor 14,481: 18
» 1915	» 14,677: 85
» 1916	» 16,869: 59

Utgifterna hava sålunda redan under år 1914 överstigit anslagets
belopp, 11,000 kronor, och därefter företett en alltjämt fortgående
stegring. Om ock de nu rådande förhållandena i viss mån inverkat
på denna stegring, synes det vara erforderligt att vidtaga en höj-
ning av anslaget, för att detsamma må komma att motsvara det nor-
mala medelsbehovet. I detta syfte torde en ökning med det av marin-
förvaltningen föreslagna beloppet, 6,000 kronor, få anses vara tillfyllest.

Såsom förut nämnts, avgöras nu ärenden rörande flyttningshjälp i
varje särskilt fall av Kungl. Maj:t. Då emellertid de grunder, efter
vilka flyttningshjälp skall beräknas, äro i författning fastställda, torde
dessa ärenden, som i allmänhet äro av synnerligen enkel beskaffenhet,
kunna utan olägenhet överlämnas till marinförvaltningens avgörande.
En sådan decentralisation ingår ock i det förslag till lättande av stats-
rådets arbetsbörda, som framlagts i departementalkommitterades den 31
december 1912 avgivna betänkande och i dåvarande landshövdingen A.
Schottes betänkande av den 27 februari 1917 angående statsdepartemen-
tens verksamhetsområden och arbetsformer m. m. Frågan om utsöndring
av denna ärendesgrupp lärer komma att upptagas till prövning i samband
med övriga i sistnämnda betänkande gjorda framställningar. Då vid olika
tillfällen framställningar gjorts hos Kungl. Maj:t om erhållande av för-
skott å flyttningshjälp, torde i samband därmed böra tagas i över-
vägande, huruvida ej marinförvaltningen bör medgivas befogenhet att
i förekommande fall lämna sådant förskott.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riks-
dagen

att i riksstaten för år 1919 höja förslagsanslaget
till flyttningshjälp

nu	kronor 11,000: —
med	» 6,000: —
till	<u>kronor 17,000: —</u>

7. Sjukvård för marinen.

[67.] Sjukvård för marinen. (Ordinarie anslag.) Förslagsanslaget till sjukvård för marinen är i riksstaten för år 1918 uppfört med ett belopp av 140,960 kronor. Anslaget höjdes vid 1916 års riksdag med 25,000 kronor från förutvarande belopp, 115,960 kronor. Av Kungl. Maj:t fastställes årligen för detta anslag en stat, vilken upptager anslaget fördelning i särskilda poster mellan vederbörande marina myndigheter.

Marinförvaltningen har nu i sin berörda skrivelse den 1 oktober 1917 meddelat, att stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona och chefen för kustartilleriet i sina förslag till stat för detta anslag för år 1918 beräknat utgifterna under anslaget till 115,000, resp. 32,200 kronor, vilket i jämförelse med den av Kungl. Maj:t för år 1917 fastställda staten utgjorde en ökning av 45,000, resp. 2,200 kronor.

Utgifterna å förevarande anslag hade under år 1916 uppgått till 204,515 kronor 29 öre, och förväntades med all sannolikhet, att minskning i utgifterna å anslaget under år 1917 icke kunde ifrågakomma.

På grund härav har marinförvaltningen ansett sig böra föreslå en ökning av detta anslag med 35,000 kronor, vari inberäknats ett belopp av 2,000 kronor för Hemsö kustartillerikår.

Departements- chefens yttrande. De från detta anslag utgående utgifterna hava under de senare åren alltmera ökats. Utgifterna hava under nedannämnda år utgjort:

år 1913	kronor 129,700: 89
» 1914	» 139,301: 91
» 1915	» 179,670: 03
» 1916	» 204,515: 29

En del av omförmälda ökning lärer onekligen vara att tillskriva de särskilda tidsomständigheterna. Det synes mig emellertid erforderligt att, för att anslaget må komma att bättre motsvara medelsbehovet, en höjning av detsamma nu vidtages. Denna höjning torde i enlighet med marinförvaltningens förslag lämpligen böra bestämmas till 35,000 kronor.

I detta sammanhang torde böra erinras, att framställning under punkt 4 här ovan gjorts därom, att de arvoden till de båda sjukhusläkarna vid Karlskrona station, som nu utgå från anslaget till sjukvård för marinen, måtte i stället bestridas av avlöningsanslaget och

uppföras å marinläkarkårens stat för år 1919. Dessa arvoden utgöra [67.]
för närvarande sammanlagt 1,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget
till sjukvård för marinen

nu	kronor 140,960: —
med	» 35,000: —
till	kronor 175,960: —

8. Uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar.

I den för år 1918 fastställda riksstaten är förslagsanslaget till upp- [68.]
värmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar upp- Uppvärmning,
taget till ett belopp av 350,000 kronor. Anslaget höjdes vid 1916 års belysning,
riksdag med 35,000 kronor från förutvarande belopp, 315,000 kronor. renhållning
Av Kungl. Maj:t fastställes årligen för detta anslag en stat, vilken upp- samt tvätt-
tager anslaget fördelning i särskilda poster mellan vederbörande marina och badinrätt-
myndigheter. ningar.
(Ordinarie
anslag.)

Marinförvaltningen har nu i sin berörda skrivelse den 1 oktober
1917 meddelat, att stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona
och chefen för kustartilleriet i sina förslag till stat för detta anslag för
år 1918 beräknat utgifterna under anslaget till 125,000, resp. 146,400
kronor, vilket i jämförelse med den av Kungl. Maj:t för år 1917 fast-
ställda staten utgjorde en ökning av 32,000, resp. 27,000 kronor.

Utgifterna å förevarande anslag hade år från år varit i stigande.
Under år 1916 hade utgifterna å anslaget uppgått till 507,474 kronor
53 öre, och förväntades med all sannolikhet utgifterna å anslaget under
år 1917 icke bliva mindre än år 1916. Då nu rådande extra ordinära
förhållanden med höga pris för bränsle och lyse ej syntes böra läggas
till grund för beräkning av anslagsbehovet, har marinförvaltningen en-
dast ansett sig böra föreslå en ökning av detta anslag med 75,000
kronor, vari inberäknats ett belopp av 25,000 kronor för Hemsö kust-
artillerikår.

På sätt marinförvaltningen framhållit, hava de från detta anslag Departements-
utgående utgifterna under de senare åren alltmera ökats. Utgifterna chefs
hava under nedannämnda år utgjort: yttrande.

[68.]	år 1913	kronor 336,287: 17
	» 1914	» 361,637: 79
	» 1915	» 430,171: 49
	» 1916	» 507,474: 53

Det torde visserligen vara uppenbart att, såsom marinförvaltningen uttalat, de nu rådande förhållandena icke böra läggas till grund för beräkningen av beloppet utav ifrågavarande anslag för år 1919. Emellertid lär, fränsett den inverkan, som nämnda förhållanden utövat på anslaget stegring, en höjning av anslaget vara av behovet påkallad. I fråga om beloppet av denna höjning ansluter jag mig till marinförvaltningens förslag.

I detta sammanhang torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 2 november 1917 medgivit, att tills vidare under tiden till och med den 30 april 1918 finge till i land tjänstgörande skeppsgosse utan ersättning utlämnas 1,5 gram tvål för dag, samt föreskrivit, att härav föranledda kostnader till ett belopp av högst 2,000 kronor, för år räknat, skulle bestridas av här ifrågavarande anslag.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar

nu	kronor 350,000: —
med	» 75,000: —
till	<hr/> kronor 425,000: —

9. Arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m.

[69.] I anledning av Kungl. Maj:ts till 1906 års riksdag avlätna proposition om förläggande av en skeppsgossekår till Marstrand beviljade riksdagen på extra stat för år 1907 ett anslag av 5,000 kronor under benämning: »arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m.» Anslag för samma ändamål har sedermera blivit av riksdagen årligen beviljat med tid efter annan förhöjt belopp och är i riksstaten för innevarande år uppfört såsom förslagsanslag, högst 11,950 kronor.

Arvoden åt
vid skepps-
gossekåren i
Marstrand
anställda per-
soner samt
medika-
menter, bad
m. m.
(Extra anslag)

Detta belopp är beräknat för särskilda ändamål enligt följande specifikation: [69.]

Till 1:e läraren, särskilt arvode	kronor	600: —
» religionsundervisning	»	500: —
» slöjdundervisning	»	500: —
» musikinstruktören	»	250: —
» läkaren	»	2,000: —
» sjuksköterskan	»	1,300: —
» medikamenter och bad	»	2,200: —
» diverse behov	»	1,000: —
» vakthållning	»	3,600: —
Summa kronor		11,950: —

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm har i sitt förslag till beräkning av utgifterna för år 1919, såvitt stationen anginge, i fråga om förevarande anslag hemställt, att den i anslaget ingående posten till medikamenter och bad måtte ökas med 1,300 kronor eller från 2,200 kronor till 3,500 kronor och till stöd därför anfört, att under den senaste tiden ett överskridande av anslagspostens belopp, som sedan länge befunnits synnerligen knappt tillmätt, kunnat undvikas endast genom inskränkning av antalet bad samt att under år 1917 av samma anledning ytterligare inskränkningar härutinnan torde bliva av behovet påkallade. Vidare har bemälda stationsbefälhavare gjort framställning om upptagande under anslaget dels av en post å 500 kronor till tandvård och dels av två poster å 400, resp. 425 kronor såsom hyresmedel till mässlokal för officerare samt till sådan lokal för underofficerare och underofficerskorpraler.

Mot de av stationsbefälhavaren sålunda begärda förhöjningarna i anslaget, som uppginge till sammanlagt (1,300+500+400+425) 2,625 kronor, har marinförvaltningen i oförmälda skrivelse den 1 oktober 1917 förklarar sig icke hava något att erinra. Härigenom skulle anslagets belopp för år 1919 uppgå till (11,950+2,625) 14,575 kronor.

Vad först beträffar det framställda förslaget om ökning med 1,300 kronor av den i förevarande anslag ingående posten till medikamenter och bad, anser jag mig, med hänsyn till vad stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm anfört till stöd för detta förslag, böra biträda detsamma. Jämväl framställningen om upptagande under anslaget av ett belopp av 500 kronor till tandvård vid skeppsgossekären, varmed avses att tillgodose ett stadigvarande hygieniskt krav, synes mig böra

Departements-
chefens
yttrande.

[69.] bifallas. Jag har i sådant hänseende inhämtat, att marinförvaltningen under de senare åren vid olika tillfällen måst till bekostande av erforderlig tandvård vid nämnda kår ställa medel till förfogande av den till ämbetsverkets disposition anvisade delen av anslaget till sjukvård för marinen. I övrigt vill jag erinra, att tandvården för flottans manskap är tillgodosedd genom särskilda tandpolikliniker vid såväl Stockholms som Karlskrona stationer, varjämte Kungl. Maj:t under den nu anbefallda mobiliseringen enligt särskilda nådiga brev anvisat medel för tandvård åt manskapet å utevarande sjöstyrkor.

Med avseende å mässlokaler för officerare samt för underofficerare och underofficerskorpraler vid skeppsgossekåren hava sedan flera år tillbaka erforderliga belopp av statsmedel anvisats för förhyrande av dylika lokaler. De vid skeppsgossekåren tjänstgörande officerarna hava tidigare fått för ändamålet disponera en lägenhet i det kronan tillhöriga s. k. fortifikationshuset i Marstrand, men sedan nämnda hus upplåtits till bostad åt chefen för kåren, har annan lokal i staden förhyrts till officersmäss. Senast har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 19 juni 1917 medgivit, att för förhyrande under tiden från och med den 1 oktober 1917 till och med den 30 april 1918 av mässlokaler åt vid skeppsgossekåren kommande officerare samt underofficerare och underofficerskorpraler må av femte huvudtiteln anslag till extra utgifter användas 400, resp. 425 kronor. Då billigheten synes mig kräva, att förhyrandet av mässlokaler för nämnda personal även framgent bekostas av statsmedel, lärer det vara lämpligt, att beloppen upptagas under förevarande anslag.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m. på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 14,575 kronor.

10. Skrivmaterialier och expenser m. m.

[70.] Förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser är i riksstaten för år 1918 uppfört med ett belopp av 140,000 kronor. Anslaget höjdes vid 1916 års riksdag med 40,000 kronor från förutvarande belopp, 100,000 kronor. Av Kungl. Maj:t fastställes årligen för detta anslag en stat, vilken upptager anslagets fördelning i särskilda poster mellan vederbörande marina myndigheter.

Skrivmaterialier och expenser m. m.
(Ordinarie anslag.)

Marinförvaltningen har nu i sin berörda skrivelse den 1 oktober 1917 meddelat, att stationsbefällhavaren i Karlskrona och chefen för kustartilleriet i sina förslag till stat för detta anslag för år 1918 beräknat utgifterna under anslaget till 75,000, resp. 26,250 kronor, vilket i jämförelse med den av Kungl. Maj:t för år 1917 fastställda staten utgjorde en ökning av 35,000, resp. 4,150 kronor. [70.]

Utgifterna å förevarande anslag hade år från år varit i stigande. Under år 1916 hade utgifterna uppgått till 271,437 kronor 94 öre, och förväntades med all sannolikhet utgifterna å anslaget under år 1917 icke bliva mindre än år 1916.

På grund härav har marinförvaltningen ansett sig böra föreslå en ökning av detta anslag med 40,000 kronor, vari inberäknats ett belopp av 2,000 kronor för Hemsö kustartillerikår.

De från detta anslag utgående utgifterna hava, på sätt marinförvaltningen framhållit, under de senare åren alltmera ökats. Utgifterna hava under nedannämnda år utgjort: Departementa-
chefens
yttrande.

år 1913	kronor 127,470: 59
» 1914	» 137,620: 20
» 1915	» 174,648: 32
» 1916	» 271,437: 94

En del av oförmälda ökning lärer onekligen vara att tillskriva de särskilda tidsomständigheterna. Det synes mig emellertid erforderligt att, för att anslaget må komma att bättre motsvara medelsbehovet, en höjning av detsamma nu vidtages. Denna höjning torde i enlighet med marinförvaltningens förslag lämpligen böra bestämmas till 40,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser m. m.

nu	kronor 140,000: —
med	» 40,000: —
till	kronor 180,000: —

11. Utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m.

[71.]
 Utgivande av
 läroböcker,
 beskrivningar,
 reglementen
 och instruk-
 tioner m. m.
 (Ordinarie
 anslag.)

I den för år 1918 fastställda staten är ordinarie anslaget till utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m. upptaget till ett belopp av 25,000 kronor.

Beträffande tillkomsten av ifrågavarande anslag tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t till 1914 års riksdag avlät framställning rörande omläggning till förslagsanslag av anslagen till avlöning för flottans kårer och stater samt till avlöning för kustartilleriets personal, vilka anslag förut varit bestämda anslag. Denna framställning blev av riksdagen bifallen. Såsom framgår av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden den 14 januari 1914, bilagt samma års statsverksproposition, anförde i detta ämne föredragande departementschefen — efter att hava omnämnt, vilka belopp under femårsperioden 1908—1912 tillförts femte huvudtitelns allmänna besparingar från berörda avlöningsanslag — bland annat följande.

Vid en omläggning av avlöningsanslagen till förslagsanslag bleve det nödvändigt att för behov, vilkas tillgodoseende ej kunde eller borde uppskjutas och varför femte huvudtitelns allmänna besparingar hittills anlåtats, uppföra anslagsökning å annan titel. Marinförvaltningen hade föreslagit, att denna ökning skulle tillföras enbart anslaget till extra utgifter, 12,500 kronor, och beräknas till 87,500 kronor, vadan detta anslag enligt marinförvaltningens mening skulle uppföras till belopp av 100,000 kronor.

Med stöd av verkställd utredning anslöte sig departementschefen till marinförvaltningens uppfattning angående beloppet, 87,500 kronor, för ifrågavarande ökning under annan titel. Men då en betydande del av härmed avsedda utgifter utgjordes av kostnader för utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m., syntes det ändamålsenligt, att för dessa kostnader, som innefattade arvoden för utarbetning samt utgifter för tryckning m. m. och vilka enligt beräkning uppginge till årligt belopp av omkring 25,000 kronor, uppföra ett särskilt ordinarie anslag å sistnämnda belopp. I anslutning härtill skulle enligt departementschefens mening anslaget till extra utgifter höjas till 75,000 kronor. Sistnämnda anslag syntes böra bibehållas vid arten av bestämt anslag, liksom annan karaktär ej heller kunde förutsättas för det nya, av departementschefen förordade anslaget.

I samband härmed yttrade departementschefen vidare, att han icke kunde dela en vid ärendets behandling i marinförvaltningen yppad mening, att kostnaderna för tryckning av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m. borde påföras det redan under femte huvudtiteln förefintliga anslaget till tryckningskostnader, vilket sistnämnda anslag vore avsett för propositionstryck samt formulär och blankettryck o. dyl. och av Kungl. Maj:t årligen i stat fördelades till disposition av underlydande myndigheter.

I anslutning härtill hemställde föredragande departementschefen, att i riksstaten för år 1915 måtte under femte huvudtiteln uppföras ett nytt ordinarie bestämt anslag till utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m. samt att detsamma måtte upptagas till belopp av 25,000 kronor; och blev denna hemställan av Kungl. Maj:t och riksdagen bifallen. Omförmälda anslag har därefter varit i riksstaten upptaget med oförändrat belopp.

Då avsevärda svårigheter under den senare tiden yppats att inom ifrågavarande anslags belopp kunna inrymma de utgifter, som av anslaget borde bestridas, har marinförvaltningen genom nådigt brev den 19 juni 1917 anbefallts att verkställa utredning, om och i så fall i vad mån anslaget, för att de med detsamma avsedda ändamål skulle kunna behörigen fyllas, borde undergå förhöjning samt i samband med övriga framställningar, avsedda att föreläggas 1918 års riksdag, till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med anledning härav har marinförvaltningen i förberörda skrivelse den 1 oktober 1917, med vitsordande, att anslaget visat sig icke vara för sitt ändamål tillräckligt, vidare anført, att det givetvis vore förenat med nästan oövervinneliga svårigheter att två år i förväg beräkna kostnaderna å detta anslag, då ju kännedom saknades, vilka läroböcker och beskrivningar m. m. kunde bliva erforderliga att utgivas under det år, anslaget avsåge. Å andra sidan torde det dock vara nödvändigt, att för ändamålet erforderliga medel ställdes till förfogande. Annan utväg härför syntes icke föreligga än att anslagets karaktär så förändrades, att detsamma i likhet med andra jämförliga anslag under huvudtiteln uppfördes såsom förslagsanslag. Samtidigt ansåg sig marinförvaltningen böra förorda en höjning av anslaget med 15,000 kronor.

För att kunna bedöma storleken av den erforderliga ökningen av ifrågavarande anslag har jag låtit verkställa en närmare undersökning

Departements-
chefens
yttrande.

[71.] rörande de utgifter, som från och med år 1915 — det första år, då anslaget var uppfört å stat — rätteligen bort belasta anslaget, men som på grund av bristande tillgång å anslaget icke kunnat därifrån gäldas, utan måst av marinförvaltningen förskjutas av omhänderhavande medel. Resultatet av undersökningen framgår av följande tablå:

År	Anslag	Utbetalt	Utgifter för hithörande ändamål, som bestritts av omhänderhavande medel			
1915	25,000	23,190 60				
1916	25,000	24,756 58				
»	Tryckning av reglemente för marinen, del I (enl. nåd. brev ³⁰ / ₆)	—	—	—	4,794	—
»	D:o d:o för marinen, del II (enl. nåd. brev ³⁰ / ₆)	—	—	—	1,306	08
			t. o. m. okt.			6,100 08
1917	25,000	23,375 96				
»	Tryckning av ny upplaga av rekrytundervisning (enl. nåd. brev ³⁰ / ₆)	—	—	—	8,803	—
»	D:o d:o krigstjänstreglemente för kustfästningarna (enl. nåd. brev ⁴ / ₅)	—	—	—	3,000	—
»	D:o d:o korpralsundervisning, flottan (enl. nåd. brev ¹² / ₅)	—	—	—	3,600	—
»	D:o d:o korpralsundervisning, kustartilleriet (enl. nåd. brev ²⁵ / ₅)	—	—	—	3,000	—
»	D:o d:o exercisreglemente för flottan, III, torped (enl. nåd. brev ⁹ / ₆)	—	—	—	110	—
»	D:o d:o exercisreglemente för flottan, undervattensbåtar (enl. nåd. brev ²⁹ / ₆)	—	—	—	950	—
»	Författararvode för lärobok i sjökrigshistoria (enl. nåd. brev ¹⁸ / ₁₀)	—	—	—	4,800	—
						24,263

Såsom denna tablå utvisar, har förevarande anslag, som för år 1915 varit för sitt ändamål tillfyllest, för åren 1916 och 1917 visat sig otillräckligt. Härav lär framgå, att en höjning av anslaget är av behovet påkallad. Även om man kan antaga, att de krav, som under år 1917 ställts på anslaget, på grund av särskilda förhållanden varit

större än det normala medelsbehovet, bör enligt min mening det be-
lopp, varmed anslaget må behöva ökas, icke tilltagas alltför snävt.
Det synes mig att, till dess ytterligare erfarenhet vinnes, den av marin-
förvaltningen föreslagna höjningen av 15,000 kronor kan anses lämp-
ligt avvägd.

[71.]

Mot marinförvaltningens hemställan, att anslagets natur måtte för-
ändras från bestämt anslag till förslagsanslag, har jag icke något att
erinra.

I samband härmed torde jag få erinra, att marinförvaltningen har
under sin förvaltning en fond, benämnd »ersättnings- och försäljnings-
medel», vilken så till vida utgör ett komplement till ifrågavarande
anslag, att från denna fond i regel bestridas utgifter för tryckning av
sådana läroböcker och beskrivningar m. m., vilka hållas till salu. Dis-
positionsrätten över denna fond har sedan gammalt ansetts tillhöra
Kungl. Maj:t. Fondens huvudsakligaste inkomster äro för närvarande:
ersättning för upplåtande till enskilda av stationernas dockor, hyreser-
sättning för till varvsarbetare upplåtna bostäder i den tidigare till sjuk-
hus använda byggnaden å Kastellholmen samt inflytande medel för
försålda läroböcker och beskrivningar m. m. Fondens behållning vid
1917 års slut utgjorde 31,870 kronor 40 öre.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl.
Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att i riksstaten för år 1919 höja anslaget till
utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen
och instruktioner m. m.

nu	kronor 25,000: —
med	» 15,000: —

till	kronor 40,000: —
------------	------------------

dels ock att i riksstaten beteckna förevarande an-
slag såsom förslagsanslag.

12. Tryckningskostnader.

Förslagsanslaget till tryckningskostnader är i riksstaten för år 1918
uppfört med ett belopp av 25,002 kronor. Av Kungl. Maj:t fastställes
årligen för detta anslag en stat, vilken upptager anslagets fördelning i
särskilda poster mellan vederbörande marina myndigheter.

[72.]

Trycknings-
kostnader.
(Ordinarie
anslag.)

[72.] Marinförvaltningen har nu i sin berörda skrivelse den 1 oktober 1917 meddelat, att stationsbefälhavaren i Karlskrona och chefen för kustartilleriet i sina förslag till stat för detta anslag för år 1918 beräknat utgifterna under anslaget till 6,000, resp. 4,400 kronor, vilket i jämförelse med den av Kungl. Maj:t för år 1917 fastställda staten utgjorde en ökning av 1,600, resp. 1,300 kronor.

Utgifterna å förevarande anslag hade år från år varit i stigande. Under år 1916 hade utgifterna uppgått till 41,248 kronor 25 öre, och förväntades med all sannolikhet utgifterna å anslaget under år 1917 icke bliva mindre än år 1916.

På grund härav har marinförvaltningen ansett sig böra föreslå en ökning av detta anslag, i jämnt tal beräknat till 25,000 kronor, med 10,000 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

De från detta anslag utgående utgifterna, vilka, på sätt under näst föregående punkt omförmäls, avse propositionstryck samt formulär- och blankettryck o. dyl., hava under de senare åren alltmera ökats. Utgifterna hava under nedannämnda år utgjort:

år 1913	kronor 27,322: 12
» 1914	» 25,530: 92
» 1915	» 39,582: 84
» 1916	» 41,248: 25

En del av omförmälda ökning läser onekligen vara att tillskriva de särskilda tidsomständigheterna. Det synes emellertid erforderligt att, för att anslaget må komma att bättre motsvara medelsbehovet, en höjning av detsamma vidtages. Denna höjning torde i enlighet med marinförvaltningens förslag lämpligen böra bestämmas till 10,000 kronor, vilket belopp för utjämnande av huvudtitelns slutsumma läser böra ökas med 3 kronor.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till tryckningskostnader	
nu	kronor 25,002: —
med	» 10,003: —
till	kronor 35,005: —

13. Diverse behov, *oförändrat ordinarie anslag* ... kronor 22,254: —.

14. Extra utgifter.

Anslaget till extra utgifter upptogs i riksstaten för år 1914 med ett belopp av 12,500 kronor. Med anledning av den utav 1914 års senare riksdag beslutade omläggningen av de ordinarie avlöningsanslagen från bestämda anslag till förslagsanslag blev emellertid anslaget från och med år 1915 höjt till 75,000 kronor för att kunna lämna tillgång till bestridande av en del sådana utgifter, som förut pläгат anvisas å femte huvudtitelns allmänna besparingar. [73.]
Extra utgifter.
(Ordinarie
anslag.)

Med anledning av kassaförlagskommitténs förslag om avveckling av det hittills tillämpade förskotts-förfarandet föreligger nu fråga om ytterligare höjning av anslaget till extra utgifter.

Uti sitt betänkande har sålunda kassaförlagskommittén framhållit, att sådana förskott, som avsåge rent tillfälliga och oförutsedda utgifter och vart för sig stannade inom ett belopp av omkring 10,000 kronor, torde kunna bestridas från de under de olika huvudtitlarna till Kungl. Maj:ts förfogande ställda anslagen till extra utgifter, under förutsättning att dessa anslag erhöile lämplig förstärkning. Av en statistik för åren 1912—1916 hade kommittén funnit, att dylika förskottsutgifter under sagda tid utgått med i medeltal 79,300 kronor, därav å sjöförsvarsdepartementets del komme 21,000 kronor. Om anslagen till extra utgifter under den gångna tiden varit ökade med förenämnda belopp, ansåge kommittén, att ifrågavarande slag av förskott ej behövt ifrågakomma. För framtiden borde däremot utan tvivel en sådan ökning med hänsyn till budgetens stegring i allmänhet beräknas något högre.

I förenämnda skrivelse den 1 oktober 1917 har marinförvaltningen på anförda skäl hemställt, att anslaget till extra utgifter måtte höjas med ett belopp av 80,000 kronor och sålunda i riksstaten för år 1919 upptagas till 155,000 kronor. I förstnämnda belopp, 80,000 kronor, ingick, bland annat, en summa av 50,000 kronor för bestridande av kostnaderna för extra biträden å flottans stationer.

Sedermera har marinförvaltningen i ett den 30 i samma månad avgivet utlåtande över kassaförlagskommitténs berörda betänkande i förevarande avseende anfört huvudsakligen följande.

Det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till extra utgifter hade, i motsats till vad förhållandet vore under de andra huvudtitlarna,

[73.] icke reservationsanslags natur, utan vore uppfört såsom bestämt anslag. Vid årets slut förefintlig behållning å anslaget överfördes alltså till allmänna besparingarna. Anslagets natur av bestämt anslag medförde avsevärda olägenheter. Ofta hade vid årets slut en del av de till utgående av anslaget medgivna utgifterna icke hunnit eller kunnat verkställas. Vore beloppet emellertid till siffran fullt bestämt, kunde det numera överföras till kontot »Utgiftsrester» för att därifrån påföljande år utbetalas. Vore utgiften däremot icke till siffran bestämd i vidare mån än att för densamma ett belopp högst anvisats, kunde en dylik åtgärd icke vidtagas, utan utgiften finge då drabba nästpåföljande års anslag.

Därest förenämnda belopp av 50,000 kronor till bestridande av kostnaderna för extra biträden å flottans stationer icke inräknades i förevarande anslag, borde enligt marinförvaltningens mening anslaget till extra utgifter i anslutning till kommitténs berörda uttalande lämpligen höjas med 30,000 kronor till 105,000 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

På sätt framgår av punkt 77 här nedan, hemställer jag, att ett särskilt extra anslag måtte uppföras å riksstaten för år 1919 för täckande av kostnaderna för anställande av extra biträden å flottans stationer ävensom inom kustfästningarna. Vid sådant förhållande böra medel för detta ändamål icke tagas i beräkning vid bestämmandet av beloppet av anslaget till extra utgifter. Detta anslag synes mig, med hänsyn till den förhöjning, kassaförslagskommittén ansett erforderlig på grund av budgetens stegring i allmänhet, böra höjas med det av marinförvaltningen i sådant hänseende ifrågasatta beloppet, 30,000 kronor.

För bestridande av motsvarande utgifter under år 1918 torde å tilläggsstat för samma år böra äskas ett förslagsanslag av högst 30,000 kronor. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Mot marinförvaltningens hemställan, att anslagets natur måtte förändras från bestämt anslag till reservationsanslag, har jag icke något att erinra.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att i riksstaten för år 1919 öka anslaget till extra utgifter

nu	kronor	75,000:—
med	»	30,000:—
till	kronor	105,000:—

dels ock att i riksstaten beteckna förevarande anslag såsom reservationsanslag.

15. Hyresutgifter.

På framställning av Kungl. Maj:t har 1917 års riksdag till bestridande av följande hyresutgifter under femte huvudtiteln på extra stat för år 1918 anvisat

[74.]
Hyresutgifter.
(Extra anslag.)

till förhyrande av lokaler för marinförvaltningen	43,000 kronor
» » » » » sjökrigshögskolan	8,000 »
» » » » » kustartilleriets chefsexpedition	3,000 »
» hyresbidrag till sjöunderofficerssällskapet i Karlskrona	1,000 »
» » » flottans varvs verkmästarförening i Karlskrona	800 »
» » » underofficerskorpralssällskapet i Karlskrona	1,200 »

eller tillhopa 57,000 kronor.

Förevarande anslag upptogs i 1917 års stat till ett belopp av 55,800 kronor. Anslaget ökning i 1918 års stat var föranledd däraf, att 1917 års riksdag beviljade ovannämnda belopp av 1,200 kronor till hyresbidrag till underofficerskorpralssällskapet i Karlskrona. Av detta belopp avsågs hälften eller 600 kronor att utgå såsom hyresbidrag till sagda sällskap redan under år 1917, varför Kungl. Maj:t av riksdagen bemyndigats att disponera berörda summa, 600 kronor, under detta år.

Marinförvaltningen har i förutnämnda skrivelse den 1 oktober 1917 anfört att, då hyresbidraget till underofficerskorpralssällskapet i Karlskrona även för år 1919 syntes böra utgå med samma belopp som för vart och ett av åren 1917 och 1918 eller med 600 kronor, förevarande anslag härigenom skulle komma att minska med 600 kronor eller till 56,400 kronor. Enligt marinförvaltningens mening föreläge icke någon anledning till annan ändring av detta anslag för år 1919.

Emellertid har ett nytt krav av liknande slag nu framställts, i det att marinens varvsarbetarförbund i skrivelse den 23 januari 1917 anhållit om anvisande av ett hyresbidrag av 600 kronor årligen till vardera avdelningen av förbundet i Karlskrona och Stockholm. Till stöd för framställningen har anförts huvudsakligen, att det under den senare tiden bland arbetarna vid flottans varv alltmera börjat utbreda sig ett levande intresse för bedrivande av studie- och upplysningsverksamhet i olika ämnen, men att förbundet nu stode inför den eventuelli-

[74.] teten att på grund av svårigheten att anskaffa för ändamålet lämplig lokal nödgas inställa den av förbundet hittills bedrivna verksamheten av oförmålda art.

Över denna framställning har marinförvaltningen den 27 april 1917 avgivit utlåtande och därvid överlämnat yttranden av varvscheferna vid flottans stationer i Karlskrona och Stockholm.

Varvschefen i Karlskrona har därvid meddelat, att enligt förbundets stadgar dess ändamål vore att sammansluta alla å flottans varv i Karlskrona och Stockholm arbetande män och kvinnor, anställda som daglönare; att på grundvalen av en kraftig organisation verka för medlemmarnas ekonomiska intressen; att med de medel, som stode till buds och, om så fordrades, i förbindelse med arbetarpartiet verka för kortare arbetstid; samt att genom bedrivande av god upplysningsverksamhet i sociala, nykterhets- och andra allmänbildande ämnen höja medlemmarnas bildningsnivå.

Av upplysningar, som av varvschefen inhämtats genom varvets departementschefer, framginge, att någon studieverksamhet i egentlig bemärkelse ännu icke bedrivits vid förbundets avdelning i Karlskrona, men att åtskilliga föredrag och föreläsningar i allmänbildande och sociala ämnen hållits.

Då en rätt bedriven studie- och upplysningsverksamhet torde få anses vara av betydelse och nytta för varvsarbetarna, ansåge varvschefen sig böra tillstyrka bifall till förbundets anhållan om hyresbidrag för lokal till ifrågavarande ändamål, dock under följande villkor, nämligen: att årligen minst sex föredrag hölles, av vilka minst halva antalet borde hava yrkestekniskt innehåll; att inga politiska eller valagitoriska föredrag finge å lokalen anordnas genom förbundet; samt att, innan hyresbidraget finge lyftas, uppgift å under det nästföregående året av förbundet anordnade föredrag, dessas ämnen samt föredragshållarna avlämnades till den myndighet, genom vars försorg hyresbidraget skulle utbetalas.

Varvschefen i Stockholm har erinrat bland annat att, ehuru ifrågavarande förbund icke såsom sådant vore anslutet till vederbörande fackförening, förbundet dock genom sina medlemmar visat sig för sina möten kunna disponera erforderlig lokal i Folkets hus. Då vidare, såvitt varvschefen hade sig bekant, inga föredrag i tekniska frågor inom förbundet förekommit och ej heller någon annan åtgärd vidtagits för bedrivande av sådana studier eller upplysningsverksamhet, som kunnat leda till medlemmarnas förkovran i resp. yrken, utan den lokal, vilken, såsom förut nämnts, stått förbundet till buds, blivit använd till missledande framställningar och till bedrivande av en mot varvsdriften vid

örlogsvarven direkt riktad fientlig agitation, ansåge varvschefen förbundets hittills bedrivna verksamhet icke vara av det slag, att staten tjänade sitt intresse genom att medelst hyresbidrag uppmuntra detsamma.

[74.]

Oaktat varvschefen till fullo insåge den stora nytta, förbundets medlemmar kunde hämta av en egen lokal, däri lämplig upplysningsverksamhet och undervisning kunde äga rum, ävensom de fördelar, staten kunde draga därav, att varvsarbetarna kunde känna sig som en särskild kår, inom vilken aktning för kårens anseende kunde fostras och genom en målmedveten styrelse upprätthållas, ansåge han sig dock med hänsyn till den anda, som väl för närvarande finge anses vara inom förbundet rådande, icke kunna tillstyrka bifall till förbundets anhållan.

I sitt omförmälda utlåtande den 27 april 1917 har marinförvaltningen anfört huvudsakligen, att varvschefernas yttranden gäve vid handen, att varvsarbetarförbundets verksamhet hittills icke varit av sådan art, att sjöförsvarets intressen kunde sägas hava därmed i någon mån befordrats. Med hänsyn ytterligare till de betänkligheter, som i riksdagen yppat sig mot beviljande av bidrag av nu ifrågavarande beskaffenhet, tvekade marinförvaltningen att tillstyrka bifall till ansökningen. Skulle emellertid Kungl. Maj:t finna, att fullgiltiga skäl föreläge för bifall till densamma och att ett eventuellt hyresbidrag borde utgå redan under år 1917, borde enligt ämbetsverkets mening framställning göras hos riksdagen om beviljande för ändamålet av ett förslagsanslag på extra stat för år 1918 av högst 2,400 kronor, att utgå på de närmare villkor, som Kungl. Maj:t ägde föreskriva, och med rätt för Kungl. Maj:t att av beloppet disponera högst 1,200 kronor redan under år 1917.

Marinförvaltningens berörda utlåtande inkom till Kungl. Maj:t den 14 maj 1917; och avläts från Kungl. Maj:ts sida icke någon framställning i ämnet till 1917 års riksdag.

För min del tvekar jag icke att tillstyrka, att det belopp av 600 kronor för år, som ifrågasatts till hyresbidrag åt vardera avdelningen av marinens varvsarbetarförbund i Karlskrona och Stockholm, äskas av riksdagen. Enligt min mening är nämligen medgivandet av detta hyresbidrag ägnat att tjäna såväl varvsarbetarnas som statens välförstådda intresse, och de angivna skälen för ett avslag å framställningen synas mig icke vara övertygande. Ett förtroendefullt tillmötesgående mot varvsarbetarnas strävanden att under samverkan med varandra förkovra sin ställning och genom upplysningsarbete förbättra andan inom kåren samt öka dess arbetsduglighet torde vara ägnat att främja det goda förhål-

Departements-
chefens
yttrande.

[74.] lande, som staten i egenskap av arbetsgivare bör söka vidmakthålla i förhållande till i dess tjänst anställda. Emellertid böra vid anslaget beviljande sådana villkor fästas, att trygghet vinnes för, att anslaget gagnar detta syfte; och torde jag, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall till förevarande framställning, sedermera få underställa frågan om dessa villkor Kungl. Maj:ts prövning.

Det ifrågavarande bidraget synes mig böra utbetalas till de särskilda delegerade för varvsarbetarna i Karlskrona och i Stockholm, som av varvsarbetarna utsetts på grund av nådigt brev den 12 maj 1917 för att representera deras intressen.

Då ifrågavarande bidrag torde böra utgå jämväl för år 1918, lärer ett belopp av sammanlagt 1,200 kronor böra ställas till förfogande redan under nämnda år och följaktligen upptagas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. Återstående beloppet, 1,200 kronor, synes böra inräknas i anslaget till hyresutgifter för år 1919.

Någon ändring i övrigt beträffande de under denna punkt till hyresutgifter utgående belopp har icke blivit ifrågasatt. Ifrågavarande anslag lärer alltså för år 1919 böra avses för bestridande av följande kostnadsbelopp:

till förhyrande av lokaler för marinförvaltningen	43,000 kronor
» » » » » sjökrigshögskolan	8,000 »
» » » » » kustartilleriets chefsexpedi- tion	3,000 »
» hyresbidrag till sjöunderofficerssällskapet i Karlskrona	1,000 »
» » » flottans varvs verkmästareförening i Karlskrona	800 »
» » » underofficerskorpralssällskapet i Karls- krona	600 »
» » » marinens varvsarbetare	1,200 »
	<hr/>
	eller tillhopa 57,600 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 57,600 kronor.

16. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Uti sitt den 20 mars 1917 avgivna betänkande har kassaförlagskommittén hemställt, att å riksstaten måtte under vederbörande huvudtitlar uppföras förslagsanslag för bestridande av kostnader för kommittéer, kommissioner och utredningar genom sakkunniga. Med ledning av en statistik över kommittékostnaderna under åren 1911—1915 ansåg kommittén, att under femte huvudtiteln borde för ifrågavarande ändamål beräknas ett belopp av 65,000 kronor.

[75.]
Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga. (Ordinarie anslag.)

Marinförvaltningen har uti sitt över kassaförlagskommitténs betänkande den 30 oktober 1917 avgivna utlåtande icke haft något att erinra mot den sålunda gjorda beräkningen av ifrågavarande anslag.

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917 anfört rörande kassaförlagskommitténs betänkande, torde från och med år 1919 å riksstaten under femte huvudtiteln böra uppföras ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, förslagsanslag». I enlighet med kassaförlagskommitténs av marinförvaltningen biträdda förslag torde ifrågavarande anslag böra upptagas med 65,000 kronor.

För bestridande av motsvarande utgifter under år 1918 torde enahanda belopp böra äskas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 under femte huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 65,000 kronor, benämnt »Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, förslagsanslag».

17. Tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen.

Uti en till 1917 års riksdag den 23 mars 1917 avlåten proposition (nr 158) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till provisorisk löneroglering för viss personal vid marinen, i enlighet med de i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet angivna grunder, på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 1,607,000 kronor. Därjämte föreslog Kungl. Maj:t uti en samtidigt till riksdagen avlåten proposition (nr 154), att till provisorisk löneroglering för viss personal vid lantförsvaret måtte på extra stat för år 1918 beviljas ett förslagsanslag av 3,450,000 kronor.

[76.]
Tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen. (Extra anslag.)

[76.] I skrivelse den 16 juni 1917 (nr 375) anmälde riksdagen, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställningar, beslutat att på 1918 års stat under titel »Utgifter för kapitalökning» till avsättning för beredande av tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen under år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000,000 kronor.

Jämlikt den 29 juni 1917 lämnat nådigt bemyndigande hava särskilda sakkunniga tillkallats för att inom lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande tillfällig löneförbättring från och med år 1918 åt viss personal vid armén och marinen, avsett att föreläggas innevarande års riksdag.

Då de sakkunniga ännu icke slutfört sitt uppdrag, är jag icke för närvarande i tillfälle att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Emellertid har jag för avsikt att, så snart utredningen avslutats, föreslå avlåtagandet av proposition i ämnet till riksdagen. Enligt vad de sakkunniga under hand meddelat, kommer den ifrågasatta tillfälliga löneförbättringen för marinens personal att medföra en kostnad av omkring 1,650,000 kronor för år 1918 och, under förutsättning av riksdagens bifall till vad här ovan föreslagits under flottans och kustartilleriets avlöningsanslag, omkring 1,690,000 kronor för år 1919.

Av förenämnda för år 1918 avsatta belopp, 4,000,000 kronor, torde 1,000,000 kronor böra avses för marinen och 3,000,000 kronor för lantförsvaret. För den provisoriska löneregleringens genomförande under år 1918 skulle alltså för marinens del erfordras ett ytterligare belopp av 650,000 kronor. Detta belopp torde, jämte nyssnämnda för ändamålet avsatta 1,000,000 kronor, böra anvisas å tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag anhåller i samband härmed få omnämna att, sedan marinförvaltningen i skrivelse den 26 juli 1917 anmodats att verkställa utredning och avgiva förslag angående behovet av hyresbidrag åt vissa gifta underofficerare med vederlikar vid marinen, ämbetsverket den 15 november 1917 avgivit yttrande i ämnet; och har detta yttrande överlämnats till omnämnda sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörande av det åt dem lämnade uppdraget.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, bland de *extra förslagsanslagen* å femte huvudtiteln för år 1919 beräkna ett belopp av 1,690,000 kronor.

18. Extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna.

Såsom jag under punkt 73 här ovan anført, anser jag, att ett särskilt anslag bör uppföras å riksstaten för år 1919 till bestridande av kostnaderna för extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna; och anhåller jag att i sådant hänseende få anföra följande.

Med anledning av framställning utav Kungl. Maj:t medgav 1913 års riksdag, att till beredande av förstärkning av arbetskrafterna vid marinintendenturkåren medelst extra biträden femte huvudtiteln allmänna besparingar finge tillsvicare efter Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk.

I statsverkspropositionen till 1915 års riksdag anmälde föredragande departementschefen, att även under år 1916 sådan förstärkning torde bliva erforderlig. I samband därmed anförde departementschefen att, därest på grund av den minskade tillgången å allmänna besparingar år 1916 dessa ej skulle förslå till bestridande av nödig kostnad för nämnda extra biträden, Kungl. Maj:t torde böra äga att låta av tillgängliga medel förskjuta erforderlig fyllnad, varom anmälan sedan borde göras hos riksdagen för förskottets ersättande. Då behovet av en sådan tillfällig förstärkning av arbetskrafterna vid marinintendenturkåren otvivelaktigt komme att även framgent göra sig gällande, uttalade departementschefen i statsverkspropositionerna såväl till 1916 som till 1917 års riksdag, att det för år 1916 avsedda förfaringssättet för täckande av härav uppkommande kostnader torde få tillämpas jämväl för år 1917, resp. år 1918.

I skrivelse den 12 december 1917 har marinförvaltningen ifrågasatt, bland annat, att å 1919 års stat skulle uppföras ett nytt förslagsanslag till täckande av vissa regelbundet återkommande utgifter, vilka hittills bestritts förskottsvis, samt att detta anslag jämväl borde inrymma nu ifrågavarande utgifter, vilka av ämbetsverket för nämnda år upptagits till 63,900 kronor.

Till en början torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t, på grundvalen av förslag, som avgivits av tillkallade sakkunniga (redovisningssakkunniga), den 7 september 1917 utfärdat nya föreskrifter för redovisningens ordnande vid flottans stationer och inom kustfästningarna, vilka föreskrifter trätt i kraft den 1 januari innevarande år. Dessa föreskrifter

[77.]

Extra biträden
å flottans
stationer och
inom kustfäst-
ningarna.

(Extra anslag.)

Departements-
chefens
yttrande.

[77.] ansluta sig till de principer för statsbokföringen i övrigt, som redan genomförts eller äro avsedda att genomföras inom statsförvaltningens olika områden.

Vidare har under år 1917 av bemälda sakkunniga verkställts en undersökning i syfte att åvägabringa en bestämd åtskillnad mellan å ena sidan de göromål, som efter redovisningsreformens genomförande förekomme å stationernas stations-, kassa- och varvskontor ävensom inom kustfästningarna och som vore av beskaffenhet att böra utföras av personal med intendenturutbildning, samt å andra sidan de arbeten därstädes, som kunde och borde omhänderhavas av personal med lägre utbildning och kompetens. Beträffande sättet för fyllandet av det behov av icke intendenturutbildad personal, som redovisningssakkunniga ansett föreligga, hava de sakkunniga såsom sin åsikt uttalat, att hithörande göromål lämpligast borde anförtros åt kvinnliga biträden, och i sådant avseende framlagt förslag rörande anställandet av sådana biträden m. m. Marinförvaltningen har i sitt den 12 december 1917 afgivna utlåtande i förevarande avseende förklarat sig anse, att för biträdesbefattningarna inom kustfästningarna borde på grund av de särskilda förhållanden, som vore rådande inom desamma, uteslutande avses manlig personal, samt att, vad stationerna anginge, det syntes ämbetsverket att för vinnande av erfarenhet, huruvida och i vilken utsträckning kvinnlig personal kunde avses för biträdesbefattningarna, stationsbefälhavarna borde anbefallas att under år 1918 söka anställa kvinnliga biträden till minst $\frac{1}{4}$ av sammanlagda medgivna antalet biträden och till ämbetsverket inkomma med anmälan rörande resultatet härav.

I anledning härav har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 31 december 1917 föreskrivit, att vid tillsättande av ifrågavarande biträdesbefattningar i första rummet skulle ifrågakomma kompetenta och lämpliga pensionerade underofficerare, som vore familjeförsörjare, och i andra rummet övriga sökande, vare sig manliga eller kvinnliga, därvid, under i övrigt lika förutsättningar för tjänstens behöriga skötande, företräde ej finge givas manliga sökande. Därjämte har Kungl. Maj:t enligt samma nådiga brev anbefallt marinförvaltningen att inkomma med utredning, i vad mån ifrågavarande biträden skulle kunna ersättas av värnpliktiga, ävensom med det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Då sålunda frågan om anställandet av icke intendenturutbildad personal å flottans stationer och inom kustfästningarna ännu icke vunnit slutgiltig lösning, torde, i enlighet med de principer, som av kassaförlagskommittén uttalats i dess förberörda betänkande av den 20 mars

[77.]

1917, ett extra anslag för ifrågavarande ändamål böra uppföras å riksstaten för år 1919, vilket anslag synes böra givas karaktär av förslagsanslag. Mot det av marinförvaltningen i sådant avseende beräknade beloppet, 63,900 kronor, har jag icke något att anmärka.

Vad beträffar motsvarande kostnader för år 1918, har marinförvaltningen i sin förutnämnda skrivelse den 12 december 1917 hemställt, att enahanda belopp, 63,900 kronor, måtte för anställande av extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna under år 1918 få av ämbetsverket med omhänderhavande medel förskjutas och framdeles anmälas till ersättande. Härtill har Kungl. Maj:t den 31 december 1917 lämnat bifall. I enlighet med principerna för avveckling av det hittills tillämpade förskotts-förfarandet torde nämnda belopp böra upptagas å tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anställande av extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 63,900 kronor.

19. Instrumentutredning för ögonundersökning och ögonbehandling vid flottans stationer.

I skrivelse den 10 augusti 1917 hava chefen för marinstaben, chefen för kustartilleriet och marinöverläkaren anført, bland annat, följande.

Inom de större marinerna hade man under de senare åren alltmera kommit till insikt om betydelsen av att genom noggranna ögonundersökningar såvitt möjligt försäkra sig om, att kvalifikationerna beträffande synförmågan vore de bästa möjliga hos den personal, som skulle bestrida vissa befattningar vid artilleriet, flygvapnet m. fl. tjänstegrenar. Hand i hand med den allt längre drivna specialiseringen inom det moderna sjövapnet hade också anspråken på synorganens funktionsduglighet väsentligt stegrats.

Då det syntes vara av stor vikt, att även inom svenska marinen den personal, som skulle tjänstgöra såsom riktare vid kanoner, såsom flygbåtförare och spanare eller som hade avståndsmätning och nedslagsbedömning o. dyl. till sin speciella uppgift, ägde de allra bästa förut-

[78.]

Instrumentutredning för ögonundersökning och ögonbehandling vid flottans stationer.

(Extra anslag.)

[78.] sättningar härför, torde denna personals lämplighet för uttagning till sådan tjänst böra utrönas genom ögonundersökningar.

För utförande av sådana undersökningar erfordrades emellertid vissa instrument, vilka för närvarande ej finnes tillgängliga inom marinen. En utredning rörande behovet av sådana instrument hade givit vid handen, att kostnaden för en sådan utrustning för flottans båda stationer uppginge till 2,549 kronor 70 öre utöver vad som redan anvisats för anskaffandet av enstaka instrument för ögonundersökningar. En del sådana finnes nämligen redan anskaffade. Dessa komme emellertid först genom den nu föreslagna kompletteringen att kunna fullt utnyttjas.

Beträffande förslaget till instrumentutrustning torde ännu en omständighet böra beaktas. Bland marinens personal förekomme årligen ett ej ringa antal fall av ögonsjukdomar — för perioden 1910—1915 uppginge de på grund härav sjukskrivna till i medeltal 81 om året. Därtill borde emellertid läggas ett säkerligen vida större antal fall, som behandlats polikliniskt å kasernernas och varvens mottagningsrum, ombord samt å garnisonssjukhusets i Stockholm ögonpoliklinik och på den grund icke bokförts för upptagande i årsrapporterna. För sakkunnig poliklinisk behandling av dessa sjukdomsfall såväl vid flottans stationer som kustfästningarna hade man hittills varit så gott som uteslutande hänvisad till privata, praktiserande specialister i ögonsjukdomar. Emellertid skulle ett avsevärt antal fall kunnat behandlas, därest erforderliga instrument funnits. Kostnaden för den nödvändigaste instrumentutredningen för poliklinisk behandling av inträffade fall av ögonsjukdomar vid flottans stationer skulle enligt uppgjord beräkning belöpa sig till 500 kronor utöver de för instrumentutredningen för ögonundersökningar förut angivna utgifterna.

Ur flera synpunkter torde sålunda för marinens vidkommande en institution för ögonundersökning och ögonbehandling vara av behovet påkallad, och syntes en dylik institution böra anordnas vid vardera av flottans stationer samt avses såväl för flottans som för kustartilleriets personal. En var av de båda institutionerna borde förestås av en under förste läkaren lydande specialutbildad marinläkare. Till dessa institutioner skulle såväl förste läkarna som övriga i land och ombord tjänstgörande marinläkare kunna i tjänsten remittera inträffande ögonundersökningsfall, ögonskador eller ögonsjukdomar bland såväl flottans som kustartilleriets personal.

På grund härav hava bemälda myndigheter hemställt, att ett till 5,000 kronor upptaget anslag måtte av riksdagen äskas till anskaffning

av instrumentutredning för ögonundersökning och ögonbehandling vid flottans stationer i Karlskrona och Stockholm. [78.]

I sin förberörda hemliga skrivelse den 1 oktober 1917 har marinförvaltningen i detta ämne uttalat att, enär ögonundersökningar i angivet syfte syntes ämbetsverket vara i hög grad ägnade att i ett viktigt avseende höja marinens stridsvärde och det vore av vikt, att marinens personal tillförsäkrades specialistvård i ögonsjukdomar, ämbetsverket ansett anskaffning av en instrumentutredning av förutnämnda slag böra verkställas. På grund av rådande förhållanden med dess oberäkneliga prisstegringar torde enligt marinförvaltningens mening för ifrågavarande anskaffning böra förslagsvis beräknas det av förenämnda myndigheter angivna beloppet, 5,000 kronor. Ämbetsverket har fördenskull förenat sig i chefens för marinstaben, chefens för kustartilleriet och marinöverläkarens förut omförmälda hemställan.

På sätt jag här ovan under punkt 4 omförmält, har jag ansett mig böra föreslå uppförande å marinläkarkårens stat av två nya marinläkarbeställningar av 1:a graden, vilka skulle besättas med specialister i ögonsjukdomar (oftalmologer). Dessa marinläkare skulle hava till uppgift dels att i enlighet med de föreskrifter, som må komma att utfärdas, verkställa ögonundersökningar å viss marinens personal, för vilken ögonens funktionsförmåga är av särskild betydelse, och dels att behandla förekommande fall av ögonsjukdomar och ögonskador bland marinens personal. Av omförmälda marinläkare skulle den ena placeras vid Karlskrona station samt avses för personalen vid denna station och Karlskrona kustartilleriregemente och den andra placeras på Stockholms station samt avses för personalen vid sistnämnda station och Vaxholms kustartilleriregemente. Då den här ifrågavarande instrumentutredningen är erforderlig för att nämnda läkare skola kunna på behörigt sätt utöva sin verksamhet och jag icke har något att erinra mot det föreslagna anslagsbeloppet, finner jag mig böra biträda den föreliggande framställningen.

Departements-
chefens
yttrande.

Under hänvisning till vad jag under punkt 4 i övrigt anfört uti här ifrågavarande avseende, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till anskaffning av instrumentutredning för ögonundersökning och ögonbehandling vid flottans stationer på extra stat för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av 5,000 kronor.

II. HANDELN.

Sjökarteverket.

1. Avlöningar och underhåll m. m.

[79.]
Sjökarte-
verket.
(Ordinarie
anslag.)

Sjökarteverket har till huvudsaklig uppgift att genom mätningar och undersökningar inhämta så noggrann kännedom om riket omgivande farvatten och dess segelbara inlandsfarvatten, som sjöfartens och försvarsväsendets behov fordra, samt att med stöd av vunna mättingsresultat utarbeta och utgiva geodetiskt grundade sjökort. Vid kartverket tjänstgör såväl därtill beordrad militär personal från flottan (officerare, underofficerare och manskap) som ock civil personal. För den civila personalen genomfördes vid 1912 års riksdag ny löne-reglering.

Till bestridande av sjökarteverkets utgifter, vilka äro fördelade i två huvudgrupper, nämligen avlöningar m. m. till den civila personalen samt verkets allmänna utgifter, har i riksstaten för år 1918 uppförts dels ett *ordinarie* anslag och dels ett *extra* anslag, varjämte för ändamålet beräknats bidrag från handels- och sjöfartsfonden ävensom behållning av sjökortsförsäljningen år 1917.

Det *ordinarie* anslaget är i riksstaten för år 1918 upptaget med sammanlagt 101,800 kronor, sålunda fördelat:

bestämt anslag	kronor	47,800: —
förslagsanslag	»	5,000: —
reservationsanslag	»	49,000: —
		<hr/>
	Summa kronor	101,800: —

På *extra* stat för år 1918 har riksdagen till utförande av sjömätningar beviljat ett reservationsanslag av 108,200 kronor.

Från handels- och sjöfartsfonden har beräknats ett bidrag för år 1918 av 21,000 kronor och behållningen av sjökortsförsäljningen år 1917 har uppskattats till 35,000 kronor.

Det sammanlagda till bestridande av sjökarteverkets utgifter år 1918 tillgängliga beloppet utgör alltså 266,000 kronor, vilket belopp är fördelat på följande sätt:

Ordinarie anslag:

[79.]

bestämt anslag	kronor 47,800: —	
förslagsanslag	» 5,000: —	
reservationsanslag	» 49,000: —	kronor 101,800: —

Extra anslag:

till utförande av sjömätningar	kronor 108,200: —	
		kronor 210,000: —
bidrag från handels- och sjöfartsfonden	» 21,000: —	
beräknad behållning av sjökortsförsäljningen år 1917	» 35,000: —	
		<u>Summa kronor 266,000: —</u>

Av detta belopp, 266,000 kronor, äro det bestämda anslaget, 47,800 kronor, och förslagsanslaget, 5,000 kronor, eller tillhopa 52,800 kronor, avsedda till avlöningar åt sjökarteverkets civila personal och återstoden, eller 213,200 kronor, till verkets allmänna utgifter.

Redan i skrivelse den 24 oktober 1913, varmed chefen för sjökarteverket avgav förslag till beräkning av utgifterna för sjökarteverket under år 1915, framhöll bemälda chef behovet av en förstärkning av den civila personalen, ehuru någon framställning då ej gjordes om upptagande å ordinarie stat av den ytterligare personal, som ansågs behöfelig. Därefter har bemälda chef i skrivelse i oktober 1914 med förslag till beräkning av medelsbehoven för sjökarteverket under år 1916 hemställt om uppförande å *ordinarie* staten för den civila personalen vid verket sistnämnda år av 1 assistent, 1 kartograf och 1 redogörare, och denna framställning återupptogs av chefen för sjökarteverket i skrivelse den 5 november 1915 rörande utgifterna för verket under år 1917. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 31 december 1915 åt chefen för marininstaben, chefen för sjökarteverket och chefen för rikets allmänna kartverk att verkställa utredning rörande de ändringar i sjökarteverkets organisation, som kunde finnas nödiga för att bereda verket erforderlig tillgång på lämpliga arbetskrafter, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag till sådana ändringar och med de framställningar i övrigt, vartill utredningen kunde föranleda.

Den utredning, som sålunda uppdragits åt bemälda chefer, har den 5 april 1916 avgivits till Kungl. Maj:t, varefter utlåtande i ärendet

[79.] infordrats från löneregleringskommittén. Enligt nämnda utredning förefinnes vid sjökarteverket behov av 5 nya civila tjänster, nämligen för 1 assistent, 1 kartograf, 1 redogörare, 1 ritare (eller gravör) och 1 kvinnligt biträde. Upptagandet av dessa tjänster i sjökarteverkets stat skulle föranleda en ökning i staten med 15,000 kronor.

Chefen för sjökarteverket har nu med skrivelse den 31 augusti 1917 överlämnat förslag till beräkning av utgifterna för verket under år 1919 och därvid, under erinran om den verkställda utredningen angående behovet av nya civila tjänster vid verket, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1918 års riksdag denna fråga till avgörande, samt överlämnat förslag till *ny stat för den civila personalen vid sjökarteverket*, uppgjort i anslutning till nämnda utredning och slutande å ett belopp av 67,800 kronor.

Beträffande sjökarteverkets allmänna utgifter för år 1919 har kartverkschefen gjort framställning om höjning av de i den av Kungl. Maj:t fastställda staten för dessa utgifter ingående posterna till sjömätningsexpeditioner och resekostnader samt till rustning och underhåll av fartyg, båtar och annan mätningmateriel. Den förra posten upptogs i 1917 års stat med ett belopp av 100,000 kronor, men höjdes i 1918 års stat, efter riksdagens medgivande, till 125,000 kronor på grund av den allmänna fördyring, bland annat av bränsle för fartygens drift, som blivit en följd av världskriget. Den senare posten har såväl i 1917 som i 1918 års stat uppförts med ett belopp av 50,000 kronor. Kartverkschefens nu avgivna förslag avser ökning för år 1919 av posten till sjömätningsexpeditioner m. m. med ytterligare 50,000 kronor till 175,000 kronor och av posten till rustning och underhåll av fartyg m. m. med 25,000 kronor till 75,000 kronor. Den föreslagna höjningen av posten till sjömätningsexpeditioner m. m. har upptagits dels för att möta den numera inträdda ytterligare prisstegringen, varför avsetts ett belopp av 25,000 kronor, och dels till avlöning åt förhyrd civil mätningpersonal med 25,000 kronor. I sistnämnda hänseende har kartverkschefen anfört huvudsakligen att, ehuru enligt gällande instruktion årligen skulle till kartverket beordras den militära personal, som erfordrades i och för kartverkets mätningsexpeditioner, det visat sig allt svårare att erhålla behöflig sådan personal, varför civil personal måst, efter särskilda medgivanden av Kungl. Maj:t, i allt större omfattning förhyras dels såsom mätningförrättare och dels såsom bemanning för fartyg och mätningbåtar. Det vore därför enligt kartverkschefens mening nu tid att tänka på övergång till ett system, som bättre än det nuvarande säkerställde

sjökarteverkets arbetsmöjligheter. Kartverkschefen ansåge med hänsyn härtill lämpligt, att för år 1919 av riksdagen anvisades medel för ett sådant förhyrande av civil personal, och borde detta ske under den formen, att denna personal, tills vidare såsom ett försök, beräknades till full bemanning av ett sjömätningssfartyg (Falken).

I avseende å den föreslagna ökningen för år 1919 med 25,000 kronor av posten till rustning och underhåll av fartyg m. m. har kartverkschefen hänvisat till de numera väsentligt stegrade kostnaderna för materialier och arbete.

Beträffande övriga poster, som inginge i staten för sjökarteverkets allmänna utgifter, föreläge enligt kartverkschefens mening för närvarande icke tillräckliga skäl att föreslå ändring.

Från handels- och sjöfartsfonden har för år 1919 beräknats samma bidrag som för år 1918, eller 21,000 kronor, och nettobehållningen av sjökortsförsäljningen år 1918 har förutsatts skola uppgå till enahanda belopp, 35,000 kronor, som beräknats inflyta av denna försäljning år 1917.

I enlighet med vad sålunda av kartverkschefen anförts skulle sjökarteverkets medelsbehov för år 1919 beräknas på följande sätt:

till bestridande av avlöningar (52,800 + 15,000).....	kronor	67,800: —
» » » allmänna utgifter (213,200 + 50,000		
+ 25,000)	»	288,200: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>356,000: —</u>

Om härifrån droges vad som beräknats kunna täckas genom bidrag från handels- och sjöfartsfonden och behållning av sjökortsförsäljningen år 1918 eller (21,000 + 35,000) 56,000 kronor, återstode sålunda att täcka ett belopp av 300,000 kronor genom anslagsmedel. Enligt hittills tillämpad fördelningsgrund borde dessa medel utgå på följande sätt:

Ordinarie anslag:

bestämt anslag	62,800: —	
förslagsanslag	5,000: —	
reservationsanslag	49,000: —	kronor 116,800: —

Extra anslag:

till utförande av sjömätningar	kronor	183,200: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>300,000: —</u>

[79.] Sedermera har chefen för sjökarteverket i en i oktober 1917 avlåten skrivelse på grund av de starka prisstegringar särskilt å bränsle, tryckpapper och andra tryckutensilier, som inträtt under nämnda månad, hemställt om äskande hos riksdagen av ett ytterligare belopp av 10,000 kronor, vilket borde uppföras antingen på det ordinarie reservationsanslaget eller på det extra anslaget till utförande av sjömätningar.

Departements-
chefens
yttrande.

Såsom i det föregående omförmålts, har den av chefen för marin-staben, chefen för sjökarteverket och chefen för rikets allmänna kartverk verkställda utredningen rörande ändringar i sjökarteverkets organisation remitterats till löneregleringskommittén; och har kommittén den 24 november 1917 avgivit utlåtande i ärendet. Nämnda utlåtande har den 14 december samma år överlämnats till kommissionen för de allmänna kartarbetena och chefen för sjökarteverket för avgivande av yttranden, men hava sådana yttranden ännu icke inkommit till Kungl. Maj:t. Jag kan följaktligen icke nu underställa detta ärende Kungl. Maj:ts prövning.

Frågan rörande storleken av de belopp, vartill de särskilda anslagen för sjökarteverkets ändamål böra bestämmas, kan naturligen ej upptagas till avgörande förrän i samband med prövningen av spørsmålet rörande ändringar i sjökarteverkets organisation. Emellertid synes det mig givet, att medel för uppehållande av sjökarteverkets verksamhet under år 1919 nu böra tagas i beräkning vid framställningen till riksdagen i fråga om anslagsbehoven för samma år. I sådant avseende har jag ansett mig beträffande staten för den civila personalen vid sjökarteverket böra följa det förslag, som av löneregleringskommittén i sådant hänseende avgivits och som innebär en ökning av denna stat med 24,000 kronor eller 9,000 kronor mera än vad chefen för sjökarteverket i omförmålda skrivelse den 31 augusti 1917 beräknat. I övrigt har jag till grund för beräkningen av här ifrågavarande anslag lagt kartverkschefens i nyssnämnda skrivelse avgivna förslag, dock med det undantag, att det av kartverkschefen upptagna beloppet av 25,000 kronor till avlöning åt förhyrd civil mätningpersonal synes mig böra utgå. Den nu förefintliga svårigheten för sjökarteverket att få all den militära personal, som erfordras för sjömätningarna, ställd till verkets förfogande sammanhänger i väsentlig mån med den anbefallda mobiliseringen av flottan, vid vilken militär personal mäst i största möjliga utsträckning avses för tjänsten vid flottan. I övrigt torde behovet av civil mätningpersonal icke kunna på ett tillförlitligt sätt bedömas, innan sjökarteverkets organisationsfråga vunnit sin lösning, enär den vid sjökarteverket anställda personalen i viss omfattning användes även vid sjömätningsarbetet.

Under sådana förhållanden lärer det av kartverkschefen upptagna extra anslaget för år 1919 till utförande av sjömätningar böra minskas från 183,200 kronor med 25,000 kronor till 158,200 kronor. Icke heller finner jag erforderligt att nu taga i beräkning det av kartverkschefen i berörda i oktober 1917 avlätna skrivelse begärda ytterligare beloppet av 10,000 kronor. [79.]

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till sjökarteverket och till utförande av sjömätningar, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, i det till sjökarteverket uppförda ordinarie anslaget, nu 101,800 kronor, måtte beräknas en förhöjning av 24,000 kronor och detta anslag i dess helhet sålunda beräknas till 125,800 kronor.

2. Utförande av sjömätningar.

Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [80.]

Utförande av
sjömätningar.
(Extra anslag.)

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till sjökarteverket och till utförande av sjömätningar, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för sistnämnda ändamål bland *de extra reservationsanslagen* å femte huvudtiteln för år 1919 beräkna ett belopp av 158,200 kronor.

3. Ändring av ångfartyget Ran till sjömätningarfartyg.

För uppmätningen av rikets farvatten har sjökarteverket för närvarande till sitt förfogande två större sjömätningarfartyg, Falken och Svalan, samt två mindre sådana fartyg, Tärnan och Ejdern.

I propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag uttalades, att kanonbåtarna Rota och Disa skulle avses till tjänst för sjökarteverket. Häremot har riksdagen icke haft något att erinra. Planen att till sjökarteverket överföra nämnda kanonbåtar har emellertid på grund av senare inträffade förhållanden måst övergivas. För att i viss mån bereda ersättning för dessa båtar framlades sedermera av marinförvaltningen,

[81.]
Ändring av
ångfartyget
Ran till sjö-
mätning-
fartyg.

- [81.] chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss förslag till omändring av ångfartyget Ran till sjömättingsfartyg; och medgav 1917 års riksdag, efter framställning av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till samma års riksdag, att till omändringsarbeten å ångfartyget Ran för fartygets användning såsom sjömättingsfartyg finge användas ett belopp av 71,100 kronor av besparingar, som uppstått å anslag för sjökarteverket.

Enligt nådigt brev den 19 juni 1917 bemyndigades därefter marinförvaltningen att, efter samråd med chefen för sjökarteverket, gå i författning om nämnda ändringsarbetens utförande i huvudsaklig överensstämmelse med förutnämnda, av marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar avgivna förslag.

Sedan varvschefen vid flottans station i Stockholm av marinförvaltningen anmodats att låta utföra ifrågavarande ändringsarbeten, visade sig vid å varvet i september 1917 verkställd kostnadsberäkning, att omförmälda belopp, som grundade sig på en i september 1915 gjord beräkning enligt då gällande pris, icke vore tillräckligt för arbetenas utförande i avsedd omfattning, utan att härför erfordrades en summa av omkring 127,000 kronor.

Med anledning härav har chefen för sjökarteverket i skrivelse till varvschefen den 1 september 1917 förklarat sig anse lämpligt, att vissa inskränkningar gjordes i ändringsarbetena. De arbeten, som chefen för sjökarteverket sålunda funnit kunna tills vidare anstå, vore anordnandet av elektrisk belysning, ändring av förskeppet samt inläggande av korkmatta i manskapsrummet, varjämte enligt kartverkschefens mening inredningsskotten borde göras spåntade i stället för stämda samt ett par till nyanskaffning föreslagna dävertar kunde ersättas av sjökarteverket tillhöriga dävertar. Härigenom skulle kostnaderna för Rans ändring kunna nedbringas med 39,000 kronor eller från 127,000 till 88,000 kronor. Chefen för sjökarteverket har vidare i skrivelse till marinförvaltningen den 24 september 1917 meddelat att, såvitt kunde förutses, för år 1917 en besparing av omkring 17,000 kronor skulle komma att uppstå å sjökarteverkets för allmänna utgifter tillgängliga medel, varjämte en ökning av omkring 10,000 kronor med säkerhet beräknades uppkomma i 1917 års sjökortsförsäljningsmedel. I samband härmed har kartverkschefen framhållit angelägenheten därav, att Rans omändring snarast möjligt komme till utförande med användande av tillgängliga medel, även om ändringen icke skulle kunna utföras i full överensstämmelse med det förut omförmälda, av marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss

framlagda förslaget. Det vore nämligen — yttrar chefen för sjökarte-
verket — viktigare att nu få en avsevärd lucka i materialbehovet fylld,
även om det ej skedde på det allra bästa sättet, än att frågan upp-
skötes med risk av ytterligare kostnadsstegring.

[81.]

Marinförvaltningen har i skrivelse den 12 oktober 1917 underställt
detta ärende Kungl. Maj:ts prövning och därvid — då ifrågavarande
ändringsarbeten å ångfartyget Ran icke kunde för det anvisade beloppet,
71,100 kronor, utföras i förut avsedd omfattning, men det enligt än-
betsverkets åsikt vore av synnerlig vikt, att ändringen å fartyget skedde
så skyndsamt som möjligt för att göra fartyget tjänligt såsom sjömät-
ningsfartyg, och en ändring, utförd med de inskränkningar i det ur-
sprungliga förslaget, som chefen för sjökarteverket föreslagit, skulle
kunna göra fartyget fullt användbart för sådant ändamål — hemställt
om Kungl. Maj:ts medgivande, att ändringen av ångfartyget Ran finge
utföras enligt chefens för sjökarteverket i berörda skrivelse den 1 sep-
tember 1917 avgivna förslag ävensom att härav föranledda kostnader,
i den mån de icke kunde gäldas av det för ändringsarbetena redan an-
slagna beloppet, 71,100 kronor, måtte få intill ett belopp av 16,900
kronor bestridas av besparingar å de inedel, som enligt den för år
1917 fastställda staten avsetts för sjökarteverkets allmänna utgifter
under samma år.

Vid anmälan i statsverksproposition till 1917 års riksdag av frågan
om användande av förenämnda belopp å 71,100 kronor av besparingar,
som uppstått å anslag för sjökarteverket, till omändringsarbeten å
ångfartyget Ran för fartygets användning såsom sjömätningsfartyg
yttrade föredragande departementschefen, att sjökarteverkets arbeten
— även frånsatt den inskränkning i sjömätningarna, som förorsakats
av det pågående kriget och därav föranledd mobilisering — under en
längre följd av år på grund av brist på erforderlig personal och fartygs-
materiel icke kunnat i önskvärd omfattning bedrivas samt att emellertid
dessa arbetens behöriga fortgång vore av största vikt såväl ur sjö-
försvarets som sjöfartens synpunkt.

Departements-
chefens
yttrande.

Det synes mig ur nu nämnd synpunkt angeläget, att planen rörande
ångfartyget Rans omändring till sjömätningsfartyg utan dröjsmål blir
förverkligad.

Enligt vad myndigheterna meddelat, kunna de avsedda ändringsar-
betena å Ran numera icke i sin helhet utföras med anlitande av det
för ändamålet till förfogande ställda beloppet, 71,100 kronor, utan hava
kostnaderna för nämnda arbeten enligt en i september 1917 verkställd
beräkning upptagits till omkring 127,000 kronor. För att emellertid

[81.] nedbringa sistnämnda summa har föreslagits, att vissa angivna, i det ursprungliga förslaget ingående arbeten för närvarande icke skulle komma till utförande, och har på grund härav det behövlige tilläggsbeloppet kunnat reduceras till 16,900 kronor. Detta belopp har av myndigheterna ansetts lämpligen kunna utgå av besparingar å sjökarteverkets för allmänna utgifter under år 1917 tillgängliga medel.

Den sålunda av myndigheterna angivna utvägen till befordrande av det förut angivna syftet, att ifrågavarande fartyg snarast möjligt må kunna tagas i bruk såsom sjömättingsfartyg, finner jag mig böra följa, då fartyget även efter verkställandet av de mindre omfattande omändringsarbeten, som nu avses att komma till utförande, lär bli fullt användbart för detta ändamål.

Riksdagens medgivande torde alltså nu böra inhämtas till användande av ett ytterligare belopp av 16,900 kronor av sjökarteverkets besparingar för Rans omändring till sjömättingsfartyg.

Sedan fartyget efter utförandet av nu ifrågasatta omändringsarbeten övertagits av sjökarteverket, torde de ytterligare arbeten, som ingått i det ursprungliga omändringsförslaget, men ansetts böra tillsvidare anstå, få utan riksdagens vidare hörande verkställas, i den mån de finnas vara behövlige och kunna bestridas av för sjökarteverket tillgängliga medel.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att, utöver det belopp av 71,100 kronor, vilket enligt medgivande av 1917 års riksdag må av besparingar, som uppstått å anslag till sjökarteverket, användas för ändring av ångfartyget Ran till sjömättingsfartyg, för ifrågavarande ändamål må av sådana besparingar användas ett ytterligare belopp av 16,900 kronor.

Lots- och fyrväsendet.

4. Lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna.

[82.] Efter framställning av Kungl. Maj:t har 1914 års senare riksdag beslutat ingå i prövning av utgifterna för lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna samt anvisa därför erforderliga kostnadsbelopp att bestridas av statsmedel, utan att vissa särskilda inkomstitlar därtill anslogos.

Lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna.
(Ordinarie anslag.)

I anslutning härtill har riksdagen, med godkännande av stater för lotsstyrelsen och lotsverket, att gälla från och med år 1915, nämligen: avlöningsstater för lotsstyrelsen, för befälet vid lotsverket, för lotspersonalen, för fyrpersonalen, för personalen å lotsverkets ångfartyg och för personalen vid livräddningsanstalterna, stat för undervisningsanstalterna, omkostnadsstat, övergångs- och indragningsstat samt pensionsstat, bestämt anslaget till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna för år 1915 till ett mot staternas sammanlagda slutsumma svarande belopp av 3,640,652 kronor, att utgå såsom förslagsanslag.

I riksstaten för år 1918 är förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna uppfört med ett belopp av 3,643,074 kronor.

Med skrivelse den 7 september 1917 har nu lotsstyrelsen framlagt förslag till reglering av lotsstyrelsens och lotsverkets utgiftsstater för år 1919. Därvid har lotsstyrelsen beträffande de särskilda staterna, såvitt däri föreslagits ändringar, anfört följande.

Avlöningsstat för fyrpersonalen.

I skrivelse den 12 oktober 1912 hade lotsstyrelsen, bland annat, framhållit, att i mån av avgång av fyrpersonal en del indragningar kunde verkställas. Sålunda skulle vid Häfringe fyrplats, varest funnes anställda en fyrmästare och ett fyrbiträde, tjänsten kunna uppehållas av en fyrvaktare med uppbörd och ett fyrbiträde, så länge mistsignalering icke funnes anordnad vid platsen.

Den vid Häfringe fyrplats anställda fyrmästaren komme att bliva pensionsberättigad under loppet av år 1917; och, då någon mistsignalering icke hittills blivit anordnad vid nämnda plats, hade lotsstyrelsen i enlighet med förutnämnda uttalande ansett, att fyrmästarbefattningen vid Häfringe med avlöning å 1,800 kronor kunde utbytas mot en uppbördsfyrvaktarbefattning, till vilken befattning kunde transporteras den enligt vad nedan omförmäldes för närvarande vid Svangens fyrplats anställda och där icke vidare behövlige uppbördsfyrvaktaren. I enlighet härmed skulle ur staten för fyrpersonalen kunna uteslutas en fyrmästaravlöning å 1,800 kronor.

Vidare hade lotsstyrelsen i skrivelse den 23 juli 1915 anmält, att ordinarie fyrbiträdet vid Svangens fyrplats transporterats och konstituerats att vara fyrbiträde vid annan fyrplats; och hade styrelsen på grund därav och då styrelsen hade för avsikt att föreslå anordnande av en ny fyr på Ramskär, beläget inemot 5 latitudsminuter utanför

[82.] Svagens fyr, genom vilken anordning fyren å Svängen kunde ersättas med en agafyr utan ständig bevakning, gjort framställning därom, att berörda fyrbiträdesbefattning tillsvidare finge vara obesatt. Med anledning av berörda framställning hade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 6 augusti 1915 förordnat att, intill dess förändring i staten för fyrpersonalen i ovan omförmälda avseende kunde vardas genomförd, fyrbiträdesbefattningen vid Svagens fyrplats tillsvidare icke skulle återbesättas samt att lotsstyrelsen skulle äga att av den för ifrågavarande befattning i stat uppförda avlöning disponera så mycket, som erfordrades till avlöning åt den, som förordnades att bestrida de med befattningen förenade göromål.

Den ifrågaställda fyranordningen på Ramskär, till vilken 1916 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t anvisat medel, hade numera blivit färdigställd och i följd därav skulle, i samband med Svagens fyrs ersättande med en agafyr, den vid sistnämnda fyrplats anställda personalen, en fyrvaktare med uppbörd med avlöning av 1,450 kronor samt ett fyrbiträde med avlöning av 1,200 kronor, kunna indragas.

Då emellertid vid Skags fyrplats numera genom anordnande därstädes av mistsignalerings, vartill 1917 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t anvisat medel, erfordrades, förutom redan vid platsen anställda en fyrmästare och en fyrvaktare, jämväl ett fyrbiträde samt till avlöning åt detta biträde skulle tagas i anspråk den för Svagens fyrplats disponerade fyrbiträdesavlöningen, kunde lotsstyrelsen icke, i följd av Svagens fyrs ersättande med en agafyr, föreslå uteslutande ur staten för fyrpersonalen av någon fyrbiträdesbefattning. Då den vid Svagens fyrplats anställda fyrvaktaren med uppbörd syntes, på sätt förut sagts, kunna transporteras till den nya uppbördsfyrvaktarbefattningen vid Häfringe, borde den avlöning, som utginge till uppbördsfyrvaktaren vid Svagens fyrplats, fortfarande bibehållas i staten för fyrpersonalen.

På förslag av Kungl. Maj:t hade 1917 års riksdag anvisat medel för anordnande av ny fyr- och mistsignalstation å Härnöklubb. För nämnda fyr, som beräknades bliva färdig under år 1919, erfordrades en fyrmästare med lön 1,200 kronor, tjänstgöringspenningar 700 kronor och beklädnadsbidrag 100 kronor, eller sammanlagt 2,000 kronor, en fyrvaktare med lön 750 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor och beklädnadsbidrag 100 kronor, eller sammanlagt 1,300 kronor samt ett fyrbiträde med lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 400 kronor och beklädnadsbidrag 100 kronor, eller sammanlagt 1,200 kronor. I sammanhang med uppförande av den nya fyren å Härnöklubb vore avsett

att ändra Lungö fyr och förse densamma med agabelysning. Vid Lungö fyr vore för närvarande anställda en uppbördsfyrvaktare och ett fyrbiträde. Fyrbiträdet kunde efter förändringens genomförande transporteras till Härnöklubbns fyrplats, och anvisande av särskilda medel för ett fyrbiträde därstädes erfordrades vid sådant förhållande icke. Någon särskild anvisning av medel för fyrvaktarbefattningen vid Härnöklubb erfordrades ej heller, då, såsom nedan förmälles, en fyrvaktaravlöning å 1,300 kronor vid Godnatts fyrplats bleve ledig och kunde för ändamålet användas. För den nya fyrplatsen vid Härnöklubb skulle under nu angivna förhållanden endast erfordras anvisning av en fyrmästaravlöning av 2,000 kronor.

I samband med anordnande av förbättrad belysning för insegling till Karlskrona, omfattande uppförandet av två nya agafyrar samt ändring av de nuvarande fyrarna vid Godnatt till agafyrar utan ständig bevakning, för vilket ändamål 1917 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t anvisat medel, skulle de vid Godnatts fyrplats anställda personer, nämligen en fyrmästare med lön 1,100 kronor, tjänstgöringspenningar 600 kronor och beklädnadsbidrag 100 kronor, eller sammanlagt 1,800 kronor samt en fyrvaktare med lön 750 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor och beklädnadsbidrag 100 kronor, eller sammanlagt 1,300 kronor bliva vid Godnatt obehövliga.

Innehavaren av fyrvaktarbefattningen vid Godnatts fyr hade nyligen erhållit avsked och några åtgärder för befattningens återbesättande hade icke av styrelsen vidtagits med hänsyn dels till fyrens ändring till agafyr, dels ock därtill att Godnatts fyr jämlikt särskild nådig bestämmelse för närvarande hölles släckt. Vid angivna förhållanden vore fyrvaktaravlöningen ledig och kunde användas vid Härnöklubb. Beträffande innehavaren av fyrmästarbefattningen vid Godnatts fyrplats syntes denne kunna placeras vid annan fyrplats, varefter styrelsen skulle avgiva förslag angående denna fyrmästaravlönings uteslutande ur staten eller disponerade på annat sätt än den för närvarande vore använd.

Jämlikt nådigt brev den 8 maj 1914 hade Kungl. Maj:t medgivit, att för anskaffning och installering av en gnistapparat å fyrskeppet Ölandsrev finge användas visst belopp från behållna fyr- och båkmedel. Vidare hade Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 1 oktober samma år, bland annat, ställt till styrelsens förfogande erforderliga medel till anordnande av gnisttelegraf å vissa fyrskepp. Efter det i följd härav gnistapparater anordnats å fyrskeppen Ölandsrev och Grundkallen, hade det för skötseln av dessa apparater ansetts nödigt att i stället för ett extra fyrbiträde å vartdera av nämnda fyrskepp anställa ytterligare ett

[82]. ordinarie fyrbiträde. Med anledning härav finge lotsstyrelsen föreslå, att i staten för fyrpersonalen upptoges ytterligare två fyrbiträden, vardera med lön av 700 kronor, tjänstgöringspenningar 400 kronor och beklädnadsbidrag 100 kronor.

Några ändringar i de å denna stat upptagna förslagsanslagen, som berördes av det föreslagna utbytet av två extra fyrbiträdesbefattningar mot två ordinarie fyrbiträdesbefattningar, nämligen anslagen till arvoden till extra biträden vid såväl fasta fyrrar som å fyrskepp, till hyresbidrag samt till vikariatsersättning, hade styrelsen, med hänsyn till ringheten av de belopp, som skulle uteslutas ur eller tilläggas vederbörande förslagsanslag, icke nu ansett sig behöva föreslå.

På grund härav har lotsstyrelsen föreslagit uteslutande ur avlöningsstaten av en fyrmästaravlöning å 1,800 kronor samt upptagande i samma stat av en fyrmästaravlöning å 2,000 kronor samt ytterligare två fyrbiträden å 1,200 kronor; och har styrelsen överlämnat ett i enlighet härmed uppgjort förslag till avlöningsstat för fyrpersonalen, enligt vilket de bestämda anslagen i denna stat skulle ökas från 446,050 kronor till 448,650 kronor samt statens slutsumma bliva 723,250 kronor.

Omkostnadsstat för lots- och fyrrinrättningen med livräddningsanstalterna.

Till utvidgning av lotsstyrelsens ämbetslokaler hade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 23 februari 1917 bemyndigat styrelsen att i huset med adressnummer 2 vid Kornhamnstorg, där nämnda lokaler nu vore inrymda, till den 1 oktober 1920 förhyra ytterligare tre rum för en hyresersättning av 1,000 kronor om året. Det i omkostnadsstaten upptagna förslagsanslaget till hyra för lotsstyrelsens ämbetslokal utgjorde 8,500 kronor, motsvarande det hittillsvarande hyresbeloppet. Med inberäkning av hyran för de på grund av ovan nämnda bemyndigande förhyrda tre rummen utgjorde hyran för lotsstyrelsens ämbetslokal 9,500 kronor, till vilket belopp anslaget i omkostnadsstaten borde upptagas.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 3 juni 1915, bland annat, bemyndigat lotsstyrelsen att med riksmarskalksämbetet och övriga vederbörande träffa avtal om upplåtelse med nyttjanderätt till lotsverket av ett till lägenheterna Rosenvik n:r 3 a och 3 c å Södra Djurgården hörande område samt att vidtagna erforderliga åtgärder för anordnande å området av förrådslokaler m. m., hade lotsstyrelsen den 1 juni 1917

— med förmälan att förrådslokaler m. m. uppförts å området i fråga, varest nu förrådseffekter och annan materiel förvarades, samt att vissa lotsverket tillhöriga ångfartyg, fyrskepp, kuttrar och andra farkoster där hade sin upplagsplats — anhållit att med aktiebolaget Svensk nattvakt få träffa avtal om anordnande av nattlig bevakning å området i fråga. Med anledning härav hade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 29 juni 1917 medgivit, att lotsstyrelsen finge med nämnda aktiebolag träffa avtal om anordnande för tiden intill den 1 juli 1918 av den ifrågasatta bevakningen, ävensom föreskrivit, att därav föranledda kostnader skulle bestridas av det i omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna upptagna förslagsanslaget till extra utgifter.

Genom sistnämnda nådiga brev hade Kungl. Maj:t därjämte anbefallt lotsstyrelsen att, därest behov av sådan bevakning ansåges föreligga jämväl för tid efter den 30 juni 1918, före den 1 oktober 1917 i samband med övriga framställningar, avsedda att föreläggas 1918 års riksdag, avgiva det förslag i fråga om fortsatt anordnande av dylik bevakning, vartill omständigheterna kunde föranleda.

Då det till förebyggande av stölder och med tanke på eventuell eldfara måste anses, att behov av sådan bevakning förefunnes jämväl för tid efter den 30 juni 1918, har lotsstyrelsen, med överlämnande af bestyrkt avskrift av det mellan lotsstyrelsen och aktiebolaget Svensk nattvakt träffade avtal om nattlig bevakning vid lotsverkets förråd m. m. vid Rosenvik å Djurgården, föreslagit fortsatt anordnande av dylik bevakning samt hemställt, att för täckande av härmed förenade kostnader i omkostnadsstaten måtte upptagas ett särskilt anslag till nattlig bevakning av lotsverkets förråd m. m. vid Rosenvik samt att detta anslag måtte beräknas till 2,400 kronor.

Med avseende å vissa i de uti omkostnadsstaten upptagna anslag, särskilt anslagen till konsumtionsartiklar till fyrrar m. m., till reparation och underhåll av byggnader m. m. samt till underhåll av lotsverkets ångfartyg och tjänstefartyg, torde det vara att förvänta, att desamma komme att under år 1919 överskridas, så att utgiftsbeloppen komme att i betydligare mån avvika från medeltalet av de kostnader, som med anslaget skulle bestridas. Då emellertid denna utgiftsökning vore beroende på dyrtidsförhållanden, som ansetts tillfälliga, och någon norm för beräkning av dessa ökade kostnader svårligen kunde uppställas, hade lotsstyrelsen icke något förslag angående höjning av förevarande förslagsanslag att framställa.

82.] På grund härav har lotsstyrelsen föreslagit, dels att förslagsanslaget till hyra för lotsstyrelsens ämbetslokal måtte höjas från 8,500 kronor till 9,500 kronor och dels att i omkostnadsstaten måtte upptagas ett nytt anslag å 2,400 kronor till nattlig bevakning av lotsverkets förråd m. m. vid Rosenvik; och hade styrelsen överlämnat ett i enlighet härmed upprättat förslag till omkostnadsstat för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna, vilket slutade å ett belopp av 687,949 kronor och företedde en ökning i förhållande till den nu gällande staten med 3,400 kronor.

Övergångs- och indragningsstat.

Av personalen å denna stat hade, efter det lotsstyrelsen avgivit förslag till dylik stat för år 1918, avgått följande personer med avlöningsförmåner å staten till nedannämnda belopp:

konstruktören L. F. Lindberg	kronor 4,500: —
fyrbitrådet vid Söderstjärnas fyr I. H. Rundqvist	» 750: —
lotsen vid Arholma lotsplats M. Ahlman	» 220: —
mästerlotsen vid Ljugarns lotsplats O. P. Uddén	» 180: —
	<hr/>
	Kronor 5,650: —

Slutsumman för ifrågavarande stat för år 1918, 20,550 kronor, borde därför minskas med 5,650 kronor, då staten för år 1919 komme att sluta å 14,900 kronor.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits skulle medelsbehovet under anslagstiteln »Lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna» för år 1919 bliva följande:

lotsstyrelsen	kronor 113,155: —
befälet vid lotsverket	» 73,450: —
lotspersonalen	» 1,656,400: —
fyrpersonalen	» 723,250: —
personalen å lotsverkets ångfartyg	» 86,750: —
personalen å livräddningsanstalterna	» 9,570: —
undervisningsanstalterna	» 13,000: —
omkostnadsstat	» 687,949: —
övergångs- och indragningsstat	» 14,900: —
pensionsstat	» 265,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 3,643,424: —

Då de förändringar rörande *avlöningsstaten för fyrpersonalen*, varom lotsstyrelsen sålunda gjort framställning, äro föranledda av föreliggande förhållanden, har jag icke något att däremot erinra. Enligt lotsstyrelsens förslag skulle till följd av dessa ändringar avlöningsstaten för fyrpersonalen höjas från nuvarande belopp, 720,650 kronor, med 2,600 kronor till 723,250 kronor.

[82.]
Departements-
chefens
yttrande.

Beträffande *omkostnadsstaten för lots- och fyrrinrättningen med livräddningsanstalterna* har lotsstyrelsen dels föreslagit förhöjning med 1,000 kronor av det i nämnda stat upptagna förslagsanslaget, 8,500 kronor, till hyra för lotsstyrelsens ämbetslokal och dels hemställt om uppförande i staten av ett nytt anslag å 2,400 kronor för nattlig bevakning av lotsverkets förråd m. m. vid Rosenvik å Södra Djurgården.

I det förra avseendet har Kungl. Maj:t för tillgodoseende av lotsstyrelsens behov av ökat lokalutrymme redan medgivit förhyrande till den 1 oktober 1920 mot en hyresersättning av 1,000 kronor för år av tre i samma hus som ämbetsverkets övriga lokaler belägnä rum. Hitills upplupen hyresersättning har utgått av nyssnämnda i omkostnadsstaten upptagna förslagsanslag å 8,500 kronor till hyra för lotsstyrelsens ämbetslokal; och läser nu detta anslag, med anledning av den sålunda tillkomna ytterligare hyresersättningen av 1,000 kronor, böra, på sätt lotsstyrelsen hemställt, i 1919 års stat uppföras med ett till 9,500 kronor förhöjt belopp.

I avseende å kostnaderna för nattlig bevakning av lotsverkets förråd m. m. vid Rosenvik, varom enligt Kungl. Maj:ts medgivande avtal av lotsstyrelsen träffats med aktiebolaget Svensk nattvakt för tiden till och med den 30 juni 1918, har lotsstyrelsen i den skrivelse av den 1 juni 1917, varav nämnda medgivande var föranlett, framhållit, att det till styrelsen upplåtna området vid Rosenvik, varest en mängd dyrbar lotsverket tillhörig materiel av olika slag förvarades, visserligen vore avstängt från landsidan, men däremot från sjösidan vore lätt tillgängligt, samt att, därest tillgrepp av materiel komme att äga rum, sådana tillgrepp skulle kunna ej blott förorsaka statsverket ansenliga direkta ekonomiska förluster, utan ock vålla allvarliga olägenheter, om svårersättliga delar av fyr- eller kustsignalmaskinerier tillgrepes eller glaslinser skadades m. m. Även ur eldfaresynpunkt är bevakningen enligt lotsstyrelsens mening av behovet påkallad.

Omförmälda bevakning synes mig, med hänsyn till vad av lotsstyrelsen sålunda anförts, böra framgent tills vidare fortgå. Det i sådant hänseende nu utgående beloppet, 2,400 kronor för år, vilket torde få anses skäligt, läser därför böra beräknas i omkostnadsstaten. Det

[82.] synes mig emellertid mindre lämpligt att, på sätt lotsstyrelsen föreslagit, uppföra nämnda belopp såsom ett särskilt anslag å omkostnadsstaten, utan lärer beloppet i stället böra inberäknas i det i staten ingående förslagsanslaget till extra utgifter. Enligt vad jag inhämtat, hava utgifterna å sistnämnda anslag, som i staten är uppfört med ett belopp av 35,000 kronor, icke uppgått till mer än 17,351 kronor 35 öre för år 1915 och 18,101 kronor 75 öre för år 1916; och torde vid sådant förhållande någon förhöjning av anslaget av nu nämnd anledning icke vara påkallad.

Då lotsstyrelsen icke ansett sig böra göra hemställan om höjning av de i omkostnadsstaten ingående anslag, som kunna påverkas av nuvarande dyrtidsförhållanden, har jag icke funnit anledning att nu framställa förslag i sådant syfte.

Vidare anhåller jag att i detta sammanhang få anmäla ett anslagskrav, som av lotsstyrelsen framställt i skrivelse den 23 november 1917. Lotsstyrelsen har därvid anfört följande.

Genom nådigt brev den 8 maj 1914 medgav Kungl. Maj:t, att för anskaffning och installering av en gnistapparat å fyrskeppet nr 29 Ölands rev samt för utbildning av personal i skötsel av gnistapparat finge av behållna fyr- och båkmedel användas ett belopp av 18,000 kronor.

Vidare hade lotsstyrelsen, sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 1 oktober 1914 ställt till styrelsens förfogande ett belopp av 26,000 kronor för anordnande av gnisttelegraf å vissa fyrskepp, gått i författning om anordnande av sådan telegraf å fyrskeppet nr 23 Grundkallen.

På framställning av styrelsen hade Kungl. Maj:t därefter genom nådigt brev den 2 mars 1917 från handels- och sjöfartsfonden anvisat ett belopp av 2,700 kronor för utbildande vid en av telegrafverket under år 1916 anordnad kurs av personal för den beslutade gnisttelegrafstationen å fyrskeppet nr 23 Grundkallen; och hade styrelsen i skrivelse den 2 november 1917 hemställt, att ett belopp av 3,200 kronor från sagda fond måtte ställas till styrelsens förfogande för utbildande av ytterligare personal vid lotsverket för gnisttelegrafstationen å sistnämnda fyrskepp. För framtiden torde emellertid ej kunna påräknas, att kostnaderna för ifrågavarande ändamål finge bestridas från handels- och sjöfartsfonden.

Till telegrafstyrelsen utginge för närvarande ett belopp av 100 kronor för varje deltagare från lotsverket uti av telegrafverket anordnade utbildningskurser. Kostnaderna i övrigt utgjordes huvudsakligen av rese-

och traktamentsersättningar, vilka under olika år givetvis uppginge till olika belopp, beroende på att till deltagande i utbildningskurs borde utses de för ändamålet lämpligaste personerna samt att dessa kunde hava sin anställning å skilda platser i landet och kunde innehava olika tjänsteställning med rätt till olika ersättning under resor och utbildningskurs.

[82.]

Då personer, som genomgått utbildningskurs, på grund av dödsfall, avsked ur tjänsten eller förflyttning nödvändigtvis måste ersättas med annan utbildad personal samt reservpersonal måste uppövas för att i händelse av behov kunna inträda i tjänstgöring vid gnisttelegraf, erfordrades, att ett årligt anslag för personalens utbildning ställdes till lotsstyrelsens förfogande, och torde detta anslag på förut angivna skäl böra erhålla förslagsanslags natur.

På grund av vad sålunda anförts har lotsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t vid framläggande till 1918 års riksdag av det förslag till ändrade stater att gälla från och med år 1919, som överlämnats med styrelsens skrivelse den 7 september 1917, ville göra framställning jämväl om beviljande av ett förslagsanslag å 3,500 kronor till utbildande av personal för gnisttelegrafering samt att berörda anslag måtte upptagas i omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna närmast efter anslaget till rese- och traktamentskostnader.

Till en början torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t, med anledning av lotsstyrelsens i berörda skrivelse den 2 november 1917 gjorda framställning, genom nådigt brev den 16 i samma månad för utbildande av ytterligare personal vid lotsverket för gnisttelegrafstationen å fyrskeppet nr 23 Grundkallen från handels- och sjöfartsfonden anvisat ett belopp av högst 3,200 kronor.

Då emellertid ifrågavarande anslagskrav måste anses vara av permanent natur och medel för ändamålet icke vidare torde kunna beredas från handels- och sjöfartsfonden, finner jag, i likhet med lotsstyrelsen, riktigt och lämpligt, att i omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna upptages ett förslagsanslag för bestridande av kostnaderna för utbildande av lotsverket tillhörande personal för gnisttelegrafering. Mot det i sådant avseende av lotsstyrelsen föreslagna beloppet, 3,500 kronor, har jag icke något att erinra.

Omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna, vilken nu upptager ett belopp av 684,549 kronor, skulle

[82.] vid bifall till vad jag sålunda föreslagit ökas med (1,000 + 3,500) 4,500 kronor till 689,049 kronor.

Mot vad lotsstyrelsen föreslagit i fråga om *övergångs- och indragningsstaten* har jag icke någon erinran att framställa. Denna stat skulle i följd härav minskas från nuvarande belopp, 20,550 kronor, med 5,650 kronor till 14,900 kronor. Denna jämkning torde enligt min mening ej behöva föranleda framläggande av förslag till ny stat för riksdagens godkännande, utan synes mig tillfyllest, att därav be-tingad minskning i medelsbehovet iakttages vid förevarande anslags beräknaude.

Förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna skulle alltså ökas med (2,600 + 4,500 — 5,650) 1,450 kronor.

Slutligen anhåller jag att i detta sammanhang få beröra ännu ett spörsmål, nämligen frågan om beredande av medel till understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller dylika befattningshavares änkor och barn, vilka äro berättigade till pension ur flottans pensionskassa.

Enligt Kungl. Maj:ts för varje särskilt fall lämnade medgivande hava åtskilliga personer av nyssnämnda kategorier på grund av ömmande omständigheter tidigare tilldelats understöd, utöver dem tillkommande pension, till olika mindre belopp.

Då framställningar om beredande av understöd åt dylika personer hädanefter syntes böra underställas riksdagens prövning, uppdrog Kungl. Maj:t den 29 juni 1917 åt lotsstyrelsen att, därest och i den mån styrelsen funne, att sådana personer av omförmälda kategorier, vilka tidigare tilldelats understöd av allmänna medel, fortfarande borde komma i åtnjutande av dylikt understöd, till Kungl. Maj:t inkomma med uppgift å dessa personer jämte utredning för en var av dem beträffande behovet av understöd och det belopp, varmed understödet borde utgå, ävensom avgiva förslag i fråga om den medelstillgång, som borde för ändamålet anlitas.

I anledning härav har lotsstyrelsen i skrivelse den 25 september 1917 avgivit utlåtande i ämnet samt därvid hemställt, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen utverka, att till vissa angivna personer, vilka tidigare åtnjutit understöd av allmänna medel, fortfarande måtte få utgå sådana understöd med samma årliga belopp, som hittills till dem utbetalats, tillhoppa utgörande 780 kronor. Lotsstyrelsen har vidare meddelat, att det i pensionsstaten för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstal-

terna upptagna bestämda anslaget å 10,000 kronor till beredande av understöd åt sådana förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn, vilka icke äro berättigade till pension, vid 1916 års slut visade ett överskott å 1,945 kronor, samt föreslagit, att ifrågasvarande understöd å tillsammans 780 kronor efter medgivande av riksdagen måtte få utgå av berörda anslag.

I detta ärende har statskontoret den 19 november 1917 avgivit utlåtande och därvid anfört huvudsakligen följande.

Då, enligt vad av lotsstyrelsens skrivelse framginge, nyssnämnda anslag å 10,000 kronor åtminstone för närvarande icke åtginge för därmed avsett ändamål, syntes det lämpligt, att åtgärd vidtoges för att överskottet måtte få användas för att åt f. d. befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn, som åtnjöte låga pensioner, bereda sådant understöd, som hittills utgått från andra allmänna medel. Då emellertid behovet av understöd syntes böra såsom hittills prövas för varje år och understödet alltså icke utgå i form av pension utan såsom gratifikation, ville det synas statskontoret, som om syftet lämpligast skulle uppnås genom att utverka riksdagens medgivande därtill, att förenämnda anslagsbelopp finge från och med år 1918 användas till beredande av understöd åt sådana förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn, vilka antingen icke vore berättigade till pension eller ock åtnjöte pension efter andra grunder än dem, som nu vore gällande, samt att anslagets rubrik finge i lotsstyrelsens och lotsverkets pensionsstat ändras i överensstämmelse härmed från och med år 1919.

Då jag finner det av statskontoret föreslagna sättet för ordnandet av denna angelägenhet ändamålsenligt, anser jag mig böra tillstyrka, att sådan ändring vidtages beträffande förutnämnda i pensionsstaten för lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna upptagna anslag å 10,000 kronor, att från detta anslag även kunna utgå understöd till sådana förutvarande befattningshavare vid lotsverket, vilka icke uppbära pension enligt den civila pensionslagen, ävensom till förutvarande befattningshavares vid lotsverket änkor och barn, vilka åtnjuta pension efter andra grunder än dem, som gälla för efterlevande efter delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Någon ökning av anslagets belopp synes av denna anledning icke behöva vidtagas. Ett i enlighet härmed uppgjort förslag till pensionsstat torde böra underställas riksdagens prövning.

På grund av vad jag under denna punkt anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[82.]

att, med godkännande av avlöningsstat för fyrpersonalen samt omkostnadsstat och pensionsstat för lots- och fyrrinrättningen med livräddningsanstalterna av den lydelse, bilagorna nr 14, 15 och 16 vid detta protokoll utvisa, i riksstaten för år 1919 öka förslagsanlaget till lots- och fyrrinrättningen med livräddningsanstalterna

nu	kronor 3,643,074: —
med	» 1,450: —
till	kronor 3,644,524: —

5. Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

[83.]

Säkerhets-
anstalter
för sjöfarten.
(Extra anslag.)

Till säkerhetsanstalterna för sjöfarten har för vart och ett av åren 1915, 1916, 1917 och 1918 av riksdagen på extra stat beviljats ett anslag av 460,000 kronor.

I sin förberörda skrivelse den 7 september 1917 har lotsstyrelsen föreslagit, att på extra stat för år 1919 måtte för ifrågavarande ändamål beviljas enahanda belopp, 460,000 kronor; och har styrelsen därvid anmält, att styrelsen senare skulle inkomma med närmare redogörelse och motivering för de arbeten och anskaffningar, som enligt styrelsens åsikt borde verkställas medelst tillgång av berörda anslag för år 1919.

Härefter har lotsstyrelsen i skrivelse den 12 november 1917 avgivit sådan redogörelse jämte tillhörande motivering, därvid styrelsen meddelat, att vid beräknande av berörda extra anslag hänsyn tagits till nedan angivna behov, vilka komme att nämnas i den ordning, de enligt styrelsens mening borde tillgodoses; och har styrelsen, i avseende å de för dessa ändamål erforderliga belopp och nödvändigheten av behovens tillgodoseende, anfört följande:

Täckande av brister, som uppstått vid utförandet av vissa byggnadsarbeten m. m., vartill 1914 och 1915 års riksdagar anvisat medel 7,491: 54 kronor.

Denna ökning i kostnaden, vilken förorsakats av den allmänna prisförhöjning, som inträffat sedan kostnadsberäkningarna verkställdes, fördelade sig på nedan angivet sätt:

till anskaffning av en 1:a klass mistsirén för komprimerad luft till *Eggegrund* anvisade 1914 års riksdag 17,300 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 2,427 kronor 10 öre;

till ny fyr vid *Ispseudde* anvisade 1915 års riksdag 6,500 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 1,653 kronor 86 öre;

till ny fyr vid *Stenshuvud* anvisade 1915 års riksdag 6,500 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 2,342 kronor 28 öre;

till ny fyr på *Franska Stenarna* anvisade 1915 års riksdag 5,000 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 776 kronor 46 öre;

till anordnande av en livräddningsstation å *Hanö* anvisade 1915 års riksdag 2,500 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 151 kronor 84 öre;

till anskaffning av en lysboj vid *Bellonagrund* anvisade 1915 års riksdag 6,000 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 22 kronor 50 öre;

till anskaffning av en lysboj vid grundet *Tröskeln* anvisade 1915 års riksdag 6,000 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 110 kronor;

till anskaffning av en lysboj vid grundet *Blackan* anvisade 1915 års riksdag 6,000 kronor, vilken beräknade kostnadssumma överskridits med 7 kronor 50 öre.

Förbättring av säkerhetsanstalterna vid Östergarns fyrplats 26,000 kronor.

För detta ändamål hade anvisats, av 1915 års riksdag 68,500 kronor, av 1916 års riksdag 57,000 kronor samt av 1917 års riksdag 40,000 kronor, eller sammanlagt 165,500 kronor. Av lotsstyrelsens förut avgivna skrivelser i detta ärende framginge, enligt skrivelse den 29 december 1914, att kostnadssumman för utförandet av detta byggnadsarbete i sin helhet då beräknats till 108,500 kronor, enligt skrivelse den 17 december 1915, att den allmänna prisförhöjning, som under tiden inträffat, nödvändiggjort en omräkning av det ursprungliga kostnadsförslaget, varvid det visat sig, att den beräknade totalkostnaden ökats till 125,500 kronor, samt enligt skrivelse den 22 december 1916, att lotsstyrelsen på grund av den alltjämt fortsatta prisökningen låtit de förut gjorda kostnadsberäkningarna genomgå förnyad granskning och omräkning, vilka givit vid handen, att totalkostnaden ej kunnat beräknas lägre än till 165,500 kronor. Då emellertid, sedan sistnämnda

[83.] skrivelse avläts, så gott som alla omkostnader än ytterligare stigit, hade lotsstyrelsen funnit nödvändigt att ännu en gång låta revidera kostnadsberäkningarna i fråga, och hade resultatet därav blivit, att den beräknade totalkostnaden för byggnadsarbetets utförande för närvarande ej kunde beräknas lägre än till 191,500 kronor, av vilken anledning lotsstyrelsen nu såge sig nödsakad att för ändamålet i fråga begära ett ytterligare anslag av 26,000 kronor.

Reparation av hamnen vid Dämmans fyrplats..... 20,000 kronor.

Av 1915, 1916 och 1917 års riksdagar hade anvisats resp. 50,000, 50,000 och 40,000 eller sammanlagt 140,000 kronor för detta ändamål. Enligt det år 1914 uppgjorda kostnadsförslaget beräknades totalkostnaden till 140,000 kronor, varom lotsstyrelsen gjort anmälan i skrivelse den 29 december 1914. På grund av den stora prisförhöjning, som inträffat särskilt beträffande cement, måste totalkostnaden numera beräknas till 160,000 kronor. Nu begärda 20,000 kronor utgjorde alltså den ökning av anslaget, som för arbetenas fullbordande vore erforderlig.

Nya fyrar för insegling nattetid till Lysekil och kringliggande orter..... 4,000 kronor.

I skrivelse den 17 december 1915 hade lotsstyrelsen anhållit att för sagda ändamål få disponera 21,500 kronor, vilken summa sedermera av 1916 års riksdag även anvisats. Den sedan dess inträffade prisförhöjningen å material och arbete hade förorsakat, att ovannämnda fyrars uppförande nu beräknades kosta 25,500 kronor, varför nu begärdes en ökning av det givna anslaget med 4,000 kronor.

*Förbättrad fyrbelysning i farleden Islandsberg—
Lysekil* 1,000 kronor.

Sedan lotsstyrelsen genom skrivelse den 17 december 1915 framhållit behovet av ifrågavarande förbättring av fyrbelysningen, vilken beräknades medföra en kostnad av 5,500 kronor, hade detta belopp blivit för ändamålet av 1916 års riksdag anvisat. På grund av höjda materialpris beräknades emellertid kostnaden för ovannämnda arbete numera till 6,500 kronor, och utgjorde det nu begärda anslaget alltså skillnaden mellan vad som redan av riksdagen anvisats och den summa, som beräknades erforderlig för arbetets utförande.

Ny fyr på Ramskär 1,000 kronor.

[83.]

I skrivelse den 17 december 1915 hade lotsstyrelsen begärt, att för sagda ändamål måtte anvisas 20,500 kronor, ett belopp, som 1916 års riksdag fann skäligt att härtill anvisa, men som med nu begärda 1,000 kronor understeg den kostnad av 21,500 kronor, vartill fyrens uppförande numera med anledning av ökade pris måste beräknas.

Ny fyr på Svängen 1,500 kronor.

I skrivelse den 17 december 1915 hade lotsstyrelsen föreslagit uppförandet av en ny fyr på Svängen för en beräknad kostnad av 6,500 kronor, vilken summa jämväl anvisades för ändamålet av 1916 års riksdag. Vid nu företagen omräkning av kostnadsförslaget hade det befunnits, att kostnaden måste beräknas till 8,000 kronor, vadan det nu begärda tilläggsanslaget av 1,500 kronor erfordrades för arbetets fullbordande.

Ny fyr å skäret Klåback 4,000 kronor.

I skrivelse den 17 december 1915 med förslag till nya säkerhetsanstalter för sjöfarten hade lotsstyrelsen, bland annat, framställt begäran om medels anvisande till uppförande av denna fyr; och hade 1916 års riksdag sedermera för detta ändamål anvisat 6,500 kronor. På grund av i hög grad ökade pris å fyrkur och fyrapparat samt ej minst genom den byggnadsarbetets snabba fortgång synnerligen hindrande svåra och stormiga väderlek, som rått den tid av hösten 1917, under vilken byggnadsarbetet pågått — varvid vore att märka, det Klåback utgjordes av en i Kattegatt fritt liggande klippa, utan skydd för storm och sjögång — kunde man nu förutse, att totalkostnaden för detta arbetes utförande komme att stiga till ett belopp av 10,500 kronor, vadan den begärda summan av 4,000 kronor erfordrades utöver det beviljade anslaget för arbetets fullbordande.

Ny fyr vid Malöhamn 2,000 kronor.

1916 års riksdag hade för uppförande av denna nya fyr anvisat 5,500 kronor, varom lotsstyrelsen gjort framställning i skrivelse den 17 december 1915. Inträffade prisförhöjningar å material, fyrapparater m. m. hade försakat, att kostnaden för detta fyrbyggnadsarbete syntes komma att inalles belöpa sig till 7,500 kronor och alltså de 2,000 kronor, som nu begärdes, bliva erforderliga till arbetets fullbordande.

[83.] *Ny fyr på Trollholmshällan*..... 800 kronor.

Det av 1916 års riksdag för detta ändamål anvisade beloppet, 5,500 kronor, vilket av lotsstyrelsen föreslagits i skrivelse den 17 december 1915, hade visat sig otillräckligt. Då kostnaden för arbetets utförande nu beräknades till 6,300 kronor, tarvades alltså ett tilläggsanslag av 800 kronor.

Ny fyr på Lönshuvud 1,200 kronor.

Anslag till uppförande av denna fyr hade begärts av lotsstyrelsen i skrivelse den 17 december 1915; och hade 1916 års riksdag för ändamålet anvisat 5,500 kronor. Den allmänna prisförhöjningen hade förorsakat, att kostnaden nu måste beräknas till 6,700 kronor. Ett belopp av 1,200 kronor erfordrades alltså ytterligare till likviderande av samtliga kostnader för detta byggnadsarbete.

Gasverk med kompressorstation 21,000 kronor.

Genom skrivelse den 17 december 1915 hade lotsstyrelsen anhållit, att 67,000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande för ändamålet i fråga. Nämda belopp blev sedermera härtill av 1916 års riksdag anvisat. Byggnadsarbetena hade pågått under år 1917, varjämte erforderliga maskinerier m. m. beställts. De år 1915 beräknade prisen hade emellertid sedan dess stigit i så hög grad, att sammanlagda kostnaderna för denna anläggnings fullbordande nu ej kunde beräknas lägre än till 88,000 kronor, vartill i övrigt dessutom bidragit den å västra kusten under hösten och senare delen av sommaren 1917 oftast rådande stormiga och regniga väderleken, som hindrat arbetenas normala gång samt försenat och fördyrat transporter och lossning av material m. m. På grund av vad sålunda anförts erfordrades därför till anläggningens fullbordande det belopp av ytterligare 21,000 kronor, som nu begärdes.

Nytt mistsignalmaskineri vid Björns fyrplats..... 13,000 kronor.

I skrivelse den 22 december 1916 hade lotsstyrelsen framhållit behovet av förbättrad mistsignalering vid denna fyrplats samt meddelat, att härför erfordrades ett belopp av 30,000 kronor. Denna summa blev av 1917 års riksdag anvisad för ändamålet i fråga, att utgå under år 1918. Ehuru sålunda någon utbetalning för denna anläggning ännu icke ägt rum, förorsakade dock numera gällande pris, att kostnaden ej kunde beräknas lägre än till 43,000 kronor, vadan det nu begärda tilläggsanslaget, 13,000 kronor, syntes bliva erforderligt för anskaffande av behövliga maskinerier, uppförande av maskinhus m. m.

Nytt mistsignalmaskineri vid Skags fyrplats 17,000 kronor. [83.]

För ifrågavarande ändamål hade 1917 års riksdag för år 1918 anvisat det belopp av 50,000 kronor, varom lotsstyrelsen hemställt i sin skrivelse den 22 december 1916. Det anvisade anslaget vore avsett att täcka kostnaderna dels för anskaffning av maskineri samt uppförande av till detsammans inrymmande erforderligt maskinhus m. m., dels till uppförande av det bostadshus och de uthus, som genom ökning av fyrpersonalens antal å platsen bleve nödvändiga, dels ock till uppförande av en tvätt- och bagarstuga. Vid den omräkning av kostnadsförslagen, som lotsstyrelsen nu låtit utföra, hade det visat sig, att kostnaderna för de byggnadsarbeten och anskaffningar, som med de anslagna medlen skulle verkställas, numera stigit till 67,000 kronor, vadan lotsstyrelsen nödgades anhålla om ett tilläggsanslag å 17,000 kronor för anläggningens utförande.

Förbättrad fyrbelysning för insegling till Karlskrona 10,000 kronor.

Behovet av säkerhetsanstaltens förbättrande beträffande denna viktiga hamn hade lotsstyrelsen, med anförande av skälen härtill, påpekat i sin skrivelse den 22 december 1916, vari kostnaderna härför uppgivits till 76,000 kronor, en summa, som för det avsedda ändamålets vinnande jämväl anvisats av 1917 års riksdag. Förslaget avsåge uppförandet av två nya fyrar samt ändring av de båda fyrarna å Godnatt. Vid nu utförd omräkning av kostnadsförslaget hade det visat sig, att totalkostnaden ej kunde beräknas lägre än till 86,000 kronor. För förslagets genomförande fordrades alltså ytterligare den summa, 10,000 kronor, som av lotsstyrelsen nu begärdes.

Uppassningshus vid Härnösands lotsplats 1,000 kronor.

Med anledning av inträffad prisstegring beträffande byggnadsmaterialier hade förnyad beräkning av kostnaderna för denna byggnads uppförande verkställts, varvid det visat sig, att den av lotsstyrelsen i skrivelse den 22 december 1916 angivna summan, 6,500 kronor, som av 1917 års riksdag anvisats, vore otillräcklig, samt att den numera för ändamålets vinnande beräknade kostnaden uppginge till 7,500 kronor. På grund därav hade lotsstyrelsen nu ansett sig böra göra framställning om erhållande av ett tilläggsanslag av 1,000 kronor.

Ny mistsignalstation vid Rödkallens fyrplats 3,000 kronor.

För ändamålet funnes av 1917 års riksdag anvisade 15,000 kronor, om vilket belopp beviljande lotsstyrelsen anhållit i skrivelse den 22

[83.] december 1916. Den alltjämt pågående prisförhöjningen gjorde emellertid, att kostnaderna för denna nya mistsignalstation numera ej beräknades bliva lägre än 18,000 kronor. Av lotsstyrelsen nu begärda 3,000 kronor vore alltså avsedda att täcka den beräknade brist, som ansåges skulle uppstå.

Ny fyr- och mistsignalstation å Härnöklubb 110,000 kronor.

Sedan lotsstyrelsen genom ämbetsskrivelse den 22 december 1916 framhållit behövligheten av en förbättring i avseende på säkerhetsanstalterna för sjöfarten å den del av Norrlandskusten, där Härnöklubb vore belägen, samt anhållit, att för anläggande därstädes av en ny fyr- och mistsignalsstation måtte anvisas ett sammanlagt belopp av 185,000 kronor, av vilken summa dock endast 85,000 kronor ansåges erforderliga under år 1918, bifölls den gjorda framställningen av 1917 års riksdag, som för utgifter under det första arbetsåret, 1918, anvisade sistnämnda belopp, 85,000 kronor. Vid den revidering av kostnadsberäkningarna, som de ökade prisen nödvändiggjort, hade det befunnits, att anläggningen i sin helhet ej syntes kunna utföras till billigare kostnad än 270,000 kronor, d. v. s. att den ursprungliga kostnadssumman måste ökas med 85,000 kronor. Nu begärda 110,000 kronor ansåge lotsstyrelsen vara erforderliga för täckande av byggnadskostnaderna under det andra arbetsåret, 1919, vadan för år 1920 skulle till arbetets fullbordande komma att ytterligare erfordras 75,000 kronor; och hade styrelsen för avsikt att i sinom tid göra framställning om sistnämnda medelsbehovs tillgodoseende.

Anskaffning av 1 ljud- och lysboj jämte förankringsgods i reserv 17,500 kronor.

Till anskaffning av 4 lysbojar samt 1 ljud- och lysboj jämte förankringsgods, allt i reserv, hade av riksdagen för år 1917 anvisats tillsammans 30,000 kronor. Den stora prisförhöjning, som under de senaste åren varit och allt fortfarande vore rådande, hade förorsakat, att för de anvisade medlen kunnat anskaffas endast 4 lysbojar jämte förtöjningsgods i reserv. Då behovet av 1 ljud- och lysboj jämte förankringsgods i reserv fortfarande förelåge, hade medel till anskaffning härav åter måst upptagas.

I skrivelse den 21 december 1915 hade lotsstyrelsen, bland annat, anfört att, sedan genom nådiga brev den 1 oktober 1914 och den 18 juni 1915 anvisats sammanlagt 250,000 kronor för anskaffande

av ett nytt fyrskepp att förläggas i Bottenhavet, anbud infordrats från sju inhemska verkstäder å leverans av fyrskeppet, att därvid befunnits, att kostnaden för detsamma skulle med ej mindre än 152,000 kronor överskrida anslaget, samt att med anledning härav och då på grund av rådande förhållanden föga utsikt funnes att genom infordrande av nya anbud nedbringa kostnaderna inom anslagets ram lotsstyrelsen, som förkastat det enda inkomna anbudet såsom varande för högt, ansett sig böra tillsvidare, intill dess gynnsammare byggnadsförhållanden kunde yppa sig, uppskjuta frågan om fyrskeppets byggande. [83.]

Genom skrivelse till lotsstyrelsen den 21 januari 1916 hade chefen för sjöförvarsdepartementet meddelat, att vid föredragning av lotsstyrelsens ovannämnda skrivelse Kungl. Maj:t funnit gott låta vid den sålunda gjorda anmälan bero.

Till följd av den prisstegring, som sedermera alltjämt ägt rum och varigenom enligt verkställda beräkningar kostnaden för byggande av ifrågavarande fyrskepp oupphörligen ökats, så att denna kostnad för närvarande torde belöpa sig till omkring 1,000,000 kronor, hade styrelsen ansett sig böra fortfarande uppskjuta byggandet av detta fyrskepp och på grund av den stora prisstegringen ej heller funnit sig ännu böra göra framställning om anvisande av ytterligare medel till detsammans byggande.

Till anskaffning av nytt maskineri för fyrskeppet nr 23 Grundkallen samt till nytt maskineri och ny fyrapparat för fyrskeppet nr 5 Svenska Björn hade riksdagen för år 1917 anvisat för Grundkallen 54,000 kronor och för Svenska Björn 84,000 kronor. Efter infordrande av anbud från tre inhemska verkstäder, av vilka dock endast en avgivit anbud, vilket anbud den 7 december 1916 företagits till prövning, hade framgått, att kostnaden för ifrågavarande anskaffningar och därmed förenade arbeten för fyrskeppet Svenska Björn skulle belöpa sig till sammanlagt 141,000 kronor och således med 57,000 kronor överstiga anslaget. På grund härav hade anbudet förkastats och, då med anledning av rådande förhållanden föga eller ingen utsikt funnes att genom infordrande av nya anbud nedbringa kostnaderna, hade anskaffningarna för såväl Grundkallen som Svenska Björn tillsvidare uppskjutits. Enligt under sommaren 1917 gjorda förnyade kostnadsberäkningar skulle anskaffningen och därmed förenade arbeten belöpa sig till ungefär 180,000 kronor för Grundkallen och 200,000 kronor för Svenska Björn. Då prisstegringen syntes fortfara, hade styrelsen, ehuru det givetvis vore ofördelaktigt att uppskjuta ifrågavarande väl behövliga anskaffningar

[83.] och arbeten för och å dessa fyrskepp, med hänsyn såväl till de i dessa fall mycket stora kostnadsökningarna som ock till nödvändigheten av dels ökade anslag för redan påbörjade arbeten och dels det trängande behovet av andra arbetens utförande icke ansett sig böra för närvarande göra framställning om ökade anslag för ovannämnda anskaffningar m. m. för fyrskeppen Grundkallen och Svenska Björn, men ämnade styrelsen i sinom tid göra framställning om anvisande av de ytterligare medel för såväl anskaffning av det nya fyrskeppet som anskaffningar och därmed förenade arbeten för fyrskeppen Grundkallen och Svenska Björn, vilka kunde befinnas erforderliga.

Av vad sålunda anförts framginge, att samtliga de anslag, som ovan av lotsstyrelsen begärts för år 1919, med undantag av 25,000 kronor (110,000—85,000) för en ny fyr- och mistsignalstation å Härnöklubb, eller inalles ej mindre än 236,491 kronor 54 öre, avsåge att täcka i redan givna anslag förefintliga brister, verkliga eller beräknade, vadan av den i lotsstyrelsens förberörda skrivelse den 7 september 1917 upptagna summan till nya eller förbättrade säkerhetsanstalter för sjöfarten, 460,000 kronor, endast skulle återstå ett belopp av 223,508 kronor 46 öre för nya ändamål. På grund av den rådande dyrtiden och med hänsyn till nödvändigheten att för närvarande inskränka statsverkets utgifter så långt som möjligt samt även av andra skäl hade lotsstyrelsen ej funnit lämpligt att göra framställning om täckandet av anmälda brister genom särskilt anslag, utan hade styrelsen i stället sökt inrymma härför erforderliga medel i det sedvanliga extra anslag, som till fullföljande av den för en period av tio år uppgjorda planen till säkerhetsanstalternas förbättrande under en följd av år pläгат anvisas, ehuru härigenom utförandet av flera viktiga och högeligen önskvärda förbättringar beträffande säkerhetsanstalterna måste uppskjutas. I detta sammanhang tilläte sig lotsstyrelsen erinra därom, att det inom en nära framtid och när omständigheterna så medgåve syntes bliva nödvändigt att höja ovannämnda årliga extra anslag av 460,000 kronor dels på grund av penningvärdets fall, vilket i den mån det komme att fortfara i och för sig verkade därhän, att den av lotsstyrelsen år 1912 framlagda tioårsplanen sannolikt annars ej skulle kunna genomföras på kortare tid än 16 å 17 år, dels av den anledning att uppkomsten av nya eller utvecklingen av förutvarande anläggningar av industriell eller kommersiell art skapat och fortfarande syntes komma att skapa år 1912 oförutsedda behov av nya eller förbättrade förbindelseleder till sjöss med därav föranledda krav på förbättrade säkerhetsanstalter, ett förhållande, som ännu ytterligare

komme att förlänga tiden för det uppgjorda byggnadsprogrammets genomförande. [83.]

Av det ovannämnda för nya ändamål disponibla beloppet, 223,508 kronor 46 öre, varav 25,000 kronor enligt vad förut anförts redan disponerats för ny fyr- och mistsignalstation å Härnöklubb, skulle alltså återstå 198,508 kronor 46 öre, beträffande användandet av vilket belopp lotsstyrelsen finge föreslå:

Anskaffning av 1 ljud- och lysboj jämte förankringsgods för Salvorev 17,500 kronor.

Utanför Avanäset å Fårö vid Gottland sträckte sig i det närmaste från land och vidare 6 distansminuter till sjöss det å flera ställen mycket grunda och för sjöfarten farliga Salvorev, där upprepade strandningar ägt rum. Någon fyrbelysning, som direkt skyddade för nämnda rev, funnes ej. En ljud- och lysboj vid norra ändan av Salvorev skulle i hög grad underlätta passagen runt revet och i övrigt bliva till gagn för sjöfarten samt motverka, att strandningar skedde å revet.

Ändring av Lungö fyr 5,000 kronor.

I skrivelse den 22 december 1916 hade lotsstyrelsen, i sammanhang med framställning om beviljande av medel till anordnande av en ny fyr- och mistsignalstation vid Härnöklubb, omnämnt, att enligt styrelsens förmenande Lungö fyr samtidigt med tändandet av den nya fyren å Härnöklubb lämpligen borde ändras och förses med agabelysning, den ständiga bevakningen indragas och den därstädes anställda fyrpersonalen förflyttas, varigenom stor besparing i de årliga omkostnaderna för platsen skulle ernås.

Fyrbelysning i farleden från Oxdjupet till Halfkakssundet samt över Askrikefjärden till Stora Värtan 52,000 kronor.

Den förstnämnda farleden sträckte sig från Oxdjupet över Solö och Torsby fjärdar genom sundet mellan Tynningön och Bergholmen norr om Risholmen, Furuholmen och Långholmen väster om Granholmen samt Stora och Lilla Höggarn fram till Halfkakssundet. Den sistnämnda leden utgjordes av den nuvarande norra farleden över Askrikefjärden till Stora Värtan. Såväl chefen för marinstaben som chefen för sjökarteverket hade, på av lotsstyrelsen därom gjord förfrågan, förklarat sig icke hava något att erinra mot anordnande av fyrbelysningen i fråga.

Att nattetid passera från Oxdjupet till Stockholm eller tvärtom genom den endast ofullständigt belysta farleden förbi Garpens och

[83.] Furuholmens fyrar erbjöde redan för fartyg av i trafiken på Stockholm nu använd storlek avsevärda svårigheter, vilka växte med fartygens storlek. På flera ställen tilläte i övrigt djupet i denna farled ej framförandet av fartyg med större djupgående än 7 meter, vadan det vore synnerligen önskvärt, att en ny och djupare samt fullständigt fyrbelyst farled anordnades för infart till Stockholm. I samband med anläggandet av ny djuphamn i Stockholm samt efter den upprensning av Ox-djupet, som väl inom den närmaste framtiden torde komma till stånd, kunde man med säkerhet förutse, att storleken och djupgåendet hos de fartyg, som trafikerade Stockholms hamn, komme att hastigt och i hög grad ökas, vilken omständighet nödvändiggjorde anordnandet av en ny djupvattensfarled. Genom nu föreslagen fyrbelysning av farleden Ox-djupet—Halfkakssundet skulle man erhålla en sådan djupvattensled, som även nattetid bleve trafikabel för mycket stora fartyg.

För fyrbelysning av denna farled erfordrades 4 fyrar, av vilka en skulle uppföras å ett undervattensgrund i sundet mellan Tynningön och Bergholmen. Samtliga fyrar skulle vara försedda med agabelysning och sålunda ej i behov av bevakningspersonal.

Beträffande farleden över Askrikefjärden saknade denna led nu helt och hållet fyrbelysning för navigering nattetid till vid Stora Värtan belägna platser, bland vilka särskilt vore att märka Stockholms stads gasverk och Stockholm—Roslagens järnvägars kolstation. Då tvenne av de för farleden Oxdjupet—Halfkakssundet erforderliga fyrarna kunde erhålla lysvinklar västeröver, belysande östra delen av Askrikefjärden, skulle för belysning av denna fjärds västra del fram till Stora Värtan endast erfordras en fyr, försedd med agabelysning och alltså utan bevakning.

Under villkor att erforderlig fyrbelysning in till resp. hamnar enligt åtagna förbindelser bekostades av hamnägarna:

Fyrbelysning av farleder i Singö skärgård 45,000 kronor.

Förutom de lastageplatser, som redan länge funnits väster om Singö och farleden Svartklubben—Öregrund, hade på senare tiden i denna trakt tillkommit flera nya, å vilka trafiken redan nu vore stor och alljämt växte. Holmens bruks fabriksaktiebolag hade vid Hallsta anlagt ett stort pappersbruk med till detsamma hörande hamn vid Edeboviken, varest också Stockholm—Roslagens järnvägar något sydligare anordnat en ny hamn, över vilken betydande godskvantiteter förmedlades. Vid Herräng hade Herrängs gruvaktiebolag anlagt masugnar med flera

järnverk med härför erforderlig hamn. Från såväl ovannämnda bolag som från svenska rederier hade vid flera tillfällen framställning gjorts till lotsstyrelsen angående fyrbelysning av farleder i Singö skärgård, på det att fartyg även nattetid skulle kunna inpassera från farleden Svartklubben—Öregrund till i Singö skärgård befintliga hamnar. Det nu begärda anslaget avsåge att medelst 5 nya fyrar, försedda med agabelysning och alltså utan bevakning, belysa de farleder i Singö skärgård, som vore för hamnarna gemensamma och i övrigt av allmänt intresse. Genom anordnande av fyrbelysningen i fråga skulle det dessutom bliva möjligt för fartyg, som trafikerade den statsverket tillhöriga Väddö kanal, att nattetid passera genom Singö skärgård. För den händelse statsanslag beviljades till den fyrbelysning, som nu av lotsstyrelsen föreslagits, hade Holmens bruks fabriksaktiebolag, Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag (ägare av Stockholm—Roslagens järnvägar), Dannemora—Hargs järnvägsaktiebolag samt Herrängs gruvaktiebolag utfäst sig att anordna för infart till resp. hamnar erforderlig fyrbelysning intill en sammanlagd kostnad av högst 22,000 kronor, vilken summa vore för detta ändamål fullt tillräcklig.

Lotsstyrelsen hade i detta ärende inhämtat chefernas för marin-staben och sjökartverket mening, varvid den förre icke haft något att erinra och den senare endast fäst styrelsens uppmärksamhet på vissa detaljer.

Ny fyr på Donsö huvud 9,000 kronor.

I södra inloppsfarleden till Göteborg erbjöde passerandet förbi Rättarens fyr samt därifrån till Knarrholmens fyr vissa svårigheter med anledning av det här trånga och av farliga grund begränsade farvattnet. Uppförandet av en ny fyr å Donsö huvud, vilket länge varit ett önskemål, skulle undanröja dessa svårigheter. Det begärda anslaget avsåge uppförande av en fyr med agabelysning och alltså utan bevakning.

Ny fyr på Slagstaholm 9,000 kronor.

Det hade länge varit av behovet påkallat att å denna plats anordna en fyr. Då denna holme vore belägen i farleden Södertälje—Stockholm, bleve en fyr därstädes i än högre grad nödvändig, sedan nu pågående ombyggnad av Södertälje kanal avslutats, varigenom möjliggjordes för större fartyg att denna väg inkomma till Stockholm. Den nu föreslagna nya fyren skulle förses med agabelysning, vadan ingen bevakning vid densamma erfordrades.

[83.] *Anskaffande av arbetsredskap och arbetsmaskiner samt förankringsgods i reserv för lotsverkets huvudförråd* 30,000 kronor.

För att på ett rationellt sätt och till billigaste kostnad kunna utföra de byggnadsarbeten m. m., som för lotsverkets räkning ifrågakomme, erfordrades en komplettering av i huvudförrådet förefintliga redskap m. m., varjämte en ökning av förrådets behållning av förankringsgods i reserv för fartyg och bojar vore nödvändig.

Fortsatt införande av agabelysning vid fyrar 31,008:46 kronor.

Såsom lotsstyrelsen förut vid flera tillfällen påpekat, vunnas genom införande av agabelysning en högst väsentlig ökning av fyrarnas ljusstyrka samt en avsevärd besparing beträffande de årliga kostnaderna för tillsyn och skötsel m. m., varjämte ett inom landet tillverkat lysämne komme till användning i stället för fotogen, vars anskaffande kunde vara förenat med stora svårigheter och höga kostnader.

Departement-
schefens
yttrande.

I avseende å lotsstyrelsens omförmälda förslag vill jag nämna, att den ifrågasatta fyrbelysningen i farleden från Oxdjupet till Halfkaksundet samt över Askrikefjärden till Stora Värtan står i samband med ett på civildepartementets föredragning till innevarande års riksdag framlagt förslag rörande upprensning av Oxdjupet samt avses att färdigställas till samma tid som denna upprensning.

Beträffande de föreslagna nya fyrarna på Donsö huvud och Slagsta-holm, av vilka den senare står i förbindelse med ombyggnaden av Södertälje kanal, synes mig visserligen, att med anordnandet av dessa fyrar skulle kunna utan olägenhet anstå till ett följande år. Jag har emellertid icke velat motsätta mig, att desamma redan nu komma till utförande, helst som kostnaderna för fyrarnas byggande, tillhoppa 18,000 kronor, icke äro mera betydande.

I förevarande förslag ingår även ett belopp av 30,000 kronor för anskaffande av arbetsredskap och arbetsmaskiner m. m. för lotsverkets huvudförråd. I avseende härå har jag inhämtat, att det, sedan lotsverket vid Rosenvik å Djurgården erhållit egen förrådsdepå, befunnits lämpligt att därstädes utföra en del smärre reparationsarbeten å båtar, motorer, fyrapparater och mistsignalmaskinerier o. dyl., varigenom icke obetydliga besparingar skulle stå att vinna. För utförande av sådana reparationer erfordras emellertid en successiv anskaffning av arbetsredskap och arbetsmaskiner. Då alltså denna anskaffning synes vara väl motiverad särskilt ur ekonomisk synpunkt, anser jag mig böra förordadensamma.

Då förslaget i övrigt icke givit anledning till uttalande eller erinran från min sida, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[83.]

att till säkerhetsanstalter för sjöfarten bevilja på extra stat för år 1919 ett reservationsanslag av 460,000 kronor.

Nautisk-meteorologiska byrån.

6. Nautisk-meteorologiska byrån.

I särskilda skrivelser den 6 december 1916 och den 29 september 1917 har föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån gjort framställning om vissa ändringar i den för byrån gällande staten i syfte att förstärka arbetskrafterna vid byrån m. m.

[84.]

Nautisk-meteorologiska byrån.
(Ordinarie anslag.)

På grund av remisser den 17 januari och den 6 oktober 1917 har löneregleringskommittén fått sig anbefallt att avgiva utlåtande i detta ärende; och har kommittén till fullgörande härav den 11 december 1917 avgivit utlåtande i ärendet. Nämda utlåtande har den 20 december 1917 remitterats till marinförvaltningen och föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån för avgivande av yttranden, men hava sådana yttranden ännu icke inkommit till Kungl. Maj:t. Jag kan följaktligen ej nu underställa detta ärende Kungl. Maj:ts prövning. Emellertid synes det mig, att medel för ändamålet böra tagas i beräkning vid framställningen till riksdagen i fråga om anslagsbehoven för år 1919 och att i sådant hänseende löneregleringskommitténs förslag bör läggas till grund för denna beräkning. Nämda förslag innefattar en förhöjning av det ordinarie anslaget till nautisk-meteorologiska byrån, nu 26,100 kronor, med 14,800 kronor till 40,900 kronor samt upptagande av ett extra anslag å 9,000 kronor till arvoden åt viss personal vid byrån.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m., Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, i det till nämnda byrå uppförda ordinarie anslaget, nu 26,100 kronor, måtte beräknas en förhöjning av 14,800 kronor och detta anslag i dess helhet sålunda beräknas till 40,900 kronor.

7. Arvoden till viss personal vid nautisk-meteorologiska byrån.

[85.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m., Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, bland de *extra förslagsanslagen* å femte huvudtiteln för år 1919 beräkna ett belopp av 9,000 kronor till arvoden åt viss personal vid byrån.

Arvoden till
viss personal
vid nautisk-
meteorolo-
giska byrån.
(Extra anslag.)

8. Ålderstillägg för personalen vid nautisk-meteorologiska byrån.

[86.] Å femte huvudtiteln stat för år 1918 är upptaget ett ordinarie förslagsanslag å 13,000 kronor till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och nautisk-meteorologiska byrån.

Ålderstillägg
för personalen
vid nautisk-
meteorolo-
giska byrån.

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anmält, är det hans avsikt att tillstyrka avlåtande av proposition till innevarande års riksdag beträffande omorganisation av kommerskollegium. I samband därmed har föreslagits att, i avbidan på definitivt beslut i ämnet, dels de nu å femte huvudtiteln uppförda ordinarie anslagen till navigationsskolorna och till navigationslärarkursen måtte utbrytas från sin nuvarande plats i riksstaten under femte huvudtiteln och vissa belopp i stället beräknas å ordinarie stat under sjunde huvudtiteln, dels ock att omförmälda anslag till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och nautisk-meteorologiska byrån måtte minskas med det för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart avsedda beloppet, 11,000 kronor, vilket i stället skulle upptagas bland de ordinarie anslagen under sjunde huvudtiteln. De å 1918 års riksstat under femte huvudtiteln uppförda ordinarie anslagen till navigationsskolorna och navigationslärarkursen hava följaktligen tills vidare uteslutits från denna huvudtitel; och torde därjämte i stället för det under samma huvudtitel uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och nautisk-meteorologiska byrån å 13,000 kronor nu böra upp-

tagas ett förslagsanslag till ålderstillägg för personalen vid nautisk-meteorologiska byrån å 2,000 kronor. [86.]

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition rörande omorganisation av kommerskollegium, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, i riksstaten för år 1919 uppföra förslagsanslaget till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och nautisk-meteorologiska byrån, nu 13,000 kronor, med ett belopp av 2,000 kronor under ändrad benämning: »Ålderstillägg för personalen vid nautisk-meteorologiska byrån, förslagsanslag».

III. MARINEN OCH HANDELN.

1. Tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid marinen tillhörande undervisningsanstalter.

Av 1917 års riksdag anvisades för bestridande av kostnaderna för tillfällig löneförbättring under år 1918 till lärarpersonal vid sjökrigsskolan, skeppsgosseskolan och navigationsskolorna i riket på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 27,000 kronor.

Chefen för finansdepartementet har denna dag under sjunde huvudtiteln föreslagit bland annat att, i avbidan på den proposition rörande omorganisation av kommerskollegium, som kan bli riksdagen förelagd, bland de extra anslagen under nämnda huvudtitel till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid navigationsskolorna i riket såsom förslagsanslag för år 1919 beräkna ett belopp av 35,000 kronor.

Då löneförbättring synes mig under år 1919 böra tillkomma jämväl viss lärarpersonal vid sjökrigsskolan och skeppsgosseskolan, men jag ännu ej är i tillfälle att underställa detta ärende Kungl. Maj:ts prövning, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid marinen tillhörande undervisningsanstalter, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål bland de *extra förslagsanslagen* å femte huvudtiteln för år 1919 beräkna ett belopp av 15,000 kronor.

[87.]

Tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid marinen tillhörande undervisningsanstalter.
(Extra anslag.)

2. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

[88.]
 Löneförbättring
 åt vissa vaktmästare
 och med dem jämförliga
 befattningshavare.
 (Ordinarie anslag.)

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört i fråga om löneförbättring för år 1919 åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till löneförbättring för år 1919 åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål bland de *ordinarie anslagen* å femte huvudtiteln för samma år beräkna ett belopp av 9,000 kronor.

Beträffande de här ovan upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon hemställan, har jag ingen ändring att föreslå. I samband härmed anhåller jag dock få erinra att, vid bifall till vad i den under punkt 88 omförmälda propositionen kan bliva föreslaget, vissa i ordinarie avlöningsstater uppförda vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare komma att erhålla avlöningsförmåner utöver vad i vederbörande stat angives.

Vad departementschefen sålunda i ovan omförmälda hänseenden tillstyrkt och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan jämväl av statsrådets övriga ledamöter, gilla och bifalla, med befallning att utdrag av detta protokoll skulle till finansdepartementet överlämnas för att tjäna till ledning vid avfattandet av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Jochum Beck-Friis.

*Bilaga nr 1.***Förteckning**

utvisande för femte huvudtiteln såväl ordinarie som extra anslag de år 1914 beräknade anslagsbeloppen samt de för år 1918 beviljade och för år 1919 (jämte å tilläggsstat för år 1918) nu äskade anslagen.

	Ordinarie	
	1918.	
	År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.
	Kr.	Kr.
Departementet, Överstyrelsen, Undervisningsverken.		
Departementet	53,700	86,900
Marinförvaltningen och marinstaben	139,000	¹⁾ 144,000
Undervisningsverken	116,332	114,114
Summa	309,032	345,014
Flottan.		
Avlöning, ersättningar m. m.:		
Avlöning för flottans kårer och stater	²⁾ 6,076,778	6,341,969
Extra lönetillägg	—	—
Ersättning för rustning och rotering	1,000	4,300
Krigstjänstpremier till visst manskap och vissa värnpliktiga vid flottan	—	—
Rekapitulations- och avskedspremier (jämte anställningspremier)	—	³⁾ 46,000
Intendenturen:		
Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna jämte förstärkning	519,400	555,212
Naturaunderhåll åt personal vid flottan » »	2,090,769	2,121,659
Nybyggnad och underhåll:		
Flottans nybyggnad och underhåll jämte förstärkning	²⁾ 3,095,650	3,162,900
Krigsfartygsmateriel, undervattensbåtmateriel, flygbåtmateriel	—	—
Övrig nybyggnad och underhåll (se nedan)		
Övningar:		
Flottans krigsberedskap och övningar jämte förstärkning	²⁾ 3,645,000	3,828,000
Sjöbeväringens avlöning och beklädnad » »	²⁾ 624,512	914,789
Övriga anslag för flottan:		
Nybyggnad och underhåll (ej ovan upptagna)	—	—
Artilleribehov	—	40,000
Torped- och gnistsignalväsendet	—	—
Minväsendet	—	—
Summa flottan *)	16,053,109	17,014,829
*) Därav förstärknings- eller dyrtidsanslag	—	—

anslag.		Extra anslag.					Anmärkingar.
1919.		1918.			1919.		
År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1919 äskade anslag. Kr.	År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1918 beviljade anslag. Kr.	Å tilläggssat för år 1918 äskade anslag. Kr.	År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1919 äskade anslag. Kr.	
53,700	86,900	—	—	—	—	—	1) Därav för marin- staben 7,000 kr. 2) Enligt proposition nr 60 år 1914. 3) Till anställnings- och avskedspremier. 4) Till rekapitulations- premier. 5) Dessutom en summa för underhåll av för- sliten materiel av an- slaget till neutrali- tetskostnader. 6) Dessutom reserva- tion 400,000 kr. 7) Dessutom merkost- nad för kol och olja av anslaget till neutralitetskost- nader.
139,000	144,000	—	15,950	—	—	45,970	
116,332	149,394	—	—	—	—	—	
309,032	380,294	—	15,950	—	—	45,970	
6,268,505	6,575,696	—	—	—	—	—	
—	—	—	500	500	—	500	
—	4,000	—	—	—	—	—	
—	—	—	200,000	—	—	—	
—	122,000	—	4) 40,000	—	—	—	
530,000	566,012	—	(111,000)	(381,500)	—	(255,000)	
2,122,293	2,151,081	—	(424,300)	—	—	(968,000)	
3,188,100	3,267,550	—	—	—	—	5) (965,300)	
—	—	6,400,000	10,735,000	—	6,400,000	6,400,000	
3,810,000	3,962,000	—	6) (380,000)	—	—	7) (1,180,000)	
858,344	914,789	—	—	—	—	(175,000)	
—	—	} 1,280,000 {	1,070,430	} 343,600 (76,500) 100,000 — 532,000 {	} 1,280,000 {	886,350	
—	40,000		810,500			359,000	
—	—		382,350			243,000	
—	—		473,500			152,000	
—	—		—			—	
16,777,242	17,603,128	7,680,000	14,627,580	1,434,100	7,680,000	11,584,150	
—	—	—	(915,300)	(458,000)	—	(3,543,300)	

	Ordinarie	
	1 9 1 8.	
	År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.
	Kr.	Kr.
Kustartilleriet.		
Avlöning:		
Avlöning för kustartilleriets personal	1,589,000	1,616,726
Rekapitulations- och avskedspremier (jämte anställningspremier)	—	1) 19,500
Intendenturen:		
Beklädnad åt kustartilleriets manskap jämte förstärkning	142,800	142,800
Naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet jämte förstärkning	582,100	582,100
Nybyggnad och underhåll:		
Underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel jämte förstärkning ...	522,000	553,350
Övrig nybyggnad och underhåll (se nedan)	—	—
Övningar:		
Kustartilleriets krigsberedskap och övningar jämte förstärkning	520,000	492,600
Kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad jämte förstärkning	430,315	430,000
Krigsövningar vid kustfästningarna	20,000	20,000
Lega och furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet	—	—
Övriga anslag för kustartilleriet:		
Nybyggnad och underhåll (ej ovan upptagna)	—	—
Artilleribehov	—	—
Minväsendet	—	—
Summa kustartilleriet *)	3,806,215	3,857,076
*) Därav förstärknings- eller dyrtidsanslag	—	—

anslag.		E x t r a a n s l a g .					Anmärkningar. Siffror inom parentes försakad kostnads- ökning (förstärknings- anslag).
1 9 1 9 .		1 9 1 8 .			1 9 1 9 .		
År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1919 äskade anslag. Kr.	År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1918 beviljade anslag. Kr.	Å tillägsstat för år 1918 äskade anslag. Kr.	År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1919 äskade anslag. Kr.	
1,598,900	1,661,734	—	—	—	—	—	¹⁾ Till anställnings- och avskedspremier. ²⁾ Till rekapitulations- premier.
—	44,000	—	²⁾ 10,000	—	—	—	
142,800	142,800	—	(28,600)	(56,130)	—	(64,300)	
582,100	569,600	—	(116,400)	—	—	(256,300)	
529,000	683,650	—	(119,044)	(303,000)	—	(197,600)	
520,000	451,300	—	(200,000)	(230,000)	—	(200,000)	
430,315	430,000	—	—	—	—	(89,500)	
20,000	20,000	—	—	—	—	—	
—	—	—	50,000	—	—	75,000	
—	—	} 620,000	370,750	{ 60,000	} 620,000	213,550	
—	—		64,250	{ 12,000		222,450	
—	—		150,000	{ 107,975		95,000	
—	—		—	{ 30,000		—	
3,823,115	4,003,084	620,000	1,109,044	799,105	620,000	1,413,700	
—	—	—	(464,044)	(601,130)	—	(807,700)	

	Ordinarie	
	1918.	
	År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.
	Kr.	Kr.
Flottan och kustartilleriet.		
Reservstat för marinen	1)	29,057
Extra rekryteringsbidrag	—	—
Åtgärder för civilanställning	—	—
Viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet	—	—
Försök med minmateriel	—	—
Materiel m. m. för marinens flygväsende	—	—
Vissa byggnadsföretag vid marinen	—	—
<i>Diverse:</i>		
Personliga lönetillägg	—	—
Ålderstillägg	42,000	42,000
Ersättning åt officerare, ingenjörer och intendenten under anställning eller kommandering utrikes	15,000	15,000
Resestipendier åt läkare vid marinläkarkåren	2,000	2,000
Rese- och traktamentspenningar	55,500	55,500
Flyttningshjälp	11,000	11,000
Sjukvård för marinen	115,960	140,960
Uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar	321,350	350,000
Skrivmaterialier och expenser m. m.	100,500	140,000
Utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m.	25,000	25,000
Tryckningskostnader	25,094	25,002
Diverse behov	22,375	22,254
Extra utgifter	75,000	75,000
Hyresutgifter	—	—
Täckande av vissa förskott	—	—
Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga	—	—
Extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna	—	—
Övriga diverse utgifter	—	—
Tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen	—	—
Ersättning för förskott	—	—
Summa flottan och kustartilleriet *)	810,779	932,773
*) Därav förstärknings- eller dyrfidsanslag	—	—

anslag.		Extraanslag.					Anmärkingar.
1919.		1918.			1919.		
År 1914 beräknade anslag.	För år 1919 äskade anslag.	År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.	Å tilläggsstat för år 1918 äskade anslag.	År 1914 beräknade anslag.	För år 1919 äskade anslag.	
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1)	39,111	—	—	—	—	—	1) Riksdagen godkämt upprättande av reservstat vid marinen utan att angiva summan för de olika åren.
—	—	—	50,000	—	—	—	
—	—	—	10,000	—	—	10,000	
—	—	—	94,500	(23,500)	—	118,000	
—	—	—	—	—	—	25,000	
—	—	—	300,000	—	—	—	
—	—	—	—	(500,000)	—	—	
—	—	—	4,145	—	—	4,145	
42,000	42,000	—	—	—	—	—	
15,000	15,000	—	—	—	—	—	
2,000	2,000	—	—	—	—	—	
55,500	83,000	—	—	—	—	—	
11,000	17,000	—	—	—	—	—	
115,960	175,960	—	—	—	—	—	
321,350	425,000	—	—	—	—	—	
100,500	180,000	—	—	—	—	—	
25,000	40,000	—	—	—	—	—	
25,094	35,005	—	—	—	—	—	
22,375	22,254	—	—	—	—	—	
75,000	105,000	—	—	(30,000)	—	—	
—	—	—	57,000	1,200	—	57,600	
—	—	—	339,947	—	—	—	
—	65,000	—	—	65,000	—	—	
—	—	—	—	63,900	—	63,900	
—	—	—	188,950	—	—	19,575	
—	—	—	—	1,650,000	—	1,690,000	
—	—	—	—	1,300,095	—	—	
810,779	1,246,330	—	1,044,542	3,633,695	—	1,988,220	
—	—	—	—	(553,500)	—	—	

Femte huvudtiteln.

		Ordinarie	
		1918.	
		År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.
		Kr.	Kr.
Kostnader för tryggande av rikets neutralitet efter 1916 års utgång¹⁾..		—	—
Handeln.			
Sjökarteverket		—	101,800
Lots- och fyrväsendet		—	3,643,074
Undervisningsanstalter för sjöfart samt nautisk-meteorologiska byrå		—	226,920
	Summa Handeln	—	3,971,794
Marinen och handeln.			
Tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal		—	—
Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.		—	—
Krigstidstillägg och krigstidshjälp		—	—
	Summa Marinen och handeln	—	—
	Summa Handeln samt Marinen och handeln	—	3,971,794

Femte huvudtiteln.

345

anslag.		Extra anslag.					Anmärkingar.
1919.		1918.			1919.		
År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1919 äskade anslag. Kr.	År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1918 beviljade anslag. Kr.	Å tilläggsstat för år 1918 äskade anslag. Kr.	År 1914 beräknade anslag. Kr.	För år 1919 äskade anslag. Kr.	
—	—	—	14.500,000	²⁾ 14.350,000	—	—	<p>Siffror inom parentes beteckna av dyrtiden försakad kostnadsökning (förstärkningsanslag).</p> <p>¹⁾ Dessutom hava anslag till neutralitetskostnader beviljats med: för år 1914 kr. 6,106,277; för år 1915 kr. 9,583,477; och för år 1916 kr. 18,749,498.</p> <p>²⁾ Anslaget avser neutralitetskostnader för år 1918. I beloppet ingå 2,000,000 kronor att avsättas för användning i enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens bestämmande.</p> <p>³⁾ Endast nautisk-meteorologiska byrån.</p>
—	125,800	—	108,200	—	—	158,200	
—	3,644,524	—	460,000	—	—	460,000	
—	³⁾ 42,900	—	³⁾ 3,500	—	—	³⁾ 9,000	
—	3,813,224	—	571,700	—	—	627,200	
—	—	—	27,000	—	—	15,000	
—	9,000	—	—	9,000	—	—	
—	—	—	(2,300,000)	(6,000,000)	—	—	
—	9,000	—	2,327,000	6,009,000	—	15,000	
—	3,822,224	—	2,898,700	6,009,000	—	642,200	

		Ordinarie	
		1918.	
		År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.
		Kr.	Kr.
Marinen.			
Departementet, Marinförvaltningen, Marinstaben, Undervisningsverken		309,032	345,014
Flottan.....	{ Anslag, med undantag av förstärknings- och dyrtidsanslag	16,053,109	17,014,829
	{ Förstärknings- och dyrtidsanslag	—	—
	Summa flottan	16,053,109	17,014,829
Kustartilleriet.....	{ Anslag, med undantag av förstärknings- och dyrtidsanslag	3,806,215	3,857,076
	{ Förstärknings- och dyrtidsanslag	—	—
	Summa kustartilleriet	3,806,215	3,857,076
Flottan och Kustartilleriet	{ Anslag, med undantag av förstärknings- och dyrtidsanslag	810,779	932,773
	{ Förstärknings- och dyrtidsanslag	—	—
	Summa flottan och kustartilleriet	810,779	932,773
	Summa marinen utan neutralitetskostnader	20,979,135	22,149,692
Kostnader för tryggande av rikets neutralitet efter 1916 års utgång		—	—
	Summa marinen med neutralitetskostnader efter 1916 års utgång	20,979,135	22,149,692
Femte huvudtiteln.			
Marinen.			
<i>Anslag, med undantag av förstärknings- och dyrtidsanslag.</i>			
Departementet, Marinförvaltningen, Marinstaben, Undervisningsverken		309,032	345,014
Flottan		16,053,109	17,014,829
Kustartilleriet		3,806,215	3,857,076
Flottan och kustartilleriet.....		810,779	932,773
	Summa	20,979,135	22,149,692
	<i>Förstärknings- och dyrtidsanslag.</i>		
Flottan		—	—
Kustartilleriet		—	—
Flottan och Kustartilleriet.....		—	—
	Summa	—	—
	Summa marinen utan neutralitetskostnader	20,979,135	22,149,692
<i>Kostnader för tryggande av rikets neutralitet efter 1916 års utgång</i>		—	—
Handeln samt Marinen och handeln		—	3,971,794
	Tillsammans	20,979,135	26,121,486

ställningar.

anslag.		Extra anslag.				
1919.		1918.			1919.	
År 1914 beräknade anslag.	För år 1919 äskade anslag.	År 1914 beräknade anslag.	För år 1918 beviljade anslag.	Å tillägsstat för år 1918 äskade anslag.	År 1914 beräknade anslag.	För år 1919 äskade anslag.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
309,032	380,294	—	15,950	—	—	45,970
16,777,242	17,603,128	7,680,000	13,712,280	976,100	7,680,000	8,040,850
—	—	—	915,300	458,000	—	3,543,300
16,777,242	17,603,128	7,680,000	14,627,580	1,434,100	7,680,000	11,584,150
3,823,115	4,003,084	620,000	645,000	197,975	620,000	606,000
—	—	—	464,044	601,130	—	807,700
3,823,115	4,003,084	620,000	1,109,044	799,105	620,000	1,413,700
810,779	1,246,330	—	1,044,542	3,080,195	—	1,988,220
—	—	—	—	553,500	—	—
810,779	1,246,330	—	1,044,542	3,633,695	—	1,988,220
21,720,168	23,232,836	8,300,000	16,797,116	5,866,900	8,300,000	15,032,040
—	—	—	14,500,000	14,350,000	—	—
21,720,168	23,232,836	8,300,000	31,297,116	20,216,900	8,300,000	15,032,040
309,032	380,294	—	15,950	—	—	45,970
16,777,242	17,603,128	7,680,000	13,712,280	976,100	7,680,000	8,040,850
3,823,115	4,003,084	620,000	645,000	197,975	620,000	606,000
810,779	1,246,330	—	1,044,542	3,080,195	—	1,988,220
21,720,168	23,232,836	8,300,000	15,417,772	4,254,270	8,300,000	10,681,040
—	—	—	915,300	458,000	—	3,543,300
—	—	—	464,044	601,130	—	807,700
—	—	—	—	553,500	—	—
—	—	—	1,379,344	1,612,630	—	4,351,000
21,720,168	23,232,836	8,300,000	16,797,116	5,866,900	8,300,000	15,032,040
—	—	—	14,500,000	14,350,000	—	—
—	3,822,224	—	2,898,700	6,009,000	—	642,200
21,720,168	27,055,060	8,300,000	34,195,816	26,225,900	8,300,000	15,674,240

Jämförande sammanställning av sjöförsvarets kostnader, såsom de beräknades vid 1914 års senare riksdag och såsom de för år 1918 av riksdagen beviljats samt för år 1919 äskas.

(Neutralitetskostnader och Handeln ej medräknade.)

		Flottan och kust- artilleriet.	Flottan.	Kust- artille- riet.	Summa sjöför- svaret.	
För år 1918	enligt prop. nr 60 till 1914 års senare riksdag beräknade anslag.	Ordinarie anslag	309,032	16,684,288	3,887,500	20,880,820
		Extra anslag	1,900,000	6,400,000	—	8,300,000
		Summa	2,209,032	23,084,288	3,887,500	29,180,820
För år 1918	av 1917 års riksdag beviljade anslag.	Ordinarie anslag	1,277,787	17,014,829	3,857,076	22,149,692
		Extra anslag	1,060,492	14,627,580	1,109,044	16,797,116
		Summa	2,338,279	31,642,409	4,966,120	38,946,808
För år 1919	enligt 1914 års senare riksdags beräkningar.	Ordinarie anslag	309,032	17,408,421	4,002,715	21,720,168
		Extra anslag	1,900,000	6,400,000	—	8,300,000
		Summa	2,209,032	23,808,421	4,002,715	30,020,168
För år 1919	av 1918 års riksdag äskade anslag.	Ordinarie anslag	1,626,624	17,603,128	4,003,084	23,232,836
		Extra anslag	2,034,190	11,584,150	1,413,700	15,032,040
		Summa	3,660,814	29,187,278	5,416,784	38,264,876
		Därav förstärkningsanslag ...	—	3,543,300	807,700	4,351,000
		Summa utan d:o	3,660,814	25,643,978	4,609,084	33,913,876
	Å tilläggsstat för år 1918 äskade anslag	3,633,695	1,434,100	799,105*)	5,866,900	

*) I denna summa ingå icke anslagen till krigstidstillägg och krigstidshjälp samt löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, uppgående till 6,009,000 kronor.

Bilaga nr 2.

Stat för flottans officerskår.

Antal.		Fast lön.
1	Flaggman	8,000 —
4	D:o	32,000 —
1	Kommendör	6,000 —
8	D:o	48,000 —
1	Kommendörkapten av 1:a graden	4,500 —
21	D:o av d:o	94,500 —
1	D:o av 2:a graden	4,000 —
21	D:o av d:o	84,000 —
1	Kapten av 1:a klassen	3,400 —
86	D:o av d:o	292,400 —
1	D:o av 2:a klassen	2,400 —
43	D:o av d:o	103,200 —
1	Löjtnant	1,500 —
109	D:o	163,500 —
1	Underlöjtnant eller fänrik	720 —
54	D:o d:o	38,880 —
354	Kronor	887,000 —
	Tillkommer:	
	Årligt tillägg till fasta lönen åt innehavare av chefsbefattningen i marinförvaltningen, chefsbefattningen i marinstabens, stationsbefälhavarbefattning eller befattningen såsom inspektör av flottans övningar till sjöss, därest han icke uppbär flaggmans lön, med iakttagande att, om två av nämnda befattningsinnehavare icke uppbära dylik lön, tillägget skall tilldelas den, som är i sin befattning äldst	2,000 —
	Summa högst kronor	889,000 —

Anmärkningar:

1:o. Dagavlönning å 7 kronor till flaggman, 6 kronor till kommendör, 5 kronor till kommendörkapten av 1:a eller 2:a graden, 4 kronor till kapten av 1:a eller 2:a klassen samt 3 kronor till löjtnant, underlöjtnant eller fänrik eller halv dagavlönning efter vardera av förestående belopp tillkommer i den ordning, reglemente för marinen bestämmer.

2:o. Till officer, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

vid Karlskrona station: Vid Stockholms station:

för flaggman	1,200 kronor	1,500 kronor
» kommendör	900 »	1,200 »
» kommendörkapten	600 »	1,000 »
» kapten	400 »	500 »
» löjtnant, underlöjtnant och fänrik	300 »	400 »

3:o. Då befälhavande amirals- och stationsbefälhavarämbetena i Karlskrona innehavas av en och samma person, åtnjuter innehavaren ett särskilt arvode av 3,000 kronor om året.

Stat

för flottans underofficerskår.

Antal.		Fast lön.	Beklädnads- ersätt- ning.	Ersätt- ning för ved och ljus.	Summa.
1	Flaggunderofficer	900 —	200 —	130 —	1,230 —
242	D:o	217,800 —	48,400 —	31,460 —	297,660 —
1	Underofficer av 2:a graden	900 —	200 —	100 —	1,200 —
494	D:o	444,600 —	98,800 —	49,400 —	592,800 —
	Ökning i fasta lönen å 240 kronor till förslagsvis 96 flaggunderofficerare (ma- skinister)	23,040 —	—	—	23,040 —
738	Summa högst kronor	687,240 —	147,600 —	81,090 —	915,930 —

Anmärkingar:

1:o Av ovannämnda antal flaggunderofficerare och underofficerare av 2:a graden skola minst 192, högst 384 vara maskinister.

2:o Dagavlönning å 2 kronor 50 öre till flaggunderofficer (maskinist), 2 kronor 15 öre till flaggunderofficer (ej maskinist) och underofficer av 2:a graden (maskinist) samt 1 krona 50 öre till underofficer av 2:a graden (ej maskinist) eller halv dagavlönning efter vardera av förestående belopp tillkommer i den ordning, reglemente för marinen bestämmer.

3:o Till underofficer, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	vid Karlskrona station:	vid Stockholms station:
för flaggunderofficer	240 kronor	300 kronor
» underofficer av 2:a graden	180 »	240 »

4:o Underofficers av 2:a graden löneförmåner må utgå till högst 10 kockar eller hovmästare, korpraler, som visat framstående skicklighet i egen yrkesgren; och må vad av det härför erforderliga medelsbelopp är odisponerat användas för att tilldela kockar och hovmästare, korpraler, avlöning i sjömanskårens 1:a lönegrad utöver antalet löner enligt stat för samma lönegrad, dock att antalet härigenom avlönade kockar och hovmästare i sjömanskårens 1:a lönegrad ej må överstiga antalet av de för ändamålet disponibla underofficerslönerna.

Femte huvudtiteln.

3:o. Det manskap, som erhållit vederbörligt tillstånd att bo utom kasern, äger under tjänstgöring i land och den, som är gift eller är änklings med minderårigt barn, även under annan tjänstgöring att åtnjuta inkvarteringsbidrag till ett månatligt belopp för underofficerskorpral vid Karlskrona station av 15 kronor och vid Stockholms station av 20 kronor samt för övrigt manskap vid den förra stationen av 10 kronor och vid den senare av 15 kronor, allt under förutsättning att det ovan till inkvarteringsbidrag förslagsvis beräknade beloppet icke överskrides; dock att den av manskapet, som befordrats till underofficer över stat, äger att, även om han är ogift, under angiven förutsättning åtnjuta ovan nämnt inkvarteringsbidrag jämväl under annan tjänstgöring än i land.

4:o. Till den, som tillhör 1:a lönegraden, utgår, om han vid sjömanskåren innehar en tjänstetid av minst 108 månader (9 år), ett första lönetillägg av 5 kronor i månaden och, om han vid kåren innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

Till den, som tillhör 2:a lönegraden och är underofficerskorpral eller korpral, utgår, om han vid sjömanskåren innehar en tjänstetid av minst 48 månader (4 år), varav minst 12 månader såsom korpral, ett första lönetillägg av 10 kronor i månaden och, om han vid kåren innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

5:o. Vid beräkning av tjänstetid vid sjömanskåren äger den, som karlskrivits från skeppsgossekåren eller i egenskap av värnpliktig tjänstgjort vid flottan eller före anställningen varit inmönstrad till sjöfart eller antagits i högre lönegrad än den lägsta, att tillgodoräkna sig extra tjänstetid enligt de bestämmelser, som av Konungen meddelas.

Bilaga nr 5.

Stat

å dagavlöning till officerare och underofficerare vid flottan.

Antal.		Kronor.	Summa.
Officerskåren.			
5	Flaggmän dagavlöning å 7 kr. i 365 dagar	12,775	—
9	Kommendörer » » 6 » » 365 »	19,710	—
44	Kommendörkapteners » » 5 » » 365 »	80,300	—
131	Kaptener » » 4 » » 365 »	191,260	—
165	Löjtnanter, underlöjtnanter och fänrikar » » 3 » » 365 »	180,675	—
354			484,720
Underofficerskåren.			
243	Flaggunderofficerare, dagavlöning å 2 kr. 15 öre i 365 dagar	190,694	25
495	Underofficerare av 2:a graden, dagavlöning å 1 kr. 50 öre i 365 dagar	271,012	50
	Ökning i dagavlöning å 35 öre till förslagsvis 96 flaggunderofficerare (maskinister) i 365 dagar.....	12,264	—
	Ökning i dagavlöning å 65 öre till förslagsvis 192 underofficerare av 2:a graden (maskinister) i 365 dagar.....	45,552	—
738	Summa högst kronor	—	—
			1,004,242 75

Stat

för mariningenjörkåren.

Antal.		Kronor.	Summa.
1	Marinöverdirektör:		
	fast arvode	8,000	
	dagavlöning å 6 kronor	2,190	10,190
1	Marindirektör av 1:a graden:		
	lön	6,000	
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	7,825
2	Marindirektörer av 1:a graden	—	15,650
1	Marindirektör av 2:a graden:		
	lön	5,000	
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	6,825
2	Marindirektörer av 2:a graden	—	13,650
1	Mariningenjör av 1:a graden, 1:a löneklassen:		
	lön	4,500	
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	5,960
10	Mariningenjörer av 1:a graden, 1:a löneklassen	—	59,600
1	Mariningenjör av 1:a graden, 2:a löneklassen:		
	lön	3,500	
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	4,960
4	Mariningenjörer av 1:a graden, 2:a löneklassen	—	19,840
1	Mariningenjör av 2:a graden:		
	lön	3,000	
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	4,095
7	Mariningenjörer av 2:a graden	—	28,665
1	Extra mariningenjör:		
	arvode	2,000	
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	3,095
32	Transport	—	180,355

Antal.		Kronor.	Summa.
32	Transport	—	180,355
3	Extra mariningenjörer	—	9,285
1	Stationsingenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	1,000	5,500
1	Stationsingenjör	—	5,500
1	Biträdande stationsingenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	500	5,000
1	Verkstadsingenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	1,000	5,500
1	Verkstadsingenjör	—	5,500
1	Miningenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	500	5,000
2	Miningenjörer	—	10,000
1	Torpedingenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	500	5,000
3	Torpedingenjörer	—	15,000
1	Elektroingenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	500	5,000
5	Elektroingenjörer	—	25,000
1	Artilleriingenjör:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	500	5,000
1	Kemist:		
	lön	4,500	
	tjänstgöringspenningar	500	5,000
55	Arvode till den torpedingenjör, som förestår torpedverkstaden i Karlskrona	—	1,000
	Inkvarteringsbidrag, förslagsvis högst	—	16,600
5	Mariningenjörsstipendiater, stipendier å 1,200 kronor	—	6,000
	Summa högst kronor	—	315,240

Femte huvudtiteln.

Anmärkningar:

1:o. För stationsingenjör, biträdande stationsingenjör, min-, torped-, elektro-, verkstads- och artilleriingenjör samt kemist, som åtnjuter boställe i kronans hus, minskas fasta lönen med 400 kronor i Karlskrona och 500 kronor i Stockholm.

2:o. Till övrig personal vid mariningenjörskåren, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår i den ordning, reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	vid Karlskrona station:	vid Stockholms station:
för marinöverdirektör	—	1,200 kronor
” marindirektör	600 kronor	1,000 ”
” mariningenjör av 1:a graden	400 ”	500 ”
” mariningenjör av 2:a graden och extra mariningenjör	300 ”	400 ”

3:o. För biträdande stationsingenjör, min-, torped-, elektro- och artilleriingenjör samt kemist höjes lönen efter 5, 10, 15 och 20 års väl vitsordad tjänstgöring, varje gång med 500 kronor, samt för stations- och verkstadsingenjör efter 5, 10 och 15 års sådan tjänstgöring, varje gång med 500 kronor.

Bilaga nr 7.

Stat

för marinintendenturkåren.

Antal		K r o n o r.	
1	Marinöverintendent:		
	lön	6,000	—
	dagavlöning å 6 kronor	2,190	8,190
1	Chefsintendent, förste marinintendent av 1:a löneklassen:		
	lön	4,500	—
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	6,325
1	Chefsintendent, förste marinintendent av 1:a löneklassen	—	6,325
1	Förste marinintendent av 2:a löneklassen:		
	lön	4,000	—
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	5,825
4	Förste marinintendenter av 2:a löneklassen	—	23,300
1	Marinintendent av 1:a graden, 1:a löneklassen:		
	lön	3,400	—
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	4,860
26	Marinintendenter av 1:a graden, 1:a löneklassen	—	126,360
1	Marinintendent av 1:a graden, 2:a löneklassen:		
	lön	2,400	—
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	3,860
12	Marinintendenter av 1:a graden, 2:a löneklassen	—	46,320
1	Marinintendent av 2:a graden:		
	lön	1,500	—
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	2,595
19	Marinintendenter av 2:a graden	—	49,305
1	Marinunderintendent:		
	lön	720	—
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	1,815
9	Marinunderintendenter	—	16,335
78	Transport	—	301,415

Antal		K r o n o r.	
	Transport	—	301,415
1	Advokatfiskal vid Karlskrona station:		
	arvode.....	1,800	
	tjänstgöringspenningar	700	2,500
1			
1	Vaktmästare vid Karlskrona station:		
	lön	700	
	tjänstgöringspenningar	350	1,050
3	Vaktmästare vid Karlskrona station	—	3,150
1	Vaktmästare vid Stockholms station:		
	lön	700	
	tjänstgöringspenningar	350	
	ortstillägg	150	1,200
3	Vaktmästare vid Stockholms station	—	3,600
8			
	Dagavlönning till marinunderintendenter över stat	—	2,190
	Missräkningspenningar till kassör & vardera stationen à 500 kr.	—	1,000
	Inkvarteringsbidrag, förslagsvis högst.....	—	35,900
	Ersättning till vikarier för vaktmästare.....	—	360
	Summa högst kronor	—	352,365

Anmärkingar:

1:o. Till personal, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	i Karlskrona eller i kustfästning:	i Stockholm eller Göteborg:
marinöverintendent	—	1,200 kronor
förste marinintendent	800 kronor	1,000 >
marinintendent av 1:a graden.....	400 >	500 >
marinintendent av 2:a graden och	300 >	400 >
marinunderintendent		

2:o. För vaktmästare ökas lönen efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring med 100 kronor och efter 10 års sådan tjänstgöring med ytterligare 100 kronor.

3:o. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, varjämte å lönen avdragas 100 kronor årligen. För vaktmästare, i vars avlöningsförmåner ej ingår ortstillägg, göres, i fall han i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, avdrag å lönen med 150 kronor årligen.

*Bilaga nr 8.***Stat**

för marinintendenturkåren i flottans reserv.

Antal.		Kronor.		
1	Marinunderintendent:			
	lön å 720 kronor per år i 6 månader	360	—	
	dagavlöning å 3 kronor i 6 månader, förslagsvis högst ...	552	—	
	inkvarteringsbidrag i 6 månader, förslagsvis högst	200	—	1,112
4	Marinunderintendenter	—	—	4,448
5	Summa högst kronor	—	—	5,560

Bilaga nr 9.

Stat
för reservmarinintendentsaspiranter.

Antal.		Kronor.	
1	Reservmarinintendentsaspirant:		
	dagavlönning å 3 kronor eller för år	1,095	—
	beklädnadsersättning å 20 kronor i månaden eller för år...	240	—
4	Reservmarinintendentsaspiranter	—	5,340
5	Summa högst kronor	—	6,675

Bilaga nr 10.

Stat

för marinläkarkåren.

Antal.		Kronor.	Summa kronor.
1	Marinöverläkare:		
	lön	6,000	
	dagavlöning å 6 kronor	2,190	8,190
1	Förste marinläkare:		
	lön	4,500	
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	6,325
2	D:o	—	12,650
1	Marinläkare av 1:a graden:		
	lön	3,400	
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	4,860
10	D:o	—	48,600
1	Marinläkare av 1:a graden och sjukhusläkare	—	4,860
1	D:o	—	4,860
1	Marinläkare av 1:a graden och ögonläkare	—	4,860
1	D:o	—	4,860
19		—	100,065
	Arvoden å 1,000 kronor till två marinläkare av 1:a graden och sjukhusläkare	—	2,000
	Arvode till en marinläkare av 1:a graden, placerad å Oscar- Fredriksborg	—	500
20	Marinläkare av 2:a graden, arvoden å 1,800 kronor	—	36,000
10	Marinläkarstipendiater, stipendier å 900 kronor	—	9,000
	Dagarvode till marinläkare av 2:a graden och marinläkar- stipendiater samt marinläkarstipendiater över stat under tjänstgöring i land, förslagsvis högst	—	10,000
	Inkvarteringsbidrag, förslagsvis högst	—	8,800
	Ekiperingshjälp till marinläkare af 2:a graden, som utan före- gående anställning vid stammen utnamnts i reserven, förslagsvis högst	—	1,000
	Summa högst kronor	—	167,365

Femte huvudtiteln.

Anmärkingar:

1:o. Marinläkare av 2:a graden och marinläkarstipendiat samt marinläkarstipendiat över stat erhålla, då de äro kommenderade till tjänstgöring i land, dagarvode å 8 kronor.

2:o. För marinläkare av 1:a graden ökas lönen efter 5 års tjänstgöring i samma grad med 300 kronor och efter 10 års sådan tjänstgöring med ytterligare 300 kronor.

För marinläkare av 2:a graden ökas arvudet efter 5 års tjänstgöring i samma grad med 300 kronor.

3:o. Marinöverläkare, förste marinläkare och marinläkare av 1:a graden, som icke åtnjuta fri bostad i kronans hus, erhålla inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

Marinöverläkaren	1,200	krönor.
Förste marinläkare vid Stockholms station	1,000	»
D:o d:o vid Karlskrona station eller i kustfästning	600	»
Marinläkare av 1:a graden vid Stockholms station eller i Göteborg	500	»
D:o d:o vid Karlskrona station eller i kustfästning	400	»

4:o. Skulle det i staten bestämda antalet marinläkare av 2:a graden icke finnas fulltaligt, må de arvoden, som i följd därav sakna innehavare, till så stor del, som erfordras, användas till avlöning av ett vakanserna bland marinläkare av 2:a graden motsvarande antal marinläkarstipendiatier.

Bilaga nr 11.

Stat

för flottans poliskår.

Antal.			Arvode för år.	Summa kronor.
Karlskrona station.	Stockholms station.			
1	—	Poliskommissarie	1,900	1,900
—	1	Överkonstapel, tillika tjänstgörande såsom poliskommissarie	2,400	2,400
3	2	Överkonstaplar	1,800	9,000
19	20	Konstaplar	1,400	54,600
		Inkvarteringsbidrag, förslagsvis högst	—	3,900
		Vikariatsersättning, förslagsvis högst	—	4,500
		Till extra konstaplar:		
		vid Karlskrona station	kr. 1,500:—	
		» Stockholms »	» 1,500:—	3,000
		Till uppmuntringspenningar:		
		åt personalen vid Karlskrona station	kr. 1,000:—	
		» » » Stockholms »	» 1,000:—	2,000
		Summa högst kronor	—	81,300

Anmärkingar:

1:o. Till polispersonalen utgå två ålderstillägg, vardera utgörande för poliskommissarie 200 kronor och för en var av överkonstaplarna och konstaplarna 100 kronor, det första ålderstillägget efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring inom samma grad.

2:o. Till överkonstapel och konstapel, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglementet för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	vid Karlskrona station:	vid Stockholms station:
för överkonstapel	240 kronor	300 kronor.
» konstapel	180 »	240 » .

Stat

för kustartilleriets personal.

Antal.	I. Lön och dagavlönning m. m.	Kronor.	Kronor.	Summa.
	Officerare.			
1	Chef för kustartilleriet:			
	lön	8,000		
	dagavlönning å 7 kronor	2,555	10,555	
1	Överste:			
	lön	6,000		
	dagavlönning å 6 kronor	2,190	8,190	
1	Överste	—	8,190	
1	Överstelöjtnant:			
	lön	4,500		
	dagavlönning å 5 kronor	1,825	6,325	
3	Överstelöjtnanter	—	18,975	
1	Major:			
	lön	4,000		
	dagavlönning å 5 kronor	1,825	5,825	
7	Majorer	—	40,775	
1	Kapten av 1:a klassen:			
	lön	3,400		
	dagavlönning å 4 kronor	1,460	4,860	
27	Kaptener av 1:a klassen.....	—	131,220	
1	Kapten av 2:a klassen:			
	lön	2,400		
	dagavlönning å 4 kronor	1,460	3,860	
23	Kaptener av 2:a klassen.....	—	88,780	
1	Löjtnant:			
	lön	1,500		
	dagavlönning å 3 kronor	1,095	2,595	
68	Transport	—	330,150	

Antal.		Kronor.		Kronor.		Summa.	
68	Transport	—	—	330,150	—		
48	Löjtnanter	—	—	124,560	—		
1	Underlöjtnant eller fänrik:						
	lön	720	—				
	dagavlönning å 3 kronor	1,095	—	1,815	—		
23	Underlöjtnanter och fänrikar	—	—	41,745	—	498,270	—
140	Reservofficerare under tjänstgöring.						
1	Reservlöjtnant:						
	lön under 6 månader å 125 kronor	750	—				
	dagavlönning å 3 kronor under 6 månader...	540	—	1,290	—		
1	Reservlöjtnant	—	—	1,290	—		
1	Reservunderlöjtnant:						
	lön under 6 månader å 60 kronor	360	—				
	dagavlönning å 3 kronor under 6 månader...	540	—	900	—		
4	Reservunderlöjtnanter.....	—	—	3,600	—		
1	Fänrik i reserven, utbildad till artilleritjänst:						
	lön under 45 dagar å 1.97 kronor	88	65				
	dagavlönning å 3 kronor i 45 dagar	135	—	223	65		
27	Fänrikar i reserven, utbildade till artilleritjänst	—	—	6,038	55	13,342	20
35	Underofficerare.						
1	Underofficer av 1:a graden:						
	lön	1,200	—				
	dagavlönning å 2.50 kronor	912	50				
	ersättning för ljus och ved.....	130	—	2,242	50		
66	Underofficerare av 1:a graden.....	—	—	148,005	—		
1	Underofficer av 2:a graden:						
	lön	1,100	—				
	dagavlönning å 2.12 kronor	773	80				
	ersättning för ljus och ved.....	100	—	1,973	80		
132	Underofficerare av 2:a graden.....	—	—	260,541	60	412,762	90
200	Transport	—	—	—	—	924,375	10

Femte huvudtiteln.

Antal		Kronor.		Kronor.		Summa.	
	Transport	—	—	—	—	924,375	10
Manskap.							
1	1:a lönegraden:						
	lön	540	—	—	—	—	—
	dagavlönning å 80 öre	292	—	832	—	—	—
252	1:a lönegraden	—	—	209,664	—	—	—
1	2:a lönegraden:						
	lön	276	—	—	—	—	—
	dagavlönning å 60 öre	219	—	495	—	—	—
352	2:a lönegraden	—	—	174,240	—	—	—
1	3:e lönegraden:						
	lön	180	—	—	—	—	—
	dagavlönning å 50 öre	182	50	362	50	—	—
424	3:e lönegraden	—	—	153,700	—	—	—
1	4:e lönegraden:						
	lön	144	—	—	—	—	—
	dagavlönning å 30 öre	109	50	253	50	—	—
256	4:e lönegraden	—	—	64,896	—	604,443	—
1,288							
II. Arvoden.							
1	Regementspastor	—	—	1,000	—	—	—
1	Fästningspredikant	—	—	120	—	1,120	—
2							
III. Rekryteringsmedel.							
	Legå, räknad efter 12 kronor 50 öre per år av anställningstiden, samt anställningspremier för en årlig rekryteringskontingent av 400 man, förslagsvis högst	—	—	50,000	—	—	—
	Rekryteringskostnader, förslagsvis högst	—	—	15,000	—	65,000	—
	Transport	—	—	—	—	1,594,938	10

Antal.		Kronor.	Kronor.	Summa.
	Transport	—	—	1,594,938 10
IV. Inkvarteringsbidrag.				
	Inkvarteringsbidrag för officerare och underofficerare, förslagsvis högst	—	43,135	
	Inkvarteringsbidrag för underofficerskorpraler, förslagsvis högst	—	30,000	73,135
V. Lönetillägg och uppmuntrings- penningar.				
	Lönetillägg, förslagsvis högst	—	28,000	
	Uppmuntringspenningar, förslagsvis högst	—	20,000	48,000
VI. Beklädnadshjälp till reservofficers- aspiranter och fänrikar i reserven.				
31	Reservofficersaspiranter, beklädnadshjälp å 300 kronor	—	9,300	
28	Fänrikar i reserven, beklädnadshjälp å 200 kronor	—	5,600	14,900
	Summa kronor	—	—	1,730,973 10

Anmärkingar:

1:o. Officer, jämväl reservofficer under tjänstgöring, och underofficer, som icke åtnjuta fri bostad i kronans hus, uppbära inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	i kustfästning kronor	i Stockholm eller Göteborg kronor
generalsperson	—	1,500
överste	900	1,200
överstelöjtnant eller major	600	1,000
kapten	400	500
subalternofficer	300	400
underofficer av 1:a graden	240	300
underofficer av 2:a graden	180	240

Officer eller underofficer, som är gift eller är änking med hemmavarande barn, uppbär, om på grund av förhållandena å förläggningssorten endast sådan bostad i kronans hus finnes att tilldela honom, att han därstädes icke kan ordna eget hushåll, ävenledes inkvarteringsbidrag till ovan angivna belopp.

2:o. Underofficer över stat, oavsett om han är gift, ogift eller änking. Ävensom underofficerskorpral med en tjänstetid vid kustartilleriet av minst 72 månader (6 år), som är gift eller är änking med minderårigt barn och som erhållit vederbörligt tillstånd att bo utom kasern, åtnjuter inkvarteringsbidrag till ett månatligt belopp av 15 kronor i kustfästning och 20 kronor i Stockholm eller Göteborg.

Femte huvudtiteln.

3:o. Skulle det här ovan bestämda antalet manskap i någon av de tre högre lönegraderna icke finnas fulltaligt, må de löner, som till följd därav sakna innehavare, till så stor del, som erfordras, användas till avlöning åt manskap i lägre lönegrad samt till bestridande av lega och anställningspremier, om det under III här ovan beräknade beloppet därtill visar sig otillräckligt.

4:o. Uppmuntringspenningar utgå under tjänstgöring i land till manskap, som tillhör 1:a, 2:a eller 3:e uppmuntringsklassen, med respektive 15, 10 och 5 öre om dagen enligt de för dagavlönings åtnjutande gällande grunder.

5:o. Till den, som tillhör 1:a lönegraden, utgår, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 108 månader (9 år), ett första lönetillägg av 5 kronor i månaden och, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

Till den, som tillhör 2:a lönegraden och är underofficerskorpral eller korpral, utgår, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 48 månader (4 år), varav minst 12 månader som korpral, ett första lönetillägg av 10 kronor i månaden och, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

6:o. Vid beräkning av tjänstetid vid kustartilleriet äger den, som i egenskap av värnpliktig tjänstgjort vid detta vapen eller antagits i högre lönegrad än den lägsta, att tillgodoräkna sig extra tjänstetid enligt de bestämmelser, som av Konungen meddelas.

Bilaga nr 13.

Stat

för reservstat för marinen.

	Kronor.	Summa kronor.
A. Flottan		
1 kommandörkapten av 1:a graden	3,500:—	
1 kommandörkapten av 2:a graden	3,100:—	
4 kaptener i högsta löneklassen å 2,100 kr.	8,400:—	
2 kaptener i lägsta löneklassen (löjtnanter) å 1,200 kr.	2,400:—	
2 underofficerare i högre löneklassen å 1,000 kr.	2,000:—	
1 underofficer i lägre löneklassen	800:—	
	20,200	
<i>Dagavlönning, förslagsvis högst:</i>		
2 kommandörkaptener i 45 dagar å 5 kr. per dag	450:—	
4 kaptener i högsta löneklassen i 20 dagar å 4 kr. per dag	320:—	
2 kaptener i lägsta löneklassen (löjtnanter) i 30 dagar å 4 kr. per dag	240:—	
2 underofficerare i högre löneklassen i 20 dagar å 2: 50 kr. per dag	100:—	
1 underofficer i lägre löneklassen i 45 dagar å 2: 50 kr. per dag	112: 50	
	1,222 50	21,422 50
B. Kustartilleriet.		
1 major	3,100:—	
2 kaptener i högsta löneklassen å 2,100 kr.	4,200:—	
1 kapten i mellersta löneklassen	1,650:—	
2 kaptener i lägsta löneklassen (löjtnanter) å 1,200 kr.	2,400:—	
3 underofficerare i högre löneklassen å 1,000 kr.	3,000:—	
3 underofficerare i lägre löneklassen å 800 kr.	2,400:—	
	16,750	
<i>Dagavlönning, förslagsvis högst:</i>		
1 major i 23 dagar å 5 kr. per dag	115:—	
2 kaptener i högsta löneklassen i 17 dagar å 4 kr. per dag	136:—	
	251:—	21,422 50
Transport	251:—	21,422 50
	16,750	21,422 50

Femte huvudtiteln.

		Kronor.		Summa kronor.	
	Transport	251:—	16,750	21,422	50
1	kaptener i mellersta löneklassen i 25 dagar à 4 kr. per dag	100:—			
2	kaptener i lägsta löneklassen i 34 dagar à 4 kr. per dag	272:—			
3	underofficerare i högre löneklassen i 17 dagar à 2: 50 kr. per dag	127: 50			
3	underofficerare i lägre löneklassen i 25 dagar à 2: 50 kr. per dag	187: 50	938	17,688	
Summa högst kronor			—	39,110	50

Anmärkning:

Därest förhållandena sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t vidtaga jämkning i antalet löntagare inom de olika tjänstegraderna och löneklasserna, dock att inom vardera av de båda underavdelningarna för flottan och för kustartilleriet de särskilda summorna av i staten upptagna löner för regements-officerare, för kaptener (löjtnauter) samt för underofficerare härigenom icke må för året överskridas.

Bilaga nr 14.

Avlöningsstat för fyrpersonalen.

Bestämt anslag.	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Beklädnadsbidrag.	Summa.	Efter resp. 3, 6 och 9 år kan lönen höjas varje gång med kronor.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		
1 fyrmästare å ång- eller motorfyrskipp	1,200	800	100	2,100	150	
11 d:o å d:o	13,200	8,800	1,100	23,100		
1 fyrmästare å större fast fyr	1,200	700	100	2,000		
16 d:o å d:o	19,200	11,200	1,600	32,000		
1 d:o eller reservfyrmästare å fyrskipp	1,100	700	100	1,900		
6 d:o d:o	6,600	4,200	600	11,400		
1 fyrmästare å mindrefast fyr	1,100	600	100	1,800		
53 d:o å d:o	58,300	31,800	5,300	95,400		
1 fyrvaktare och befälhavare å fyrskipp eller reservfyrvaktare	900	550	100	1,550		100
3 d:o å d:o	2,700	1,650	300	4,650		
1 uppördsfyrvaktare å fast fyr	850	500	100	1,450		
14 d:o å d:o	11,900	7,000	1,400	20,300		
1 fyrvaktare	750	450	100	1,300		
97 d:o	72,750	43,650	9,700	126,100		
1 fyrbiträde	700	400	100	1,200		
97 d:o	67,900	38,800	9,700	116,400		
Provanteringsbidrag samt särskilda arvoden och ersättningar	—	—	—	6,000		
				448,650		
Förlagsanslag.						
Ålderstillägg			55,000:—			
Hysesbidrag			21,600:—			
Dagavlöning under vintertjänstgöring å fyrskipp			15,500:—			
Arvoden till å fyrskipp anställda personer, som tjänstgöra som styrmän eller maskinister			3,400:—			
Ersättning för mistisignalering			5,300:—			
Transport kronor			100,800:—	448,650		

Femte huvudtiteln.

		Summa.
	Transport kronor	100,800:—
Arvoden till personal vid mindre fyrar		39,000:—
Proviant eller spisningspenningar till personalen å fyrskepp		47,500:—
Arvoden till extra biträden vid såväl fasta fyrar som å fyrskepp		46,700:—
Vikariatsersättning		15,600:—
Kostnader för ved och lyse in natura		25,000:—
	Summa kronor	723,250

Anm. 1. Vid fast fyr anställda fyrmästare, uppbördsfyrvaktare, fyrvaktare och fyrbiträden erhålla, där så ske kan, fri bostad jämte ved och lyse. Dar bostad undantagsvis icke kan beredas personal vid fast fyr, utgår, jämte ved och lyse in natura, hyresersättning enligt lotsstyrelsens bestämmande. Till personalen å fyrskepp utgår hyresbidrag med 300 kronor till fyrmästare eller reservfyrmästare, 250 kronor till fyrvaktare och befälhavare eller reservfyrvaktare samt 200 kronor till fyrvaktare och fyrbiträde.

Anm. 2. Då ordinarie befattning å fyrstaten varder ledig, vilken av lotsstyrelsen anses böra förändras till befattning med lägre avlöning eller indragas, skall anmälan därom av lotsstyrelsen göras hos Kungl. Maj:t, som äger ej mindre besluta, att befattningen skall tillse vidare icke återbesättas, än även, därest befattningen prövas böra på angivet sätt förändras, av den för befattningen i stat uppförda avlöning disponera så mycket, som, intill dess förändring i staten kan varda genomförd, erfordras till avlöning åt den, som förordnas att bestrida de med befattningen förenade göromål.

Anm. 3. Pensionsunderlaget utgör för fyrmästare och reservfyrmästare 1,300 kronor, för fyrvaktare och befälhavare, reservfyrvaktare ävensom uppbördsfyrvaktare 1,100 kronor, för annan fyrvaktare 1,000 kronor samt för fyrbiträde 900 kronor.

Bilaga nr 15.

Omkostnadsstat

för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna.

Förslagsanslag.	Kronor.
Till konsumtionsartiklar för fyrar, mistsignalstationer och livräddningsstationer	142,500
» reparation och underhåll av byggnader vid lots- och fyrplatser samt livräddningsstationer, båkar och andra anstalter, vilka icke här nedan särskilt upptagas, ävensom dithörande inventariersedlar	80,000
» fyrskeppens reparation, rustning, utläggning och intagning, driftkostnader ävensom dithörande inventariersedlar	87,500
» lotsverkets ångfartygs och tjänstefartygs underhåll och komplettering, rustning och driftkostnader ävensom dithörande inventariersedlar	111,000
» bidrag till underhåll, komplettering och drift av båtar vid lotsplatser, <i>högst</i>	60,000
» bojars och prickars anskaffning, underhåll, utsättning och intagning . . .	68,000
» skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för lotsstyrelsen	10,000
» hyra för lotsstyrelsens ämbetslokal	9,500
» kontorshyror och expenser inom lotsdistrikten	45,000
» grundräntor, jordskyld, ersättning för vedbrand	5,000
» rese- och traktamentskostnader	30,000
» utbildande av personal för gnisttelegrafering	3,500
» extra utgifter	35,000
» bestridande av Sveriges bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel . .	1,080
» bidrag från Sverige för uppförande och underhåll av en fyr å Kap Guardafui	560
» friheter och ersättningar, utgörande i värde efter markegång	409
Summa kronor	689,049

Pensionsstat

för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna.

Bestämt anslag.	
Till beredande av understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn	10,000
Förslagsanslag.	
Till pensionering av lotsstyrelsens och lotsverkets personal i enlighet med bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst-innehavares rätt till pension kr.	50,000
» pensionering genom flottans pensionskassa av lotsstyrelsens och lots- verkets personal »	199,000
» livräntor åt änkor och barn efter befattningshavare vid lotsverket enligt förordningen den 22 oktober 1909 »	6,000
Summa kronor	255,000
	265,000

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	sid.
I. Marinen.			
A. Departementet.			
1. Departementschefen	17,000: —	—	4
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen	69,900: —	—	4
B. Marinförvaltningen och marinstaben.			
1. Marinförvaltningen	137,000: —	—	5
2. Förstärkning av anslaget till marinförvaltningen	—	45,970: —	5
3. Marinstaben	7,000: —	—	17
C. Undervisningsverken.			
1. Sjökrigshögskolan	27,225: —	—	19
2. Sjökrigsskolan	48,069: —	—	19
3. Skeppsgosseskolan	65,000: —	—	19
4. Marinintendentskolan	9,100: —	—	20
D. Flottan.			
Avlöning, ersättningar m. m.			
1. Avlöning för flottans kårer och stater	6,575,696: —	—	21
2. Rekapitulations- och avskedspremier vid flottan	122,000: —	—	114
3. Extra lönetillägg åt vissa tjänstemän och betjänte	—	500: —	122
4. Ersättning för rustning och rotering	4,000: —	—	122
Intendenturen.			
5. Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna	566,012: —	—	123
6. Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna	—	255,000: —	130

Femte huvudtiteln.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Std.
7. Naturaunderhåll åt personal vid flottan.....	2,151,081: —	—	130
8. Förstärkning av förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid flottan	—	968,000: —	137
Nybyggnad och underhåll.			
9. Flottans nybyggnad och underhåll	3,267,550: —	—	137
10. Förstärkning av reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll	—	965,300: —	149
11. Krigsfartygsmateriel	—	6,400,000: —	149
12. Utvidgning och modernisering av flottans varv i Karlskrona	—	275,000: —	153
13. Brännoljecistern vid flottans station i Karlskrona.....	—	180,000: —	159
14. Vissa anordningar i ångpanneverkstaden vid flottans varv i Karlskrona	—	—	164
15. Anordnande av elektrisk belysning i vissa lokaler inom beklädnadsförrådet vid flottans station i Stockholm	—	10,500: —	167
16. Reparation av sjömanskårens vid flottans station i Stockholm avträdesinrättningar m. m.	—	78,600: —	169
17. Moderna arbetsmaskiner för flottans varv i Stockholm	—	94,800: —	171
18. Torpedinsjutningsstation i Stockholms skärgård	—	187,450: —	175
19. Örlogsdepå vid Göteborg	—	60,000: —	179
Övningar.			
20. Flottans krigsberedskap och övningar	3,962,000: —	—	181
21. Förstärkning av reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar	—	1,180,000: —	189
22. Sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.	914,789: —	—	189
23. Förstärkning av förslagsanslaget till sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.	—	175,000: —	192
Artilleribehov.			
24. Skjutförsök och inskjutning av kanoner	40,000: —	—	192
25. Nya kärnrör för kanoner vid flottan	—	84,000: —	193
26. Tubkanoner för flottan	—	37,500: —	195
27. Kanoner och kulsprutor i reserv	—	122,500: —	196
28. Förbättring av projektilutredningen för pansarkryssaren Fylgia	—	55,000: —	197
29. Artilleribestyckning å vissa 1:a klass undervattensbåtar	—	60,000: —	198

Femte huvudtiteln.

377

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	sid.
Torped- och gnistsignalväsendet m. m.			
30. Torpeder i reserv	—	50,000: —	198
31. Ökning av två jagares torpedutredning.....	—	63,000: —	199
32. Reservmateriel för marinens gniststationer.....	—	50,000: —	199
33. Nya kondensatorer för vissa gniststationer.....	—	30,000: —	202
34. Försök med torped-, gnist- och flygmateriel.....	—	50,000: —	203

Minväsendet.

35. Kontraminmateriel.....	—	152,000: —	206
----------------------------	---	------------	-----

E. Kustartilleriet.

Avlöning.

1. Avlöning för kustartilleriets personal.....	1,661,734: —	—	207
2. Rekapitulations- och avskedspremier vid kustartilleriet	44,000: —	—	218

Intendenturen.

3. Beklädnad åt kustartilleriets manskap	142,800: —	—	218
4. Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap	—	64,300: —	222
5. Naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet	569,600: —	—	222
6. Förstärkning av förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet	—	256,300: —	225

Nybyggnad och underhåll.

7. Underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel ...	683,650: —	—	225
8. Förstärkning av reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel.....	—	197,600: —	236
9. Byggnader i Vaxholms fästning för inkvartering av offi- cerare och underofficerare.....	—	118,550: —	237
10. Vatten och avloppsledningar för befäls- och underbefäls- byggnaderna vid Vaxholms kustartilleriregemente ...	—	35,000: —	242
11. Revidering och utvidgning av positionskartan över Vax- holms fästning	—	60,000: —	243

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
Övningar.			
12. Kustartilleriets krigsberedskap och övningar	451,300: —	—	244
13. Förstärkning av reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar	—	200,000: —	248
14. Kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m.	430,000: —	—	248
15. Förstärkning av förslagsanslaget till kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m.	—	89,500: —	250
16. Krigsövningar vid kustfästningarna	20,000: —	—	250
17. Lega och furagering m. m. för hästar vid kustartilleriet	—	75,000: —	250

Artilleribehov.

18. Artilleriammunition för kustfästningarna	—	125,000: —	256
19. Ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till luftkanoner	—	47,450: —	257
20. Provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i Vaxholms fästning	—	50,000: —	258

Minväsendet.

21. Minmateriel	—	95,000: —	259
-----------------------	---	-----------	-----

F. Flottan och kustartilleriet.

1. Reservstat för marinen	39,111: —	—	260
2. Rekapitulationspremier vid marinen	—	—	261
3. Åtgärder för civilianställning av uttjänt manskap vid marinen	—	10,000: —	262
4. Viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet	—	118,000: —	262
5. Försök med minmateriel	—	25,000: —	264

G. Diverse.

1. Personliga lönetillägg	—	4,145: —	265
2. Ålderstillägg	42,000: —	—	266
3. Ersättning åt officerare, ingenjörer och intendentur under anställning eller kommandering utrikes	15,000: —	—	266
4. Resestipendium åt läkare vid marinläkarkåren	2,000: —	—	266
5. Rese- och traktamentspenningar	83,000: —	—	267
6. Flyttningshjälp	17,000: —	—	274

Femte huvudtiteln.

379

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	sid.
7. Sjukvård för marinen	175,960: —	—	276
8. Uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar	425,000: —	—	277
9. Arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m.	—	14,575: —	278
10. Skrivmaterialier och expenser m. m.	180,000: —	—	280
11. Utgivande av laroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m.	40,000: —	—	282
12. Tryckningskostnader	35,005: —	—	285
13. Diverse behov	22,254: —	—	287
14. Extra utgifter	105,000: —	—	287
15. Hyresutgifter	—	57,600: —	289
16. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga	65,000: —	—	293
17. Tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen...	—	1,690,000: —	293
18. Extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna	—	63,900: —	295
19. Instrumentutredning för ögonundersökning och ögonbehandling vid flottans stationer.....	—	5,000: —	297

II. Handeln.

Sjökarteverket.

1. Avlöningar och underhåll m. m.	125,800: —	—	300
2. Utförande av sjömätningar.....	—	158,200: —	305
3. Andring av ångfartyget Ran till sjömätningsfartyg.....	—	—	305

Lots- och fyrväsendet.

4. Lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna	3,644,524: —	—	308
5. Säkerhetsanstalter för sjöfarten	—	460,000: —	320

Nautisk-meteorologiska byrån.

6. Nautisk-meteorologiska byrån	40,900: —	—	333
7. Arvoden till viss personal vid nautisk-meteorologiska byrån.....	—	9,000: —	334
8. Ålderstillägg för personalen vid nautisk-meteorologiska byrån	2,000: —	—	334

Femte huvudtiteln.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
III. Marinen och handeln.			
1. Tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid mari- nen tillhörande undervisningsanstalter	—	15,000: —	335
2. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jäm- förliga befattningshavare	9,000: —	—	336

Sjätte huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

1:o.

Departementschefen, statsrådet Schotte anmälde de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens sjätte huvudtitel för år 1919, samt anförde därvid följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft.

A. Departementet.

1. Statsministern, lönefyllnad, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i> , högst	kronor	6,500: —
2. Statsråden utan departement, tre à 15,000 kronor, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	»	45,000: —
3. Departementschefen, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	»	17,000: —

4. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.
(Ordinarie anslag.)

Vid den nästlidet års riksdag beslutade löneregleringen för statsdepartementen bestämdes det ordinarie anslaget till civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli till 205,400 kronor.

Det betänkande angående statsdepartementens verksamhetsområden och arbetsformer m. m., vilket låg till grund för bedömandet av de olika departementens personalbehov, innefattade bland annat förslag till instruktion för tjänstemännen inom statsdepartementen. I huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag har dylik instruktion den 14 december 1917 utfärdats. I övrigt är betänkandet i fråga föremål för ytterligare utredning och prövning. Då till följd av kristiden en anhopning av olika grupper ärenden ägt rum i vissa departement, torde ett mera fullständigt genomförande av den i betänkandet ifrågasatta regleringen av ärendenas fördelning mellan de olika departementen böra anstå, tills normalare förhållanden återinträtt. Beträffande förslaget att genom decentralisation av vissa ärenden söka lindra och begränsa de nuvarande statsdepartementens arbetsbörda lärer måhända den instundande riksdagen komma att i sådant avseende föreläggas ett eller annat förslag, vilket är av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan.

En särskild ställning uti nu förevarande avseende intages av vissa frågor om förfoganden över anslag, avsedda att fördelas mellan ett flertal anstalter, föreningar eller dylikt. Om ett sådant anslag ställts till Kungl. Maj:ts förfogande utan att därvid framgår, att riksdagen särskilt fäst avseende vid att fördelningen verkställs av Kungl. Maj:t, samt bestämda grunder blivit i enlighet med riksdagens beslut av Kungl. Maj:t

fastställda för åtnjutande av bidrag från anslaget, tillämpas redan nu understundom den principen, att nämnda fördelning av Kungl. Maj:t uppdrages åt underordnad myndighet. Vissa av anslagen till vanförevården prövas sålunda i enlighet med givna föreskrifter av medicinalstyrelsen och utbetalas av styrelsen till vederbörande anstalter. Likaså sker prövning av ansökningar om bidrag från anslaget till resebidrag åt vissa patienter vid kustsanatorierna av vederbörande anstalters styrelser. I de flesta fall åter verkställs fördelningen av anslagen av Kungl. Maj:t — detta oaktat detaljerade bestämmelser om medlens användning av Kungl. Maj:t meddelats. Prövningen hos Kungl. Maj:t av ärendesgrupper av angiven art består ofta endast i en kontroll av att de utav Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna blivit följda, att gjorda sammanräkningar äro riktiga m. m.

Redan departementalkommitterade framlade förslag om att åtskilliga sådana ärendesgrupper skulle decentraliseras till vederbörande centrala ämbetsmyndighet. Denna fråga har härefter ingående behandlats i förenämnda betänkande angående statsdepartementens verksamhetsområden och arbetsformer m. m. För civildepartementets vidkommande föreslås i betänkandet, att decentralisation måtte äga rum av bland annat följande ärendesgrupper, nämligen

till *medicinalstyrelsen* dels fördelning av anslagen till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, till anstalter för obildbara sinnesslöa, till anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, och till epileptikeranstalter, dels ock beslut angående statsbidrag till pensionering av sjuksköterskor, samt

till *socialstyrelsen* fördelning av de till den offentliga arbetsförmedlingen i riket anslagna medel.

Beträffande den närmare motiveringen till dessa förslag hänvisar jag till betänkandet (sid. 95—99).

Mot de sålunda framställda förslagen hava vederbörande myndigheter i avgivna utlåtanden förklarat sig ej hava något att erinra.

Ehuru ifrågavarande ärenden ej representera något större antal, medför handläggningen av desamma inom civildepartementet ett ej oväsentligt arbete. Att uppdraga avgörandet av dessa frågor åt vederbörande centrala myndigheter i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda grunder synes ej böra möta betänkligheter, helst Kungl. Maj:t för närvarande nästan undantagslöst brukar följa myndigheternas förslag till nämnda anslags fördelning. Jag har därför för avsikt att, om erinran däremot ej framställes av riksdagen, tillstyrka Kungl. Maj:t att beträffande nyss uppräknade anslag utfärda ändrade föreskrifter i angivna

hänseende. Måhända kan det därvid finnas ändamålsenligt, att liknande bestämmelser meddelas jämväl beträffande ett eller annat nu ej särskilt omförmålt anslag, i fråga varom motsvarande förhållanden föreligga.

Någon anledning att föreslå ändring beträffande det nu förevarande ordinarie anslaget torde ej finnas, utan lärer sålunda för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli böra uppföras *oförändrat ordinarie anslag*..... kronor 205,400: —

5. Övergångsstat.

[1.]
Övergångs-
stat.
(Ordinarie
anslag.)

I det vid Kungl. Maj:ts proposition den 14 april 1917, nr 230, angående reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen, fogade protokollet över justitieärenden framhöll föredragande departementschefen, hurusom löneregleringskommittén i sitt i ärendet avgivna utlåtande tänkt sig möjligheten, att vid den föreslagna regleringens genomförande det av förekommen anledning kunde finnas lämpligt att icke till förste kanslisekreterare befordra samtliga dem, som för det dåvarande såsom ordinarie innehavare beklädde kanslisekreterarbefattning. I sådana fall hade kommittén ansett det bliva nödigt att överflytta dylika kanslisekreterare å övergångsstat, varvid de borde få bibehålla dem då tillkommande avlöningsförmåner å ordinarie stat och dessutom erhålla provisoriskt avlöningstillägg i överensstämmelse med vad förut i liknande fall av riksdagen medgivits. Motsvarande antal andre kanslisekreterarbefattningar borde i dylika fall hållas vakanta under övergångstiden.

Mot vad kommittén i berörda avseende föreslagit förklarade sig departementschefen ej hava något att erinra. Då förslag till övergångsstater för icke befordrade kanslisekreterare emellertid icke då kunde föreläggas riksdagen, ansåg departementschefen därmed lämpligen böra anstå till 1918 års riksdag. För ordnande av förhållandena under år 1918, framhöll departementschefen vidare, syntes böra träffas följande anordning. Enär, på sätt nyss nämnts, för de fall, då dåvarande kanslisekreterare icke skulle komma att befordras till förste kanslisekreterare, motsvarande antal andre kanslisekreterarbefattningar skulle komma att hållas vakanta under övergångstiden, skulle de sålunda inbesparade andre kanslisekreteraravlönningarna kunna användas till avlöning av de icke befordrade kanslisekreterarna. Som begynnelseavlönningen för dåvarande kanslisekreterare — fränsett det provisoriska av-

[1.]

löningsstillägget — var lika med den för andre kanslisekreterare föreslagna, skulle berörda andre kanslisekreteraravlöningar förslå till beredande åt de ifrågavarande kanslisekreterarna av — frånsett ålderstilllägg — lika stor avlöning som den de förut uppburo å ordinarie stat. Emellertid borde de dåvarande kanslisekreterarna, som eventuellt icke skulle komma att befordras, komma i åtnjutande jämväl av belopp, motsvarande provisoriska avlöningstillägg. Som de härför erforderliga medlen ej kunde på förhand fixeras, syntes desamma böra för år 1918 förskotteras av tillgängliga medel för att sedermera hos riksdagen anmälas till ersättande. Vad anginge de ifrågavarande kanslisekreterarna möjligen tillkommande ålderstilllägg, syntes de kunna bestridas från de under vederbörande huvudtitlar uppförda förslagsanslagen till ålderstillägg.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning beslöt riksdagen ock medgiva, att, därest kanslisekreterare å dittills gällande stat icke skulle befordras till förste kanslisekreterare från tiden för de nya staternas ikraftträdande, han finge bibehållas vid ej mindre honom enligt gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner än även honom vid 1917 års utgång tillkommande provisoriskt avlöningstillägg även som att beträffande sättet för bestridande av kanslisekreterare sålunda tillkommande avlöningsförmåner skulle lända till efterrättelse det i nämnda statsrådsprotokoll angivna förslaget.

Som för civildepartementets vidkommande tre kanslisekreterare icke befordrats till förste kanslisekreterare, torde de i enlighet med förut angivna grunder böra uppföras å övergångsstat. Det bör sålunda stadgas skyldighet för en var av dem att bestrida en andre kanslisekreterarbefattning å den nya staten, medan det i denna stat upptagna avlöningsbeloppet för sistnämnda tjänst skall för motsvarande tid besparas. Å övergångsstaten bör för en var av ifrågavarande befattningshavare upptagas dels hans förutvarande avlöningsförmåner å ordinarie stat, tillhoppa 4,000 kronor jämte två ålderstillägg, dels ock ett det provisoriska avlöningstillägget motsvarande belopp eller 1,200 kronor.

Slutligen synes av nu ifrågavarande anledning böra å riksstaten uppföras ett särskilt anslag »Övergångsstat» å 15,600 kronor.

Beträffande förhållandena under år 1918 torde böra förfaras på sätt i förenämnda statsrådsprotokoll föreslagits, därvid emellertid med hänsyn till de nya grunderna för riksstatens uppställning ett de provisoriska avlöningstilläggen motsvarande belopp eller tillhoppa 3,600 kronor torde böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

[1.] På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels från och med år 1919 fastställa följande övergångsstat för civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Provisoriskt avlöningstillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1 kanslisekreterare	2,500	1,500	1,200	5,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 d:o	5,000	3,000	2,400	10,400	

dels förklara, att å övergångsstaten uppförd befattningshavare skall vara skyldig bestrida en andre kanslisekreterarbefattning i civildepartementet samt att det i den ordinarie staten upptagna avlöningsbeloppet för sistnämnda befattning skall för motsvarande tid besparas ävensom att beträffande det i övergångsstaten upptagna provisoriska avlöningstillägget skola gälla de för dylikt tillägg för befattningshavare i statsdepartementen för år 1917 fastställda grunder och villkor,

dels ock, vid bifall till vad sålunda föreslagits, från och med år 1919 i riksstaten uppföra ett ordinarie anslag, *övergångsstat*, med 15,600 kronor.

6. Extra föredragande för mål hos regeringsrätten.

[2.] I den till nästlidet års riksdag avlåtna propositionen angående reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen förutsattes, att i civildepartementet skulle, utöver tjänstemännen å ordinarie stat, finnas anställd, bland annat, en extra föredragande för mål hos regeringsrätten. Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning anvisade riksdagen till avlöning av denna extra föredragande på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 7,000 kronor, varav 2,500 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Extra föredragande för mål hos regeringsrätten.
(Extra anslag.)

Då anslag för ifrågavarande ändamål erfordras även för år 1919, [2.]
hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av *en extra föredragande inom civildepartementet för mål hos regeringsrätten* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 7,000 kronor, därav 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar.

7. Extra föredragande för stadsplane- med flera ärenden.

Den i nästföregående punkt omförmälda proposition förutsatte jämväl behov i civildepartementet av en extra föredragande för stadsplane- med flera ärenden. Till arvode åt denne föredragande anvisade riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor. [3.]

Extra föredragande för stadsplane- med flera ärenden.

(Extra anslag.)

Sådan extra föredragande erfordras jämväl för år 1919, och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvode åt *en extra föredragande inom civildepartementet för stadsplane- med flera ärenden* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

8. Handsekreterare åt statsministern.

Till en handsekreterare åt statsministern har riksdagen på extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor. [4.]

Handsekreterare åt statsministern.

(Extra anslag.)

Då enahanda anslag synes böra utgå jämväl för år 1919, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *en handsekreterare åt statsministern* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

B. Regeringsrätten.

Avlöningsstat, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 93,700: —

C. Överståthållarämbetet.

1. Överståthållarämbetet, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 97,822: —
2. Provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda manliga och kvinnliga extra tjänst innehavares avlöningsförmåner.

[5.]

Provisorisk
löneförbättring
för
extra tjänst-
innehavare
hos över-
ståthållar-
ämbetet.
(Extra anslag)

För provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda manliga och kvinnliga extra tjänsteinnehavares avlöningsförmåner har riksdagen på extra stat anvisat anslag till följande belopp, nämligen: för år 1914 10,200 kronor, för år 1915 10,300 kronor samt för vartdera av åren 1916—1918 10,600 kronor.

Då beslut om ifrågavarande löneförbättring första gången vid 1913 års riksdag fattades, beräknades, att arvodesbeloppet skulle motsvara, för tre kanslisters vad som då var bestämt för landskanslisterna i Stockholms län samt för ett kvinnligt biträde avlöningen efter den högre och för två kvinnliga biträden efter den lägre av de vid 1912 års riksdag godkända avlöningstyperna för kvinnliga biträden, dock med avdrag för envar av ifrågavarande tjänstemän och biträden av 50 kronor, svarande mot pensionsavgift för ordinarie tjänstinnehavare.

Dessutom ansågos ålderstillägg böra utgå efter samma grunder som för ovannämnda ordinarie befattningshavare.

I enlighet med nämnda grunder, i vilka därefter någon förändring icke vidtagits, hava de ifrågavarande extra befattningshavarna beräknats för år 1918 böra åtnjuta följande avlöningsbelopp:

		Arvode.	Ålderstillägg.	Summa.
1 kanslist	kronor	2,150: —	900: —	3,050: —
1 »	»	2,150: —	300: —	2,450: —
1 »	»	2,150: —	300: —	2,450: —
1 kvinnligt biträde	»	1,550: —	400: —	1,950: —
1 »	»	1,150: —	400: —	1,550: —
1 »	»	1,150: —	—	1,150: —
		kronor 10,300: —	2,300: —	12,600: —

Dessutom beräknades medel vara erforderliga för:

vikariatsersättningar åt nyssnämnda befattningshavare	kronor	550: —	
vikariatsersättningar åt ordinarie befattningshavare	»	700: —	
1 extra notarie	»	1,200: —	
gratifikationer m. m.	»	550: —	3,000: —
			<hr/>
	Summa kronor	15,600: —	

Då det ordinarie anslaget bibehölls oförändrat å	kronor	5,000: —	
erfordrades extra anslag för år 1918 till förut nämnt belopp	»	10,600: —	15,600: —

I skrivelse den 31 augusti 1917 har överståthållarämbetet gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål även för år 1919. Beträffande de arvodesbelopp, som enligt ovan angivna grunder böra för år 1919 tillkomma ifrågavarande befattningshavare, har överståthållarämbetet meddelat, att av kanslisterna en, som för år 1918 ägde tillgodonjuta ett ålderstillägg, för år 1919 borde äga uppbara två ålderstillägg med tillhoppa 600 kronor, ävensom att ett kvinnligt biträde från och med år 1919 borde komma i åtnjutande av ett ålderstillägg med 200 kronor.

Ifrågavarande befattningshavare skulle således år 1919 äga åtnjuta följande avlöningsbelopp:

	Arvode.	Ålderstillägg.	Summa.
1 kanslist	kronor 2,150: —	900: —	3,050: —
1 »	» 2,150: —	600: —	2,750: —
1 »	» 2,150: —	300: —	2,450: —
1 kvinnligt biträde	» 1,550: —	400: —	1,950: —
1 »	» 1,150: —	400: —	1,550: —
1 »	» 1,150: —	200: —	1,350: —
			<hr/>
	Kronor 10,300: —	2,800: —	13,100: —

Övriga utgifter uppskattas av överståthållarämbetet till samma belopp, som beräknades föregående året, eller	kronor	3,000: —
		<hr/>
	Summa kronor	16,100: —

- [5.] Då härifrån drages det ordinarie anslaget 5,000 kronor, skulle på extra stat för år 1919 behöva anvisas 11,100 kronor.

Departements-
chefen.

Mot överståthållarämbetets förslag är från min sida ingen erinran att framställa. Den av ämbetet i skrivelse den 28 december 1916 gjorda framställning om löneförbättring för de hos ämbetet anställda ämbets- och tjänstemän, som uppbara avlöning från statsverket, är föremål för utredning, men torde knappast kunna föreläggas instundande riksdag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda manliga och kvinnliga extra tjänst innehavares avlöningsförmåner* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 11,100 kronor.

3. Utgivande av »Polisunderrättelser».

- [6.] Under en följd av år har riksdagen beviljat ett gemensamt anslag till utgivande av tidningarna »Polisunderrättelser» och »Meddelanden angående automobiltrafik». I samband med införande av en ordnad registrering av bilar särskildes emellertid genom beslut vid 1915 års riksdag kostnaderna för de båda publikationerna, och anvisades till fortsatt utgivande av tidningen »Polisunderrättelser» på extra stat för år 1916 ett belopp av 26,400 kronor. För ifrågakvarande ändamål har riksdagen därefter anvisat för år 1917 36,900 kronor och för år 1918 38,400 kronor. Anslagsökningen under de två sistnämnda åren har nödvändiggjorts dels därav, att en utvidgning av tidningen från och med år 1916 ägt rum, dels ock av den under senare tid inträdda stegringen av såväl sättnings- och tryckningskostnader som pappersprisen. I skrivelse den 14 november 1917 har överståthållarämbetet gjort framställning om anslag för tidningens fortsatta utgivande under år 1919 ävensom om anvisande av medel till täckande av brist, som beräknats uppkomma i det av riksdagen för år 1918 anvisade anslag.

Till stöd för sin framställning har överståthållarämbetet åberopat i ärendet avgivna yttranden av tredje polisintendenten och polismästaren i Stockholm.

I sitt yttrande har tredje polisintendenten anfört följande. Vid beräkningen av kostnaderna för utgivande av tidningen under år 1918

Utgivande av
»Polisunder-
rättelser».
(Extra anslag.)

[6.]
hade det visat sig, att det belopp, 38,400 kronor, som för nämnda ändamål av riksdagen anvisats, icke vore tillräckligt. Nämnda kostnad kunde beräknas till 48,000 kronor och betingades ökningen dels därav, att Aftonbladets aktiebolag, som verkställde tryckningen av tidningen, på grund av de ytterligare höjda priserna å alla förnödenheter inom boktryckerierna och dyrtidstillägg för arbetspersonalen, nödgats höja sina priser med omkring 25 % samt dessutom reserverat sig för eventuell framtida höjningar i arbets- och materialpris, dels av att prisen å klichéer höjts med omkring 60 %, dels ock av att tidningen, som förr utgått i mestadels 4-sidiga nummer, numera nästan ständigt utginge i 6- eller 8-sidiga nummer. Då någon nedgång i kostnaderna för tidningens tryckning under år 1919 säkerligen icke vore att vänta, funne tredje polisintendenten kostnaden för tidningens utgivande under sistnämnda år böra beräknas till minst samma belopp som för år 1918 eller 48,000 kronor.

Polismästaren har framhållit, att i den av tredje polisintendenten uppgjorda beräkningen icke upptagits lönetillägg till tidningens redaktör och redaktionsbiträden. Detta tillägg, som, på grund av rådande dyrtid, icke torde kunna förvägras, borde icke beräknas till mindre än 50 % å ifrågavarande befattningshavares förut utgående arvoden, vilka för år 1915 uppgått till sammanlagt 8,100 kronor, eller således till 4,050 kronor. På grund därav skulle, enligt polismästarens mening, tidningens utgivande för vardera av åren 1918 och 1919 draga en kostnad av i runt tal 52,000 kronor.

Av en vid polismästarens skrivelse fogad promemoria framgår, att tidningens personal under åren 1916 och 1917 åtnjutit avlöning — inberäknat 15 % tillägg å förut utgående årsarvode — tidningens redaktör, som jämväl uppbär avlöning från staden om 9,000 kronor, med 1,380 kronor samt ett vart av fyra redaktionsbiträden med respektive 2,760, 1,955, 1,840 och 1,380 kronor.

Under återopande av nämnda yttranden av polismästaren och tredje polisintendenten har överståthållarämbetet i sin skrivelse hemställt om anvisande av ett anslag för år 1919 å 52,000 kronor till fortsatt utgivande under samma år av ifrågavarande tidning ävensom att till ämbetets förfogande måtte ställas ett belopp å 13,600 kronor till täckande av den brist, som beräknats uppstå för år 1918.

Med hänsyn till de arvoden, tidningens redaktör och redaktionsbiträden för närvarande åtnjuta, torde någon löneförhöjning för dessa befattningshavare icke böra ifrågasättas.

Departements-
chefen.

[6.]

Den av tredje polisintendenten beräknade kostnadsökningen för år 1919 å 9,600 kronor, föranledd av prisförhöjningar å tryckalster, ökade arbetslöner, höjda klichépriser och tidningens utvidgning, har ej föranlett erinran från min sida. Jag förutsätter dock, att överståthållarämbetet genom att offentligen infordra anbud å tryckningen och klichéerna söker såvitt möjligt nedbringa kostnaden. För år 1919 skulle alltså för ifrågavarande ändamål erfordras ett anslag å 48,000 kronor.

Då emellertid kostnaden för tidningens utgivande under år 1918 icke torde kunna beräknas understiga sistnämnda belopp, torde för täckande av den brist, som i anledning härav uppkommer i det av riksdagen till fortsatt utgivande av nämnda tidning för år 1918 anvisade anslag, ett belopp av 9,600 kronor böra anvisas å tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsatt utgivande av tidningen »*Polisunderrättelser*» på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 48,000 kronor.

4. Registrering av automobiler.

[7.]

*Registrering
av automobiler.*

(Extra anslag.)

Till bestridande av utgifter för registrering av automobiler har riksdagen på extra stat anvisat förslagsanslag av 46,000 kronor för år 1916, 3,000 kronor för år 1917 samt 4,500 kronor för år 1918, att i första hand utgå av inflytande registreringsavgifter för automobiler. Nämnda avgifter hava i riksstaten uppförts bland inkomsterna, för år 1916 med 76,000 kronor, för år 1917 med 15,000 kronor och för år 1918 med 21,700 kronor.

Av det för år 1918 för ifrågavarande ändamål anvisade förslagsanslaget beräknades 4,000 kronor för utgivande och tillhandahållande under nämnda år av publikationen »Meddelanden angående automobiltrafik» och 500 kronor för tryckning av blanketter till automobilregister, vilka blanketter enligt nådiga kungörelsen den 12 november 1915 om automobilregisters förande m. m. tillhandahållas efter rekvisition hos registratorn i civildepartementet.

I skrivelse den 21 november 1917 har överståthållarämbetet hemställt om anvisande av ett anslag av 4,500 kronor för fortsatt utgivande av nämnda publikation under år 1919.

Ämbetet har därvid åberopat en av poliskommissarien A. G. Kempe

verkställd kostnadsberäkning, enligt vilken kostnaderna för publikationens utgivande under sistnämnda år skulle fördela sig på följande sätt:

[7.]

för avlöning.....	kronor	400:—
» tryckningskostnader, omkring.....	»	3,500:—
» oförutsedda utgifter.....	»	56:25
» kontorsutgifter.....	»	543:75
	<u>Summa kronor</u>	<u>4,500:—</u>

De sålunda upptagna posterna äro samtliga beräknade till samma belopp som för år 1918 med undantag av posten för tryckningskostnader, vilken föreslagits höjd med 500 kronor, enär det tidningsbolag, som trycker publikationen, förklarar sig nödsakat beräkna dylik höjning.

Till bestridande av utgifter för registrering av automobiler torde jämväl för år 1919 böra äskas ett förslagsanslag, avsett att täckas av inflytande registreringsavgifter. Från detta anslag böra till en början utgå kostnaderna för utgivande och tillhandahållande av publikationen »Meddelanden angående automobiltrafik». Dessa kostnader hava av överståthållarämbetet beräknats till 4,500 kronor. Häremot synes mig icke vara något att erinra.

Departements-
chefen.

I skrivelse den 10 februari 1917 har överståthållarämbetet vidare anmält, att ämbetet den 30 december 1915 uppdragit åt räkenskapsföraren hos ämbetets avdelning för polisärenden S. Bohm att mottaga, kvittera och redovisa inkommande avgifter för registrering av automobiler och motorcyklar samt för sådan registrerings kungörande. Då denna redovisning föranlett ett icke ringa arbete samt avlöningen till Bohm icke utginge av statsmedel utan bekostades av Stockholms stad, ansåge ämbetet billigt, att Bohm för sitt besvär med och ansvar för den honom sålunda ålagda extra uppbörd för statens räkning erhöle någon ersättning; och har ämbetet i sådant avseende för år 1916 föreslagit ett belopp av 300 kronor. Denna framställning har tillstyrkts av statskontoret, som tillika hemställt, att beloppet måtte anvisas till utgående från förslagsanslaget till bestridande av utgifter för registrering av automobiler. Ehuru vid tidigare anslagsäskande för ifrågavarande ändamål kostnad uti berörda avseende ej direkt förutsatts skola gäldas av anslaget, torde någon erinran mot förenämnda framställning ej vara att göra. Vid beräkning av anslag för år 1919 läser emellertid av sålunda angivna skäl en ökning av anslagsbeloppet böra ske med motsvarande belopp eller 300 kronor.

[7.] Av anslaget ifråga bör slutligen, i likhet med vad föregående år ägt rum, bestridas kostnaden för tryckning av blanketter till automobilregistret, vilka blanketter skola tillhandahållas genom civildepartementet. Denna kostnad läser för år 1919 kunna beräknas till samma belopp som för år 1918 eller 500 kronor.

Hela det behövlige anslagsbeloppet skulle sålunda bliva 5,300 kronor. Jag erinrar i detta sammanhang, att registreringsavgifter för automobiler bland inkomsterna för år 1919 beräknats till 22,500 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bestridande av utgifter för registrering av automobiler* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 5,300 kronor att i första hand utgå av inflytande registreringsavgifter för automobiler.

D. Landsstaten.

1. Landshövdingarna, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 318,500: —

2. Tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna.

*Tjänstemän
och betjänte
vid läns-
styrelserna.
(Ordinarie an-
slag.)*

Sedan nästlidet års riksdag i huvudsak bifallit Kungl. Maj:ts förslag angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m., har Kungl. Maj:t den 14 juni 1917 fastställt ny avlöningsstat och övergångsstat för landsstaten utom beträffande landshövdingarna att tillämpas från och med år 1918. Vidare har Kungl. Maj:t nämnda dag utfärdat kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i berörda stater upptagna avlöningsförmåner (sv. förf.-saml. nr 472). Slutligen har Kungl. Maj:t den 7 september 1917 fastställt ny indelning av riket i fögderier och landsfiskalsdistrikt, varjämte under den gångna sommarens och höstens lopp utfärdats ett flertal författningar och andra föreskrifter, som betingas av den nya organisationen.

Det *ordinarie anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna* läser böra upptagas med *oförändrat belopp* kronor 1,296,650: —

3. Sakkunniga till biträde vid utredningar m. m., <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag, högst</i>	kronor	12,000: —
4. Arvoden åt extra länsnotarier, extra läns- bokhållare och övriga extra biträden vid länssty- relserna m. m., <i>oförändrat ordinarie anslag, reserva- tionsanslag</i>	»	311,000: —
5. Fögderiförvaltningarna, <i>oförändrat ordi- narie anslag</i>	»	2,253,531: —

6. Övergångsstat.

Med avseende å den beslutade omregleringen av vissa tjänster vid länsstyrelserna anmälades i det vid Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m. fogade protokollet över civilärenden, att i något enstaka fall torde kunna inträffa, att en eller annan av de nuvarande första länsnotarierna eller första länsbokhållarna av förekommen anledning icke bleve befördrad till länsassessor likasom att någon andre länsnotarie eller länsbokhållare i län, där länsnotarie- eller länsbokhållartjänst av första lönegraden skulle inrättas, icke uppflyttades till sådan tjänst samt att sålunda kunde bliva nödvändigt, att dylik tjänsteman tills vidare uppfördes å övergångsstat.

Då de i anledning av länsassessorsutnämningarna ledigblivna länsnotarie- och länsbokhållartjänsterna ännu icke blivit i samtliga län återbesatta, kan för det närvarande icke med visshet uppgivas, i vad mån tjänstemän av ifrågavarande kategori behöva uppföras å övergångsstat. Inom den närmaste tiden torde emellertid kunna meddelas riksdagen underrättelse härom likasom angående förhållandena beträffande indragningsstaten för kronofogdarna.

Beträffande häradsskrivare och landsfiskaler vill jag i detta sammanhang erinra, att, i enlighet med vad vid övergångsstatens fastställande blivit förutsatt, ett antal dylika tjänsteinnehavare beviljats avsked med pension enligt den nya lönestaten med ingången av år 1918. Emellertid har det visat sig, att antalet landsfiskaler å övergångsstat kunnat nedbringas något utöver vad vid förslaget genomförande antogs kunna ske.

Någon höjning av anslaget till övergångsstat torde av nu angivna

[8.]
Övergångs-
stat.
(Ordinarie
anslag.)

[8.] skäl ej behöva ifrågasättas, men lär emellertid, i avvaktan på den närmare framställningen i ämnet, anslaget böra tillsvidare allenast beräknas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas, beräkna det ordinarie anslaget till *övergångsstat* till oförändrat belopp eller 82,700 kronor.

7. Polisväsendet på landsbygden m. m.

[9.] Riksdagen har under en följd av år beviljat förslagsanslag å extra *Polisväsendet på landsbygden m. m.* stat till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet. För år 1918 utgör anslaget ifråga 500,000 kronor. (Extra anslag.)

Anledning till ändring av detta anslagsbelopp torde, såvitt nu kan bedömas, icke föreligga. Frågan om ett närmare ordnande av polisbevakningen på landsbygden är, jämte en del därmed sammanhängande spörsmål, fortfarande under utredning, men torde förslag i ämnet näppe-ligen hinna föreläggas 1918 års riksdag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag av 500,000 kronor att, huvudsakligen under de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 21 februari 1908 angivna villkor för åtnjutande av bidrag från anslaget, användas till *avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet*, där sådan kan av förhållandena påkallas, under medgivande tillika, *dels* att av detta anslag erforderligt belopp må användas till åtgärder i särskilda fall för grövre brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande och gripande, *dels ock* att Kungl. Maj:t må av anslaget använda lämpligt belopp till årsarvode åt den polistjänsteman, som förordnas att inom civildepartementet biträda ej mindre vid förande av register över den polisstyrka, som kan komma att ur vissa städers poliskårer ställas till länsstyrelsernas förfogande för beredande av polisskydd vid oroligheter å rikets landsbygd, än ock vid beredning inom departementet av frågor om samma polisstyrkas användning i förekommande fall.

8. Arvode åt lappfogdar m. m.

På framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen för vart och ett av åren 1891—1900 beviljat anslag på extra stat till ersättning för juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt till lappfogdar och lappförmän. Detta anslag utgjorde till och med år 1895 10,000 kronor samt därefter 13,000 kronor. Från anslaget utgingo arvoden till lappombud i Norge och till lappfogdar i Jämtlands och Norrbottens län samt från och med år 1896 till lappfogde jämväl i Västerbottens län, varförutom av anslaget utbetalts gratifikationer till vissa lappförmän. Från och med år 1901 utgick anslaget med förhöjt belopp av 17,500 kronor och bestredos därvid av detsamma jämte förut nämnda utgifter jämväl ersättning till ordningsmän i lappbyarna inom Västerbottens och Norrbottens län. År 1908 blev anslaget höjt med ytterligare 3,000 kronor i syfte att åt de tre lappfogdarna, vilkas årsarvode dittills utgjort 3,000 kronor jämte dyrtidstillägg av 300 kronor, bereda ett årsarvode av 4,000 kronor; och utgick anslaget sedermera till och med år 1916 med det belopp, 20,500 kronor, vartill det sålunda höjdes.

Hos 1916 års riksdag begärde Kungl. Maj:t, att anslaget måtte för år 1917 höjas till 26,300 kronor. Såsom huvudsakligt skäl härför anfördes behovet av att — till en början försöksvis — anställa ännu en lappfogde i Norrbottens län. Avlöningen för denne lappfogde ansågs böra utgå med samma belopp som till övriga lappfogdar eller med 4,000 kronor. Därest en dylik tjänsteman, såsom syntes önskvärt, anställdes redan under år 1916, ansågs hans avlöning under sistnämnda år böra bestridas av Norrbottens lappfond eller andra tillgängliga medel. Härjämte framhölls nödvändigheten av att med visst belopp höja det arvode, som utginge till de svenska lapparnas ombud i Norge, ävensom att hava någon större summa disponibel till bestridande av de från anslaget utgående ersättningar till ordningsmän samt gratifikationer åt lappförmän.

Riksdagen ansåg, att då den nye lappfogden, enligt vad som meddelats, tillsvidare komme att anställas endast försöksvis, hans avlöning under år 1917, i likhet med vad för år 1916 avsetts, syntes kunna bestridas av Norrbottens lappfond eller andra tillgängliga medel, varför särskilt anslag för detta ändamål för det dåvarande icke ansågs erforderligt. Då riksdagen i övrigt ej hade något att erinra mot framställningen, bestämde riksdagen anslaget belopp för år 1917 till 22,300 kronor.

[10.]
Arvode åt
lappfogdar
m. m.
(Extra anslag.)

[10.]

Med sistnämnda belopp utgår anslaget även för år 1918.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift hava nu samtliga lappfogdar gjort framställning om förbättring av sina nu utgående avlöningsförmåner.

Efter erinran därom, att avlöningen för närvarande utgår med 4,000 kronor, vartill kommer ersättning för resor enligt fjärde klassen i gällande resereglemente, anföra lappfogdarna följande.

Om avlöningen förut kunnat anses någorlunda tillfredsställande, torde detta näppeligen nu längre vara förhållandet. Med hänsyn till den ömtåliga ställning, lappfogdarna intoge såsom medlare mellan lappar och bofasta samt övervakare av lapparnas näring, ävensom och ej minst på grund av de ansträngande resor, som medföljde tjänsten, hade lappfogdarnas arbete alltid varit svårt och ansträngande. Under senare år hade emellertid arbetet alltmer ökat. Lappfogdarnas tid och krafter hade i allt större omfattning tagits i anspråk, och deras uppgift hade blivit alltmer maktpåliggande. Detta berodde särskilt därpå, att ett intensivt arbete igångsatts för att införa ordning och reda i lapparnas på många håll försummade renskötsel och förmå de särskilda lapparna att bidra till uppnående av detta mål. Myndigheternas uppmärksamhet vore särskilt inriktad på lapparnas förhållanden, och ett flertal nya åtgärder hade vidtagits, vilkas utförande tillkomme lappfogdarna.

Detta ökade arbete torde icke vara av övergående natur. Såsom bekant förestode en omarbetning såväl av den svenska renbeteslagen som den rörande svenska lappars renbetesrätt i Norge gällande författningen. De nya regler, som kunde komma att genomföras, torde vid deras första tillämpande kräva mycken övervakning och även sedermera torde en noggrann kontroll bliva nödvändig ej minst med hänsyn till förhållandet till Norge.

Jordbrukets utveckling och den bofasta befolkningens ökning inom de områden, där lapparna uppehöll sig med sina renar, torde även medföra, att lappfogdens uppmärksamhet måste mer än hittills följa de båda rasernas inbördes förhållande och tillse, att lapparna med omsorg skötte sin näring.

Lappfogdens tjänst vore sålunda mycket mer krävande nu än förr. Resorna hade i hög grad tilltagit, så att lappfogden under större delen av året måste vistas borta från sitt hem. Under år 1916 hade en av lappfogdarna sålunda 283 resedagar, och jämväl de övriga vore ute i distrikten, i dagar räknat, över halva året. Huru uppslitande dessa resor i obebyggda trakter och oländig terräng vore, kände en var, som haft tillfälle besöka lapparnas högfjällsvisten.

I detta sammanhang framhölls, att den ersättning, som enligt fjärde klassen i resereglementet tillkomme lappfogdarna för resor, på senare tid visat sig alldeles otillräcklig, då såväl kostnaderna för själva resorna som utgifterna för uppehälle under desamma stigit i högsta grad. Även om en förhöjning av ersättningen för resor enligt den klass i resereglementet, varunder lappfogdarna upptagits, skulle ifrågakomma, kunde den näppeligen bliva av sådan beskaffenhet, att något mera nämnvärt tillskott till lappfogdens inkomster därigenom skulle uppstå.

Med stöd av det anförda hemställa lappfogdarna, att det nu utgående årliga arvudet måtte ökas åtminstone med 1,000 kronor till 5,000 kronor ävensom att dylik avlöningsförbättring måtte få tillgodonjutas även under år 1918.

Till följd av remisser hava utlåtanden i ämnet avgivits av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län erinrar därom, att det nuvarande, från och med år 1909 utgående arvudet å 4,000 kronor hittills överstigit länsmännens löneförmåner, ålderstillägg inräknat, med omkring 1,000 kronor. Sedan år 1909 hava emellertid, framhåller Kungl. Maj:ts befallningshavande, levnadskostnaderna blivit i hög grad fördyrade samtidigt med att lappfogdarnas arbete till följd av lapparnas tilltagande benägenhet att försumma renvården blivit allt mer betungande. Med hänsyn härtill liksom även i betraktande därav, att länsmännen eller, såsom de från och med år 1918 komma att benämnas, landsfiskalerna fått sina avlöningsförmåner, ålders- och ortstillägg inräknade, förhöjda till 4,300 kronor, varigenom dessa i avlöningshänseende kommit i bättre ställning än lappfogdarna, anser Kungl. Maj:ts befallningshavande framställningen böra bifallas. Vid frågans bedömande torde enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening avseende även böra fästas därvid, att lappfogdarna icke kunna påräkna några med tjänsten förenade extra inkomster. För sin del anser Kungl. Maj:ts befallningshavande, att en förhöjning med 1,500 kronor vore skälig. Det hade nämligen visat sig förenat med svårigheter att få någon duglig och lämplig person att åtaga sig uppdraget för det ringa arvode, som nu vore bestämt. Den nuvarande lappfogden i länet hade troligen icke kunnat förmås att stå kvar såsom lappfogde, därest han icke hyste den förhoppningen, att arvudet skulle komma att höjas.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län finner den av lappfogdarna begärda avlöningsförhöjningen rimlig och tillstyrker därför bifall till den gjorda framställningen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län finner även framställningen grundad på goda skäl. Att lappfogdarnas tid och krafter numera tagas i anspråk i långt större omfattning än förut säger Kungl. Maj:ts befallningshavande sig kunna vitsorda och anser icke sannolikt, att det väsentligt ökade arbete, som av flera anledningar lagts på lappfogdarna, kommer att minskas. Den ifrågasatta löneförhöjningen synes Kungl. Maj:ts befallningshavande såväl på grund härav som ock till följd av penningsvärdets fall kunna anses billig och rättvis.

[10.]
Departements-
chefen.

Den av lappfogdarna gjorda framställningen om förhöjning av nu utgående arvode finner jag av skäl, som dessa tjänstemän ävensom Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande anfört, vara av beskaffenhet att böra bifallas. Det torde icke kunna förnekas, att lappfogdarnas åligganden redan till följd av arbetets beskaffenhet och de med detsamma utförande förbundna täta tjänsteresorna i öde och svårtillgängliga trakter äro av synnerligen krävande beskaffenhet. Lappfogdarnas tid och krafter hava även med åren tagits allt mer i anspråk. I betraktande härav och med hänsyn till vikten av att kunna bibehålla eller förvärva verkligt dugande och med lapparnas säregna förhållanden fullt förtroagna personer å nu ifrågavarande befattningar, anser jag det belopp å 1,000 kronor, varmed förhöjning ifrågasatts, icke vara för högt tilltaget. Med ett arvode å 5,000 kronor skulle man även, såsom Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län antytt, i stort sett bibehålla den nuvarande relationen mellan lappfogdarnas och länsmännens, numera landsfiskalernas, avlöningsförmåner — något som är av viss betydelse, då lappfogdarna ej sällan rekryteras ur sistnämnda tjänstemannakategori.

Därest den av mig sålunda förordade arvodesförhöjningen vidtoges, skulle det för nu ifrågavarande ändamål å sjätte huvudtiteln utgående anslaget å 22,300 kronor behöva för år 1919 höjas med 3,000 kronor eller till 25,300 kronor. Det är nämligen, såsom framgår av den föregående redogörelsen, tre av lappfogdarna, som erhålla sitt arvode från nyssberörda anslag, medan den fjärde lappfogden, i enlighet med 1916 års riksdags förberörda uttalande, tills vidare avlönas från Norrbottens lappfond. Då emellertid behovet av denue sistnämnde, i Norrbottens län tjänstgörande extra lappfogde numera visat sig vara av stadigvarande natur, anser jag, att jämväl hans arvode bör från och med år 1919 utgå av förevarande anslag å sjätte huvudtiteln. Anslaget skulle härigenom ökas med ytterligare 5,000 kronor till 30,300 kronor.

Vidare torde böra erinras därom, att statskontoret i skrivelse den 24 september 1917 med anmälan om resultatet av 1916 års statsreglering, bland annat, påpekat, att utgifter överstigande tillgångar anvisats å det för nu ifrågavarande ändamål å sjätte huvudtiteln uppförda extra anslaget å 22,300 kronor med 730 kronor 2 öre, vilken merutgift i rikshuvudboken för år 1916 balanserats under förskottstitel. Anledningen härtill torde vara att söka i en ökning av de löpande utgifter, som utgå av ifrågavarande anslag. Då det under rådande ekonomiska förhållanden torde vara att antaga, att utgifterna av antydd art snarare komma att ökas än minskas, synes mig med hänsyn härtill

totalbeloppet av anslaget för år 1919 böra än ytterligare höjas med 1,000 kronor eller till 31,300 kronor. [10.]

Såsom förut nämnts, hava lappfogdarna hemställt, att den ifrågasatta löneförhöjningen måtte få utgå redan från och med ingången av innevarande år. Jämväl denna begäran vill jag förorda av skäl bland annat att landsfiskalerna redan med år 1918 inträda i sina nya löneförhållanden. Jag kommer därför att i annat sammanhang göra framställning om äskande av medel å tilläggsstat för år 1918 för beredande av dylikt avlöningstillägg åt de tre av lappfogdarna, som för närvarande erhålla sitt arvode från ifrågavarande anslag. Beträffande den fjärde lappfogden torde för ändamålet erforderligt belopp böra utgå från Norrbottens lappfond.

Jag hemställer för närvarande alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt ersättning åt lappfogdar och lappförmän ävensom ordningsmän inom lappbyarna m. m. på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 31,300 kronor.

E. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

1. Väg- och vattenbyggnadsstaten.

Sedan löneregleringskommittén den 4 februari 1911 avgivit betänkande angående reglering av löneförhållandena med mera inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt för de under styrelsen ställda distrikts-tjänstemännen, avläts den 7 april 1911 (nr 196) proposition i ämnet, i huvudsak grundad på kommitténs förslag. Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning godkände härefter riksdagen ny avlöningsstat för styrelsen jämte därunder lydande distriktstjänstemän att tillämpas från och med år 1912. I staten har därefter sistnämnda år vidtagits viss förändring, vilken emellertid ej är av betydelse i nu förevarande sammanhang.

Den nu gällande staten är av följande lydelse:

Väg- och vattenbyggnadsstaten.
(Ordinarie anslag.)

Sjätte huvudtiteln.

	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
Överdirektören och chefen.....	6,200	2,800	1,000	10,000	
1 byråchef och ledamot.....	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 " " " ".....	5,000	2,500	600	8,100	
1 byrådirektör och ledamot.....	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste byråingenjör.....	3,600	1,800	400	5,800	
1 " " " ".....	3,600	1,800	400	5,800	
1 byråingenjör.....	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
2 byråingenjörer.....	4,400	3,000	600	8,000	
1 notarie.....	2,200	1,500	300	4,000	
1 registrator, tillika aktuarie.....	2,200	1,500	300	4,000	
1 revisor och bokhållare.....	2,200	1,500	300	4,000	
1 kvinnligt biträde.....	900	550	150	1,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 " " " ".....	900	550	150	1,600	
1 " " " ".....	700	350	150	1,200	
2 kvinnliga biträden.....	1,400	700	300	2,400	
1 förste vaktmästare.....	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare.....	700	350	150	1,200	
1 " " " ".....	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Till arvoden åt ingenjörbiträden och amanuenser, gratifikationerna åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, gottgörelse åt tillfälliga rit- och skrivbiträden samt vikariatsersättningar.....	—	—	—	26,500	
1 distriktschef.....	3,000	—	—	3,000	
5 distriktschefer.....	15,000	—	—	15,000	
1 distriktsingenjör.....	1,500	—	—	1,500	
7 distriktsingenjörer.....	10,500	—	—	10,500	
Summa.....	—	—	—	134,800	

Anmärkning. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

De ordinarie anslagen till väg- och vattenbyggnadsstaten utgå för närvarande med 227,800 kronor, därav ett bestämt anslag om 137,800 kronor,

vari ingå dels de enligt förberörda avlöningsstat utgående belopp, dels ock ett anslag å 3,000 kronor till resestipendier åt medlemmar av väg- och vattenbyggnadskåren.

I skrivelse den 1 september 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framställt förslag om vissa ändringar i den ordinarie staten för styrelsen jämte därunder lydande distriktstjänstemän, varjämte styrelsen jämväl äskat anslag å extra stat till nya tjänstemän. De föreslagna förstärkningarna i styrelsens arbetskrafter avse samtliga de ordinarie avdelningar, varå ärendena handläggas inom styrelsen, nämligen den s. k. tekniska avdelningen, järnvägsavdelningen och den administrativa avdelningen. Dessutom avser förslaget en uppdelning av vart och ett av de båda norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten i två distrikt samt uppförande i samband härmed av två nya distriktschefstjänster.

Innan närmare redogörelse lämnas för styrelsens förslag, må redan nu nämnas, att jag av skäl, som komma att i det följande närmare utvecklas, icke ansett mig böra föreslå någon ändring av den ordinarie staten för styrelsen med underlydande distriktstjänstemän. Den anslagsökning, som kan påkallas av föreliggande framställning, synes nämligen tillsvidare böra anvisas å extra stat.

Vad till en början beträffar frågan om förstärkning av arbetskrafterna å den *tekniska byrån* erinras, att å styrelsens tekniska avdelning äro anställda följande ordinarie tjänstemän, nämligen en förste byråingenjör, två byråingenjörer och en notarie. Därjämte är till arvoden åt två ingenjörbiträden beräknat ett belopp av 7,200 kronor att utgå av den å staten uppförda anslagsposten till arvoden åt ingenjörbiträden m. m.

*Tekniska
byrån.*

I skrivelsen den 1 september 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört, hurusom den avsevärda ökning av de till styrelsens förfogande ställda anslag till vägar, broar m. m., som ägt rum under de år, som förflutit efter det antalet ordinarie och extra ordinarie tjänstemän i styrelsen senast bestämdes, eller från 1912 års ingång, nödvändiggjorde, att antalet tjänstemän å styrelsens tekniska byrå ökades. Styrelsen förklarar sig emellertid ej vilja nu ifrågasätta någon ökning i antalet ordinarie tjänstemän å byrån, ehuru fullt fog för en sådan framställning kunde finnas och inom en snar framtid ej torde kunna undvikas. Särskilt framhåller styrelsen härutinnan, att det snart nog syntes

*Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.*

bliva erforderligt, att på byrån inrättades ytterligare en förste byråingenjörstjänst för överinseendet över å avdelningen förefallande göromål av rent konstruktiv art, speciellt konstruktioner i järn och armerad betong.

Styrelsen hemställer, att för anställande å tekniska byrån av ytterligare 2 biträdande ingenjörer med en avlöning av högst 3,600 kronor vardera måtte på extra stat för 1919 till ökning av anslaget till arvoden åt ingenjörbiträden m. m. anslås ett belopp av 7,200 kronor.

Styrelsen har förklarat sig förutsätta, att — i likhet med vad som skedde vid löneregleringen 1911 — särskild kostnad utöver nämnda belopp icke förorsakades statsverket, därest någon semesterledighet ansågs böra beredas ingenjörbiträde.

Departements-
chefen.

Å väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tekniska byrå handläggas ärenden rörande vägar, broar, kanaler, farleder, flodregleringar, strand-skydd, sjöregleringar och dammbyggnader, vattenrättsfrågor, flottleder, expropriationer för företag av nu nämnd art, författningsfrågor inom berörda områden samt ärenden rörande personalen inom väg- och vattenbyggnadsdistrikten. Frågor rörande hamnanläggningar handläggas till största delen å den inom styrelsen tills vidare inrättade hamnavdelningen, till vilken medel anvisats under riksstatens nionde huvudtitel. Fördelningen av anslagen till arbeten av sistnämnda art tillkommer dock fortfarande tekniska byrån.

Sedan år 1912 har arbetsbördan å ifrågavarande byrå avsevärt stegrats. Visserligen hava efter nämnda år vissa frågor undantagits från byråns verksamhetsområde dels genom tillkomsten av styrelsens hamnavdelning och dels genom överflyttandet från och med år 1915 till lantbruksstyrelsen av vissa vattenavledningsärenden, vilka dittills behandlats gemensamt av sistnämnda ämbetsverk samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men den lättnad, som därigenom uppkommit, har icke kunnat uppväga den på grund av andra omständigheter inträffade ökningen av byråns arbetsmängd.

Vid bedömande av byråns arbetsbörda bör främst beaktas, att anslagen till de allmänna arbeten, beträffande vilka utredningen ankommer på byrån, under de senare åren avsevärt ökats. Då det åligger byrån att verkställa granskningen av inkomna arbetsplaner och ansökningar om statsbidrag, föreslå anslagens fördelning samt kontrollera utförandet av de statsunderstödda arbetsföretagen, måste denna ökning direkt påverka byråns arbete i samma mån, som omfattningen av arbetsföretagen ökas.

Till belysande härav må anföras följande.

Anslaget till bro- och hamnbyggnader m. m., som för år 1912 utgjorde 500,000 kronor, höjdes av 1913 års riksdag till 600,000 kronor och av 1917 års riksdag till 750,000 kronor. Emellertid har detta anslag icke på långt när kunnat motsvara de krav på bidrag, som ställts på detsamma. I synnerhet det förflutna året har visat en synnerlig stark stegring av tillströmningen av ansökningar av ifrågavarande slag. Vid avgivande av förslag till anslag för år 1919 har styrelsen därför hemställt om en höjning av anslaget för år 1919 till minst 1,000,000 kronor.

Anslaget till vägbyggnader m. m. visar en än större ökning. Detta anslag, som för år 1912 utgick med 1,750,000 kronor och av riksdagen år 1914 höjdes till 2,500,000 kronor, har av 1917 års riksdag höjts med ytterligare 1,000,000 kronor. Då anslaget det oaktat visat sig synnerligen otillräckligt, har styrelsen hemställt om en höjning av anslaget för år 1919 till minst 5,000,000 kronor.

Även andra än nu berörda förhållanden hava inverkat till tyngande av byråns arbete. Sålunda har på grund av teknikens utveckling — särskilt den armerade betongens utsträckta användning — anspråken på granskningsarbetenas ingående beskaffenhet alltjämt stegrats. Granskningen av arbetsplanen till ett företag av någon större omfattning kan därför giva full sysselsättning åt en person under en avsevärt lång tid, ofta under en månad eller än längre. Kristidsförhållandena inverka även betydligt på det byrån åliggande besväret med den ekonomiska granskningen av de särskilda arbetsföretagen, särskilt beroende på prissens hastiga växling. Denna växling nödvändiggör nämligen i ett flertal fall omräkning av redan granskade kostnadsberäkningar.

Under de senare åren har också ett omfattande arbete på byrån måst ägnas åt arbeten av hemlig natur. För dessa arbeten hava emellertid varit anställda särskilda extra arbetskrafter, till vilka ersättning utgått av de för samma arbeten till styrelsens förfogande ställda medel. Dessa extra arbetskrafter hava även, i den mån deras tid medgivit, måst tagas i anspråk för det övriga byråarbetet.

Redan långt tidigare har styrelsen framlagt förslag om en ökning av byråns personal till det antal, som nu ifrågasättes. I en den 1 maj 1909 och den 6 september 1910 dagtecknad promemoria föreslog nämligen styrelsen, att på byrån skulle finnas anställd följande ordinarie personal, nämligen en byråchef, en förste byråingenjör, en andre byråingenjör, tre biträdande ingenjörer samt en notarie ävensom dessutom två extra

ingenjörer med en avlöning av högst 3,600 kronor per år. Löneregleringskommittén ansåg emellertid behov icke för det dåvarande föreliggande av en sådan förstärkning av arbetskrafterna utan föreslog den personal, som sedermera år 1911 blev av Kungl. Maj:it och riksdagen bestämd.

Därest ifrågavarande byrå skall tillfredsställande kunna fullgöra det ökade arbete, som blir en oundviklig följd av förut berörda höjning av anslagen till vägar och brobyggnader m. m., synes nödvändigt, att styrelsen till sitt förfogande erhåller medel till förstärkande av de tekniskt bildade arbetskrafterna å byrån. Mot vad styrelsen i sådant hänseende föreslagit synes icke vara något att erinra. Visserligen torde frågan om vissa förenklingar av ärenden angående statsbidrag till väganläggningar under den närmaste framtiden komma under omprövning, men synes en sådan förändring, om den kommer till stånd, ej vara av beskaffenhet att i nämnvärd grad minska behovet av arbetskrafter å den tekniska byrån. I enlighet härmed skulle alltså för ifrågavarande ändamål för år 1919 böra å extra stat anvisas ett belopp av 7,200 kronor.

*Järnvägs-
byrån.*

Vad härefter vidkommer förstärkningarna av arbetskrafterna å styrelsens *järnvägsbyrå* må erinras, att den styrelsen åliggande statliga kontrollen över de enskilda järnvägarna för närvarande avser *dels byggandet av järnvägarna, dels i viss omfattning järnvägarnas drift, skötsel och underhåll i trafik*. Denna kontroll utövas genom nämnda byrå, varjämte styrelsen för det yttre arbetet och det därmed sammanhängande kontrollarbetet å själva järnvägsanläggningarna jämväl har att tillgå styrelsens distriktstjänstemän.

Å styrelsens järnvägsbyrå finnes för närvarande, förutom byråchefen, anställd följande ordinarie personal, nämligen en förste byråingenjör och en byråingenjör, varjämte av anslagsposten till arvoden åt ingenjörbiträden m. m. arvoden utgå till två extra biträdande ingenjörer med 3,600 kronor till en var ävensom till en amanuens.

Vidare har riksdagen för möjliggörande av en verksam kontroll å enskilda järnvägars rullande materiel beviljat anslag å extra stat för varje år från och med år 1905; och har senast nästlidet års riksdag på extra stat för år 1918 för detta ändamål anvisat ett förslagsanslag, högst 7,900 kronor. Detta anslag är avsett att användas dels till arvode åt en maskininspektör med 6,500 kronor, dels ock till tilläggsarvode med 1,400 kronor åt den ene av förenämnda extra ingenjörer, vilken har att biträda maskininspektören.

Föreskrifter rörande kontrollen över de enskilda banorna i fråga om trafiksäkerhetens tillgodoseende återfinnas, förutom i gällande instruktion för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, i kungörelserna den 21 oktober 1864 angående vissa bestämmelser i fråga om begagnande och underhåll av enskilda bolags, för allmän trafik upplåtna järnvägar, den 11 december 1874 angående ordningen för avsyning och besiktning av enskilda järnvägar och deras upplåtande för allmän trafik samt den 31 december 1904 angående kontroll över enskilda järnvägars rullande materiel.

I fråga om sättet för nu nämnda kontrolls utövande må nämnas följande.

Vad till en början angår byggandet av järnvägarna plägar Kungl. Maj:t för närvarande i sammanhang med koncessions meddelande förordna viss person att under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å statens vägnar i vanlig ordning utöva tillsyn å järnvägsarbetet och kontrollera, att detsamma utföres i enlighet med fastställd plan och med användande av fullgoda materialier. I de allra flesta fall har till dylik kontrollerande ingenjör förordnats chefen i något av väg- och vattenbyggnadsdistrikten, i undantagsfall distriktsingenjör eller enskild person. Innan järnvägsanläggningen tages i bruk, skall densamma i enlighet med föreskrifterna i förenämnda kungörelse den 11 december 1874 avsynas eller besiktigas. Tillstånd till järnvägs öppnande för allmän trafik meddelas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I fråga om den rullande materielen gäller, att densamma icke får tagas i bruk av respektive järnvägar, förrän besiktning skett och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen därtill meddelat tillstånd. Vid järnvägs upplåtande för allmän trafik sker dylik undersökning i samband med den besiktning, som avser hela järnvägsanläggningen, och verkställes närmast av den av järnvägsstyrelsen utsedde, särskilt i avseende å den rullande materielen sakkunnige besiktningsmannen. Den rullande materielens godkännande inbegripes i det tillstånd till järnvägens öppnande för allmän trafik, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelar. Besiktning av rullande materiel, som icke blivit i nu nämnd ordning avsynad och godkänd, verkställes olika, beroende på huruvida den ifrågavarande järnvägen är av samma spårvidd som statens järnvägar eller om den är smalspårig. I förra fallet förordnar järnvägsstyrelsen sakkunnig besiktningsman, i senare fallet tillkommer valet av besiktningsman väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i båda fallen meddelar tillstånd till den nya materielens tagande i bruk.

Vad de färdigbyggda, i trafik tagna järnvägarna beträffar, utövar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, i enlighet med sin instruktion, årlig-

gen genom vederbörande distriktstjänsteman enligt av styrelsen för varje särskild järnväg utfärdad så kallad inspektionsorder kontroll över banans tillstånd och beskaffenhet, varjämte distriktscheferna föra enligt styrelsens formulär upprättade s. k. broböcker, däri detaljerade anteckningar göras över respektive broars beskaffenhet och tillstånd med hänsyn till trafiksäkerhetens krav, bärighet m. m. Genom sin maskininspektion utövar styrelsen tillika en ingående kontroll å underhållet av den rullande materielen.

I förenämnda kungörelse den 21 oktober 1864 inrymmes därjämte åt järnvägsstyrelsen rätt i fråga om bibanor med samma spårvidd som statens järnvägar att utöva kontroll däröver, att själva banan underhålles i behörigt skick och att, i händelse av uraktlåtenhet härutinnan, meddela förbud mot begagnande av statens vagnar å banan. Denna rätt har järnvägsstyrelsen dock icke utövat på annat sätt, än att enskild järnväg, å vilken statens rullande materiel införes, tillförbindes ansvara för skada, som under materielens användande å den enskilda banan kan orsakas denna materiel.

Beträffande driften har vederbörande järnvägs förvaltning att ställa sig till efterrättelse det reglemente för järnvägen, som av järnvägsstyrelsen blivit fastställt. Tillstånd till järnvägens trafikerande i enlighet med nämnda reglemente skall dock lämnas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 9 mars 1904, vari riksdagen meddelade sitt beslut om anvisande av anslag för år 1905 för anordnande av inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel, uttalade riksdagen, att det vore av verkligt behov påkallat, att ej blott i fråga om kontrollen över den rullande materielen utan även med avseende på kontrollen över själva banan samt trafikens skötande å de enskilda järnvägarna fullt bestämda och tydliga föreskrifter meddelades samt att organen för statens kontrollerande verksamhet och kontrollens utövande på dessa områden klart angäves och noga bestämdes, varjämte riksdagen framhöll, att de fordringar, som från statens sida borde ställas på de enskilda järnvägsförvaltningarna, syntes vara av beskaffenhet att böra regleras genom av Konung och riksdag stiftad lag, i sammanhang varmed även statens kontrollerande verksamhet med avseende på de enskilda järnvägarna kunde och borde ordnas.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 31 december 1904 — jämte det Kungl. Maj:t samma dag utfärdade förenämnda kungörelse angående kontroll av enskilda järnvägars rullande materiel, innehållande bestämmelser i berörda hänseende att tills vidare lända till efterrättelse — åt en kommitté, sedermera allmänt benämnd trafiksäkerhetskommittén,

att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag *dels* till bestämmelser angående de fordringar, som för tillgodoseende av trafik-säkerheten eller eljest borde från statens sida ställas på de enskilda järnvägarna i avseende å såväl banans och materielens beskaffenhet som driftens anordning, *dels ock* till anordnande av nödig kontroll därå, att berörda bestämmelser behörigen iakttoges.

Denna kommitté avgav sedermera den 26 september 1907 utlå-tande med förslag till bestämmelser i berörda avseenden, innehållande förslag till koncessionslag, banförordning, rullande materieförordning, driftförordning, kompetensförordning, grundlag, kontrollförordning, kungörelse angående skyldighet för enskild järnväg för allmän trafik att avlämna vissa handlingar och uppgifter samt till instruktion för en kompetenskommission.

Trafik-
säkerhets-
kommittén.

Huvuddragen av kommitténs förslag ifråga om statens kontrollerande verksamhet äro följande:

Såsom allmän grundsats har kommittén uttalat, att all kontroll över de enskilda järnvägarna borde tillkomma väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt avse såväl bana och rullande materiel som driften.

I fråga om kontrollen över byggandet av enskild järnväg har kommittén tänkt sig, att densamma skulle under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen närmast utövas av distriktschef, distriktsingenjör eller annan av styrelsen för ändamålet förordnad kompetent person såsom kontrollerande ingenjör. Kontrollen beträffande broar med en spännvidd av 10 meter eller däröver skulle dock utövas av en särskild hos styrelsen anställd tjänsteman, broinspektören.

Kontrollen över underhållet av bana skulle enligt kommitténs förslag utövas av distriktschefen i det väg- och vattenbyggnadsdistrikt, inom vilket järnvägen vore belägen. Härifrån skulle dock undantagas tillsynen över järnbro med spännvidd, som nyss nämnts, såvitt angår järnkonstruktionen, och skulle tillsynen i detta avseende åligga broinspektören.

I fråga om den rullande materielen avser kommittén, att kontrollen skulle utövas av två hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anställda maskininspektörer. Dessa skulle verkställa besiktning av nyanskaffad rullande materiel vid alla enskilda järnvägar — jämväl vid de normal-spåriga järnvägarna — ävensom öva tillsyn över underhållet av denna rullande materiel.

Det närmaste utövändet av kontrollen av det sätt, varpå driften

vid enskild järnväg skötes, har kommittén ansett böra uppdragas åt distriktschefen i det väg- och vattenbyggnadsdistrikt, inom vilket järnvägen vore belägen.

Från kommitténs beslut beträffande driftkontrollen voro två av kommitténs ledamöter, dåvarande överdirektören Björklund samt dåvarande trafikinspektören Maechel var för sig skiljaktiga.

Förstnämnda kommittéledamot ansåg på anförda skäl driftkontrollen lämpligast böra anförtros åt maskininspektörerna, vilkas antal i så fall skulle ökas till tre.

Den andre reservanten förordade, att kontrollen över driften skulle anförtros åt särskilda trafikinspektörer.

Ett genomförande av trafiksäkerhetskommitténs förslag till den statliga kontrollens ordnande skulle nödvändiggöras, att hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anställdes två maskininspektörer och en broinspektör, varförutom åtskilliga förändringar i instruktionen för styrelsen och i gällande taxa för förrättningar, som verkställas av tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten, skulle bli erforderlig.

Järnvägsstyrelsen den 31/3 1910.

Järnvägsstyrelsen yttrade sig den 31 mars 1910 över kommitténs betänkande, därvid järnvägsstyrelsen icke framställde någon erinran eller gjorde något uttalande med avseende å förslaget om kontrollen över underhållet av banan.

I fråga om kontrollen över den rullande materielen förklarade järnvägsstyrelsen, det styrelsen tagit i övervägande, huruvida de i kungörelsen den 31 december 1904 givna huvudgrunder för sagda kontroll fortfarande borde äga bestånd. Med hänsyn emellertid till vad kommittén anført samt i betraktande därav att, enligt § 51 i den föreslagna kontrollförrordningen, styrelsen, därest enskild järnväg tillhörig rullande materiel skulle framföras å statens järnvägar, skulle äga att låta verkställa den besiktning av materielen, vartill styrelsen kunde finna skäl, ansåg styrelsen sig ej böra motsätta sig genomförandet av den av kommittén föreslagna anordningen.

Beträffande frågan om driftkontrollen har järnvägsstyrelsen uttalat, att styrelsen, på de av reservanterna anförda skälen, ansåge det åsyftade ändamålet bäst skola vinnas genom överlämnande av denna kontroll åt annan person än vederbörande distriktschef. Styrelsen ville dock för det dåvarande icke framställa något yrkande i sådan riktning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 1/8 1914.

I utlåtande den 1 augusti 1914 över kommitténs förslag yttrade sig väg- och vattenbyggnadsstyrelsen endast angående organisationen av driftkontrollen, och framhöll styrelsen därvid huvudsakligen, att

den av kommittén föreslagna driftkontrollen icke kunde bliva annat än obetydlig och knappast mera omfattande än vad dittills utan särskilt stadgande kunde hava varit fallet genom distriktsgöromålens och de till maskininspektionen hörande göromålens naturliga samband i vissa avseenden med frågan om driftsäkerheten.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till en början erinrat, hurusom styrelsen i utlåtande av den 27 april 1917, avgivet i anledning av en i riksdagens andra kammare utav herr Widlund väckt motion angående förstatligande av de enskilda järnvägarna med mera, ingående berört de huvudsakligaste synpunkter, som borde läggas på bland annat spörsmålet angående den statliga kontrollen över de enskilda järnvägarna i allmänhet. Då det för styrelsens ämbetsbefattning med dessa järnvägar, till tryggande av trafiksäkerheten å desamma och järnvägarnas nyttiggörande i största möjliga mån för respektive ändamål, vore av synnerlig vikt för det enskilda och allmänna, att ifrågavarande kontrollis fullgiltiga ordnande snarast måtte vinna statsmakternas beaktande, har styrelsen under hänvisning tillika till de särskilda skrivelser i ärendet, vilka av kamrarnas särskilda utskott med anledning av herr Widlunds motion avlåtits, i sin föreliggande skrivelse närmare utvecklat i utlåtaudet av den 27 april 1917 berörda förhållanden.

Styrelsen har framhållit, att styrelsens tekniska kontrollverksamhet över trafiksäkerheten vid de färdigbyggda och i trafik tagna enskilda järnvägarna utgjorde den för det allmänna och med hänsyn till den resande allmänhetens samt järnvägspersonalens säkerhet mest oefftergivliga och huvudsakligaste delen av styrelsens järnvägskontroll, och har styrelsen vidare härutinnan anfört följande:

»Det torde vara oavvisligen nödvändigt, att denna kontroll utan uppskov ordnas såväl med hänsyn till utvecklingens krav som till ernående av erforderlig effektivitet hos denna verksamhet. Styrelsen vill härutinnan framhålla, att den storartade, alltjämt och på senare åren i hastigare tempo än förut fortgående utvecklingen av landets enskilda järnvägsnät, de på senare tiden uppkomna anspråken på hastighetens ökande å järnvägarna samt stegringen av trafikintensiteten och rullande materielens bärighet med flere omständigheter, på grund av den stora betydelse järnvägarna äga för landets utveckling, ställa stora och hastigt ökade krav på en noggrann kontroll från såväl det allmänna som från järnvägsförvaltningarnas egen sida, och har denna utomordentliga utveckling kommit styrelsens arbetsbörda att med åren i detta avseende ökas hastigt och i sådan omfattning, att styrelsens härför hittills tillgängliga arbetskrafter icke längre äro tillräckliga.

Till belysning av det enskilda järnvägsväsendets utveckling under de senare åren får styrelsen hänvisa till följande utdrag ur de statistiska uppgifterna för tioårsperioden 1903—1913.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen
den 1/9 1917.

Å r.	Enskilda järnvägsbolags ägande banlängd vid årets slut.	Tågkilometer å egen bana.	Vid årets slut befintliga			
			lokomotiv.	motorvagnar.	personvagnar.	gods-vagnar.
1903.....	8,144,2 km.	22,567,800	846	60	1,674	20,689
1913.....	9.689,2 »	32,182,400	1,094	42	2,139	27,955

Banlängden har sålunda under denna period ökat med cirka 19 %, tågintensiteten med 43 % och rullande materielen i genomsnitt med cirka 32 %, en ökning, som jämväl fortskridit under de senaste krisfyllda åren, ehuru befintligt statistiskt material för dessa år icke ännu bearbetats och de exakta siffrorna ännu ej blivit kända.»

Efter att härefter hava erinrat, att de i trafiksäkerhetskommitténs förslag berörda frågor fortfarande vore oavgjorda, har styrelsen förklarat sig, vid det förhållandet, att det enskilda järnvägsnätets omfattning, uppgifter och betydelse för det allmänna alltjämt ökat, nödsakad att nu, till fortsatt tryggande av trafiksäkerheten å de enskilda järnvägarna och skyddande av det allmännas och enskildas härvid knutna stora intressen, göra de framställningar, som erfordrades för att statens genom styrelsen utövade kontrollverksamhet måtte fortfarande kunna motsvara den alltjämt fortgående stegrade utvecklingen på dessa områden. De särskilda åtgärder, styrelsen i sådant avseende ansåge påkallade, vore *utvidgad maskininspektion, trafikinspektion samt broinspektion.*

Vad först *maskininspektionen* beträffar, har styrelsen ansett sig böra kraftigt framhålla, att kontrollen rörande de enskilda järnvägarnas rullande materiel, oaktat förut omnämnda mindre förstärkning av de härför tillgängliga arbetskrafterna, vore i synnerligt behov av förstärkning och slutgiltigt ordnande. Styrelsen har härutinnan anfört följande:

»Genom den stora tillökning och ombyggnad, som den rullande materielen vid de enskilda järnvägarna under senaste åren undergått, har arbetet med den yttre kontrollen högst betydligt ökat. Därtill kommer ett avsevärt byråarbete med utarbetande av anmärkningsmemorial, rapporter, besiktningsbevis med mera, som av det yttre kontrollarbetet föranledas, ävensom ett betydligt och alltjämt ökat arbete med förändring av särskilda liggare och kortregister över den rullande materielen med hänsyn till dess mångfald av detaljer i fråga om konstruktionsanordningar med mera. Styrelsen har tillika vid förekommande fall till maskininspektionen för beredning och yttrande hänskjutit en del frågor, ofta särdeles tidsödande, berörande inspektionens verksamhetsområde. Den erfarenhet, som

maskininspektören genom sin verksamhet jämväl förskaffat sig med avseende på driften vid de enskilda järnvägarna, har, då frågor av sådan art förekommit till styrelsens avgörande, likaledes föranlett till hörande av maskininspektionen. Arbetets omfattning kan i någon mån belysas av det förhållandet, att under år 1916 inom maskininspektionen handlades 596 inkomna ärenden, vilka föranledde 569 skrivelser.

Styrelsen vill i detta samband tillika framhålla, att det med hänsyn till den betydelse, som maskininspektörens verksamhet har såväl för trafiksäkerhetens betryggande som för styrelsens arbetsförhållanden i övrigt, och då denna tjänstemans verksamhetsområde alltjämt växer i betydelse och omfattning är oavvisligen nödvändigt, att maskininspektörsbefattningen ej längre blir beroende av för varje år särskilt beviljat anslag, utan att densamma nu, då dess vikt och betydelse är fullt klarlagd, uppföres på ordinarie stat.

Vad maskininspektörens ämbetsbefattning i övrigt beträffar, får styrelsen ytterligare särskilt framhålla, att det för ett rätt utövande av dennes mångskiftande och genom täta resor krävande tjänst erfordras en synnerligen mångsidig utbildning inom järnvägsfacket och i järnvägstjänstens olika grenar samt en på flera års tjänsteutövning grundad ingående kännedom om förhållandena vid landets många till art, beskaffenhet och uppgifter vitt skilda enskilda järnvägar. Det är sålunda ett oeftergivligt villkor, ej blott att, som ovan framhållits, denna befattning sättes på ordinarie stat, utan även — vilket är av samma vikt och betydelse för tjänstens rätta utövande — att avlöningen bliver sådan, att för befattningen i fråga alltid kan påräknas en fullt lämplig person. Härigenom tryggas även bibehållande av den kontinuitet i tjänstens utövning, som i fråga om denna befattning är mera än eljest av nöden. Styrelsen vill i detta avseende framhålla, att avlöningen, som, på sätt ovan framhållits, för närvarande uppgår allenast till 6,500 kronor för år, för att kunna motsvara de stora krav, denna tjänst ställer på sin innehavare, och med hänsyn ytterligare tagen till de stegrade levnadsomkostnaderna, ej kan sättas lägre än 7,500 kronor.

Styrelsen vill tillika samtidigt ytterligare framhålla, att dessa åtgärder till förbättrande av maskininspektörens ställning äro så mycket mera av skälighet och billighet påkallade, som den nuvarande innehavaren med utmärkt duglighet alltsedan år 1908 på extra stat uppehållit tjänsten, och det synes styrelsen angeläget att även framgent kunna påräkna dennes dugande förmåga.

Beträffande den på extra stat uppförda biträdande ingenjören hos maskininspektören, som för närvarande har, på sätt ovan relaterats, en sammanlagd avlöning av 5,000 kronor, tala visserligen de ovan i fråga om maskininspektörens befattning framhållna skälen för denne biträdande ingenjörs överförande på ordinarie stat, men vill styrelsen under för handen varande förhållanden icke nu kräva vidtagande av denna åtgärd, vilken emellertid icke länge torde med hänsyn till tjänstens intressen kunna undanskjutas. Då ej heller för närvarande förändring i de för denna befattning utgående förmånerna, om ock av behovet påkallad, synes oundgängligen nödvändig, erfordras i detta avseende allenast det sedvanliga förslagsanslaget av 1,400 kronor såsom tilläggsarvode för denne befattningshavare.

För utförande av den del av det maskininspektören och hans biträde åliggande byråarbete, vilket på grund av sin beskaffenhet icke erfordrar särskilt kvalificerad arbetskraft, därvid särskilt må framhållas statistiskt och tabellariskt arbete, ritningsarkivets, liggares och kortregisters dagliga omhändertagande med

mera, avser styrelsen tillsättande för denna avdelnings räkning av ett manligt biträde, vilket i avlöningsförmåner borde jämföras med kontorsskrivare vid statens järnvägar. Genom en dylik anordning skulle tillika mera tid för maskininspektören och dennes biträdande ingenjör vinnas såväl för det erforderliga yttre kontrollarbetet som även för beredning av de viktigare och ofta mycket tidskrävande större ärendena.

För maskininspektionen erfordras sålunda, att maskininspektören uppföres på ordinarie stat, att maskininspektörens avlöning sättes till 7,500 kronor med den fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt, samt att å inspektionen anställas ett manligt biträde med en ställning överensstämmande med manlig kontorsskrivares vid statens järnvägar och med en motsvarande avlöning av 2,000 kronor.»

Styrelsen har därefter övergått till frågorna om bro- och trafikinspektionens anordnande och därvid till en början ansett sig böra på det kraftigaste betona, att dessa frågor nu icke längre kunde utan våda för den av de enskilda järnvägarna beroende allmänheten och järnvägspersonalen undanskjutas, utan att utvecklingen nu kommit därhän, att ett ordnande av dessa frågor från det allmännas sida vore oundgängligen nödvändigt.

I fråga om först *broinspektion* för kontrollen av de enskilda järnvägarnas broar har styrelsen uttalat följande:

»Den alltjämt stegrade belastningen hos den rullande materielen, den ökade hastigheten samt den på grund härav alltjämt i stegrad omfattning pågående ombyggnaden av de enskilda järnvägarnas brobyggnader ställer allt större anspråk på den inspektion av broarna, som styrelsen enligt sin instruktion för närvarande utövar.

Styrelsen vill i detta avseende framhålla, att styrelsen på grund av dessa omständigheter redan i skrivelse av den 30 september 1913, vari de anslag, som från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida äskades för 1914 års riksdag, berördes, hemställt bland annat även om anslag för inrättande av den jämväl av trafiksäkerhetskommittén tillstyrkta broinspektionen.

Härvid framhölls bland annat att, ehuru väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redan år 1906 genom cirkulär till cheferna i väg- och vattenbyggnadsdistrikten sökt i möjligaste mån med till buds stående medel och arbetskrafter så lämpligt och ur trafiksäkerhetssynpunkt så effektivt som möjligt anordna en broinspektion, uti vilka cirkulär bland annat föreskrivits provbelastningar och uppläggande av broböcker av viss beskaffenhet för de enskilda järnvägarnas broar, hade dock behovet ur trafiksäkerhetens intresse av en verklig organisation av denna kontroll alltmera trätt i förgrunden genom trafikens stegrade krav på tyngre materiel och därav uppkommande kontrollberäkningar av broarnas styrka samt förstärkningsarbetens utförande å därvid påträffade svaga broar. Då härjämte brokonstruktionstekniken jämväl alltmera utvecklats till en specialitet och en mycket krävande specialitet, som fordrade en särskild fackutbildad broinspektör, hemställde styrelsen, att på extra stat måtte anslås 13,700 kronor för anordnande av en broinspektion i styrelsen, varav 7,500 kronor skulle avses för broinspektören.

5,000 kronor för assistent åt denne och 1,200 kronor för ytterligare ett kvinnligt skrivbiträde hos styrelsen. Denna framställning ledde emellertid då icke till någon statsmakternas åtgärd, men framhöll vid föredragning av styrelsens ifrågasvarande hemställan departementschefen, att han, ehuru han icke ansåge sig då kunna förorda det begärda anslaget, till fullo uppskattade vikten av att det vore väl sört för kontrollen av trafiksäkerheten även vid de enskilda järnvägarna.

Förhållandena hava under tiden ytterligare till fullo klarlagt nödvändigheten av denna inspektions anordnande, och vill styrelsen i detta avseende framhålla, att från styrelsens distriktschefer tid efter annan framhållits de svårigheter, som förefunnes i alltmera ökad grad i fråga om bland annat att erhålla kvalificerade biträden för utförande av de dem jämlikt ovannämnda cirkulär av år 1906 åliggande kontrollundersökningarna av broarna å de enskilda järnvägarna, varför från distriktscheferna hemställan gjorts om tillstånd att få tillsvidare uppskjuta desamma. Hade nu en broinspektör funnits hos styrelsen anställd, skulle dessa svårigheter varit undanröjda och denna fråga skulle varit betryggande ordnad. Då ett uppskjutande av anbefallda nödvändiga kontrollåtgärder givetvis kan medföra fara för trafiksäkerheten, kan ett ordnande av broinspektionen på sätt styrelsen i skrivelse den 30 september 1913 hemställt, såsom styrelsen redan ovan framhållit, nu icke längre undanskjutas.

Med hänsyn till angelägenheten av att innehavaren av nämnda broinspektörsbefattning må äga en mångsidig och ingående kannedom om de enskilda järnvägarnas lokomotiv och vagnpark samt byggnadssätt med mera samt av samma skäl, som tidigare ifråga om maskininspektören anförts beträffande nödvändigheten av kontinuitet i arbetet med mera, bör innehavaren av här berörda befattning givas enahanda avlöning, 7,500 kronor, varjämte det vore angeläget, att hans befattning uppföres på ordinarie stat, något som styrelsen för närvarande dock ej vill bestämt ifrågasätta. Till biträde åt broinspektören erfordras även en biträdande ingenjör, vilken närmast bleve jämställd med den maskininspektören biträdande ingenjören och vilkens avlöning följaktligen bör bestämmas till enahanda belopp eller 5,000 kronor.»

Beträffande slutligen frågan om *trafikinspektionen* har styrelsen anført följande:

»Genom den ökning i trafikintensitet och tåghastighet, som järnvägsväsendets utveckling under de senaste åren framkallat vid de olika järnvägarna, har jämväl nödvändigheten framträtt av att för driftförhållandenas kontrollering vidtaga speciella anordningar. Den nuvarande kontrollen, som utan särskilt stadgande bliver utövad genom distriktstjänstemännen och i vissa fall genom maskininspektören till följd av de till dennes befattning hörande göromålens naturliga samband i vissa avseenden med frågan om driftsäkerheten, kan icke göra anspråk på att uppfylla de krav, som på grund av järnvägsväsendets alltfort skeende utveckling från det allmännas sida kunna uppställas med hänsyn till den stora betydelse, en ur trafiksäkerhets- och ekonomisk synpunkt rätt ordnad järnvägsdrift äger för landets utveckling. En verklig organisation av och koncentring till styrelsen av kontrollen av driften å de enskilda järnvägarna är synnerligen önskvärd, enär en sådan åtgärd — varom styrelsen haft tillfälle att samla erfarenhet bland annat genom maskininspektionens hittills varande verksamhet — är absolut nödvändig för att erhålla full effektivitet hos kontrollverksamheten,

varjämte rön och erfarenheter vid kontrollens utövande mera likformigt och bättre komma järnvägarna och det allmänna till godo än därest kontrollen är uppdelad på flera av varandra oberoende avdelningar.

Då vidare drifttjänsten bliver allt mera specialiserad, är det nödvändigt, att även på detta område, där, såsom statistiken visar, de flesta järnvägsolyckorna inträffa, kontrollen följer utvecklingen och icke eftersättes. Hårtill kommer, att genom tillsättande av en trafikinspektör skulle kunna ernås realiserandet av det stora, av såväl den trafikerande allmänheten som järnvägsförvaltningarna själva ivrigt åstundade önskemålet att, under nödig statlig kontroll, kunna vidtaga åtgärder för gällande trafikföreskrifters skärpande eller lindrande, där så kan befinnas erforderligt, med hänsyn till olika järnvägars speciella förhållanden.

Det är därför erforderligt, att för driftens och driftsäkerhetens kontroll å extra stat å en inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anordnad trafikinspektion anställas tvenne tjänstemän, en drift- eller säkerhetsinspektör och en dennes assistent. Säkerhetsinspektörens ämbetsbefattning skulle huvudsakligen omfatta kontroll över järnvägarnas säkerhetsanordningar i driften, tjänstgöringsreglementets efterlevnad, tidtabells-kontroll med mera samt de för detta arbetes utförande enligt styrelsens förordnande nödiga inspektionsresorna. Båda befattningshavarna skulle av de ovan i samband med frågorna om maskin- och broinspektion framhållna skälen givas en avlöning i överensstämmelse med vad för maskin- och broinspektionen yrkats, eller för inspektören 7,500 kronor per år och för assistenten ett belopp av 5,000 kronor per år. Resekostnads- och andra ersättningar skulle dessutom utgå efter lämplig klass i gällande resereglemente, varemot styrelsen icke för närvarande vill påyrka dessa befattningars uppförande på ordinarie stat.

För det sålunda högst betydligt ökade skrivarbete å järnvägsbyrån, som blir en följd av särskilt tillkomsten av bro- och trafikinspektionen, erfordras ett kvinnligt skrivbiträde med en avlöning av 1,200 kronor, vilket biträde i huvudsak skulle sysselsättas med skrivarbete för nämnda tvenne inspektioner samt i mån av tid även för maskininspektionen.»

Med stöd av vad sålunda anförts har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt,

dels att maskininspektörsbefattningen hos styrelsen från och med år 1919 uppföres på ordinarie stat samt att i överensstämmelse härmed å styrelsens stat från och med år 1919 uppföres ett ordinarie anslag av 7,500 kronor såsom avlöning för innehavaren av denna befattning;

ock dels att på extra stat för år 1919 beviljas följande anslag: såsom tilläggsarvode åt den extra ingenjör å styrel-

senes järnvägsbyrå, som har att biträda maskininspektören,	kronor	1,400:—
till broinspektör	»	7,500:—
» assistent åt broinspektören	»	5,000:—
» trafikinspektör	»	7,500:—
» assistent åt trafikinspektören	»	5,000:—
» manlig kontorsskrivare å maskininspektionen ..	»	2,000:—
» skrivbiträde	»	1,200:—

Över styrelsens framställning i nu förevarande del har järnvägsstyrelsen den 31 oktober 1917 avgivit infordrat utlåtande. Järnvägsstyrelsen anför därvid följande:

Järnvägsstyrelsen
den 31/10 1917.

»Till en början må framhållas, att det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke ett bifall till berörda framställning skulle anses innebära ett föregripande av prövningen av trafiksäkerhetskommitténs förslag till kontrollförordning, vilken liksom övriga av denna kommitté avgivna förslag med däröver inkomna yttranden, enligt vad styrelsen inhämtat, snart nog torde komma under statsmakternas bedömande.

Vad angår frågan om maskininspektören vill styrelsen i detta samband erinra, att styrelsen i sitt utlåtande den 31 mars 1910 över kommitténs förslag förklarar, det styrelsen haft i översvägande, huruvida de i kungörelsen i förevarande ämne den 31 december 1904 givna huvudgrunder för kontrollen fortfarande borde äga bestånd. Med hänsyn emellertid till vad kommittén anfört samt i betraktande därav, att, enligt § 51 i den föreslagna kontrollförordningen, styrelsen, därest enskild järnväg tillhörande rullande materiel skulle framföras å statens järnvägar, skulle äga att låta verkställa den besiktning av materielen, vartill styrelsen kunde finna skäl, ansåge styrelsen sig ej böra motsätta sig genomförandet av den av kommittén föreslagna anordningen.

Då styrelsen anser sig böra vidhålla denna sin uppfattning, har styrelsen för sin del icke någon erinran mot att nu upptages till behandling väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag i förevarande del, om sådant prövas kunna ske utan föregripande av statmakternas förberörda prövning av kontrollförordningen.

Vidkommande frågan, huruvida anslag för anordnande av särskild broinspektion och särskild driftinspektion må böra beviljas, gäller det ju i första rummet att tillse, huruvida det kan anses vara för trafiksäkerhetens tryggnad av behovet påkallat att snarast möjligt få dylika särskilda inspektionsorgan till stånd, i vilket ämne styrelsen härnadan vidare uttalar sig. Prövas detta skäligt, kan man ju, lika väl som man år 1905 ansåg sig oförhindrad att besluta om inrättande av maskininspektion, anse hinder ej finnas att på extra stat inrätta särskild broinspektion och driftinspektion, varigenom ej heller kan anses föregripas statsmakternas nyssberörda prövning av kontrollförordningen.

Efter att sålunda hava berört föreliggande fråga särskilt ur synpunkten av en blivande slutlig prövning av den föreslagna kontrollförordningen har styrelsen ett närmare ingå på de föreslagna särskilda inspektionerna för de enskilda järnvägarna.

Beträffande först den utvidgade *maskininspektionen* må framhållas, att den kontroll över rullande materielen, som blev ordnad genom kungörelsen den 31 december 1904, kan sägas hava väl motsvarat sitt ändamål. Den uppdelning av denna kontroll, som nämnda kungörelse stadgar mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen, har icke visat sig medföra särskilda svårigheter. Det torde vidare kunna sägas, att den från och med år 1905 hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förlagda rullande materielkontrollen visat sig väl behöflig och ändamålsenlig, samt att det med säkerhet kan antagas, att den fortfarande kommer att så förbliva. Den genom de båda verkens gemensamma cirkulär av den 21 juni 1905 för nyanskaffad rullande materiel vid enskilda järnvägar gällande rullande materieförordning har befunnits i behov av en grundlig

revidering, vilken nu utföres genom av vardera styrelsen utsedda sakkunniga, och är detta arbete i det närmaste fullbordat. Vid denna revidering har hänsyn tagits till den rent konstruktiva utvecklingen på området och tillkomna förändrade bestämmelser med avseende på samtrafiken med utlandet liksom även till kraven på ökat skydd mot yrkesfara.

Genom berörda och allt vidare fortgående samarbete mellan de båda verken vinnes ökad möjlighet att tillgodose de krav, som med trafikens utveckling i allt större grad ställas på denna inspektion.

På grund av det anförda finner styrelsen välgående skäl föreligga för bifall till det gjorda förslaget av utvidgad maskininspektion beträffande enskilda järnvägarna, jämväl ifråga om maskininspektörens uppförande på ordinarie stat, för så vitt detta sistnämnda kan prövas skäligt utan avbidan på slutlig prövning av förslaget till kontrollförordning.

Vad därefter angår förslaget till uppförande på extra stat av en *broinspektör* och en assistent åt denne, är från styrelsens sida intet att häremot erinra, då ifrågavarande inspektion, enligt vad styrelsen kan vitsorda, visat sig väl behövlig.

Vidkommande förslaget om *trafikinspektion* må till en början erinras, att styrelsen i förenämnda utlåtande den 31 mars 1910 uttalat, att styrelsen på de av reservanterna i ämnet anförda skäl ansåg det åsyftade ändamålet bäst skola vinnas genom överlämnande av driftkontrollen åt annan person än distriktschefen. Styrelsen ville dock för det dåvarande icke framställa något yrkande i sådan riktning, utan ansåg, att, innan någon erfarenhet vunnits rörande tillämpningen av vad av kommittén föreslagits, det vore tillfyllest, att det genom bestämmelse i kontrollförordningen lämnades möjlighet öppen att i förekommande fall få frågan löst i den av styrelsen angivna riktningen.

Under den tid, som sedan förfutit, har emellertid, såsom ock av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen påpekats, på grund av järnvägsväsendets alltfort skeende utveckling framträtt allt starkare krav på att den för det allmänna så betydelsefulla frågan om kontrollen över järnvägsdriften vid enskilda järnvägarna varder tillfredsställande ordnad, och man synes ej heller kunna jäva det påståendet, att nuvarande kontroll genom maskininspektören och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän är otillräcklig för ändamålet.

Det skulle visserligen kunna invändas, att så länge den av berörda kommitté föreslagna driftförordningen eller en omarbetad sådan icke blivit fastställd, äro de för respektive enskilda järnvägar av järnvägsstyrelsen fastställda tjänstgöringsreglementena gällande driftförordning för de enskilda järnvägarna och att det då låge närmast till hands, att en trafiksäkerhetskontroll över driften vid de enskilda järnvägarna, om den nu skulle upptagas, borde utövas av den myndighet, som utfärdat härför gällande bestämmelser.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har emellertid redan nu sig instruktionsenligt ålagd den allmänna kontrollen över de enskilda järnvägarna, och att utöver vad enligt förberörda kungörelse av år 1904 nu äger rum än ytterligare tudela kontrollen över dessa järnvägar synes ej tillrådligt, vadan åt nyssberörda förhållande ej synes böra tillmätas avgörande betydelse i frågan. Järnvägsstyrelsen såsom förvaltande de även i snabb utveckling varande statsbanorna har härigenom fått sig tillmätt ett vidsträckt arbetsfält, som väl i vissa centrala delar av järnvägsväsendet såsom i fråga om tarifferna, samtrafik och vagnrörelsen intimt berör de enskilda järnvägarna, men ej kan sägas oavvisligt påkalla ett in-

gripande ur kontrollsynpunkt inom någon av deras driftsgrenar. De konstitutiva bestämmelserna för all järnvägsdrift torde böra vara i huvudsak enahanda och till att bringa överskådlighet härutinnan syfta ju ännu ej avslutade utredningar för åvägabringande bl. a. av en gemensam driftförordning för de enskilda järnvägarna, vid vilken förordnings slutliga utarbetande givetvis bör tagas hänsyn till den gångna tidens utveckling och erfarenhetsrön vid såväl statens som enskilda järnvägar. I övrigt torde genom intimt samarbete mellan de av frågan berörda verken tillfredsställande anordningar kunna träffas för tillgodoseende av det allmännas krav i förevarande avseende.

Järnvägsstyrelsen får därför för sin del även uttala sin anslutning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag i vad avser trafikinspektion över enskilda järnvägar.

Slutligen tillåter sig styrelsen i detta sammanhang fästa uppmärksamheten därvid, att vid närmare utformande av instruktioner för de nu avsedda inspektionerna för den rullande materielen och driften vid de enskilda järnvägarna även tages i beaktande spørsmålet om dessa inspektioners medverkan — i erforderliga delar i samarbete med statens yrkesinspektörer — vid tillsyn ur yrkesfaresynpunkt av järnvägsdriften vid de enskilda järnvägarna.

Järnvägsstyrelsen har i detta ämne såväl beträffande enskilda järnvägar som statens järnvägar samrått med representant från socialstyrelsen och har därvid framgått, att, vad de enskilda järnvägarna angår, denna fråga lämpligen kunde lösas genom utvidgad befogenhet för de i förevarande remisskrivelse avsedda maskin- och trafikinspektörerna under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, i det att dessa samtidigt skulle tjänstgöra såsom socialstyrelsens specialinspektörer på ifrågavarande område vid de enskilda järnvägarna. Beträffande statens järnvägar skulle åter de nu å ordinarie stat befintliga eller begärda inspektörer vid statens järnvägar för respektive säkerhets- och transporttjänsten samt särskild tjänsteman för utvidgad maskininspektion i samma hänseende fungera under socialstyrelsen med skyldighet att avgiva av denna styrelse föreskrivna rapporter och anmälningar, mot-taga och i erforderliga fall vidare hänskjuta personalens önskemål ävensom sam-arbeta med den rena yrkesinspektionens organ. Härigenom vore avsett att åväga-bringande enahanda anordning, som nu äger rum beträffande bergmästarna, vilka, subordinerande under kommerskollegium, i förevarande avseende äro underställda socialstyrelsen; och genom anordningen ifråga skulle såväl ur ekonomisk som fack-lig synpunkt de framhållna önskemålen härutinnan bäst ernås.»

Från järnvägsstyrelsens beslut hava överdirektören Flodin och byrå-
chefen Löfmarck ifråga om trafikinspektionens ordnande varit av skiljaktig
mening och anfört:

»Det av järnvägsstyrelsen tillstyrkta förslaget om uppförande å väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat av en trafikinspektör anse vi icke innebära en lycklig lösning av frågan om kontroll av drifttjänsten å enskilda järnvägarna, och få vi härmed i korthet angiva skälen för denna vår mening.

Vi anse det vara ett oeftergivligt villkor, att driftreglementena för statens och de enskilda järnvägarna äro i sina grunddrag fullständigt överensstämmande. Såsom skäl härför kan anföras följande.

1) I de fall, då en viss banlinje trafikeras gemensamt, måste ett och samma reglemente tillämpas å denna banlinje.

2) Vid föreningsstationer med spåranslutning måste samma bestämmelser tillämpas.

3) Att personalen vid en viss järnväg skall vid tjänstgöring å en del av linjen — vare sig en med en annan järnväg gemensamt trafikerad linje eller å en föreningsstation — tillämpa ett reglemente och å en annan del ett annat innebär ett osäkerhetsmoment.

4) Från militär synpunkt är det av vikt, att samma bestämmelser gälla å banor av samma slag.

Garanti för ernående av överensstämmande reglementen kan endast vinnas därigenom, att den fastställande myndigheten är en och densamma för såväl statens som enskilda järnvägar, och intill dess ett verkligt kommunikationsdepartement med fackkunnig personal upprättas, eller åtminstone till dess civildepartement utrustas med sakkunnig personal, torde det vara självfallet, att järnvägsstyrelsen tills vidare bör vara den myndighet, som skall handhava denna funktion.

Under förutsättning att fastställandet av tjänstgöringsreglementen tillhör järnvägsstyrelsen, bör också kontrollerandet av sådana reglementens tillämpning enligt vår mening tills vidare ligga hos järnvägsstyrelsen. Trafikens ständigt fortgående utveckling gör nämligen, att anordningar och föreskrifter för drifttjänsten måste underkastas en fortlöpande prövning och allt som oftast förbättras och utvidgas, på det att framkommande krav på större trafikförmåga eller bekvämare tåglägenheter må kunna tillgodoses under bibehållande av högsta möjliga grad av säkerhet. Å andra sidan är det av vikt, att icke strängare bestämmelser med därav följande kostsammare drift föreskrivas än vad säkerheten fordrar. Med ett ord, anordningar och föreskrifter för driften måste så noggrannt som möjligt anpassas efter trafikens omfattning och egenart.

En sådan fortlöpande prövning av säkerhet och andra på driften inverkan bestämmer kan enligt vår mening icke uppnås med mindre samma myndighet, som har att fastställa driftbestämmelserna och besluta angående deras vidmakthållande, också äger och har tillfälle att pröva anordningarnas handhavande, ändamålsenlighet, tillstånd och tillräcklighet, övervaka, att givna bestämmelser efterlevas, på ort och ställe undersöka, huruvida bestämmelserna äro tillfyllestgörande, och därefter i förekommande fall, med stöd av gjorda iakttagelser, besluta om ändring i eller utvidgning av anordningar eller bestämmelser. Och den myndighet, som skall utöva dessa båda svåra och grannliga funktioner, bör äga rik erfarenhet på området och i praktiken själv tillämpa denna erfarenhet, vilket ju icke är fallet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

På dessa skäl anse vi, att kontrollen över tjänstgöringsreglementenas efterlevnad tills vidare bör läggas hos järnvägsstyrelsen. För utövandet av ifrågasvarande kontroll har järnvägsstyrelsen redan lämpligt organ i säkerhetsinspektören.

Den ökning av arbetskraften, som för fullgörandet av ifrågasvarande funktion skulle behövas inom järnvägsstyrelsen, skulle enligt vår åsikt förorsaka mindre kostnadsökning för statsverket, än om väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall utrustas med särskild för ändamålet erforderlig personal.»

Jämväl byråchefen Åberg och byrådirektören friherre Leijonhufvud hava i visst hänseende varit av skiljaktig mening och anfört:

»Vi anse, att intill dess den enligt vår mening principiellt riktigaste lösningen av kontrollen över de enskilda i trafik varande järnvägarna, nämligen

genom en direkt under respektive departement sorterande central kontrollmyndighet, för detta ändamål kan åvägbringas, den nödvändiga förutsättningen för anställande tillsvidare vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av en trafikinspektör med biträden för driftsäkerhetskontroll över de enskilda järnvägarna är att en driftföreläggelse för de enskilda järnvägarna, efter vilken nämnda tjänstemän skola utföra sitt kontrollarbete, fastställs efter genom Kungl. Maj:t ordnat samarbete mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen i likhet med det genom kungörelsen av den 31 december 1904 ordnade samarbetet beträffande rullande materielkontrollen.

I närvarande stund för de enskilda järnvägarna gällande driftreglementen utgöras av de för respektive järnvägar av enbart järnvägsstyrelsen fastställda tjänstgöringsreglementen. Det är emellertid, synes det oss, nödvändigt, att den myndighet, som handhaver kontrollen över driftsäkerhetsbestämmelsens efterlevnad, även är i tillfälle framlägga sina vid kontrollens utövande vunna erfarenheter vid dessa bestämmelsers utarbetande och revidering.

Likaväl som järnvägsstyrelsen på grund av den mängd till statens järnvägar anslutande enskilda banorna måste tillse, att driftsäkerhetsbestämmelserna för dessa bliva i det grundväsentliga överensstämmande med vid statens järnvägar gällande, likaväl måste det anses vara den kontrollerande myndighetens skyldighet att tillse, att dessa bestämmelser anpassas efter vid respektive bana rådande trafikförhållanden. Ävenså måste det anses vara av stor vikt, att driftsäkerhetsbestämmelserna för alla järnvägar bliva enhetligt uppställda och utarbetade efter samma grundprinciper.

Med anledning av vad vi sålunda anfört få vi såsom vår mening uttala, att järnvägsstyrelsen vid tillstyrkandet av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning, i vad den avser anställande av trafikinspektör med biträden, bort fästa det villkoret, att innan dessa tjänstemän träda i funktion ett efter genom Kungl. Maj:t ordnat samarbete mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen utarbetat driftreglemente för de enskilda järnvägarna skall vara fastställt.»

Vidare har Svenska järnvägsföreningen beträffande den nu föreliggande frågan den 23 oktober 1917 avgivit yttrande och därvid anfört följande:

Svenska
järnvägs-
föreningen.

»Vad angår den delen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning, som avser, att maskininspektörsbefattningen hos styrelsen måtte från och med år 1919 uppföras på ordinarie stat, har föreningen icke något att erinra.

Vidkommande härefter förslaget om inrättande av särskild broinspektion tillåter föreningen sig hänvisa till, att föreningen i sitt den 1 december 1908 avgivna yttrande över den s. k. trafiksäkerhetskommitténs betänkande och förslag icke framställt någon erinran mot inrättande av särskild broinspektion.

Beträffande förslaget om inrättande av särskild trafikinspektion synes det föreningen, att det icke inträffat något av beskaffenhet att motivera behovet av en dylik inspektion. Därest det emellertid ur synpunkten av det allmännas intresse skulle anses vara påkallat att få till stånd en särskild trafikinspektion, vill föreningen icke motsätta sig en sådan anordning. Föreningen vill dock härvid såsom sin mening hava uttalat, att den särskilda trafikinspektionen icke bör hava

att utöva någon detaljkontroll beträffande driften. I avseende härå må erinras, hurusom trafiksäkerhetskommittén i sitt betänkande uttalat, att statens kontroll över driften icke borde vara en detaljkontroll och att småaktigt ingripande i en järnvägs förvaltning icke borde förekomma.

I detta sammanhang anser föreningen sig böra uttala önskvärdheten av, att, innan instruktion för trafikinspektionen fastställes, föreningen måtte bliva satt i tillfälle att yttra sig om förslaget därtill.

Med avseende på sättet eller ordningen för utövandet av statens kontroll över de enskilda järnvägarna håller föreningen före, att vederbörande befäl vid järnvägen bör erhålla kännedom om inspektionsförrättningen, så att vederbörande må kunna närvara vid densamma samt lämna erforderliga upplysningar och förklaringar.

Beträffande frågan om bestridandet av kostnaderna för den nu omhandlade kontrollen över de enskilda järnvägarna anser sig föreningen böra nämna, att föreningen vidhåller den uppfattning, föreningen uttalat i sitt förenämnda yttrande över trafiksäkerhetskommitténs betänkande. Föreningen håller således före, att kostnaderna för ifrågavarande kontroll icke böra drabba de enskilda järnvägarna. Enligt föreningens åsikt kan det svårligen överensstämma med billigheten att pålägga enskilda järnvägsföretag kostnaden för utövandet av statskontroll över deras egen verksamhet. Det principiellt riktiga måste obestriddligen vara, att staten själv vidkännes kostnaderna för kontroll av ifrågavarande slag.»

Under åberopande av det nu anförda har föreningen *dels* förklarat, att föreningen icke har något att erinra mot att maskininspektörsbefattningen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppföres på ordinarie stat eller mot att särskild broinspektion inrättas samt att föreningen icke vill motsätta sig inrättandet av särskild trafikinspektion, *dels ock* hemställt, att, därest särskild trafikinspektion kommer att inrättas, föreningen måtte sättas i tillfälle att, innan instruktion för denna inspektion fastställes, yttra sig över förslaget därtill.

I skrivelse den 21 november 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sedermera ytterligare behandlat spörsmålet angående de föreslagna inspektörsbefattningarnas kompetensvillkor, avlöningsförmåner och tjänstgöringsförhållanden m. m. samt därvid särskilt framhållit önskvärdheten av att maskininspektören uppföres å styrelsens ordinarie stat.

Väg- och
vatten-
byggnads-
styrelsen
den 21/11 1917.

Vidare har socialstyrelsen till följd av remiss den 22 november 1917 avgivit utlåtande i anledning av järnvägsstyrelsens förslag om att åt nämnda styrelses samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inspektionsorgan för den allmänna säkerhetskontrollen anförtro jämväl kontrollen över arbetarskyddslagstiftningens tillämpning å statens och de enskilda järnvägarna. Socialstyrelsen har därvid funnit sig böra i

Social-
styrelsen.

huvudsak förorda järnvägsstyrelsens förslag till genomförande. Med hänsyn till vissa av styrelsen angivna principiella betänkligheter i vad anginge inspektionen vid statsjärnvägarna samt i betraktande av att en revision av säkerhetskontrollen förbereddes, funne socialstyrelsen den föreslagna anordningen emellertid endast kunna bliva av provisorisk karaktär.

Bearbetandet av trafiksäkerhetskommitténs synnerligen omfattande förslag till ordnandet av den statliga kontrollen å de enskilda järnvägarna har blivit beklagligt fördröjt. Förhoppning torde dock numera förefinnas, att förslag i ämnet skall kunna framläggas inom något av de allra närmaste åren. Emellertid äro de sakkunniga myndigheterna ense därom, att till följd av trafikens hastiga utveckling å de enskilda banorna åtgärder för åstadkommande av en mera verksam kontroll i förevarande avseende böra vidtagas redan innan resultatet av förberörda utredning kan framläggas. Huru önskligt det således än vore att upptaga nu föreliggande spörsmål först i sammanhang med slutlig behandling av trafiksäkerhetskommitténs förslag, anser jag mig dock med hänsyn till de krav, som från det allmännas sida böra ställas på trafiksäkerhetens tillgodoseende, icke kunna underlåta att framlägga de enligt min mening viktigaste delarna av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förevarande förslag. Det må jämväl framhållas, att såväl andra kammarens tredje tillfälliga utskott som första kammarens första tillfälliga utskott i anledning av herr Widlunds förenämnda motion hemställde om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av, bland annat, i vad mån den statliga kontrollen över de enskilda järnvägarna kunde och borde utvidgas samt att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som av denna utredning kunde förmedlas. Den begärda utredningen avsåg ej endast en ekonomisk utan även en teknisk kontroll. I sitt utlåtande i ämnet anförde sistnämnda utskott bland annat, att det väl kunde antagas, att åtskilliga av de frågor, som uti ifrågavarande hänseende krävde sin lösning, kunde vinna beaktande dels i anledning av trafiksäkerhetskommitténs betänkande och vid prövning av frågan om ny koncessionslag, dels ock vid av järnvägsstyrelsen ifrågasatt utredning angående kontrollen över de enskilda järnvägarnes drift, men då det torde vara av betydelse, att samtliga ifrågavarande spörsmål i hela sin utsträckning bleve föremål för omprövning, hade utskottet för sin del icke velat motsätta sig därom av motionären gjord hemställan. På grund av kamrarnas skiljaktiga meningar i vissa avseenden, varom nu icke är fråga, kom någon åtgärd i anledning av utskottens förenämnda hemställan icke till stånd, men de gjorda uttalandena torde

Departementa-
chefen.

dock i viss mån giva ytterligare stöd för att nu upptaga styrelsens föreliggande förslag. Uppenbart böra dock allenast sådana anstalter vidtagas, vilka icke kunna undanskjutas utan åsidosättande av berättigade krav på trafiksäkerhetens tillgodoseende. Jämväl böra åtgärder undvikas, varigenom ifrågavarande kontroll på ett definitivt sätt ordnas för framtiden, vilket naturligen skulle föregripa den blivande prövningen av trafiksäkerhetskommitténs förslag.

Kommittén har i sitt betänkande föreslagit, att kontrollen över de enskilda järnvägarna i sin helhet skulle förläggas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Därvid har kommittén huvudsakligen beaktat två synpunkter, nämligen dels att järnvägsstyrelsens tid vore till fullo upptagen med den vidlyftiga förvaltningen av statens järnvägar, och dels att det måste leda till ordning och reda, att statens kontroll över de enskilda järnvägarna i alla avseenden utövades av en och samma myndighet. Det vill jämväl synas, som om vägande skäl talade för kommissionens förslag. Dock torde det icke vara erforderligt att å sakens nuvarande ståndpunkt träffa avgörande i denna fråga. Hinder synes nämligen icke föreligga mot att, oavsett huru i förevarande avseende framdeles kan ordnas, redan nu bereda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den ökning av styrelsens arbetskrafter, som kan finnas oundgängligen nödvändig för vinnande av ifrågavarande ändamål. Vid 1904 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för anordnande av inspektion å enskilda järnvägars rullande materiel på extra stat för år 1905 anvisa 5,000 kronor till arvode åt en hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anställd maskininspektör. I sin skrivelse den 9 mars 1904 anförde riksdagen i anledning härav bland annat, att det under dåvarande förhållanden icke syntes riksdagen lämpligt att för framtiden fastslå, varest någon viss gren av statens kontrollverksamhet borde vara förlagd, och ansåg sig riksdagen därför icke böra fatta beslut om anställande hos styrelsen av viss tjänsteman för den ifrågasatta inspektionen. Då emellertid riksdagen funnit ådagalagt, att ett anslag å det begärda beloppet vore erforderligt för att den myndighet, som redan då hade sig ålagt att utöva denna tillsyn, måtte sättas i stånd att på ett mera tillfredsställande sätt fullgöra detta sitt åliggande, anvisade riksdagen för sistnämnda ändamål ett anslag å extra stat att ställas till styrelsens förfogande. Såsom förut nämnts, har anslag för ändamålet allt sedermera utgått samt med riksdagens medgivande använts till avlönande av en hos styrelsen anställd maskininspektör och en assistent åt denne. På liknande sätt torde nu på extra stat hos styrelsen kunna anordnas det ytterligare inspektionsorgan, som kan finnas

oundgängligen erforderligt, utan att därigenom frågan, till vilken statsmyndighet denna kontroll skall förläggas, definitivt avgöres. Fasthållas måste nämligen, att kontrollen över de enskilda järnvägarna redan för närvarande till huvudsaklig del utövas av styrelsen eller dess underlydande tjänstemän samt att det nu endast gäller vidtagande av lämpliga åtgärder för att göra kontrollen mera effektiv.

Under framhållande av den stora betydelsen av den nuvarande maskininspektörens verksamhet såväl för trafiksäkerhetens betryggande som för styrelsens arbetsförhållanden i övrigt har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit, att nämnda befattning måtte uppföras å styrelsens ordinarie stat. Häremot har järnvägsstyrelsen för sin del icke haft något att erinra. Ehuru de skäl, som anförts till stöd för förslaget i denna del, synas beaktansvärda, finner jag mig dock icke för närvarande kunna förorda den ifrågasatta åtgärden. Ett beslut i angiven riktning skulle nämligen i alltför hög grad vara bindande för framtiden. Det för maskininspektörens avlöning erforderliga anslaget torde därför fortfarande böra anvisas å extra stat. Däremot synes önskligt, att ifrågavarande befattningshavare beredes något ökade inkomster. Till detta ämne skall jag emellertid senare i annat sammanhang återkomma.

Maskininspektion.

I fråga om det tilläggsarvode å 1,400 kronor, som för närvarande utgår till den å järnvägsbyrån anställde extra ingenjör, som biträder maskininspektören i hans tjänsteutövning, har någon ändring icke blivit ifrågasatt. Däremot har styrelsen hemställt om medel å extra stat för anställande av ett manligt kontorsbiträde, åt vilket skulle anförtros utförandet av den del av maskininspektören och hans biträde åliggande byråarbete, för vilket icke erfordrades särskilt kvalificerad arbetskraft. Därigenom skulle maskininspektören och hans biträde erhålla mera tid för det yttre kontrollarbetet samt för beredandet av de viktigare och större ärendena. Mot den sålunda begärda ökningen av maskininspektionens personal torde icke vara någon invändning att framställa.

Vid anmälan den 14 januari 1914 av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse den 30 september 1913 med framställning om anordnande av broinspektion framhöll jag, under erinran om trafiksäkerhetskommitténs förslag i ämnet, att det syntes mindre lämpligt att på sakens dåvarande ståndpunkt upptaga en del av kommitténs förslag. Jag utgick därvid från den ståndpunkten, att man icke, där sådant ej befundes oundgängligen nödvändigt, borde företaga något, som kunde föregripa den blivande prövningen av trafiksäkerhetskommitténs förslag.

Broinspektion.

Såsom förut antytts, utövas för närvarande kontrollen över de färdigbyggda broarna å de enskilda banorna av de väg- och vattenbyggnadsstyrelsen underlydande distriktscheferna i enlighet med av styrelsen i cirkulär den 27 juni 1906 meddelade närmare föreskrifter. I flertalet fall lära distriktscheferna jämväl, i samband med kontrollen över anläggandet av nya järnvägar, utöva tillsynen över broar, som äro under byggnad. Ifrågavarande tjänstemän torde på grund härav i allmänhet hava inhämtat en ingående kunskap om brobyggnadstekniken samt även förskaffat sig kännedom om de inom respektive distrikt förekommande broar. Det synes mig med hänsyn härtill icke kunna innebära ett äventyrande av trafiksäkerheten, därest kontrollen i förevarande hänseende fortfarande ännu någon tid utövas på sätt som hittills. Då jag sålunda icke finner förhållandena oundgängligen påkalla, att den föreslagna broinspektionen omedelbart inrättas, anser jag mig icke böra tillstyrka styrelsens förslag i denna del.

Trafikin-
spektion.

På grund av de senare årens hastiga utveckling av de enskilda järnvägarna, trafikhastighetens uppdrivande m. m. har behovet av en utvidgad kontroll beträffande trafiktjänstens behöriga skötande allt starkare gjort sig kännbart. Den kontroll, som i detta hänseende för närvarande utövas från det allmännas sida genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän och maskinspektör, kan ej betecknas såsom betryggande. Med hänsyn till drifttjänstens mångfald av skiftande förhållanden är en dylik kontroll jämväl förenad med avsevärda svårigheter och torde, för att bliva effektiv, erfordra ingående sakkunskap. Att de enskilda järnvägarna i förevarande hänseende äro skyldiga att underkasta sig de åtgärder, som kunna finnas erforderliga, ligger i sakens natur.

I sitt förslag till kontrollförordning har trafiksäkerhetskommittén icke i vidare mån angivit driftkontrollens omfattning än att densamma skulle avse, »att driften å järnväg skötes på ett för trafiksäkerheten betryggande sätt». Bestämmelsen är hållen i allmänna ordalag, då det enligt kommitténs mening måste överlämnas åt kontrollantens omdöme att avgöra, huru för vinnande av berörda ändamål och utan något småaktigt ingripande i järnvägens förvaltning kontrollen borde utövas.

Kommittén har emellertid anfört åtskilliga exempel å säkerhetsföreskrifter, vilkas efterlevnad lämpligen kunde bliva föremål för kontroll. Vidare borde enligt kommitténs mening bland annat tillses, att trafiksäkerheten icke äventyrades till följd av missförhållanden i fråga om personalens arbetstid.

Beträffande driftkontrollens ordnande uttalade kommittén, att genom anställande av särskilda trafikinspektörer fordringarna på kompetens visserligen skulle bli bäst tillgodosedda, men å andra sidan hade kommittén befarat, att med en dylik anordning full sysselsättning icke alltid skulle kunna beredas trafikinspektörerna, vilkas antal med hänsyn till det enskilda järnvägsnätets stora utsträckning, för att kontrollen skulle bli något så när effektiv, måste bestämmas till två. Oaktat kommittén ansett, att en fortlöpande kontroll måste äga sin stora betydelse, hade kommittén dock funnit, att perioder kunde komma, under vilka arbetet med denna kontroll bleve ganska ringa. Det kunde då befaras, att en kraftig inspektör bleve frestad att utöva kontrollen på ett allt för mycket i detalj gående sätt.

Då kommittén sålunda icke velat föreslå sakens ordnande på nu ifrågasatt sätt, har kommittén haft att välja på att överlämna kontrollen ifråga åt distriktscheferna i väg- och vattenbyggnadsdistrikten eller ock åt de föreslagna maskininspektörerna. Såsom förut nämnts, har kommittén ansett sig böra tillstyrka det förra alternativet. Visserligen hade distriktscheferna, yttrade kommittén vidare, redan för det dåvarande en hel del omfattande och maktpåliggande arbeten sig anförtrodda, men med hänsyn till det jämförelsevis föga ingående sätt, varpå enligt kommitténs mening ifrågavarande kontroll borde utövas, skulle densamma icke bli så betungande, att icke distriktschefen borde medhinna att jämväl fullgöra ett uppdrag i berörda hänseende. Den omständigheten, att en distriktschef utövade kontrollen över banan samt dessutom kunde antagas äga en betydande personal- och lokalkännedom inom sitt distrikt, gjorde honom, enligt kommitténs åsikt, synnerligen lämplig att utöva kontrollen även över driften.

Kommittéledamoten, dåvarande överdirektören Björklund, vilken i olikhet mot kommitténs flertal föreslog, att driftkontrollen skulle anförtros åt maskininspektörerna, anförde till stöd för sin åsikt bland annat, att distriktscheferna, vilka för det dåvarande icke medhunnit att själva förrätta alla de inspektioner, vilka vore förenade med uppsikten över banan, näppeligen kunde få tid övrig att på ett tillfyllestgörande sätt fullgöra det nya uppdrag, som kommittén föreslagit.

Dåvarande trafikinspektören Maechel framhöll i sin reservation, att det låge i öppen dag, att det vore en omöjlighet även för en i järnvägsdrift väl förfaren man att vid en enda inspektion om året verkställa en sådan kontroll, som den kommittén angivit, och vore det lika tydligt, att en kontroll, utövad på det sätt kommittén föreslagit, komme att bli skäligen ringa. Då enligt vad erfarenheten givit vid handen,

flertalet av de å järnvägarna inträffade olycksfallen förorsakats av felaktigheter vid driften, funne reservanten det vara av största vikt, att driftkontrollen gjordes fullt effektiv, vilket enligt reservantens mening icke kunde ske med mindre att kontrollen anförtroddes åt för ändamålet tillsatta trafikinspektörer. Kommitténs farhåga, att dessa inspektörer icke skulle erhålla tillräcklig sysselsättning, funne reservanten obefogad. Snarare skulle enligt hans mening dessa befattningshavare få svårt att medhinna att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden.

För egen del finner jag, att, därest en betryggande kontroll över driften å de enskilda banorna skall komma till stånd, vilket ur det allmännas synpunkt torde vara av största vikt, ett särskilt inspektionsorgan för sådant ändamål måste anordnas. Om, på sätt trafiksäkerhetskommittén föreslagit, ifrågavarande kontroll anförtros åt distriktscheferna, torde densamma knappast komma att bliva mera effektiv än vad nu är fallet. Då nämligen dessa tjänstemän, på sätt förut framhållits, icke hinna själva fullgöra dem redan nu åliggande kontrollåtgärder utan måste anförtro dessa åt biträdande ingenjörer, kan icke förväntas att förhållandena i detta hänseende bliva bättre, därest ytterligare förpliktelser åläggas dem. Dessutom torde distriktscheferna i regel sakna den erfarenhet å ifrågavarande område, som är en nödvändig förutsättning för kontrollens behöriga skötande.

Det må vidare framhållas, att det ansetts nödigt att vid statens järnvägar inrätta en befattning med uteslutande uppgift att ägna sig åt säkerhetstjänstens övervakande, säkerhetsinspektören, oaktat kontrolltjänsten å dessa järnvägar torde vara bättre organiserad än vad i regel är fallet vid de enskilda banorna.

Ett ytterligare skäl för anordnandet av en särskild trafikinspektion finner jag i det av socialstyrelsen vid flera tillfällen och senast i berörda skrivelse den 22 november 1917 framförda önskemålet av en mera effektiv kontroll till skydd mot olycksfall under tjänstgöring i järnvägsdrift. Ett genomförande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag skulle nämligen skapa ett organ, åt vilket kunde anförtros utövandet av den socialstyrelsen åliggande inspektionen rörande yrkesfaran vid de enskilda banornas drift. En dylik åtgärd torde visserligen icke kunna betecknas såsom slutlig eller tillräcklig för vinnande av ett effektivt yrkesskydd å detta område, men synes dock ägnad att verka till gagn i detta hänseende.

Då trafiksäkerhetskommittén såsom huvudsakligt skäl mot anställande av särskilda driftinspektörer framhållit farhågan för att dessa inspektörer icke skulle erhålla tillräcklig sysselsättning, må häremot erinras,

att järnvägsstyrelsen på grund av den erfarenhet, som vunnits under den tid säkerhetsinspektören varit i verksamhet, sett sig nödsakad göra framställning om medel för anställande av ett kvalificerat biträde till denna befattningshavare. Det torde vidare böra framhållas, att trafikinspektörens verksamhet säkerligen skulle komma att bli av mera krävande beskaffenhet än säkerhetsinspektörens, i det att den senares verksamhetsområde omfattar det under eget verk lydande statsbanenätet om cirka 5,000 kilometer, under det att trafikinspektören skulle utöva kontroll över trafiktjänsten å det ungefär dubbelt så stora järnvägsnätet, som är uppdelat i ett stort antal sinsemellan beträffande trafikmateriel, trafikens intensitet, driftanordningar med mera högst olika mindre enheter. Trafikinspektören får under sin ämbetsbefattning således att göra med ett stort antal för övrigt självständiga enskilda förvaltningar, från små sådana till de stora enskilda järnvägssammanslutningarna.

Beträffande frågan, under vilken myndighet driftkontrollen bör vara förlagd, vore det väl principiellt riktigast, att samma myndighet, som fastställer de enskilda banornas driftreglementen, jämväl ägde kontrollera reglementenas efterlevnad. Den oegentlighet, som med hänsyn härtill uppkommer genom trafikinspektionens förläggning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, torde dock i viss mån framdeles bli undanröjd, om en särskild driftförordning kommer till stånd, varom trafiksäkerhetskommittén framlagt förslag. Att för närvarande undantaga ifrågakvarande del av den statliga kontrollen över de enskilda banorna från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ämbetsförvaltning synes föga lämpligt, och har jämväl järnvägsstyrelsen, dock med reservation av vissa ledamöter, motsatt sig en dylik åtgärd. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förfogar redan nu genom sin järnvägsbyrå och sina övriga tjänstemän över en ingående sakkunskap om de enskilda järnvägarnas tillstånd, behov och övriga förhållanden samt har även en direkt erfarenhet om ledningen av trafiktjänsten å desamma. Genom samarbete under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen mellan en speciellt för trafiktjänst utbildad tjänsteman samt styrelsens maskininspektör och distrikts-tjänstemännen skulle säkerligen en fruktbringande kontroll vinnas över trafiksäkerheten å landets enskilda järnvägar.

Uppenbart är, att samarbete i förevarande hänseende erfordras mellan järnvägsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men då järnvägsstyrelsen självfallet kommer att höras, innan instruktion för trafikinspektionen fastställs, torde denna synpunkt även komma att i tillräcklig grad beaktas. Jämväl Svenska järnvägsföreningen torde i

enlighet med uttalad önskan bliva satt i tillfälle att yttra sig över förslaget till en dylik instruktion.

På grund av vad sålunda anförts anser jag mig böra biträda väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om anordnandet hos styrelsen av en särskild trafikinspektion, för vilket ändamål skulle erfordras anställandet hos styrelsen av en trafikinspektör och en assistent.

Den utvidgning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens järnvägsbyrå, som nu blivit ifrågasatt, torde komma att medföra en betydande ökning av byråns skrivarbete. Det synes därför nödvändigt att bereda medel till anställande av ytterligare ett skrivbiträde hos styrelsen.

Avlöningar.

Jag övergår härnäst till frågan om de av mig föreslagna inspektörernas avlöningsförhållanden. För bedömning av denna fråga torde vara av intresse att erhålla kännedom om de kompetensfordringar, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tänkt sig för dessa befattningshavare. I sin skrivelse den 21 november 1917 har styrelsen härutinnan såsom allmän synpunkt framhållit, att ifrågasatt befattningar, som avsåge övervakande av enskilda förvaltningars verksamhet, på grund därav och i följd av sin beskaffenhet i övrigt bleve synnerligen krävande såväl med hänsyn till innehavarnas personliga kvalifikationer som beträffande deras utbildning. För dessa tjänsters behöriga skötande erfordrades därför både ett stort mått av personlig lämplighet och en gedigen praktisk-teoretisk utbildning och erfarenhet inom respektive inspektionsområden.

Vad de speciella kompetensfordringarna för de olika inspektörerna beträffade, borde enligt styrelsens mening för båda inspektörerna fordras högre teknisk examen, avlagd vid svenskt eller främmande läroverk, dock med den inskränkningen i fråga om trafikinspektören, att detta krav genom Kungl. Maj:ts beslut och efter framställning från styrelsen skulle kunna i vissa fall eftergivnas. För maskininspektören borde vidare särskilt fordras tjänstgöring såsom maskiningenjör eller konstruktör vid trafikerad järnväg under tillräckligt lång tid samt tillika praktisk verksamhet från verkstad med sysselsättning bland annat inom lokomotiv- eller järnvägsvagnsfabrikationen. Trafikinspektören skulle hava tjänstgjort i trafiktjänst vid trafikerad bana samt äga ingående kännedom om trafiktjänstens praktiska utövning, om signaler och spårväxlar med vad därtill hörde, ävensom vara fullt hemmastadd i de hans verksamhetsområde berörande författningar och stadgar samt deras praktiska tillämpning.

Lönen för nu ifrågasatt två inspektörer har av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits lika, eller till 7,500 kronor. Styrel-

sen har i skrivelsen den 21 november 1917 till stöd härför anført, bland annat, att det ifrågasatta lönebeloppet med hänsyn till tidsförhållandena, de stora krav, som måste ställas på respektive inspektörer, samt konkurrensen från det enskildas sida om dugande krafter på ifrågavarande område icke kunde anses högt tilltaget, utan vore detsamma tvärtom så lågt, att med nödvändighet viss ersättning därutöver måste beredas inspektörerna genom inkomster å förrättningar enligt taxa.

Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att jämväl trafiksäkerhetskommittén tänkt sig, att de av kommittén föreslagna inspektörernas avlöningsförmåner skulle utgå i form av dels fast avlöning, av kommittén föreslagen till 5,500 kronor med två ålderstillägg å vardera 500 kronor, och dels särskild ersättning för vissa tjänsteförrättningar.

I fråga om de två av kommittén föreslagna maskininspektörerna ansåg kommittén, att taxorna borde grundas på lösenbelopp för de av maskininspektörerna såsom besiktningsmän utfärdade bevis rörande besiktning av nyanskaffad rullande materiel. Dessa belopp skulle bestämmas efter arten och beskaffenheten av de järnvägsfordon, som besiktigades, samt föreslogos av kommittén till 40 kronor för lokomotiv, ångvagn eller elektrisk motorvagn, 15 kronor för person- eller postvagn och 8 kronor för pack- eller godsvagn. En dylik taxa skulle enligt kommitténs beräkning lämna vardera av inspektörerna en inkomst av omkring 3,700 kronor.

Emellertid har någon förändring i dylik riktning av den för maskininspektören enligt kungörelsen av den 31 december 1904 gällande, på arvode för granskning av ritningar för ny, smalspårig rullande materiel grundade taxan icke vidtagits. Maskininspektörens inkomster för förrättningar av ifrågavarande slag hava ej heller uppgått till det belopp, som av trafiksäkerhetskommittén ansetts skäligt, utan långt understigit detsamma. Sålunda hava dessa inkomster i början av maskininspektörens tjänstgöring uppgått till högst 1,600 kronor för år men därefter alltjämt sjunkit, så att desamma de senare åren i genomsnitt ej överstigit 600 kronor för år och för år 1916 uppgått till allenast omkring 250 kronor. Detta förhållande har sin grund däri, att maskininspektören under sin verksamhet lyckats att, till de enskilda järnvägarnas båt- nad, i viss grad standardisera den rullande materielens detaljer, varigenom behovet av ritningsgranskning minskats.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sin skrivelse den 21 november 1917 med stöd av en för åren 1914 till och med 1918 uppgjord statistik, därvid siffrorna för år 1918 uppskattats med ledning av nuvarande förhållanden vid de enskilda järnvägarna, beräknat, att, med

tillämpning av den utav kommittén föreslagna taxan, maskininspektören för besiktningar under nämnda tidsperiod skulle erhålla en årlig inkomst av i medeltal 3,364 kronor. Det bör i detta sammanhang ihågkommas, att maskininspektören enligt gällande bestämmelser — i olikhet mot vad kommittén föreslagit — äger besiktiga allenast den nya rullande materielen för smalspåriga banor.

Enligt beslut av 1917 års riksdag har maskininspektörens arvode från och med innevarande år höjts från 6,000 kronor till 6,500 kronor. Att redan nu företaga en ytterligare höjning synes knappast kunna ifrågasättas, särskilt med hänsyn därtill, att någon utvidgning av maskininspektionens verksamhetsområde, som kunde motivera en dylik åtgärd, icke för närvarande föreslås.

De skäl, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anförts för en förbättring av maskininspektörens inkomster, synas emellertid beaktansvärda. Detta önskemål torde emellertid kunna vinnas därigenom, att grunderna för beräkningen av maskininspektörens ersättning för besiktningförrättningar förändras i av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen antydd riktning.

Under förutsättning att styrelsens beräkningar visa sig riktiga, skulle maskininspektörens årliga ersättning för inspektionsförrättningar härigenom komma att stiga till över 3,000 kronor.

Vad trafikinspektören angår, torde hans tjänstegöromål bliva av den beskaffenhet, att någon taxa för av honom verkställda förrättningar ej lämpligen kan fastställas. Härigenom skulle emellertid trafikinspektören, därest hans fasta avlöning sattes lika med maskininspektörens, komma att bliva betydligt sämre ställd än denne.

I detta sammanhang må nämnas, att den av reservanterna i trafiksakerhetskommittén, som föreslog inrättandet av särskilda trafikinspektörsbefattningar, uttalade sig för att avlöningen till dessa icke borde sättas lägre än avlöningen till de av kommittén föreslagna maskininspektörerna, förhöjd med den inkomst, som kunde förväntas tillkomma dessa tjänstemän på grund av rätten till särskild ersättning enligt taxa.

Ehuru jag icke anser mig kunna förorda, att arvodet till trafikinspektören bestämmas till så högt belopp, som sålunda blivit ifrågasatt, synes dock billigheten kräva, att vid fastställandet av ifrågasatt tjänstemans avlöningsförmåner någon hänsyn tages till nu berörda förhållande. Ur denna synpunkt och då fullt lika stora kompetensfordringar ej torde behöva ställas på trafikinspektören som på maskinspektören, synes ett arvode för trafikinspektören av 7,000 kronor vara skäligt. Till jämförelse må erinras, att säkerhetsinspektören hos

järnvägsstyrelsen äger åtnjuta en avlöning, inberäknat ersättning för bostad och bränsle, om lägst 6,600 kronor och högst 7,500 kronor.

I likhet med vad nu gäller i fråga om maskininspektören torde jämväl trafikinspektören böra berättigas till ersättning för tjänsteresor enligt resereglementet.

Av järnvägsstyrelsen och socialstyrelsen har ifrågasatts, att åt maskin- och trafikinspektörerna skulle anförtros jämväl kontrollen över arbetarskyddslagstiftningens tillämpning vid de enskilda banorna. Detta förslag synes, som jag redan antytt, ändamålsenligt. Åtminstone tillsvidare och intill dess någon erfarenhet vunnits lär det emellertid ej vara erforderligt, att, såsom socialstyrelsen föreslagit, särskild ersättning utgår för ifrågavarande bestyr.

Mot den avlöning, som föreslagits till trafikinspektörens assistent, vilken avlöning skulle sättas lika med den ersättning, som för närvarande åtnjutes av maskininspektörens assistent, synes intet vara att erinra.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har beträffande kontorsskrivaren å järnvägsbyrån ifrågasatt, att denne tjänsteman i avlöningshänseende skulle likställas med kontorsskrivare vid statens järnvägar. Enligt gällande avlöningsreglemente åtnjuter sistnämnde befattningshavare en avlöning, inberäknat ersättning för bostad och bränsle, av lägst 2,100 kronor och högst 3,550 kronor. Styrelsen har emellertid föreslagit beloppet av avlöningen till kontorsskrivaren hos styrelsen något lägre eller till 2,000 kronor. Då hänsyn bör tagas till att sistnämnde tjänsteman icke skulle hava att erlägga avgifter för sin pensionering, har jag för min del intet att erinra mot styrelsens förslag.

Vad slutligen angår avlöningen till det av styrelsen begärda skrivbiträdet, torde avdrag böra ske med belopp, motsvarande ordinarie skrivbiträde åliggande avgift för egen pensionering.

I enlighet med vad sålunda föreslagits skulle till förstärkande av järnvägsbyråns arbetskrafter å extra stat för år 1919 erfordras följande anslagsbelopp:

för maskininspektören.....	kronor	6,500: —
» trafikinspektören	»	7,000: —
» tilläggsarvode åt maskininspektörens assistent.....	»	1,400: —
» assistent åt trafikinspektören	»	5,000: —
» manlig kontorsskrivare	»	2,000: —
» kvinnligt skrivbiträde	»	1,175: —

eller tillhopa kronor 23,075: —

Administrativa byrån.

Jag övergår härefter till styrelsens framställning i vad densamma avser styrelsens *administrativa byrå*.

Å denna byrå finnas, förutom byrådirektören, följande ordinarie tjänstemän, nämligen en registrator, vilken tillika är aktuarie, samt en revisor och bokhållare. Av nu nämnda befattningshavare åtnjuter byrådirektören andra gradens avlöning under det övriga två tjänstemän tillhöra första lönegraden. Å byrån äro vidare anställda två amanuenser, för vilkas avlöning av anslagsposten till arvoden åt ingenjörsbiträden m. m. beräknats ett belopp av 4,250 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härutinnan anfört följande:

Vidkommande administrativa byrån, torde arbetsbördan där proportionsvis hava ökats mer än på någon av styrelsens övriga byråer; och kan en ökning av antalet tjänstemän på denna byrå nu icke undvikas.

De omständigheter, som förutom ökningen i de till styrelsens förfogande ställda anslagen, vilken ökning ju har en direkt inverkan på byråns arbete, huvudsakligen bidragit att så väsentligt öka arbetsbördan å byrån, äro dels föreskriften i kungörelsen den 12 augusti 1915 angående överflyttning på riksbanken av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kassarörelse och dels väg- och vattenbyggnadsstyrelsens övertagande jämligt kungörelsen den 29 oktober 1915 från den 1 januari 1916 av den statskontoret åliggande befattningen med ärenden angående statsbidrag till väganläggningar m. m.

Förstnämnda kungörelse förutsatte en omläggning av bokföringen till ett system, som till följd av den däri föreskrivna mångfalden av annotationer samt rapporter och uppgifter till riksbank och riksbokslutsbyrå kräver betydligt mera arbete än tillföre.

Genom sistnämnda kungörelse överflyttades på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens administrativa byrå den befattning, som enligt nådiga kungörelserna den 14 november 1913 angående villkoren för erhållande av statsbidrag från anslaget till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt den 27 juni 1914 angående statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder förut tillkommit statskontoret.

Den befattning med ifrågavarande ärenden, som härigenom överflyttats på byrån, avser utbetalning av de beviljade statsbidragen, ett arbete, som med anordning för varje utbetalning, kontroll, att anslaget kommer rätt person tillhanda, förande av särskilda liggare, expedition av checker, reversal m. m. är mycket tidsödande och synnerligen ansvarsfullt.

Samtliga anordningar för 1916 med undantag för anordningar å fiskehamnsbyrå uppgingo till ett antal av 1,058 med omkring 4,000 sidor verifikationer. För granskning av dessa verifikationer, vartill den ende ordinarie revisorns tid icke kunnat förslå, har styrelsen nödgats vidtaga den åtgärden att förordna de två på byrån anställda amanuenserna att under vissa tider på eget ansvar verkställa denna granskning, men bör enligt styrelsens uppfattning dylikt arbete icke i fortsättningen så gott som uteslutande anförtros åt amanuenser, vartill kommer.

att de till styrelsens förfogande ställda vikariatsersättningsmedlen icke förslå till gäldande av den extra ersättning, som måste lämnas amanuenserna för det ökade arbete och ansvar, som pålægges dem.

Administrativa byråns arbetsbörd har ock avsevärt ökats genom inrättandet under år 1913 av en särskild hamnavdelning inom styrelsen. Enligt § 9 i kungörelsen den 15 augusti 1913 angående föreskrifter rörande den inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inrättade hamnavdelningens verksamhet med mera åligger det de ordinarie tjänstemännen på administrativa byrån att beträffande statens fiskehamnsbyggnader fullgöra de åligganden, som eljest tillkomma dessa befattningshavare enligt den för styrelsen gällande instruktion. Enligt samma nådiga kungörelse skola de till fiskehamnsbyggnaderna anslagna medel av styrelsen bokföras särskilt utan sammanblandning med styrelsens övriga medels bokföring samt redovisas i särskild räkenskap. Denna särskilda bokföring är ganska vidlyftig, och kräver granskningen av de olika hamnbyggenas räkenskaper och verifikationer ett drygt arbete. Anordningarnas antal på hamnbyrån uppgingo till 156 med över 2,000 sidor verifikationer. Den omständigheten, att sedan 1915 hamnarnas byggnad verkställes direkt av hamnavdelningen utan entreprenad med därav följande tätare utbetalningar till respektive arbetschefer vid hamnbyggena, har ock ytterligare betungat byrån. I den mån hamnbyggena bliva färdiga, vilket redan är fallet med hamnbyggnaden i Kivik, kommer i enlighet med riksdagens beslut hamnarnas förvaltning med uppbörd av hamnmedel med mera att handhavas av styrelsen å administrativa byrån, genom vilken förvaltning och uppbörd efter hamnarnas färdigställande en avsevärd arbetsbörd kommer att påvila byrån.

På skäl, som sålunda anförts, är en ökning av personalen oundgängligen erforderlig, och kan denna ökning icke understiga 2 tjänstemän i första lönegraden. För närvarande vill styrelsen dock icke ifrågasätta, att mer än en av dessa nya tjänster sättes på ordinarie stat. Den andra tjänsten torde tillsvidare, ehuru tillräcklig erfarenhet redan vunnits om det stadigvarande behovet av densamma, kunna sättas på extra stat, och vill styrelsen föreslå, att till bidrag till denna extra tjänstemans avlöning användes det ena av de amanuensarvoden å 2,000 kronor, som nu stå till byråns förfogande. För avlöning av denne extra revisor med tillägg av arvode för vikarie under den nye ordinarie revisorns och den extra revisorns semester, i runt tal 400 kronor, skulle alltså erfordras en ökning av vikariatsersättningsanslaget med 2,400 kronor.

Arten av de göromål, som komme att åligga de tre revisorerna, torde lämpligen bestämmas i den av Kungl. Maj:t för styrelsen fastställda instruktionen, varom styrelsen i sinom tid skall inkomma med förslag.

Redan nu är styrelsen emellertid i tillfälle bedöma, att de göromål, som med nödvändighet måste komma att åligga den ena av dessa revisorer, nämligen huvudbokföringen samt handhavandet av och ansvaret för utbetalningen av anslagsmedel, komma att bliva avsevärt mera krävande och medföra större ansvar än de granskningsgöromål, som i huvudsak komme att åligga de två övriga revisorerna. Styrelsen hemställer därför, att en av de tre revisorerna måtte uppflyttas i andra lönegraden och benämnas förste revisor. För ändamålet erfordras på ordinarie stat ett anslag av skillnaden mellan avlöningen i första och andra lönegraden eller 1,800 kronor.

Arbetsbördan på denna byrå är emellertid så betungande, att styrelsen icke ser sig i stånd att kunna fullgöra de prestationer, som åligga byrån, med mindre

redan från 1918 års ingång den ifrågasatta ökningen i arbetskrafterna å byrån vinnes; och är det därför oundgängligen nödvändigt, att redan för år 1918 på extra stat anslås ett belopp av 6,400 kronor till avlönande med 4,000 kronor av en extra revisor jämte tilläggsarvode 2,400 kronor till ytterligare en extra revisor och vikarie för de extra revisorerna under semester.

Ökningen av arbetsbördan å administrativa byrån, nyinrättandet av hamnavdelningen i styrelsen med därav föranlett krävande och ansvarsfullt arbete jämte det stora ansvar, som särskilt på grund av övertagandet av den statskontoret åliggande befattningen med ärenden angående statsbidrag till väganläggningar med mera påvilar föredraganden å denna byrå, föranlåter styrelsen att nu upprepa sin vid flera tillfällen och senast vid löneregleringen 1911 gjorda framställning, att administrativa byråns chef, som nu åtnjuter lön i andra lönegraden med titel byrådirektör, måtte uppflyttas i tredje normalgraden med titel byråchef.

För ändamålet erfordras på ordinarie stat ett anslag av skillnaden mellan avlöningen i andra och tredje normalgraderna eller 2,300 kronor.»

Under återopande av vad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att det ordinarie anslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från och med år 1919 måtte ökas med 8,100 kronor samt att på extra stat för samma år måtte beviljas ett anslag att tilläggas anslaget till arvoden åt ingenjörsbiträden m. m. om 8,800 kronor, varav 6,400 kronor skulle användas redan under år 1918 till avlöning av 2 extra revisorer.

Departements-
chefen.

Någon ökning av arbetskrafterna å styrelsens administrativa byrå ifrågasattes icke i samband med 1911 års lönereglering. Tjänsteåliggandena å byrån hava emellertid sedermera i väsentlig grad utvecklats. Orsaken härtill är främst att söka i den förut i annat sammanhang omnämnda ökningen av anslagen för understödjande av allmänna arbeten. På byrån ankommer nämligen, bland annat, dels att upprätta förslag till kontrakt och säkerhetsförbindelser angående med statsbidrag understödda anläggningar och arbeten samt att granska inkommande sådana kontrakt och säkerhetshandlingar, och dels att verkställa utbetalning av beviljade statsbidrag. Särskilt sistnämnda åliggande, som från och med år 1916 överflyttats från statskontoret till styrelsens administrativa byrå, har medfört ett betydande arbete. För att kunna medhinna detta arbete har styrelsen jämväl under vissa tider nödgats förordna de å byrån anställda amanuenserna att på eget ansvar verkställa granskning av verifikationer å verkställda utbetalningar. I likhet med styrelsen finner jag det föga lämpligt, att arbete av ifrågavarande slag i allt för stor utsträckning anförtros åt biträdande tjänstemän. Till ökningen av arbetet har vidare bidragit inrättandet av en särskild hamnavdelning inom styrelsen samt överflyttandet till riksbanken av styrelsens kassarelöse.

Den utredning, som av styrelsen lämnats i fråga om byråns arbetsbörda, torde tillfullo ådagalägga behovet av en förstärkning utav byråns arbetskrafter. I sådant hänseende har styrelsen föreslagit anställande av ytterligare två tjänstemän i första lönegraden, därav den ena tills vidare på extra stat. Däremot skulle av de nuvarande två amanuensbefattningarna den ena indragas och det därigenom ledigblivna amanuensarvodet å 2,000 kronor användas till bidrag till avlöning av förenämnda tjänsteman å extra stat. I samband med den sålunda föreslagna ökningen av personalen har styrelsen vidare ifrågasatt inrättandet av en byråchefsbefattning i stället för den nuvarande byrådirektörstjänsten samt uppflyttandet av en revisorstjänst från första till andra lönegraden.

I det föregående har framhållits, hurusom en definitiv omorganisation av styrelsens järnvägsbyrå icke bör ske, förrän frågan om sättet för anordnande av statens kontroll å de enskilda järnvägarna vunnit sin slutliga lösning. Beträffande administrativa byrån torde visserligen icke samma skäl tala mot att redan nu uppföra nya befattningar å ordinarie stat. Förhållandena hava emellertid ej medgivit den ingående prövning, som före vidtagandet av en dylik åtgärd påkallas, vartill kommer önskvärdheten av att erforderliga ändringar i den ordinarie staten såvitt möjligt behandlas i ett sammanhang. Ehuru vissa skäl synas tala för styrelsens förslag om förändring av byrådirektörstjänsten å administrativa byrån till byråchefsbefattning samt uppflyttandet av en revisorstjänst till andra lönegraden, har jag därför ej ansett mig i ärendets nuvarande läge böra upptaga detta förslag till vidare prövning. Tillsvidare torde alltså den nya personal, som erfordras för förstärkning av byråns arbetskrafter, böra anställas å extra stat.

Den av styrelsen föreslagna ökningen av byråns personal finner jag icke vara större än som är av behovet oundgängligen påkallat. Särskilt torde de höjningar av anslagen till understödjande av allmänna arbeten, varom jag har för avsikt att framlägga förslag, nödvändiggjöra den ifrågasatta förstärkningen. I enlighet med vad jag nyss yttrat, skulle alltså å extra stat för år 1919 böra anvisas anslag till avlönande av två tjänstemän i första lönegraden, vilka tjänstemän med hänsyn till arten av det arbete, som skulle åligga dem, lämpligen kunde benämnas revisorer. Avlöningen till dessa extra tjänstemän torde, på sätt i allmänhet plägar ske, böra utgå med den för ordinarie befattningshavare i samma lönegrad bestämda begynnelselönen, minskad med ett belopp, motsvarande ordinarie befattningshavare åliggande pensionsavgift för egen pensionering, och skulle alltså kunna beräknas till 3,900

kronor för vardera eller till sammanlagt 7,800 kronor. För arvode åt vikarier under de ifrågavarande tjänstemännens semester torde böra beräknas ett belopp av 250 kronor. I enlighet härmed skulle kostnaden för dessa tjänstemän komma att uppgå till 8,050 kronor. Såsom bidrag till bestridande av nämnda kostnad kan emellertid genom indragningen av en utav de nuvarande amanuensbefattningarna påräknas ett belopp av 2,000 kronor av anslaget till arvoden åt ingenjörbiträden och amanuenser m. m. För år 1919 skulle alltså för ifrågavarande ändamål erfordras ett extra anslag av 6,050 kronor.

Det torde däremot icke hava förebragts sådana särskilda skäl, att anslag bör anvisas för förstärkning av byråns arbetskrafter å tilläggsstat för år 1918. På grund av den rådande kristiden gör sig jämväl en tillfällig stagnation gällande i fråga om utförandet av allmänna arbeten, och kan det förväntas, att så blir förhållandet åtminstone under någon del av år 1918. Jag finner mig därför ej böra förorda styrelsens framställning om ökning för sistnämnda år av byråns personal utöver den nuvarande.

*Uppdelning
av de två
norra väg- och
vattenbygg-
nadsdistrikten
m. m.*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har slutligen ifrågasatt avlåtande av framställning till riksdagen om uppdelning av vart och ett av de båda norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten i två distrikt samt om uppförande i sammanhang härmed på ordinarie stat av 2 nya distriktschefstjänster.

I vart och ett av nämnda distrikt, vilka omfatta, det nedre norra distriktet Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt det övre norra distriktet Västerbottens och Norrbottens län, äro allt sedan år 1906 anställda en distriktschef och två distriktsingenjörer.

*Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen
den 1/9 1917.*

Göromålen i de olika väg- och vattenbyggnadsdistrikten hava, enligt vad styrelsen meddelar, under de senare åren i allmänhet ökats i hög grad och detta alldeles särskilt i vad rör de båda norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten.

Till belysande härav har styrelsen åberopat följande tablåer:

Anslag i kronor till väg-, bro-, hamn- och farledsarbeten inom de olika väg- och vattenbyggnadsdistrikten.

Å r.	D i s t r i k t.					
	Mellersta.	Östra.	Södra.	Västra.	Nedre norra.	Övre norra.
1905.....	107,944	207,179	341,096	285,279	322,000	224,525
1906.....	85,136	219,664	155,262	159,419	333,200	456,850
1907.....	116,342	196,056	317,995	167,778	895,400	397,300
1908.....	135,550	235,393	376,891	334,202	420,333	451,350
1909.....	134,472	248,699	230,800	306,307	478,117	408,418
1910.....	129,785	421,690	147,058	395,282	401,783	223,815
1911.....	56,950	235,415	157,567	229,600	472,300	478,067
1912.....	211,897	396,072	247,177	436,598	613,900	364,985
1913.....	365,915	316,114	165,968	357,000	439,500	587,100
1914.....	241,600	499,251	188,281	406,615	743,000	770,200
1915.....	313,527	*) 713,007	337,537	479,684	891,100	944,800
1916.....	404,040	550,600	***) 581,363	***) 690,000	710,060	1,018,937

*) Tillfällig stegring.

***) Dessa stegringar äro till avsevärd del föranledda av vissa anvisade förskott till nödhjälpsarbeten och därför att anse som tillfälliga.

Antal ineliggande förordnanden den 1 januari 1917 å de olika väg- och vattenbyggnadsdistrikten samt medellängd i km. för undersökta vägar.

	Mellersta.	Östra.	Södra.	Västra.	Nedre norra.	Övre norra.
Antal.....	61	53	42	74	87	90 st.
Medellängd.....	7,0	6,6	6,3	5,5	11,7	18,3 km.

Sjätte huvudtiteln.

Anslag till vägar och broar i de norra väg- och vatten-

F ö r å r.	Yttre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet. ¹⁾							Totalsumma.
	Gävleborgs län.		Västernorrlands län.		Summa.			
	Vägar.	Broar.	Vägar.	Broar.	Vägar.	Broar.		
1905	17,000	—	118,500	8,600	135,500	8,600	144,100	
1906	—	—	44,600	54,300	44,600	54,300	98,900	
1907	12,900	—	58,200	51,500	71,100	51,500	122,600	
1908	18,600	—	42,300	—	60,900	—	60,900	
1909	36,200	—	94,500	5,617	130,700	5,617	136,317	
1910	8,100	—	153,200	11,683	161,300	11,683	172,983	
1911	12,200	—	90,600	103,000	102,800	103,000	205,800	
1912	2,800	21,100	292,400	15,600	295,200	36,700	331,900	
1913	26,600	—	170,700	—	197,300	—	197,300	
1914	64,500	85,800	128,800	—	193,300	85,800	279,100	
1915	53,200	—	269,000	60,700	322,200	60,700	382,900	
1916	62,800	51,500	190,460	50,000	253,260	101,500	354,760	

Vid 1917 års ingång äro följande *anta*l

8	3	31	5	39	8	47
---	---	----	---	----	---	----

¹⁾ I tabellen hava upptagits de benämningar, som styrelsen i det följande föreslår för de nya distrikten.

Antal av förordnanden, avseende arbetsplaner för vägar, broar, farleder m. m., och väg- och vattenbyggnadsdistrikten

År.	Yttre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet.												Inre norra väg-							
	Gävleborgs län.						Västernorrlands län.						Kopparbergs län.							
	Förordnanden.		Inkomna planer.		Balans vid årets slut.		Förordnanden.		Inkomna planer.		Balans vid årets slut.		Förordnanden.		Inkomna planer.		Balans vid årets slut.			
	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.	An-tal.	Väg-längd.		
1905	1	1,1	1	7,5	3	13,4	2	27,8	5	29,1	10	112,3	13	125,7	1	2,9	4	30,7	6	5,5
1906	3	5,0	2	1,1	4	15,9	6	43,1	7	85,5	9	69,9	13	85,2	3	46,3	1	—	8	51,9
1907	5	25,3	0	—	9	40,6	2	27,9	0	—	11	97,8	20	138,4	5	102,2	3	29,3	10	124,7
1908	5	93,5	3	—	11	134,1	12	177,6	5	43,1	18	232,3	29	366,4	4	59,9	4	20,7	10	163,9
1909	3	16,8	5	19,8	9	131,1	4	27,4	8	156,7	14	102,9	23	234,0	5	40,0	3	65,3	12	138,6
1910	2	9,8	5	23,9	6	117,0	9	173,1	9	98,8	14	177,2	20	294,2	3	37,5	6	51,7	9	124,3
1911	3	31,0	3	40,1	6	107,9	4	27,6	4	37,4	14	167,4	20	275,3	3	12,7	2	60,6	10	76,5
1912	4	14,6	2	—	8	122,5	7	95,2	2	73,3	19	189,2	27	311,7	4	34,0	3	6,1	11	104,3
1913	0	—	1	9,8	7	112,7	23	76,8	4	22,1	38	244,0	45	356,7	9	110,2	8	88,7	12	125,8
1914	5	36,6	2	22,4	10	126,9	10	122,6	7	24,9	41	341,6	51	468,5	11	57,8	3	44,6	20	139,0
1915	8	25,0	5	88,3	13	63,5	16	95,8	10	157,7	47	279,7	60	343,2	4	11,6	6	50,1	18	100,5
1916	6	58,5	2	3,6	17	118,5	12	172,0	29	177,9	30	273,8	47	392,3	9	245,5	8	47,8	19	298,2

byggnadsdistrikten under åren 1905—1916 i kronor.

Inre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet. 1)							Mellersta norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet. 1)			Översta norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet. 1)		
Kopparbergs län.		Jämtlands län.		Summa.		Total- summa.	Västerbottens län.			Norrbottens län.		
Vägar.	Broar.	Vägar.	Broar.	Vägar.	Broar.		Vägar.	Broar.	Summa.	Vägar.	Broar.	Summa.
95,600	—	54,500	27,800	150,100	27,800	177,900	129,725	—	129,725	67,850	26,950	94,800
68,800	39,000	55,100	71,400	123,900	110,400	234,300	205,800	17,000	222,800	122,600	114,450	237,050
70,000	78,100	66,700	58,000	136,700	136,100	272,800	58,600	20,700	79,300	239,150	77,150	316,300
34,533	109,500	160,000	55,400	194,533	164,900	359,433	206,400	7,000	213,400	157,950	80,000	237,950
72,000	128,200	99,100	42,500	171,100	170,700	341,800	125,500	121,100	246,600	152,985	8,833	161,818
109,600	—	79,300	39,800	188,900	39,800	228,700	143,800	—	143,800	80,015	—	80,015
69,500	54,000	115,500	27,500	185,000	81,500	266,500	178,900	175,767	354,667	123,400	—	123,400
84,200	40,400	128,900	28,500	213,100	68,900	282,000	179,000	9,800	188,800	176,185	—	176,185
91,100	—	151,100	—	242,200	—	242,200	227,400	161,200	388,600	199,500	—	199,500
80,500	133,100	198,300	52,000	278,800	185,100	463,900	384,900	34,500	419,400	350,800	—	350,800
118,000	102,200	242,200	45,800	360,200	148,000	508,200	469,900	88,400	558,300	376,500	10,000	386,500
75,300	—	280,000	—	355,300	—	355,300	427,700	72,500	500,200	443,737	75,000	518,737

väg- och brobyggnader under arbete.

19	5	42	7	61	12	73	50	5	55	51	3	54
----	---	----	---	----	----	----	----	---	----	----	---	----

av inkomna dylika planer samt längd i kilometer av däri ingående vägar i de norra under åren 1905—1916.

och vattenbyggnadsdistriktet.							Mellersta norra v. v. distriktet.						Översta norra v. v. distriktet.						År.	
Jämtlands län.						Summa balans vid årets slut.	Västerbottens län.						Norrbottens län.							
Förord- nanden.		Inkomna planer.		Balans vid årets slut.			Förord- nanden.		Inkomna planer.		Balans vid årets slut.		Förord- nanden.		Inkomna planer.		Balans vid årets slut.			
An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.	An- tal	Väg- längd.			
1	10,8	4	54,9	5	36,8	11	42,3	11	185,8	6	116,9	17	297,4	2	14,3	4	185,5	5	57,4	1905
1	58,3	2	108,3	4	84,2	12	136,1	3	14,8	8	77,8	12	234,4	3	78,7	3	17,9	5	118,2	1906
1	—	2	23,5	3	60,8	13	185,5	8	143,9	8	182,1	12	196,2	1	38,6	3	105,1	3	51,6	1907
7	118,5	2	58,3	8	121,0	18	284,9	5	75,9	12	167,0	5	105,0	1	38,4	8	13,1	2	77,0	1908
6	73,3	4	70,3	10	124,0	22	262,6	7	108,5	1	40,7	11	172,8	5	166,1	2	77,0	5	166,1	1909
12	108,3	9	95,4	13	136,9	22	261,2	11	74,4	8	133,8	14	113,4	3	39,6	4	44,4	4	161,3	1910
6	103,2	4	25,8	15	214,3	25	290,8	8	234,5	6	47,2	16	300,7	7	130,2	3	91,0	8	200,5	1911
5	54,9	8	115,2	12	154,1	23	258,4	5	96,5	14	147,6	7	249,6	12	151,5	7	91,0	13	261,0	1912
4	85,1	6	44,8	10	194,4	22	320,2	18	368,6	2	42,2	23	575,9	17	404,2	8	164,3	22	500,8	1913
9	290,3	8	248,1	11	236,6	31	375,6	23	412,4	10	231,7	36	756,6	27	418,7	13	247,7	36	671,9	1914
9	117,9	5	150,7	15	203,8	33	304,3	32	408,8	12	291,7	56	873,8	19	107,3	22	334,8	33	444,4	1915
9	190,0	3	—	21	393,8	40	692,0	48	885,6	42	577,0	62	1.182,4	18	355,7	23	297,1	28	503,0	1916

Längd av enskilda järnvägar inom nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet
i kilometer.

År.	Yttre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet.						Inre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet.					
	Gävleborgs län.		Västernorrlands län.		Summa.		Kopparbergs län.		Jämtlands län.		Summa.	
	I trafik.	Under bygg- nad.	I trafik.	Under bygg- nad.	I trafik.	Under bygg- nad.	I trafik.	Under bygg- nad.	I trafik.	Under bygg- nad.	I trafik.	Under bygg- nad.
1905	269,5	1,9	106,2	0,0	375,7	1,9	452,8	353,5	0,0	0,0	452,8	353,5
1906	"	"	"	"	"	"	463,1	343,2	"	"	463,1	343,2
1907	"	"	"	"	"	"	533,5	272,8	"	"	533,5	272,8
1908	271,4	28,9	"	"	377,6	28,9	"	279,7	"	"	"	279,7
1909	"	"	"	"	"	"	"	"	"	0,8	"	280,5
1910	300,3	0,0	"	"	406,5	0,0	813,2	0,0	0,8	0,0	814,0	0,0
1911	"	"	"	2,5	"	2,5	"	"	"	"	"	"
1912	"	"	"	"	"	"	"	30,3	"	"	814,0	30,3
1913	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1914	"	"	108,7	0,0	409,0	0,0	"	"	"	"	"	"
1915	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1916	300,3	301,3	108,7	0,0	409,0	301,3	843,5	0,0	0,8	0,0	844,3	0,0

N. B. Varje järnväg har i denna tablå till sin helhet förts till det län, inom vilket den till större delen av sin längd är belägen.

Styrelsen anför vidare:

»På sätt av förut intagna tablåer närmare framgår, hava sedan år 1906 anslagen till väg- och broarbeten inom ifrågavarande båda distrikt i allmänhet två- à tredubblats samt antalet ineliggande förordnanden och längden av de vägar, som svara mot därmed avsedda vägplaner, två- à fyrdubblats. Vid en jämförelse med de övriga väg- och vattenbyggnadsdistrikten befinnes, att anslagen för vart och ett av de norra distrikten under samma tid vuxit i stort sett från cirka 40 % utöver anslagen för vart och ett av de övriga distrikten till cirka 80 % därutöver, varvid även är att märka, att medellängden av de undersökta vägarna i de norra distrikten är 1,8 à 2,8 gånger så stor som i de övriga, där arbetena oftare inskränka sig till omläggningar och förbättring av befintliga vägar. Då härtill kommer, att i de norra distrikten tjänsteresornas längd och tidsutdräkten för desamma är betydligt större än i de övriga distrikten, att på grund av klimatet den nyttiga arbetstiden för utarbeten är kortare än längre söderut och att distriktstjänstemännen i dessa landsdelar måste stå allmänheten till tjänst i relativt större omfattning än i landets sydligare delar, där tillgången till ingenjörskrafter är ojämförligt mycket bättre, torde vara tydligt, att en förstärkning av arbetskrafterna är nödvändig. I någon mån beror visserligen de tre senaste

ärens våldsamma stegring av med kristiden sammanhängande förhållanden, vilket också nödvändiggjort förordnandet av extra förrättningsmän i avsevärd utsträckning, men även bortsett härifrån har arbetsbördan stegrats i sådan grad, att ett ökande av arbetskrafterna är oundgängligen nödvändigt, och nämnda stegring kommer av allt att döma att alltjämt fortgå.

Då expeditionsgöromålen för distriktscheferna och svårigheten för dem att övervaka och sammanhålla ärendena inom respektive distrikt även ökats i motsvarande grad, kan saken icke lämpligen ordnas på annat sätt än genom de båda distriktens uppdelning i tre eller fyra distrikt med till en början minst åtta tjänstemän i stället för de nuvarande sex. En uppdelning i tre distrikt kan ej lämpligen ske efter länsgränserna och skulle dels nödvändiggöra att fortfarande i tvenne av distrikten från början tillsätta två distriktsingenjörer och dels ej kunna bli annat än ett provisorium, som inom en ganska närbelägen framtid skulle påkalla ny distriktsindelning i fyra distrikt, varav då till en början ett eller två med två distriktsingenjörer. Uppdelning nu omedelbart i fyra distrikt åter med en distriktschef och en distriktsingenjör i varje skulle medgiva en för längre framtid lämplig indelning av distrikten, som kunde fås sammanfallande med länsgränserna, samt möjliggöra en framtida utveckling helt enkelt genom att utan ändring av distriktsindelningen tillsätta ytterligare en distriktsingenjör i de distrikt, där så kunde tarvas.

Övre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, som nu består av Västerbottens och Norrbottens län, delas då lämpligen i tvenne distrikt, vardera omfattande ett av de båda nämnda länen. Nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet åter, som nu består av Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län, skulle kunna tänkas uppdelat antingen i ett distrikt, omfattande de båda nordligare länen, och ett, omfattande de båda andra, eller också i ett distrikt, omfattande de båda kustlänen, och ett, omfattande de båda inre länen. Av förut intagna tabläer framgår, hurusom arbetsbördan till så ofantligt mycket större del är förlagd till de båda norra länen, att en delning i ett nordligare och ett sydligare distrikt efter länsgränserna tydligtvis icke kan ifrågakomma. I verkligheten är arbetsbördan inom de båda nordligare länen till och med förlagd så långt norr ut, att man i och för utjämnande av densamma vid en delning på sagda sätt vore nödsakad att avdela både Härjedalen och Medelpad till det sydligare distriktet, utan att ändock full, om också i nödfall tillräcklig, likvärdighet mellan de båda delarne erhöles. Under dessa förhållanden synes delningen i ett östligare och ett västligare distrikt ojämförligt mycket lämpligare. Fördelarna härmed äro, att arbetsbördan bleve jämnare fördelad, att distrikts- och länsgränser sammanföle och att de enskilda järnvägarna bleve delade på de båda nya distrikten. I sistnämnda hänseende torde böra framhållas, hurusom från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens synpunkt är synnerligen önskvärt, att så få som möjligt av distrikten efter den nya indelningens genomförande bli utan enskilda järnvägar, vilkas tillsyn utgör en viktig del av distriktstjänstemännens arbete, varför, med hänsyn till rekryteringen av för de olika distrikten erforderliga krafter, sådant arbete bör förekomma i så många av distrikten som möjligt.

Den sålunda föreslagna delningen har emellertid den nackdelen att i kommunikationshänseende vara något underlägsen den andra delningen, om också i långt mindre grad än vad vid första påseendet kan synas vara fallet. Då kommunikationsfrågan onekligen har avsevärd betydelse, synes till närmare belysande av nu anförda påstående följande böra framhållas. Kopparbergs och Gävleborgs

län äro sinsemellan väl förbundna med de redan nu förefintliga järnvägarna, under det att de båda norra länen i det stora hela äro sämre förbundna sinsemellan än med de båda södra länen. Jämtlands läns södra del är redan nu bättre förbunden med Kopparbergs län än med Västernorrlands och redan år 1919, då banan Sveg—Brunflo beräknas vara fullbordad, erhåller även det 'inre' distriktet en i dess längdriktning genomgående kommunikationsled. Till den mest avlägset liggande delen av Jämtland, den nordvästra, kommer man lika snabbt och bekvämt från Falun som från Sundsvall och mycket lättare än från Härnösand. Att den förstnämnda färden på grund av nattågsresan betingar högre biljettpris, har för staten som helhet betraktad ingen avsevärd betydelse, då nattågsresan sker på statens egen järnväg; den blir därigenom till och med billigare för statsverket än resan från Härnösand. Detsamma gäller med avseende på resor till Ångermanlands nordligaste hörn, trakterna kring Tåsjö. Då i allmänhet en distriktstjänsteman torde komma att hava sitt hemvist i vardera länet, gäller detta för övrigt endast för de fall, då den i det andra länet boende behöver göra en dylik tjänsteresa. På grund härav synes olägenheten i avseende på kommunikationerna av denna delning — i ett kustdistrikt och ett inre — jämfört med den andra delningen vara så liten, att den på intet vis kan uppväga de ovan nämnda tre fördelar, som samma delning medför.

De båda distriktscheferna hava uttalat sig för distriktens delning i tre delar på sådant sätt, att Norrbottens län utgjorde ett distrikt, Västerbottens län och Ångermanland ett samt Gävleborgs, Kopparbergs och Jämtlands län tillika med Medelpad ett distrikt, varvid till en början i det förstnämnda distriktet skulle tillsättas en och i de båda andra två distriktsingenjörer, varigenom tjänstemännens antal skulle uppgå till inalles åtta. Då på sätt ovan angivits en dylik delning av flera skäl icke synes lämplig, och då densamma bland annat motiverats med en för det allmännas åtnädd så främmande synpunkt som distriktschefernas intresse av att hava tillgång till tillräcklig privat praktik, varutinnan skillnaden för samtliga distriktstjänstemän, då antalet tjänstemän med den av styrelsen föreslagna delningen är alldeles detsamma, emellertid ej kan bliva avsevärd i annan mån än vad som kan bero på en något olika förskjutning därav de olika tjänstemännen emellan, synes detta förslag, så mycket mer som dess realiserande snart skulle framkalla behovet av att ännu en gång förändra distriktsindelningen, icke böra genomföras. Angående tudelning av nedre norra distriktet anför chefen i detsamma intet annat än *dels* att en delning i ett nordligare och ett sydligare distrikt ej kan ske länsvis, då därigenom så stor olikhet i arbetsbörda för de båda nya distrikten skulle uppstå, att ej ens genom både Medelpads och Härjedalens tilldelande till det sydligare distriktet tillräcklig kompensation skulle erhållas, under det att en delning länsvis i ett östligare och ett västligare distrikt ej vore lämplig i kommunikationshänseende, samt *dels* att för vardera distriktet då skulle erfordras en distriktschef och en distriktsingenjör. Som det även ifrågasatts, att i nedre norra distriktet endast tillsätta ytterligare en distriktsingenjör utan att dela distriktet, torde böra framhållas, dels att härigenom ingen lätnad i den så starkt påklagade stora arbetsbördan för distriktschefen med göromål för expeditioner och dylikt skulle kunna erhållas, och dels att arbetsbördan visat sig delvis svårare att medhinna i det nedre än i det övre norra distriktet, i det att exempelvis förordnandena under de senare åren, 1910—1916, visat sig kräva i medeltal 50 % längre tid i det nedre än i det övre distriktet.

På grund av vad sålunda anförts synes följande uppdelning av de norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten böra ske, nämligen i

yttre	norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet	..	Gävleborgs- och Västernorrlands län,
inre	»	»	»
mellersta	»	»	»
översta	»	»	»
		..	Kopparbergs och Jämtlands län,
		..	Västerbottens län samt
		..	Norrbottens län.

Kostnaden för statsverket av den sålunda föreslagna uppdelningen av de norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten är såväl absolut som i förhållande till de därmed förenade utomordentliga fördelarna för de allmänna arbetenas bedrivande i dessa orter ytterst obetydlig och utgöres av endast två distriktscheflöner eller inalles 6,000 kronor om året.

Det enda, som för närvarande kan tänkas inverka på sättet för ett dylikt inrättande av nya tjänster i väg- och vattenbyggnadsdistrikten, är det blivande ordnandet av allmänna vägars byggnad och underhåll, varutinnan en av Kungl. Maj:ts tillsatt kommission nyligen framlagt vissa förslag. Lösningen av dessa frågor åter torde kräva ett avsevärt antal år, och även om den skulle kunna emotses osedvanligt snart, kan den dock under inga förhållanden avvaktas före fattandet av beslut i nu föreliggande fråga, som måste ordnas skyndsammast möjligt. Och som vidare även vägfrågan, i vad avser ingenjörstjänster, enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning näppeligen kan annat än innebära en ytterligare utveckling av distriktstjänsterna, synes intet som helst skäl föreligga, att nu ifrågakommande tjänster icke skulle ställas på ordinarie stat.»

I nu avhandlade fråga har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen infortrat yttranden från samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande, som därav beröras. Ur dessa yttranden må återgivas följande.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kopparbergs län har ansett sig böra tillstyrka en sådan delning av det nedre norra distriktet, att Kopparbergs och Jämtlands län komme att utgöra ett distrikt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län finner visserligen med hänsyn till kommunikationerna samt de större flottledernas och huvudvägarnas sträckning en sammanslagning av Gävleborgs län med Kopparbergs län fördelaktigare än den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna, men då styrelsens förslag syntes innebära en jämnare fördelning av göromålen samt en dylik fördel vid ett sammanförande av Gävleborgs och Kopparbergs län icke torde kunna vinnas utan en styckning av antingen Jämtlands eller Västernorrlands län så att Härjedalen respektive Medelpad förenades med de båda sydliga länen till ett distrikt, har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett sig böra biträda styrelsens förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län håller i likhet med styrelsen före, att en utökning av arbetskrafterna inom det nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet vore av största behov påkallad. Beträffande sättet för distriktets delning har Kungl. Maj:ts befallningshavande däremot icke ansett sig kunna biträda styrelsens förslag. För Jämtland och Västernorrlands län föreläge redan ett flertal gemensamma vägföretag och flera torde vara att påräkna. Indalsälven och Ljunga älv, vilka båda hade sitt utlopp inom Västernorrlands län, genomflöte i sitt övre lopp Jämtland. Ärenden rörande vägar med antydd sträckning och angående flottning i nämnda båda älvars flodområden ankomme esom-

oftast på gemensam handläggning av länsstyrelserna i Jämtlands och Västernorrlands län. Med hänsyn därtill syntes det obetingat vara lämpligast, att Jämtlands län, eller åtminstone landskapet Jämtland, hänfördes till samma väg- och vattenbyggnadsdistrikt som Västernorrlands län. Mellan sistnämnda län och Gävleborgs län förefinnes icke samma gemensamhet. Till gemensam handläggning föreläge allenast ett enda vägföretag, varom undersökning redan torde vara slutförd, och andra företag syntes icke kunna ifrågasättas. Gemensamma flottningsfrågor kunde icke heller tänkas, då inom Västernorrlands län belägna flodområden icke berörde Gävleborgs län. Jämväl ur kommunikationssynpunkt funne Kungl. Maj:ts befallningshavande den föreslagna distriktsindelningen mindre lämplig. Det enligt förslaget av Gävleborgs och Västernorrlands län bestående distriktet, liksom även det föreslagna andra distriktet, skulle erhålla en i hög grad olämplig och av omständigheterna icke i någon mån påkallad utsträckning i norr och söder, under det utsträckningen i öster och väster bleve relativt obetydlig.

På grund av det anförda har Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagit en sådan uppdelning av nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, att Västernorrlands län och landskapet Jämtland av Jämtlands län gemensamt hänfördes till ett distrikt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län har ifrågasatt, huruvida icke tidpunkten för vidtagande av den föreslagna ändrade indelningen vore mindre lämplig. Då resultatet av de utav vägkommissionen framlagda förslagen i avseende å ett mera tillfredsställande ordnande av de allmänna vägarnas byggande och underhåll sannolikt inom den närmaste tiden kunde förväntas och de förändringar, som i anledning därav komme till stånd, säkerligen komme att hava ej så ringa inflytande på de ifrågavarande tjänstemännens uppgifter och arbete, ville det synas Kungl. Maj:ts befallningshavande, att det föreläge skäl att avvakta vägfrågans ordnande, innan en mera vittgående ändring i fråga om väg- och vattenbyggnadsdistrikten företoges.

Därest emellertid en dylik ändring ansåges icke kunna vidare anstå, har Kungl. Maj:ts befallningshavande i fråga om distriktsindelningen anslutit sig till styrelsens förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län har kraftigt betonat vikten av att bereda ökade arbetskrafter i de norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten, varigenom en snabbare handläggning kunde vinnas för det stora antalet aktuella vägprojekt. I fråga om delningen av det övre norra distriktet har Kungl. Maj:ts befallningshavande vitsordat, att det vore synnerligen av behovet påkallat, att Västerbottens län finge utgöra ett självständigt distrikt, särskilt som en allt starkare utveckling av länets vägväsende torde kunna emotes.

Jämväl *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län* har tillstyrkt en delning av det övre distriktet på sätt styrelsen föreslagit. Utöver vad styrelsen till stöd därför anfört har Kungl. Maj:ts befallningshavande velat framhålla, att, då länets landsting sedan flere år tillbaka ärligen anvisade anslag dels för upprättande av förslag och planer till anläggning av sådana vägar, för vilka statsanslag icke kunde erhållas, och dels för anläggande av statsunderstödda vägar, Kungl. Maj:ts befallningshavande nödgats anlita den ende inom länet bosatte distriktstjänstemannen för undersökningar samt upprättande av förslag och planer till dylika väganläggningar. Sälunda hade nämnde tjänsteman på uppdrag av

Kungl. Maj:ts befallningshavande under åren 1915 och 1916 samt under tiden till den 20 februari 1917 efter verkställda undersökningar inkommit med förslag och planer till 14 väganläggningar avseende s. k. landstingsvägar med en beräknad anläggningskostnad av tillhoppa 127,350 kronor. Dessutom hade Kungl. Maj:ts befallningshavande nödgats anlita samma tjänsteman för granskning av liknande förslag och planer, som till ett antal av ävenledes 14 och med en beräknad anläggningskostnad av 206,755 kronor uppgjorts av inom länet anställda schaktmästare. Även för framtiden torde i icke mindre omfattning för samma ändamål behöva anlitas sakkunnigt biträde. Av vad sålunda anförts liksom av vad Kungl. Maj:ts befallningshavande eljest hade sig bekant hade Kungl. Maj:ts befallningshavande fått den uppfattningen, att omförmälde tjänsteman dels med uppdrag av nu nämnda slag dels ock med tjänsteärenden i övrigt anlitas i sådan omfattning, att hans arbetsbörd vore väsentligt större än skäligen kunde begäras.

Med anledning av nu återgivna yttranden anför väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vidare följande:

»Såsom av dessa yttranden framgår, äro Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län obetingat av samma mening som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i vad avser det övre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktets delning. De övriga fyra befallningshavandena däremot, vilkas län ligga inom det nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, ansluta sig visserligen alla till planen på detta distrikts uppdelning i två distrikt, befallningshavanden inom Jämtlands län dock med det förbehållet, att det vill synas, att det föreligger skäl att avvakta vägfrågans ordnande i vårt land, innan 'en mera vittgående ändring' företages, men med förordande, om saken ej kan anstå, av den delning, som av styrelsen föreslagits. Såsom styrelsen ovan framhållit, synes sakens ordnande på grund av arbetsbördans utomordentliga stegring ej kunna längre anstå, varför också villkoret för Kungl. Maj:ts befallningshavandes tillstyrkande torde vara att anse som uppfyllt. I avseende på sätet att uppdelade nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet råder hos flera av befallningshavandena däremot en lätt förstälilig tvekan, men med ett undantag tillstyrka dock samtliga den uppdelning, som av styrelsen föreslagits. Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län finner sig böra föreslå en sådan uppdelning, att provinsen Härjedalen av Jämtlands län skulle tillsammans med de båda södra länen utgöra ett distrikt. Men då dels, såsom ovan framhållits, vid delning i ett sydligare och ett nordligare distrikt tillräcklig utjämning i arbetsbörd icke erhålles med mindre än att åtminstone även provinsen Medelpad tilldelas det sydligare distriktet, och dels såväl Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län, som därav skulle direkt beröras, som ock Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län ställer sig avvissande mot tanken på en sådan delning av länen, synes den av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län föreslagna delningen icke böra ifrågakomma. Av de för övrigt anförda skälen till tvekan i avseende på den av styrelsen föreslagna delningen synes endast frågan om kommunikationerna vara av saklig betydelse, men har styrelsen ovan närmare utvecklats, hurusom nackdelarna härutinnan dock ej kunde anses vara så stora, att de uppvägde de därmed i andra avseenden vunna fördelarna, något vari också flertalet av Kungl. Maj:ts befallningshavande genom sin anslutning till styrelsens förslag synas hava instämt.»

Vägkommissionen.

Över styrelsens förslag i denna del har 1911 års vägkommission den 31 oktober 1917 avgivit infortrat utlåtande. Kommissionen anför därvid följande:

»Av handlingarna i ärendet framgår, att arbetsbördan inom de två norra väg- och vattenbyggnadsdistrikten under senaste tiden särskilt på grund av de ökade göromålen för vägundersökningar och vägbyggnader vunnit den omfattning, att en förstärkning av arbetskrafterna i dessa distrikt är av behovet påkallad. Enligt kommissionens uppfattning kan det emellertid sättas i fråga, huruvida för närvarande detta behov lämpligen bör tillgodoses på det sätt, som styrelsen föreslagit.

I detta avseende får kommissionen erinra om sitt den 15 december 1916 avgivna betänkande med förslag till lag om allmänna vägar på landet. Detta förslag förutsätter inrättande av vissa nya befattningar för vägväsendet, nämligen vägdirektörstjänster, en för varje län, och skulle vägdirektörerna lyda under Kungl. Maj:ts befallningshavande samt få till uppgift bland annat att verkställa undersökningar samt avgiva betänkanden med planer och kostnadsförslag angående väganläggningar och vägförbättringar inom var sitt län ävensom att utöva tillsyn och kontroll å utförandet av väghållningsdistriktens (landstingsområdenas) med statsmedel understödda allmänna vägbyggnadsarbeten.

Därest kommissionens förslag i denna del vinner beaktande, skulle sålunda tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten vinna en väsentlig lindring i dem nu påvilande arbetsbörda. Men även för den händelse kommissionens förslag icke skulle komma till genomförande, lärer i allt fall den omläggning av gällande väglagstiftning, som för närvarande står på dagordningen och som enligt kommissionens uppfattning måste inom en nära framtid vidtagas, nödvändigt komma att medföra mer eller mindre genomgripande förändringar beträffande den lokala väg- och vattenbyggnadsförvaltningens organisation och verksamhet.

Vid nu anförda förhållanden torde det knappast vara tillrådligt att nu utvidga den förhandenvarande organisationen på detta område genom inrättande av nya ordinarie tjänster inom väg- och vattenbyggnadsdistrikten. I stället torde det otvivelaktigt föreliggande behovet av lindring i arbetsbördan för distrikts-tjänstemännen i de båda norra distrikten lämpligen böra tillgodoses genom anställande tills vidare av extra arbetskrafter. Något närmare förslag i detta syfte torde det emellertid icke tillkomma vägkommissionen att framställa.»

På grund av vad sålunda anförts har vägkommissionen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte finna väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning, i vad den avsåge inrättande på ordinarie stat av två nya distriktschefstjänster, icke böra för närvarande bifallas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 21/11 1917.

I förenämnda skrivelse den 21 november 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen underkastat den av vägkommissionen föreslagna omändringen av vägväsendets förvaltningsorganisation en kritisk granskning samt, under framhållande av det nuvarande systemets fördelar, förklarat sig vidhålla sin framställning om de begärda två distriktschefs-befattningarnas uppförande å ordinarie stat.

Av den föreliggande utredningen torde med full tydlighet framgå, att tjänsteåliggandena i nu ifrågavarande distrikt antagit en sådan omfattning, att åtgärder till förstärkande av arbetskrafterna därstädes äro av behovet oundgängligen påkallade. I sådant syfte har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit en tudelning av vardera av de två norra distriktet. Det övre norra distriktet skulle sålunda uppdelas i ett distrikt, omfattande Norrbottens län, och ett distrikt, bestående av Västerbottens län. Av de i nedre norra distriktet ingående länen skulle Gävleborgs och Västernorrlands län, å ena, samt Kopparbergs och Jämtlands län, å andra sidan, var för sig bilda ett distrikt. I vart och ett av de härigenom uppkomna fyra distrikten skulle enligt styrelsens förslag finnas anställda 1 distriktschef och 1 distriktsingenjör.

Departements-
chefen.

Beträffande uppdelningen av distriktet hava olika meningar gjort sig gällande. Vederbörande distriktschefer hava sålunda i främsta rummet föreslagit distriktets delning i tre distrikt, bestående, det ena av Norrbottens län, det andra av Västerbottens län jämte landskapet Ångermanland samt det tredje av återstoden av det nuvarande nedre norra distriktet. I Norrbottens län skulle enligt samma förslag tills vidare en distriktschef och en distriktsingenjör vara tillräckliga. Såsom stöd för Ångermanlands sammanslagning med Västerbottens län har framhållits, att, därest sistnämnda län, vilket vore det arbetsammaste av de båda nordligaste länen, ensamt skulle bilda ett distrikt, en distriktschef och en distriktsingenjör knappast vore tillfyllest, varemot ett distrikt, omfattande Västerbottens län jämte Ångermanland, borde kunna betjänas av en distriktschef jämte två distriktsingenjörer. En dylik sammanslagning innebure jämväl en ganska naturlig samt i kommunikations- och geografiskt hänseende lämplig åtgärd. Därigenom skulle vidare det minskade nedre norra distriktet kunna betjänas av det nuvarande antalet tjänstemän. Framdeles uppkommande behov av ökade arbetskrafter tillgodosåges lämpligast genom anställandet av ökat antal distriktsingenjörer, på vilka distriktscheferna kunde överlåta tillfälliga, särskilt med resor förbundna tjänsteuppgifter, vilka ställde sig hindrande i vägen för expeditions- och övriga tjänstegöromåls snabba och oavbrutna bedrivande. Skulle åter en tudelning av de nuvarande distriktet företagas, kunde detta i fråga om det övre norra distriktet, enligt vederbörande distriktschefs åsikt, icke lämpligen ske annorledes än länsvis, så att ett distrikt bildades av Norrbottens län med 1 distriktschef och tills vidare 1 distriktsingenjör samt det andra av Västerbottens län med 1 distriktschef och 2 distriktsingenjörer, eller inalles för båda tillsvidare 5 tjänstemän. En tudelning av det nedre

norra distriktet länsvis kunde enligt chefens för detta distrikt åsikt icke lämpligen ske.

Beträffande sistnämnda distrikt har slutligen Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län på förut återgivna skäl ifrågasatt en sådan delning, att Härjedalen jämte de båda södra länen tillsammans bildade ett distrikt.

Vägkommissionens den 15 december 1916 framlagda förslag till lag om allmänna vägar på landet innebär en omläggning av den del av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ämbetsbefattning och organisation, som avser ärenden rörande förslag till och byggande av allmänna vägar, i sådan riktning, att den befattning, styrelsen och dess underlydande distriktstjänstemän hittills tagit med ärenden av ifrågavarande slag, skulle i huvudsak överflyttas till en ny organisation, bestående av direkt under Kungl. Maj:ts befallningshavande lydande vägdirektörer, en för varje län, samt underordnade vägmästare och lägre befattningshavare. Ett genomförande av kommissionens förslag i denna del skulle komma att medföra en betydande minskning av distriktstjänstemännens nuvarande arbetsbörda.

Ehuru jag på sakens nuvarande ståndpunkt uppenbarligen icke kan ingå i någon prövning av lämpligheten av den utav kommissionen föreslagna omorganisationen, synes emellertid försiktigheten bjuda att icke nu inrätta några nya ordinarie befattningar inom väg- och vattenbyggnadsdistrikten.

Jag kan således icke förorda väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ifrågavarande förslag, utan synes den oundgängliga ökningen av distriktspersonalen böra vinnas genom anvisande av medel till anställande å extra stat av det behöfliga antalet tjänstemän. I sådant hänseende torde ökningen av distriktstjänstemännens antal kunna inskränkas till anställandet å extra stat av en distriktschef och en distriktsingenjör.

Genom anställande av en ny distriktschef kan vinnas en delning av övre norra distriktet, vilket är synnerligen välbehöfligt med hänsyn till detta distrikts storlek, bristfälliga kommunikationer samt göromålets omfattning. Däremot slipper man för närvarande gå till en delning av det nedre norra distriktet, en fråga som är av ganska svårlöst natur. Ej heller torde behovet av en delning av detta distrikt vara så överhängande, att icke en dylik åtgärd kan ännu någon tid anstå. Visserligen hava även i detta distrikt göromålen tillväxt i avsevärd omfattning, men dock i mindre grad än i det övre distriktet, vartill kommer, att kommunikationerna i regel äro bättre i det nedre.

Med här framlagt förslag skulle således Norrbottens län och Västerbottens län bilda var sitt distrikt med var sin distriktschef och var sin distriktsingenjör. Den nya distriktsingenjören skulle tillkomma i nedre norra distriktet och lämpligen kunna stationeras i Falun. Av de nuvarande distriktstjänstemännen i nedre norra distriktet är distriktschefen bosatt i Gävle, under det distriktsingenjörerna äro boende en i Sundsvall och en i Östersund.

För förslaget genomförande skulle för anställande av en distriktschef och en distriktsingenjör på extra stat för år 1919 erfordras ett anslag å 4,500 kronor.

I detta sammanhang må nämnas, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse den 21 juli 1917 framlagt förslag till ny taxa för arvode för förrättningar, som verkställas av tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten. Över denna framställning har statskontoret den 19 oktober samma år avgivit infortrat utlåtande och däruti meddelat, att statskontoret icke har någon anmärkning mot förslaget i de delar, där statskontorets granskning kan anses påkallad.

Det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sålunda framlagda förslaget avser åtskilliga förändringar av bestämmelserna i den nu gällande taxan av den 28 september 1888, vilka förändringar betingas av de allt mera ökade kraven å arbetsplaners beskaffenhet och detaljerade utförande samt å tillhörande undersökningars fullständighet. I sammanhang därmed skulle vissa mindre höjningar av de nu utgående ersättningsbeloppen äga rum, vilka höjningar i allmänhet endast skulle utgå med mindre belopp, dock att en väsentlig höjning skulle äga rum av gottgörelsen för det arbete utom förrättningsmannens hemvist, som ersättes genom dagarvode. Detta utgör för närvarande för distriktschef 16 kronor, för distriktsingenjör eller officer i väg- och vattenbyggnadskåren 13 kronor samt för annat biträde högst 9 kronor. I dessa arvoden föreslås ingen annan ändring, än att den av riksdagen i skrivelse nr 6 år 1911 påpekade oegentligheten, att dagarvode utgår med högre belopp, om biträdet är officer i väg- och vattenbyggnadskåren, än om han — fränsett distriktsingenjör — är annan av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd ingenjör, på det sätt avskaffas, att arvodet till ingenjörsbiträde i alla fall skulle utgå med 13 kronor. Ehuru alltså dagarvodet skulle i det hela bliva oförändrat, skulle omförmälda gottgörelse för förrättning utom vederbörandes hemvist på det sätt ökas, att förrättningsman och ingenjörsbiträde skulle vid sådan förrättning

Angående förändrad taxa för tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten.

äga uppbära förutom dagarvode även traktamente enligt resereglementet. Jämlikt nu gällande taxa utgår däremot traktamente endast för de dagar under resan, som icke till någon del för undersökningen använts. Med avseende å förslaget att traktamente samtidigt med dagarvode sålunda skulle uppbäras, då förrättningsman eller biträde verkställer undersökning utom hemorten, må erinras, att traktamente enligt resereglementet avser att utgöra gottgörelse för de ökade levnadskostnader, som uppstå för en person, när han utför förrättning å annat ställe än där han är bosatt. En tjänsteman, vilkens avlöning är till beloppet bestämd, uppbär sålunda under tjänsteresa sin avlöning oavkortad och dessutom traktamente. Då en distriktschefs lön blott uppgår till 3,000 kronor och en distriktsingenjörs lön till 1,500 kronor samt deras ytterligare avlöning utgår i form av ersättning enligt taxan, synes det icke oberättigat, att de, jämte denna ersättning, uppbära traktamente under förrättning utom hemorten.

Då utredningen i ärendet vidare utvisar, att den enligt nu gällande taxa distriktstjänstemännen tillkommande ersättning för vissa tjänsteförrättningar i många fall till följd av de nuvarande förhållandena icke förmår täcka den verkliga kostnaden, synes även därav en höjning i taxan motiverad. Jag har därför för avsikt att, därest de ovan gjorda uttalandena icke föranleda erinran från riksdagens sida, inom den närmaste tiden vidtaga åtgärder för utfärdande av ny förhöjd taxa för tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten. Dock torde den nya taxan, med hänsyn till det rådande osäkerhetstillståndet i fråga om det allmänna prisläget, tills vidare böra göras allenast provisorisk.

Vid bifall till vad jag under förevarande punkt föreslagit skulle för förstärkande av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt i väg- och vattenbyggnadsdistrikten för år 1919 erfordras ett anslag å extra stat av 40,825 kronor.

Vad jag föreslagit är däremot icke av beskaffenhet att inverka på slutsumman av de ordinarie anslagen under rubriken »väg- och vattenbyggnadsstaten». På grund därav torde under denna rubrik fortfarande böra upptagas

a) *Bestämt anslag* kronor 137,800: —

Reservationsanslag:

b) *Expenser för allmänna arbeten* kronor 45,000: —

c) *Vägundersökningar* » 45,000: — » 90,000: —

2. Förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

Under återopandande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt i väg- och vattenbyggnadsdistrikten på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 40,825 kronor.

[11.]

Förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

(Extra anslag.)

I detta sammanhang anser jag mig böra anmäla en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med skrivelse den 11 november 1916 överlämnad ansökning av notarien hos styrelsen, löjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren Hugo Nikolaus Pallin i fråga om rätt till ålders-tillägg, vilket ärende dock icke inverkar på huvudtitelns slutsumma.

Innan jag närmare ingår på den gjorda framställningen, ber jag till ärendets belysande få erinra följande.

I den till 1911 års riksdag avlåtna propositionen nr 196 angående reglering av löneförhållandena vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m. framlade Kungl. Maj:t förslag till ny avlöningsstat för styrelsen samt gjorde i samband därmed framställning om uppförande å ordinarie stat av en notariebefattning å styrelsens tekniska byrå med en avlöning av 4,000 kronor, därav lön 2,200 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor och ortstillägg 300 kronor, vartill kunde komma tre ålders-tillägg å lönen å vardera 500 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Kungl. Maj:ts berörda framställning grundade sig huvudsakligen på ett av löneregeringskommittén den 4 februari 1911 i ämnet avgivet betänkande, däri kommittén såsom skäl för ifrågavarande befattnings inrättande anført, att kommittén ansett det vara synnerligen önskvärt, att å tekniska avdelningen funnes tillgång till en ordinarie tjänsteman med administrativ utbildning, särskilt för verkställande av utredningar, utarbetande av promemorior och uppsättande av skrivelser av mera juridiskt-administrativ art. Den av Kungl. Maj:t föreslagna avlöningsstaten blev av riksdagen godkänd att tillämpas från och med år 1912.

[12.]

Angående ålders-tillägg åt notarien hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen H. N. Pallin.

[12.] Genom den sålunda beslutade omregleringen hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen emellertid erhållit ett avsevärt mindre antal tekniskt bildade arbetskrafter än vad styrelsen vid förut gjorda framställningar i ämnet beräknat och ansett erforderligt. För att erhålla ökade ingenjörskrafter föreslog därför styrelsen vid avgivande den 6 oktober 1911 av förslag till ny instruktion för styrelsen, att för kompetens till den i nya lönestaten upptagna notarietjänsten skulle erfordras, icke juridisk utbildning, såsom förutsatts i Kungl. Maj:ts berörda proposition, utan ingenjörutbildning. Denna framställning blev så till vida beaktad, som styrelsen i den av Kungl. Maj:t den 30 december 1911 utfärdade nya instruktionen för styrelsen medgavs befogenhet att till notarie konstituera en juridiskt eller tekniskt utbildad person. För att emellertid bereda riksdagen tillfälle att yttra sig häröver, innan notarietjänsten besattes med ordinarie innehavare, föreskrev Kungl. Maj:t genom nådigt brev sistnämnda dag, att tjänsten tills vidare skulle uppehållas på förordnande, varjämte departementschefen i statsverkspropositionen till 1912 års riksdag, i samband med frågan om tillfällig förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, för riksdagen anmälde Kungl. Maj:ts beslut i föreliggande ämne. Sedan denna anmälan av riksdagen lämnats utan erinran, medgav Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 1 november 1912, att ifrågavarande tjänst finge besättas med ordinarie innehavare.

Av handlingarna i förevarande ärende framgår, att Pallin den 2 december 1912 konstituerats att från och med ingången av år 1913 vara notarie å väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tekniska byrå och att han dessförinnan sedan den 30 december 1911 varit förordnad att uppehålla samma befattning.

I sin föreliggande ansökan har Pallin hemställt, att den omständigheten, att han under år 1912 uppehållit sin nu innehavande befattning allenast på förordnande, icke måtte utgöra hinder för honom att från och med ingången av år 1917 komma i åtnjutande av ålderstillägg.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhåller i sin förberörda skrivelse den 11 november 1916, att anledningen till att Pallin icke redan den 30 december 1911 utnämnts till den från och med 1912 års ingång å styrelsens stat uppförda notarietjänsten varit, att Kungl. Maj:t genom förenämnda nådiga brev av sistnämnda dag föreskrivit, att tjänsten tills vidare icke finge besättas med ordinarie innehavare. Med hänsyn härtill och då Pallin i oavbruten följd sedan den 1 januari 1912 uppe-

hållit samma tjänst, anser styrelsen billighetsskäl tala för bifall till den [12.]
av Pallin gjorda ansökningen.

Efter remiss har statskontoret den 27 december 1916 avgivit ut- Statskontoret.
låtande i ärendet och därvid anfört, att då Kungl. Maj:ts beslut den
30 december 1911, att notarietjänsten hos väg- och vattenbyggnadssty-
relsen icke finge besättas med ordinarie innehavare utan skulle tills-
vidare uppehållas på förordnande, torde få antagas vara föranlett av
styrelsens från och med år 1912 ikraftträdande nya organisation och
den i sammanhang därmed i instruktionen för styrelsen meddelade be-
stämmelsen, att styrelsen finge till notarie konstituera en juridiskt eller
tekniskt utbildad person, syntes billigheten bjuda, att Pallin erhöles
den sökta lönetursförmånen. På grund härav har statskontoret hem-
ställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Pallin
må för erhållande av ålderstillägg å sin notarietjänst hos väg- och vat-
tenbyggnadsstyrelsen tillgodoräkna sig den tid, han efter den nya av-
löningsstatens trädande i kraft på förordnande uppehållit berörda tjänst.

På grund av föreliggande omständigheter finner jag i likhet med Departements-
chefen.
ämbetsverken billigheten bjuda, att Pallin för erhållande av ålderstillägg
får tillgodoräkna sig den tid, han på förordnande bestritt sin ifrågava-
rande tjänst. Då framställning härom icke tidigare skett till riksdagen,
lärer emellertid Pallin icke kunna tillerkännas rätt att tillgodoräkna sig
nämnda tid för erhållande av första ålderstillägget. Däremot synes
riksdagens medgivande böra utverkas därtill, att Pallin må tillgodoräkna
sig sin tjänstgöring på förordnande under år 1912 som notarie i väg-
och vattenbyggnadsstyrelsen för erhållande av andra och tredje ålders-
tilläggen å lönen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
medgiva,

att notarien hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Hugo Nikolaus Pallin må för tillgodonjutande av andra
och tredje ålderstilläggen å lönen beträffande nu inne-
havande tjänst tillgodoräkna sig den tid, han under
år 1912 på förordnande uppehållit samma tjänst.

3. Tillfällig höjning av anslaget till vägundersökningar.

[13.] Till undersökningar och expenser för allmänna arbeten beviljade 1882 års riksdag under anslagstiteln »Väg- och Vattenbyggnadsstaten» ett årligt reservationsanslag till belopp av 40,000 kronor. Detta belopp höjdes från och med år 1886 till 50,000 kronor. Sedan Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att från och med år 1887 ytterligare höja detsamma till 60,000 kronor, blev denna framställning på det sätt bifallen, att under nämnda anslagstitel uppfördes två reservationsanslag till sammanlagt belopp av 60,000 kronor att användas, 30,000 kronor till expenser för allmänna arbeten och 30,000 kronor till vägundersökningar, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande föranstaltas, dock så att reservationer å det förra anslaget jämväl finge användas till vägundersökningar, när sådant funnes behöfligt.

Ifrågavarande anslag hava sedermera tid efter annan höjts, senast av 1905 års riksdag till nuvarande belopp, sammanlagt 90,000 kronor.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse den 20 oktober 1916 anmält, att anslaget till vägundersökningar vore otillräckligt för fyllande av det med anslaget avsedda ändamålet, har nästlidet års riksdag, med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till vägundersökningar, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 90,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1917 utanordna erforderlig del av beloppet.

I skrivelse den 1 september 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort framställning om beviljande på extra stat för år 1919 av ett anslag å 45,000 kronor för ifrågavarande ändamål; och har styrelsen härutinnan anfört följande:

»Reservationsanslaget till expenser för allmänna arbeten är fortfarande erforderligt till sitt nuvarande belopp; och torde med visshet kunna förutses, att någon nämnvärd besparing på detta anslag icke kan komma att uppstå.

Med den ökning i anslag till vägar och broar, som redan ägt rum under år 1917, i hvilka anslag nu föreslås en mot behovet svarande ytterligare höjning, erfordras jämväl för 1919 samma belopp till vägundersökningar som av riksdagen beviljats för åren 1917 och 1918. Innan tillräcklig erfarenhet vunnits om storleken av det anslag, som för ändamålet för framtiden kommer att erfordras, vill styrelsen icke ifrågasätta, att den ökning i anslaget, som jämväl nu äskas, sker å det ordinarie reservationsanslaget.»

De väsentligen förhöjda anslag, som riksdagen under de senare åren anvisat till anläggning och förbättring av vägar, hava givetvis medfört ett ökat antal framställningar om vägundersökningar. Det ordinarie anslaget till dylika undersökningar, som sedan år 1906 utgått med oförändrat belopp, eller 45,000 kronor, har i följd härav blivit alltmer otillräckligt. Från samma anslag bestridas också från och med år 1914, då medel först beviljades till anläggning av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, kostnaderna för undersökning och upprättande av förslag till sistnämnda vägföretag.

Då jag icke har något att erinra mot styrelsens förslag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vägundersökningar*, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 45,000 kronor.

4. Vägar och kommunikationer, *oförändrat ordinarie anslag*, kronor 12,000: —

5. Undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m.

Till undersökningar av mindre hamnar och farleder ävensom till upprättande av planer till anläggning eller ombyggnad av broar, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag, har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1899—1918 beviljat ett belopp av 10,000 kronor.

I sin skrivelse den 1 september 1917 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat, att som förevarande anslag först från och med 1914 års ingång disponerats på sådant sätt, att överskott från ett år direkt överfördes som disponibel tillgång under det följande året, under det att dessförinnan varje års anslag för sig fördelades på vissa bestämda arbetsplaner, tillräckligt material ännu icke föreläge för att bedöma, huru stor ökning av anslaget som kunde vara erforderlig. Som emellertid utbetalningen under år 1916 stigit till över 19,000 kronor, syntes en höjning av anslaget dock snart visa sig nödig. Innan närmare erfarenhet härutinnan förefunnes, ansåge sig dock styrelsen ej böra föreslå någon sådan höjning.

Å förevarande anslag fanns vid 1916 års utgång en reservation av något mer än 36,000 kronor. Oaktat utbetalningarna från anslaget

[13.]

Departements-
chefen.

[14.]

Undersökning-
gar av mindre
hamnar och
farleder m. m.
(Extra anslag.)Departements-
chefen.

- [14.] under de senaste åren i avsevärd grad överstigit de för respektive år beviljade anslagsbeloppen, torde någon förhöjning av anslaget ej vara erforderlig för år 1919.

Kungl. Maj:t torde alltså föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 10,000 kronor till *undersökningar av mindre hamnar och farleder* ävensom till *upprättande av planer till anläggning eller ombyggnad av broar*, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag.

6. **Understödjande av brobyggnader och företrädesvis mindre hamnbyggnader m. m. Bidrag till anläggande av vägar av olika typer m. m.**

[15.] Till understödjande av *brobyggnader och företrädesvis mindre hamnbyggnader* har anslag anvisats sedan år 1894. Nämda anslag utgick från början med 150,000 kronor och har sedan, tid efter annan, förhöjts, så att det för år 1918 utgår med 750,000 kronor.

Understödjande av brobyggnader, väganläggningar m. m. (Extra anslag.)

Till *bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar* har riksdagen sedan längre tid tillbaka årligen på extra stat beviljat anslag till belopp, som tid efter annan ökats, senast nästlidet år med 1,000,000 kronor, så att anslaget för år 1918 utgör 3,500,000 kronor.

Allmänna villkor och bestämmelser för delaktighet i nämnda bägge anslag äro upptagna i riksdagens skrivelser den 31 maj 1907, den 27 februari 1914 och den 28 maj 1915 samt i anledning därav utfärdade kungörelser den 27 juni 1914 och den 29 oktober 1915.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet har 1913 års riksdag på extra stat för år 1914 anvisat ett anslag av 500,000 kronor att i enlighet med vissa grunder användas till *anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län*. Detta anslag har sedermera årligen förnyats, senast för år 1918. Villkoren för erhållande av delaktighet i förevarande anslag återfinnas i kungörelserna den 14 november 1913 och den 29 oktober 1915.

Jämte de framställningar om anslag för år 1919, som i nu förevarande ämnen avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har anhållan å Västernorrlands läns landstings vägnar ingått om, att jämväl för nämnda län medel måtte anvisas för anläggande av enklare vägar, vilken framställning tillstyrkts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Till-

lika har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län överlämnat en framställning från arbetsutskottet för Norrbottens läns vägförening om höjning av anslaget till enklare vägar, över vilken framställning styrelsen avgivit utlåtande. [15.]

Slutligen har chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, efter min begäran, avgivit förslag om åtgärder från statsmakternas sida för *anläggande av ödebygds- och utfartsvägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands läns lappmarker.*

På nu berörda framställningar grundad utredning är icke slutförd, vadan förslag i förenämnda ämnen icke nu kan framläggas. Härtill kommer, att utredning jämväl pågår rörande de allmänna villkor och bestämmelser, som lämpligen böra gälla för anslagens åtnjutande.

Hänvisande till vad sålunda förekommit, hemställer jag för närvarande allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående anslag *dels* till understödjande av brobyggnader m. m., *dels ock* till anläggning och förbättring av vägar av olika typer m. m., som kan komma att till riksdagen avlätas, tillsvidare å extra stat för år 1919 beräkna följande reservationsanslag:

1) till *understödjande av brobyggnader och företrädesvis mindre hamnbyggnader* m. m. 900,000 kronor;

2) till *anläggande eller förbättring av vägar* m. m. 4,500,000 kronor;

3) till *anläggande av enklare vägar i vissa delar av Norrland* 750,000 kronor;

4) till *anläggande av ödebygds- och utfartsvägar inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands läns lappmarker* 250,000 kronor.

7. Upprensning av vissa farleder i Mälaren.

Med anledning av Kungl. Maj:ts framställning i ämnet har 1916 års riksdag beviljat anslag för ombyggnad av Södertälje kanal jämte upprensning av farlederna i Brandalsund och Linasund. Vidare har 1917 års riksdag anvisat anslag för den i samband med ombyggnaden av kanalen erforderliga slussen.

[16.]
Upprensning
av vissa
farleder i
Mälaren.
(Extra anslag.)

[16.] Den beslutade ombyggnaden av Södertälje kanal omfattar arbetena med kanalens rätning samt breddning och fördjupning såväl vid själva Södertälje som vid Brandalsund å Saltsjösidan söder om Södertälje som vid Linasund å Mälarsidan strax norr om staden. Kanalens dimensioner efter den beslutade ombyggnaden äro avsedda att bliva sådana, att vid lågvatten 5,5 meter djupgående fartyg skola kunna trafikera kanalen. Den nya slussen kommer emellertid att utföras med dimensioner, som svara mot större djup än de för kanalen nu upptagna. Slussens nyttiga längd blir nämligen 135 meter, dess fria bredd i portöppningen 20 meter och vattendjupet på tröskeln vid lågvattenstånd 7,5 meter, och är den avsedd att kunna användas för 6,75 meter djupgående fartyg. Vid försiktig slussning torde utan svårighet ända till 7 meter djupgående fartyg kunna genomgå slussen.

För att det med kanalens utvidgning avsedda ändamålet skall vinnas, måste en upprensning äga rum av vissa farleder i Mälaren.

Berörda
farleder i
Mälaren.

Av farlederna i Mälaren, vilkas sträckning utvisas av en karta, som torde få bifogas protokollet, framgår farleden Stockholm—Södertälje genom Bockholmssundet till Södra Björkfjärden och därifrån genom Linasund till Södertälje.

Från Södra Björkfjärden utgrenar sig farleden Stockholm—Södertälje dels i en västlig led genom Kolsundet förbi Strängnäs till Granfjärden, dels i en nordvästlig led genom Norra Björk-, Grönsö- och Oknöfjärdarna via Agnesund till Granfjärden, där den nordvästra leden förenar sig med den västra leden förbi Strängnäs.

Från Granfjärden fortsätter farleden i västlig huvudriktning till Ridöfjärden, varifrån en omkring 10 km. lång sidofarled till Västerås utgår. Från Ridöfjärden fortsätter farleden genom Blacken och via Kviksund in i Galten, varifrån sidofarleder utgå, bland annat till Köping och Kungsör. Avståndet Stockholm—Köping via Agnesund är cirka 144 km. och via Kolsundet omkring 135 km., varav 3,5 km. i Köpingsån. Utanför Köpingsåns utlopp går farleden i en grund vik.

Undersökning
av Mälarens
farleder.

Beträffande de undersökningar, som ägt rum av Mälarens farleder, må först erinras, att Kungl. Maj:t den 8 mars 1901 anbefalldes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utföra undersökningar dels angående reglering av Mälarens vattenstånd i syfte att hålla dess vattenvariation inom möjligast trånga gränser och med nuvarande medelvattenstånd såsom normalt vattenstånd, dels angående kostnaderna för ordnande av vissa farleder över Mälaren med alternativt 4, 5 och 6 meters djup. Med anledning härav förordnade styrelsen majoren L. Broomé att utföra nämnda

undersökning. Majoren Broomé inkom den 15 oktober 1903 med förslag i ämnet. Häröver avgav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 18 maj 1908 utlåtande, vari bland annat framhölls, att en fördelning av nämnda kostnader kunde tänkas ske på det sätt, att staten såsom representant för det allmänna sjöfartsintresset åtog sig bekostandet av de för reglering av Mälarens vattenstånd erforderliga rensningsarbetena vid Almarestäket, Erikssund och Kvikksund, för vilka arbeten kostnaderna beräknades till 301,000 kronor, medan Stockholms stad och strandägarna bestredo övriga kostnader för regleringen. De senare borde dock erhålla ett mot sitt bidrag svarande statslån.

[16.]

I sin skrivelse den 16 januari 1914 med förslag till Södertälje kanals ombyggnad meddelade vattenfallsstyrelsen, att styrelsen varit förhindrad att dittills utföra nödiga kompletterande undersökningar för farleden Södertälje—Västerås—Köping, varför styrelsen inskränkte sig till att med stöd av major Broomés undersökningar revidera hans förslag med hänsyn till de av styrelsen ifrågasatta fartygsdjupen. Styrelsen förordade tillika, att lederna genom Bockholmssund, Agnesund och Kvikksund skulle upptagas till samma djup som kanalen. Styrelsen beräknade därvid kostnaderna till följande belopp:

för upprensning av Bockholmssund	kronor	11,000: —
» » » Agnesund	»	368,000: —
» » » Kvikksund jämte brobyggnad därstädes	»	493,000: —

Styrelsen anförde vidare, att fortsatta undersökningar i vissa avseenden borde utföras beträffande Mälarens farleder. Då förut fullständig undersökning verkstälts beträffande upprensningen i Bockholmssundet, ansågs ny utredning i denna del dock ej erforderlig.

Kungl. Maj:ts förslag till ombyggnad av Södertälje kanal till nu beslutat djup förutsatte en upprensning för 5,5 m:s djupgående av farlederna i Bockholmssund, Agnesund och Kvikksund, ehuru anslag för nämnda ändamål icke ansågs erforderligt förrän tidigast år 1919.

Sedan medel ställts till styrelsens förfogande för de ifrågasatta undersökningarna, framlade styrelsen sedermera i skrivelse den 17 februari 1917 resultatet av desamma. Här vill jag endast — under hänvisning i övrigt till styrelsens skrivelse med därvid fogade bilagor — i största korthet meddela en sammanfattning av utredningens huvudsakliga innehåll.

Vattenfallsstyrelsen framhåller till en början, att de leder i Mälaren, vid vilka arbeten behöva ifrågakomma för upptagande av 5,5 meters

Vattenfalls-
styrelsen d.
17/2 1917.

[16.] farled från Södertälje kanal till Västerås, Köping och Stockholm, äro de vid Agnesund, Kolsundet, Kvikksund, Biskopshamn i Galten och Bockholmsund. För att övertyga sig om, att den djupare trafiken kan framgå till de viktigare hamnplatserna utan avsevärdare arbeten på andra ställen än de nyss angivna, har vattenfallsstyrelsen i skrivelse av den 25 januari 1917 gjort framställning om revision av sjökortet över Mälaren. Denna framställning har föranlett till, att Kungl. Maj:t den 23 mars 1917 uppdragit åt sjökortverket att företaga undersökningar för upprättande av nytt sjökort över Mälaren, till dess den större sjöfarten kan taga sin början.

För samtliga leder har undersökning och kostnadsberäkning gjorts för 4 och 5,5 meters segeldjup, varjämte till jämförelse approximativa beräkningar utförts för 6,5 meters segeldjup. Kostnadsberäkningen har utförts för vissa normalsektioner. För att minska kostnaderna har emellertid under utredningen blivit ifrågasatt, huruvida under ett första byggnadsstadium något minskade dimensioner, motsvarande »förträngd» sektion, kunde utan större olägenhet tillåtas på de sträckor, där de dyrare arbetena förekomma. Dessa minskade dimensioner hava dock endast föreslagits för 5,5 meters leden.

Farled genom
Agnesund.

Vid Agnesund hava undersökts fyra alternativa sträckningar, varav vattenfallsstyrelsen på anförda skäl förklarar sig vilja förorda ett alternativ med normal sektion, varför kostnaden vid 5,5 meters djup beräknats till 265,000 kronor.

Farled genom
Kolsundet.

Beträffande den planerade farleden genom Kolsundet hava några alternativa sträckningar icke behövt förekomma, då de naturliga djupförhållandena ganska bestämt ge anvisning på hur en fördjupad led där skall framdragas. Kostnaden för upprensning av en 4 meters djup led genom Kolsundet uppgår enligt vattenfallsstyrelsens utredning till 79,000 kronor, således ett jämförelsevis ringa belopp. Vid val av större farledsdjup stiger kostnaden mycket hastigt, så att den vid normalsektion för 5,5 meters djup led utgör 850,000 kronor och vid 6,5 meters djup led 1,800,000 kronor. Som ett första byggnadsstadium vid ett djup av 5,5 meter har vattenfallsstyrelsen tänkt sig en förträngd sektion med 40 meters bottenbredd, och skulle kostnaden för dennas utförande belöpa sig till 370,000 kronor.

Jämförelse
mellan farleds-
alternativen
genom Agne-
sund och
Kolsundet.

De båda farlederna genom Agnesund och Kolsundet utgöra endast olika sträckningar av farleden mellan Södertälje respektive Stockholm, å ena, och västra delen av Mälaren med hamnarna Västerås och Köping, å andra sidan. Det vore givetvis lämpligast, om endast en av dessa leder

behövde fördjupas, men på grund av de befintliga naturliga förhållandena ställer sig saken så, att den kortare leden genom Kolsundet blir relativt dyrbar vid större farledsdimensioner, varemot den 14 kilometer längre leden genom Agnesundet även vid det djup, som kan bli fråga om att utföra, när den beslutade slussen vid Södertälje kan komma att fullt utnyttjas, blir förhållandevis billig. Vattenfallsstyrelsen har i sin jämförelse mellan de båda lederna utgått ifrån, att man borde utföra arbetena efter den kortare leden, d. v. s. Kolsundet, försävt den årliga kostnadsökningen av farleden är mindre eller högst lika stor som den ökning i driftkostnaderna, samtliga per år trafikerande fartyg få vidkännas genom att gå den längre leden jämfört med den kortare. Detta innebär med andra ord, att om seglationsavgifter för farledens begagnande skulle upptagas och dessa skulle sättas nätt och jämt så stora, att staten erhöle sina årliga omkostnader för farleden betäckta, skulle det ekonomiska gränsvärdet ligga, där fartygens sammanlagda omkostnader bli lika stora vare sig fartygen gå den längre farleden med dess billigare seglationsavgifter eller den kortare med dess dyrare seglationsavgifter. En undersökning från angivna utgångspunkt lider dock av den bristen, att man icke med någon som helst visshet kan förutsäga, huru stor trafiken genom ifrågavarande leder kommer att bli, sedan den beslutade ombyggnaden av kanalen vid Södertälje och den likaledes beslutade Hammarbyleden kommit till utförande. För att det skulle vara ekonomiskt riktigt att enligt nämnda beräkningsgrund utföra de dyrbarare arbetena vid Kolsund, skulle, om man räknar med normalsektion, trafikmängden behöva ökas till omkring $1\frac{1}{2}$ miljon registerton, varemot vid en upprensning av Kolsundet med förträngd sektion trafiken skulle behöva uppgå till endast omkring 280,000 registerton. Till jämförelse bör nämnas, att den nuvarande trafiken genom Södertälje kanal utgör omkring 400,000 registerton, men att trafiken till västra delen av Mälaren är mindre än 100,000 registerton. Sannolikt skulle därför upptagandet av en förträngd kanalsektion till 5,5 meters seglationsdjup genom Kolsundet snart nog bli ekonomiskt lönande, om ovannämnda princip godtages. Därvid är dock att märka, att av den totala trafiken en mycket stor del antagligen kommer att ske med fartyg, som icke äro så djupgående, att de komma att utnyttja en 5,5 meters led. I varje fall bör enligt vattenfallsstyrelsens mening farleden genom Kolsundet upptagas till sådant djup, att fartyg med 4 meters djupgående därigenom kunna framgå. Vid sådant förhållande torde det antal båtar, för vilka vägförlängningen genom Agnesund skulle behöva ifrågakomma, bli relativt ringa i förhållande till totala antalet, och på grund härav bliver det ej heller

- [16.] ekonomiskt riktigt att nedlägga några större kostnader i farleden vid Kolsundet för en fördjupning utöver 4 meter. Vattenfallsstyrelsen kommer därför efter en ingående motivering till det resultatet, att en 5,5 meters farled nu bör upptagas genom Agnesund samt en 4 meters farled genom Kolsundet. Om av statsfinansiella skäl det vore önskligt, kunde emellertid upptagandet av 4 meters leden genom Kolsundet tillsvidare få anstå, varvid en kostnadsbesparing av 79,000 kronor skulle göras.

Farled genom
Kvicksund.

Vid Kvicksund är den sträcka, som behöver genomuddras, synnerligen kort, och den huvudsakliga kostnaden uppkommer för ombyggnad av därvarande bro för Oxelösund-Flen-Västmanlands järnväg. Upprensningen för farleden skulle redan från början göras till ett djup av icke mindre än 8 meter för att man skulle erhålla så stor genomströmningsarea för vattnet, att några för sjötrafiken besvärliga strömningar ej skola uppstå. Genomfartsöppningen på denna plats blir således tillräcklig även vid framtida ytterligare fördjupning av Södertälje kanal. I samband med ombyggnaden av järnvägsbron har blivit ifrågasatt att bygga bron på sådant sätt, att den jämväl skulle förses med brobana, avsedd för landsvägstrafik. Totalkostnaden för dessa arbeten har beräknats till 640,000 kronor. Det kan emellertid enligt vattenfallsstyrelsens åsikt ifrågasättas, om hela denna kostnad rätteligen i sin helhet bör föras på farleden eller delvis bestridas på annat sätt. Särskilt gäller detta kostnaden för landsvägsbron, varvid styrelsen erinrar, att därest landsvägstrafiken fortfarande i likhet med nuvarande förhållanden skulle försiggå med färja och bron i enlighet därmed utföras såsom enkelspårig järnvägsbro, kostnaden approximativt skulle minska med 115,000 kronor. Enligt en annan fördelningsgrund skulle de totala kostnaderna för den kombinerade landsvägs- och järnvägsbron fördelas så, att 35 à 40 % eller cirka 157,000 à 180,000 kronor borde anses komma på landsvägsbron.

Farled genom
Galten förbi
Biskopsham-
nen.

Genom sjön Galten, där huvudsakligen trafiken till Köping framgår, äro de naturliga förhållandena sådana, att en farled med 600 meters krökningsradie kan framdragas utan några som helst arbeten. Om emellertid denna krökningsradie framdeles ansåges för liten och i stället 1,000 meters radie väljes, skulle arbetena för farledens fördjupning kosta omkring 5,000 kronor vid 5,5 meters djup och omkring 30,000 kronor vid 6,5 meters djup. Den sålunda ifrågasatta förbättringen av nämnda led kunde emellertid utan olägenhet anstå, till dess trafiken tagit större dimensioner och erfarenhet vunnits, huruvida olägenheterna av den mindre radien kunna anses vara så avsevärda, att de berättiga till nämnda utlägg för farledens förbättrande.

Kostnaderna för farledens fördjupning genom Bockholmssund för 5,5 meters djupgående beräknas uppgå till endast 11,000 kronor.

[16.]
Farled genom
Bockholms-
sund.

Som slutresultat av sin utredning anser vattenfallsstyrelsen sig böra förorda, att beslut fattas om följande åtgärder:

Sammanfattning.

Upptagning av en 5,5 meters farled i Agnesund	kronor 265,000
Upptagning av en 4 meters farled i Kolsundet	» 79,000
Utvidgning av farleden vid Kvicksund och byggandet av kombinerad landsvägs- och järnvägsbro	» 640,000
Upprensning av Bockholmssundet till 5,5 meters djup- gående	» 11,000
	<hr/>
	Summa kronor 995,000

Vattenfallsstyrelsen anför vidare, att dessa kostnader äro beräknade med de normala pris, som rådde före kriget, och att motsvarande arbeten, beräknade med de exceptionella pris, som rådde vid tidpunkten för förslaget avgivande, uppskattningsvis skulle giva en slutsumma av 1,450,000 kronor, varav omkring 1,000,000 kronor för farleden genom Kvicksund. Härvid hava ej medräknats kostnaderna för utprickning och fyrbelysning i farleden. Vidare framhåller vattenfallsstyrelsen, att kostnaderna för ifrågakvarande Mälarfarter, möjligen med undantag för viss del av arbetena vid Kvicksund, borde bestridas av staten, men icke anvisas såsom kapitalökning för Södertälje kanalverk utan som extra anslag på sjätte huvudtiteln. De borde dock utföras genom vattenfallsstyrelsens försorg i samband med arbetena med Södertälje kanal.

Sedermera har vattenfallsstyrelsen den 30 augusti 1917 hemställt, att av det för upprepning av ifrågakvarande farter erforderliga anslagsbeloppet ungefär $\frac{1}{3}$ eller 330,000 kronor måtte äskas att utgå under år 1919.

Vattenfalls-
styrelsen den
30 aug. 1917.

Sedan ombyggnaden av Södertälje kanal numera blivit beslutad och de definitiva farterdimensionerna blivit fastslagna, bör som en följd härav jämväl frågan om utvidgning av Mälarens farter finna sin lösning. Det är därvid att märka, att de farter, som här komma i fråga, bliva till gagn icke endast för trafiken genom Södertälje kanal utan också för den trafik, som kommer att framgå genom den beslutade Hammarbyleden vid Stockholm. Farterna leda förutom till Västerås och Köping och andra hamnplatser i Mälaren också till Strömsholms och

Departements-
chefens ytt-
rande.

[16.] Hjälmare kanaler, och om i en framtid den så kallade Sveakanalen kommer till stånd, får även denna nytta av ifrågavarande farleder.

De arbeten, som av vattenfallsstyrelsen förordas, synas mig tillfyllest för de behov, som till en början kunna göra sig gällande.

Beträffande valet av sträckning genom Agnesund eller genom Kolsundet bör det erinras därom, att de närmast intresserade, nämligen Konungens befallningshavande i Södermanlands och Västmanlands län samt Västerås stad, förklarat, att den kortare vägen genom Kolsundet enligt deras mening vore att föredraga. Vid tiden för avgivande av ifrågavarande yttrande förelägo emellertid icke några definitiva kostnads-siffror för de olika sträckningarna. Enligt min mening torde ifrågavarande önskemål bliva tillfyllest tillgodosedda genom att farleden i Kolsundet upptages till 4 meters djup och att sträckningen genom Agnesund utföres till det större djupet, motsvarande 5,5 meter. Härigenom komma de allra flesta båtarna, vilka i regel hava ett djupgående, som är mindre eller lika med 4 meter, att kunna framgå den kortare vägen, och endast de mera sällan förekommande, djupt nedlastade fartygen behöva anlita den längre vägen genom Agnesund. Att nu nedlägga en större kostnad på att upprepna Kolsundet till ett djup av 5,5 meter kan knappast vara välbetänkt. Även om förträngd sektion skulle användas, bleve nämligen kostnaderna härför 26,000 kronor dyrare än om en led av nämnda djuplek förlägges till Agnesund och samtidigt Kolsundet upprepas till 4 meters djupgående. Härtill kommer framför allt, att vid en framtida ytterligare utbyggnad av Södertälje kanal till det djup, som svarar mot slussens dimensioner, den ytterligare fördjupningen av farlederna till västra delen av Mälaren obetingat bör förläggas till Agnesund, där kostnaderna härför icke skulle uppgå till mera än omkring en tredjedel av motsvarande kostnader vid Kolsundet. Med hänsyn till den framtida utvecklingen är det därför fullt motiverat att nu utföra 5,5 meters leden genom Agnesund.

Beträffande farleden vid Kviksund finner jag det av vattenfallsstyrelsen framställda förslaget väl grundat. Emellertid har av vattenfallsstyrelsen ifrågasatts, huruvida hela kostnaden för den föreslagna nya bron rätteligen bör drabba farledsförslaget. Landsvägsförbindelsen över Kviksund upprätthålles nämligen nu medels färja, och anordnandet av en landsvägsbro bleve därför till ej ringa fördel för vederbörande väghållningsskyldiga. Konungens befallningshavande i Södermanlands län har beträffande denna sak uttalat, att några bidrag från de väghållningsskyldige ej borde fordras. Frågan om behovet av broförbindelsen för landsvägstrafiken samt huruvida och i vad mån de väghållnings-

skyldige böra anses skyldiga bidraga härtill synes emellertid böra göras till föremål för ytterligare utredning, och har jag till en början för avsikt att härutinnan inhämta väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande. [16.]

Farleden genom Galten vid Biskopshamn torde, såsom vattenfallsstyrelsen framhållit, icke nu böra undergå någon förändring, då navigeringsförhållandena kunna anses tillräckligt goda för den trafik, som till en början kan väntas på ifrågavarande plats.

Beträffande fördjupningen av Bockholmssund, är denna av behovet påkallad för att medgiva trafik med större fartyg genom Södertälje kanal och från vissa delar av Mälaren till Stockholms Mälarhamn och till de industrier, som finnas vid Mälarsidan i Stockholms närhet.

Vattenfallsstyrelsen har för sin del hävdat, att kostnaderna för samtliga föreslagna arbeten borde gäldas av staten, dock med den inskränkning, som föranledes av bidrag från annat håll till bron vid Kvicksund. Styrelsen har emellertid ansett, att kostnaderna icke böra påföras Södertälje kanals konto utan utgå av extra anslag på sjätte huvudtiteln. Såsom skäl härtill framhåller styrelsen, att farlederna måste anses vara till nytta icke blott för trafiken å Södertälje kanal utan för sjöfarten å Mälaren i allmänhet. Motsvarande ställning intog jämväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen år 1908, då den föreslog, att kostnaden för den upprensning i Almarestäket, Erikssund och Kvicksund, vilken erfordrades för Mälarens reglering, borde bestridas av staten såsom representant för det allmänna sjöfartsintresset. Det vill ock synas, som om goda skäl talade för att statsmakterna, med den eventuella inskränkning som förut antytts, bekosta nu föreslagna arbeten vid Kolsundet, Agnesund, Kvicksund och Bockholmssund. Dessa arbeten äro nämligen, såsom förut framhållits, en nödvändig följd av Södertälje kanals ombyggnad. Att söka erhålla bidrag till desamma från Mälarestäderna lär icke vara möjligt. De två viktigaste hamnstäderna vid Mälaren, Västerås och Köping, hava nämligen redan iklätt sig betydande utgifter, då de båda städerna genom utfästelser av den 26 februari och 10 mars 1914 förbundit sig att till den tidpunkt, upprensningen av respektive farleder vore färdig, hava, i anslutning till nuvarande hamnanläggningar, på egen bekostnad anordnat med järnvägförbindelse försedda kajer för 5,5 meters djupgående fartyg. Övriga städer, som endast hava mindre sjöfart och mindre utvecklingsmöjligheter, torde knappast kunna befinnas villiga att påtaga sig någon del av kostnaden. Vad beträffar Stockholms stad, innebär ju upprensningen av Bockholmssundet visserligen en fördel för densamma, då djupgående fartyg därigenom kunna genom Södertälje kanal komma in i dess Mälarhamn. Å andra sidan har Stockholms stad, till följd av den beslutade anläggningen av den s. k. Hammarby-

[16.] leden, intet direkt intresse av att befordra möjlighet för större fartyg att inkomma till dess Mälarhamn annan väg än genom denna led.

Om staten sålunda bör åtaga sig kostnaden för förut omnämnda arbeten, synes denna kostnad icke böra påföras Södertälje kanals konto, å vilket direkt avkastning skall redovisas, utan torde densamma utgå såsom extra anslag på sjätte huvudtiteln. I avseende på storleken av det anslag, som erfordras, är densamma beroende på dels om och i vilken utsträckning bidrag till bron vid Kvicksund kan erhållas från annat håll, dels vilken ökning i kostnaden som kan uppstå till följd av nuvarande uppdrivna pris. Under sådana förhållanden torde det icke vara lämpligt att nu äska något bestämt anslag för samtliga arbetens utförande, utan låta detta bero till dess ökad klarhet blivit vunnen i nyssnämnda avseenden. Däremot bör den av vattenfallsstyrelsen framlagda planen i sina tekniska huvuddrag nu godkännas samt ett visst mindre belopp anvisas redan för år 1919.

Enligt den plan för bedrivande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad, som fanns upptagen i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1916 års riksdag, skulle anslagen för ombyggnaden utgå under åren 1917—1921, vilket sistnämnda år kanalens ombyggnad beräknades vara färdig. För att syftet med kanalombyggnaden skall kunna nås, bör till nämnda tidpunkt även upprensningen av farlederna vara utförd. Då arbetet härmed, särskilt vid Kvicksund, är ganska tidsödande, har vattenfallsstyrelsen för år 1919 begärt ett anslag, motsvarande ungefär en tredjedel av den ursprungligen beräknade kostnaden eller 330,000 kronor. Med hänsyn till de högst betydande anslagskrav, som ställas på statskassan ej minst för statens vattenfallsverks räkning, har jag emellertid ansett mig böra föreslå en nedsättning av ifrågavarande belopp till 150,000 kronor. På förfrågan har vattenfallstyrelsen, åt vilken arbetenas utförande lämpligen bör anförtros, meddelat, att någon försening av desamma icke därigenom torde komma att uppstå, under förutsättning givetvis, att anslagen för åren 1920 och 1921 bliva ökade med motsvarande belopp.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels besluta, att upprensning av farlederna i Mälaren vid Agnesund, Kolsundet, Kvicksund och Bockholmssundet må utföras i huvudsaklig övererensstämmelse med av vattenfallsstyrelsen förordat förslag,

dels ock för ändamålet på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

8. Jordförluster genom kanal- och väganläggningar, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* (däru ersättningar 4,567 kronor) kronor 7,267: —

9. Till gäldande av Sveriges bidrag till den ständiga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag*..... » 365: —

F. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

Medicinalstyrelsen med dithörande stater.

1. Medicinalstyrelsen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har 1917 års riksdag från och med år 1918 höjt det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen till 202,950 kronor, däru 4,900 kronor å övergångsstat.

I skrivelse den 10 september 1917 har medicinalstyrelsen underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan om uppförande å styrelsens stat av ytterligare två tjänstemän av första lönegraden. De sålunda ifrågasatta tjänstemännen äro avsedda att placeras som notarier, den ene å styrelsens kameralbyrå och den andre å styrelsens allmänna byrå.

Innan jag redogör för innehållet i styrelsens skrivelse, må erinras, att de i medicinalstyrelsens nuvarande ordinarie stat upptagna kanslitjänstemännen utgöras av tre tjänstemän i andra lönegraden (sekreterare) och två tjänstemän i första lönegraden (notarier). Av dessa befattningshavare är en sekreterare placerad å en var av medicinalbyrån, hospitalsbyrån och allmänna byrån samt en notarie å en var av hälsovårdsbyrån och veterinärbyrån. För styrelsens kameralbyrå finnes icke någon särskild kanslitjänsteman upptagen i staten. En av de för kameralbyrån avsedda befattningshavarna i första lönegraden är emellertid i staten betecknad såsom »bokhållare, tillika notarie». Ifrågavarande bokhållarbefattning är ännu icke med innehavare besatt, utan bestrides jämlikt nådiga kungörelsen den 1 oktober 1914 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den fråu och med år 1915 gällande ordinarie stat för medicinalstyrelsen av en å övergångsstat uppförd kamrerare.

Beträffande frågan om uppförande å ordinarie stat av en notarie å styrelsens kameralbyrå anför styrelsen följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft.

[17.]
Medicinal-
styrelsen.
(Ordinarie
anslag.)

[17.]

»Den genom nådigt brev den 13 juni 1908 tillsatta kommittén för omorganisation av medicinalstyrelsen, vilken kommitté styrelsen här nedan torde kunna i korthet benämna organisationskommittén, föreslog på sin tid, att under chefen för styrelsens kameralbyrå skulle vara anställda dels två tjänstemän i andra lönegraden, nämligen en kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning och en kamrerare, dels ock två tjänstemän i första lönegraden, nämligen en kassör och bokhållare samt en notarie och bokhållare. Den sistnämnde tjänstemannen skulle enligt organisationskommitténs förslag biträda med en del av bokföringen av räkenskapen, räkningsgranskning, uppsättningen av från kameralbyrån utgående expeditioner och övriga förekommande göromål. Härjämte skulle enligt kommittéförslaget å kameralbyrån finnas en amanuens till biträde vid uppsättning av expeditioner och med den särskilt å nämnda byrå vidlyftiga expeditioneringen.

Den av Kungl. Maj:t till 1911 års riksdag avlåtna propositionen om medicinalstyrelsens omorganisation anslöt sig i fråga om personalen å kameralbyrån till organisationskommitténs ovan omförmälda förslag.

Enahanda ståndpunkt intogs av departementalkommittén i dess den 31 december 1912 avgivna förslag till stat för medicinalstyrelsen.

De jämlikt nådigt bemyndigande den 12 september 1913 för omorganisation och löne reglering av medicinalstyrelsen tillkallade sakkunniga anförde i fråga om styrelsens kanslitjänstemän bland annat följande. I sammanhang med byråsystemets införande borde medicinalstyrelsens kansli ersättas med byråtjänstemän, sorterande direkt under vederbörande byråchefer. Fördelaktigast skulle vara, om å varje byrå funnes en sekreterare, andra gradens tjänsteman. Då detta emellertid med hänsyn till kostnaderna näppeligen läte sig göra, finge man å vissa byråer nöja sig med tjänstemän av lägre grad, notarier. Med hänsyn härtill föreslogo de sakkunnige, att en sekreterartjänst skulle inrättas å en var av medicinalbyrån, hospitalsbyrån och allmänna byrån samt en notarietjänst å en var av hälsovårdsbyrån och veterinärbyrån. För kameralbyrån föreslogo de sakkunniga emellertid icke någon särskild kanslitjänsteman. Det av de sakkunniga upprättade förslaget till stat för medicinalstyrelsen upptog i likhet med organisationskommitténs förslag för kameralbyråns vidkommande två tjänstemän i andra lönegraden, nämligen en kamrerare och en kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning, samt två tjänstemän i första lönegraden, av vilka den ene betecknades som »bokhållare, tillika kassör» och den andre som »bokhållare, tillika notarie».

Kungl. Maj:ts till 1914 års senare riksdag avlåtna proposition angående omorganisation av medicinalstyrelsen anslöt sig i förevarande avseende till de sakkunniges förslag. Sedan ifrågavarande proposition vunnit riksdagens bifall, bestämdes genom förberörda nådiga kungörelse den 1 oktober 1914, att den bokhållarbefattning, vars innehavare var avsedd att tillika tjänstgöra som notarie, skulle uppehållas av den å övergångsstat uppförda kamreraren.

För anordningen att å medicinalstyrelsens kameralbyrå icke anställa någon särskild kanslitjänsteman har ej någon motivering anförts, varken i organisationskommitténs betänkande eller i de sedermera i ärendet avgivna förslagen. Anledningen till den ifrågavarande anordningen torde emellertid hava varit den, att man föreställt sig, att chefen för kameralbyrån såsom varande jurist skulle kunna själv ombestyrja de viktigare av de till byrån hörande kansligöromålen och att den återstående delen av dessa göromål skulle kunna medhinnas av en utav de

å byrån anställda bokhållarna samt att således särskild kanslitjänsteman skulle kunna undvaras.

[17.]

Under den tid, medicinalstyrelsens kameratealbyrå varit i funktion, har det emellertid visat sig, att saknaden av en särskild kanslitjänsteman å kameratealbyrå medfört synnerlig olägenhet. Under den första tiden av byråns verksamhet överlämnades, på sätt vid styrelsens omorganisation föreslagits, byråns kansligöromål åt den härför avsedde bokhållaren. Efter tämligen kort tid blev det dock tydligt, att ifrågavarande tjänsteman icke kunde medhinna mera än sina bokhållaresysslor, varför han måste befrias från kansligöromålen. Härefter vidtogs den åtgärden, att en del kansligöromål överlämnades åt en amanuens och ett kvinnligt biträde. Då de kansligöromål, som kunde utföras av nämnda befattningshavare, givetvis voro ganska begränsade till sin omfattning, måste emellertid den ojämförligt största delen av förevarande göromål upptagas av chefen för kameratealbyrå. På grund härav har kameratealbyråchefen vid sidan av sina uppgifter som byråchef för närvarande att ombesörja uppsättning av större delen av de från byrån utgående skrivelserna samt av de å byrån förda protokollen. Detta har medfört, att kameratealbyråchefens tid i väsentlig mån blivit upptagen av löpande detaljgöromål, ett förhållande, som icke kunnat undgå att inverka till nackdel för det ändamål, som med inrättandet av ifrågavarande byråchefsbefattning avsetts. I detta avseende tillåter sig medicinalstyrelsen särskilt framhålla, att kameratealbyråchefens uppgift enligt gällande instruktion icke blott är att handlägga de ärenden, som förlagts till styrelsens kameratealbyrå, utan att han i egenskap av medicinalstyrelsens enda juridiska ledamot jämväl har att deltaga i handläggningen av de ärenden utav juridisk natur, som förekomma å styrelsens övriga byråer. Under den tid, styrelsens nya organisation varit i tillämpning, har kameratealbyråchefens deltagande i handläggningen av de medicinska byråernas ärenden visat sig vara påkallat i avsevärt större utsträckning än man vid uppgörandet av omorganisationsförslaget torde hava förutsett. För att kameratealbyråchefens medverkan i förevarande hänseende skall kunna i erforderlig omfattning utnyttjas är det oundgängligen erforderligt, att hans tid icke i den utsträckning, som för närvarande är fallet, upptages av löpande kansligöromål.

På grund av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen funnit erforderligt, att kameratealbyråchefen i likhet med övriga byråchefer inom styrelsen förses med biträde av särskild kanslitjänsteman. För detta ändamål skulle det givetvis vara önskvärt, att en tjänsteman i andra lönegraden kunde anställas såsom sekreterare å kameratealbyrå. Med hänsyn till de av en sådan anordning föranledda kostnaderna har styrelsen likväl funnit sig böra inskränka sig till att hemställa, att i styrelsens stat uppföres en ny tjänsteman i första lönegraden, vilken skulle å kameratealbyrå tjänstgöra såsom notarie.

Den sålunda ifrågasatta ökningen av kameratealbyråns personal läser icke kunna möjliggöra någon indragning av annan befattning å nämnda byrå. Den för kansligöromål avsedde bokhållaren har, såsom ovan anförts, visat sig vara fullt upptagen av sina egentliga kamerale göromål och den å byrån placerade amanuensen torde icke kunna undvaras. I detta sammanhang tillåter sig medicinalstyrelsen framhålla, att antalet tjänstemän å kameratealbyrå, som i gällande stat bestämts i enlighet med det av organisationskommittén framställda förslaget, av nämnda kommitté beräknats under den förutsättningen, att veterinärväsendet skulle utbrytas från medicinalstyrelsens förvaltning och kameratealbyråns befattning med den veterinära räkenskapen följaktligen upphöra. Organisationskommittén

[17.] har i sitt betänkande särskilt framhållit, att under den sålunda angivna förutsättningen det av kommittén föreslagna antalet tjänstemän å kameralbyrån kunde förväntas bliva tillräckligt. Den av kommittén förutsatta utbrytningen av veterinärväsendet har emellertid icke genomförts, men antalet befattningshavare å kameralbyrån är ändock icke större än vad kommittén föreslagit. Vid sådant förhållande torde det vara förklarligt, att göromålen å kameralbyrån icke medgiva någon minskning av antalet befattningshavare därstädes, även om till vederbörande byråchefens biträde skulle anställas en notarie.»

I särskilt yttrande till styrelsens protokoll har styrelsens chef, generaldirektör B. Buhre, ytterligare understrukit behovet av de utav styrelsen ifrågasatta nya befattningarna. Beträffande särskilt frågan om uppförande av en notarie å stat för kameralbyrån har generaldirektör Buhre yttrat:

»Den av 1908 års kommitté för omorganisation av medicinalstyrelsen först föreslagna kameralbyråchefsbefattningen, vilken sedermera genom 1914 års omorganisation kom till stånd, har visat sig medföra synnerligen stor nytta och trygghet för styrelsens arbete. Med de många juridiskt och administrativt svårbehandlade ärenden, som påvåla styrelsen, är det, särskilt i betraktande av att styrelsens chef och övriga ledamöter, när de inträda i verken, icke besitta egentlig ämbetsmannautbildning, en ovärderlig förmån att hava tillgång till en lagfaren och förvaltningskunnig rådgivare. Den nuvarande innehavaren av kameralbyråchefsbefattningen har också i mycket stor utsträckning anlitats i rättsliga, administrativa och affärsjuridiska frågor och genom sin sakkunskap och erfarenhet varit styrelsen till hjälp och gagn såväl vid handläggningen av ärenden från andra byråer som i frågor om egentliga kameralärenden. Enligt min mening har, såsom förhållandena utvecklats sig, inrättandet av kameralbyråchefsbefattningen för styrelsen medfört långt större nytta än man från början kunde förutse, och vore det med de nya och svårtillämpade lagar och författningar, som på sista åren tillkommit inom så gott som alla styrelsens verksamhetsgrenar — jag nämner i förbigående äktenskapslagarna, vaccinationslagen, apoteksvarustadgan, författningarna beträffande slakthus och köttbesiktning, lagen om behörighet att utöva läarkonsten m. fl. — synnerligen svårt för styrelsen att undvara en ledamot med juridisk kompetens. Även vid handläggningen av verkets egna personalfrågor liksom beträffande hospitalens ekonomiska förvaltning och övriga rent kameralärenden har kameralbyråchefens insatser i styrelsens arbete lämnat ett synnerligen gott resultat.

För att emellertid kameralbyråchefens arbetskraft skall kunna komma dessa viktiga frågor fullt till godo, är det nödvändigt, att han så mycket som möjligt befrias från göromål av löpande eller mindre betydande art, vilka lika väl kunna handläggas av en underordnad tjänsteman under byråchefens ledning, och finner jag därför det vara synnerligen önskvärt och för staten förmånligt, om kameralbyråchefens arbetsbörda kunde lättas genom att hans byrå förstärktes med ytterligare en tjänsteman, som finge övertaga åtskilliga tidsödande göromål, som nu onödigtvis upptaga kameralbyråchefens härtill alltför dyrbara tid. Med hänsyn härtill anser jag det i hög grad av behovet påkallat, att styrelsens stat ökas med en för kameralbyrån avsedd särskild kanslitjänsteman.»

I fråga om behovet av en notarie å styrelsens allmänna byrå har styrelsen anfört följande. [17.]

»Jämlikt bestämmelserna i 16 § av den för styrelsen gällande instruktion har styrelsens allmänna byrå att handlägga ärenden, som angå länslasarett, sanatorier, tuberkulos- och andra sjukvårdsanstalter, som ej tillhöra annan byrå, apoteksväsendet och läkemedels handeln ävensom förandet av föreskrivna matriklar över styrelsen och underlydande personal med undantag av veterinärer. I och för det kansliarbete, som dessa byråns åligganden medföra, har byrån att tillgå en sekreterare, tjänsteman i andra lönegraden, och en amanuens med arvode av 1,800 kronor. Å byrån äro visserligen placerade ytterligare ett antal tjänstemän, nämligen en tjänsteman av andra graden (ombudsmannen) samt fyra läkar- och apotekaramanuenser, men ingen av dessa kan påräknas för egentliga kansligöromål. Ombudsmannen, som är legitimerad läkare, har till åliggande att föra ovanberörda matriklar och att upprätta tjänstememorial över inkomna ansökningsningar till tjänster eller apoteksprivilegier samt är i dessa avseenden en så att säga för samtliga byråer utom den veterinära gemensam tjänsteman. Vidare tillkommer det ombudsmannen att å allmänna byrån utföra medicinalrådsassistent åliggande göromål, varjämte ombudsmannen fått sig ålagd särskild föredragning. Läkare- och apotekaramanuenserna hava andra mera speciella, läkarvetenskapen och apoteksfacket närmare berörande uppgifter och kunna ej påräknas för något kansliarbete. Uppsättandet av byrån åliggande expeditioner tillkommer därför så gott som uteslutande förenämnde sekreterare och juridiske amanuens. Under tider, då byrån varit särskilt överhopad med ärenden, har man visserligen sökt anlita den vid styrelsens senaste omorganisation i betraktande tagna utvägen att åt det å byrån anställda kvinnliga biträdet anförtro uppsättandet av enklare expeditioner. Men då samtidigt renskrivningsarbetet blivit allt mer betungande, har nyssnämnda utväg endast i helt ringa utsträckning kunnat tillgripas.

Antalet från allmänna byrån utgående expeditioner uppgår numera till 3,000 och därutöver för år räknat. Med snart sagt varje månad inträder i expeditionernas antal en ökning utöver föregående års motsvarande siffra; antalet expeditioner för år 1917 kan, såsom nedan skall visas, approximativt beräknas till 3,500. Redan dessa siffror torde ådagalägga, att de byrån tillkommande expeditionsgöromålen äro rätt så betungande. Detta framgår ytterligare av nedanstående jämförelse.

Antalet av de expeditioner, vilka under ett av de första åren av styrelsens tillvaro såsom medicinalstyrelse, nämligen år 1880, utgingo från styrelsen, utgjorde för hela verket 2,700. Den personal, som stod till buds för uppsättandet av dessa expeditioner jämte styrelsens protokoll, det vill säga kansliarbetet, utgjordes av en andra gradens tjänsteman (sekreteraren), två första gradens tjänstemän (notarier), en fast anställd amanuens och därtill ett antal extra tjänstemän. För ett antal åter av 3,500 expeditioner äro å allmänna byrån för närvarande att tillgå en sekreterare och en amanuens. Den lättnad, som man på senare tid sökt genomföra genom ett förenklat expeditionssätt i ämbetsverken, har även här anlitats. I annat fall skulle expeditionernas antal vara än större.

För bedömning av ökningen i det allmänna byrån påvilande kansliarbetet har styrelsen låtit verkställa en i siffror uppställd utredning. Då styrelsens senaste genomförda organisation enligt byråsystem ägt bestånd endast från och med år 1915, har det naturligtvis haft sina svårigheter att få fullt exakta siffror

[17.] till jämförelse mellan nuvarande och gången tid. Styrelsen har emellertid trott det vara berättigat att vid utförandet av utredningen i fråga utgå från nu å byrån rådande förhållanden och därefter, med ledning av den ovan anförda bestämmelsen rörande byrån tillkommande ärenden, så att säga rekonstruera motsvarande byrå för ett par föregående år, det vill säga utreda huru mycket arbete skulle, därest allmänna byrån under dessa föregående år funnits till, ålegat densamma.

De år, som medtagits i denna utredning, äro: 1916 såsom det senaste hela år, under vilket allmänna byrån fungerat, 1912 såsom det år, varunder med föranledande av då föreliggande önskemål huvudmängden av de ärenden, som nu tillkomma allmänna byrån, sammanfördes under en och samma rotel, samt till sist ett år liggande ytterligare fyra år tillbaka i tiden, 1908, detta år även valt med hänsyn till att för detsamma angivas en del siffror och beräkningar i den så kallade organisationskommitténs den 15 november 1909 avgivna underdåniga betänkande. Resultatet av den upprättade statistiken har blivit det, som framgår av här nedan intagna kortfattade tabell.

År.	»Större» expeditioner.	Expeditioner till Kungl. Maj:t.	»Medelstora» expeditioner.	»Mindre» expeditioner.	Summa expeditioner.
1908.....	107	103	54	1,285	1,446
1912.....	199	170	69	1,793	2,061
1916.....	185	168	174	2,658	3,017

En granskning av dessa siffror giver vid handen, att antalet från allmänna byrån, om styrelsen så får benämna även förutvarande allmänna roteln, utgående expeditioner högst väsentligt ökats, från 1,446 under år 1908 till 3,017 under år 1916. För innevarande år 1917 har antalet, beräknat till och med augusti månad, utgjort 2,339 (samma tid år 1916 2,075) och skulle således, därest såsom antagligt är stegringen intill 1917 års slut fortgår efter samma måttstock, kunna, såsom redan anförts, approximativt beräknas till omkring 3,500.

Vad beträffar de särskilda *grupperna* expeditioner — »större», »medelstora» och »mindre», så hava de »större» expeditionerna (dit i regel räknas alla till Kungl. Maj:t eller vederbörande statsråd avgivna utlåtanden eller expeditioner i övrigt) betydligt ökats under tiden från 1908 till 1912, och hålla sig fortfarande på ungefär samma nivå. Antalet »medelstora» expeditioner har högst väsentligt stigit, detta till icke så liten del beroende på tillkomsten av den nya apoteksvarustadgan och härmed följande möjlighet att kunna på ett mera effektivt sätt uppträda mot försäljning av kvacksalvermedel och liknande föseelser. — Den största ökningen faller emellertid på de visserligen var för sig lätt uppsatta »mindre» expeditionerna, vilka dock genom sin mängd verka förtyngande av arbetet. För övrigt måste ju varje expedition, stor eller liten, i regel undergå en och samma formella behandling oavsett själva uppsättningsarbetet: införande å föredragningslista, justering, utlämnande till renskrivning, kollationering (även kontrolläsning av sekreteraren), förseende med underskrift och kontrasignation,

utlämnande till expediering och kontrollering tid efter annan att expedierandet verkligen rätteligen skett. Varje sådan åtgärd är ju obetydlig nog, men det ena med det andra blir i betraktande av mängden expeditioner icke så litet.

[17.]

Bland expeditionerna har å tabellen icke upptagits något »kristidsmål», det vill säga mål, vilka direkt föranletts av nu rådande utomordentliga förhållanden. De flesta sådana mål gå numera till tvenne styrelsens särskilda organisationer, styrelsens extra byrå och styrelsens läkemedelskommission. Dem åliggande göromål tillkommo till en början styrelsens allmänna byrå; hade tabellen omfattat år 1915, skulle under gruppen »större» expeditioner tillkommit 500 å 600 av kristiden föranledda underdåniga utlåtanen.

I tabellen hava ej heller medtagits ett icke så litet antal expeditioner, som icke ingå i det numererade »registraturet», utan av byråchefen under hand avlätas till vederbörande, men dock delvis uppsättas av kanslitjänstemännen eller de kvinnliga biträdena.

Likaså utvisar tabellen ej heller det kansliarbete, som förandet av föredragningslistor och protokoll medför. De förra, av två slag »generaldirektörslistor» och »byråchefslistor», utgjorde 1916 160, respektive 252. Och slutligen ej heller de talrika påskrifterna angående till taxationen granskade medikamentsräkningar. Dessa räkningar, under år 1916 icke mindre än 3,478, var och en understundom upptagande flera tätskrivna ark, måste till taxationen granskas och därefter var och en förses med påteckning därom. Dessa arbeten utföras av en apotekar-, respektive läkaramanusens.

Detta angående det nuvarande, allmänna byråns kansli åliggande arbetet. För närmast följande år torde emellertid detta komma att högst betydligt ökas av den anledningen, att på kansliet måste läggas den omfattande och detaljerade bearbetningen och matrikelföringen av från rikets apoteksinrättningar inkommande uppgifter rörande den farmaceutiska personalens tjänstgöringsförhållanden (anställning, arbetstid, ledighet m. m. dylikt).

Såsom en nödfallsåtgärd i anledning av anhopningen av kansligöromålen å allmänna byrån har sedan något över två års tid av styrelsen vidtagits den anordningen, att den å byrån tjänstgörande amanuensen erhållit uppdrag att självständigt handlägga ävensom kontrasignera ärenden rörande apoteksväsendet. Denna åtgärd kan dock svårligen anses tillfredsställande som permanent anordning, då de ärenden det här gäller äro av den vikt och betydelse, att deras expeditionella handläggning ovillkorligen kräver sådan sakkunskap och rutin, som kan förutsättas endast hos en ordinarie tjänsteman, vilken helt ägnar sig åt dessa göromål. Därest styrelsens framställning om ökad arbetskraft å sagda byrå vinner avsett resultat, är det styrelsens mening att överflytta uppdraget i fråga på den nya kanslitjänstemannen.

Beträffande den föreslagna nya tjänstemannens lönegrad har styrelsen ansett, att för närvarande en tjänst i första lönegraden kan vara tillräcklig.

Den föreslagna tjänstens inrättande å allmänna byrån lär icke kunna föranleda indragning av annan befattning».

Slutligen har styrelsen framhållit, att till beredande av semesterarvode för de ifrågasatta nya tjänsterna det å medicinalstyrelsens stat upptagna anslaget till vetenskapliga rådet, veterinärrådet, vikariatsersättningar m. m. borde höjas med tillhoppa 250 kronor.

[17.]

I särskilt yttrande har en av styrelsens ledamöter, medicinalrådet Kjerrulf, gjort yrkande om framställning till Kungl. Maj:t om uppförande å styrelsens stat av ytterligare ett kvinnligt biträde i andra lönegraden.

Departements-
chefen.

Genom medicinalstyrelsens utredning synes tillfyllestgörande ådagalagt, att stadigvarande behov förefinnes av inrättande å styrelsens kameralbyrå och allmänna byrå av de ifrågasatta befattningarna av första lönegraden.

Vad särskilt kameralbyrån angår, har erfarenheten ådagalagt, att chefen å nämnda byrå ej kan påräkna något biträde med de egentliga kansligöromålen av de å byrån anställda ordinarie tjänstemännen. På sätt av medicinalstyrelsen framhållits och av styrelsens chef ytterligare understrukits, är det emellertid av vikt, att kameralbyråchefen befrias från en del löpande detaljgöromål, vilka lika väl kunna handläggas av en underordnad tjänsteman. Härigenom skulle han jämväl beredas tillfälle att såsom styrelsens ende ledamot med juridisk utbildning ägna erforderlig tid åt deltagande i handläggningen av den mångfald ärenden angående författningars tillämpning eller eljest av juridisk beskaffenhet, som förekomma å styrelsens övriga byråer.

Den ifrågasatta nya befattningen å styrelsens allmänna byrå betingas av den under senaste åren alltjämt växande arbetsmängden å nämnda byrå.

Jag tillstyrker alltså medicinalstyrelsens framställning om uppförande å styrelsens ordinarie stat av ytterligare två tjänstemän av första lönegraden. Till beredande av vikariatsersättningar åt dessa befattningshavare bör, på sätt styrelsen föreslagit, i samband härmed en ökning äga rum av det å styrelsens stat upptagna anslaget till vetenskapliga rådet, veterinärrådet, vikariatsersättningar och extra tjänstemän m. m. med tillhoppa 250 kronor.

För de nya befattningshavarna torde i tillämpliga delar böra gälla de genom kungl. kungörelsen den 1 oktober 1914 (sv. förf.-saml. nr 249) stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1915 fastställda avlöningsförmåner för medicinalstyrelsen.

Vid bedömande av behovet av ifrågavarande befattningshavare har någon hänsyn ej tagits till den ökning av arbetet, som till följd av kristiden kommit att åvila medicinalstyrelsen. För att styrelsen skulle kunna mottaga denna arbetsökning, har Kungl. Maj:t den 9 oktober 1917 förordnat byråchefen å styrelsens hospitalsbyrå att tillsvida till och med den 30 juni 1918, med befrielse från de till hans byråchefsbefattning hörande åligganden, vara särskild föredragande hos styrelsen av ärenden angående anskaffande och handhavande av för sjukvårdsinrättning-

garna i riket erforderliga proviantartiklar, bränsle och andra förnödenheter m. m., varjämte för samma tid ett antal personer förordnats att såsom sakkunniga biträda vid handläggningen av nämnda ärenden samt medicinalstyrelsen bemyndigats anställa sekreterare för ändamålet. Tillika har förordnats, att i följd härav uppkommande kostnader skola utgå med tre fjärdedelar av förslagsanslaget till hospitals underhåll och med en fjärdedel av förslagsanslaget till bestridande av kostnader för allmän hälso- och sjukvård.

Jämväl i fortsättningen under kristiden torde liknande anordningar krävas, för att styrelsen skall kunna handhava de mera speciella kristidsärendena.

Under återopande av vad förut anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels medgiva, att å avlöningsstaten för medicinalstyrelsen må från och med år 1919 uppföras ytterligare två tjänstemän i första lönegraden (notarier), envar med en årlig avlöning av 4,000 kronor, därav 2,200 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, det ena med 500 kronor efter fem år, det andra, likaledes med 500 kronor, efter ytterligare fem år och det tredje, jämväl med 500 kronor, efter än ytterligare fem år;

dels föreskriva, att för åtnjutande av de med sagda två befattningar förenade avlöningsförmåner skall gälla vad i nådiga kungörelsen den 1 oktober 1914 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den från och med år 1915 gällande ordinarie stat för medicinalstyrelsen finnes stadgat i fråga om motsvarande befattningar;

dels från och med år 1919 höja den å medicinalstyrelsens ordinarie stat upptagna anslagsposten till vetenskapliga rådet, veterinärrådet, vikariatsersättningar och extra tjänstemän m. m. från 51,450 kronor med 250 kronor till 51,700 kronor;

dels ock, vid bifall till vad sålunda föreslagits, från och med år 1919 höja det å riksstaten uppförda *ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen* från 202,950 kronor med 8,250 kronor till 211,200 kronor, därav 4,900 kronor å övergångsstat.

2. Personligt avlöningstillägg till en befattningshavare i medicinalstyrelsen.

[18.]
 Personligt
 avlönings-
 tillägg till en
 befattnings-
 havare i medi-
 cinalstyrelsen.
 (Extra anslag.)

I statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 2,100 kronor för beredande av personliga avlöningstillägg under sistnämnda år för å övergångsstat uppförda befattningshavare hos medicinalstyrelsen i enlighet med de för provisorisk lönereglering för befattningshavare i medicinalstyrelsen för år 1914 gällande grunder och villkor.

Enligt av Kungl. Maj:t i samband med frågan om medicinalstyrelsens omorganisation framlagt förslag skulle nämligen en kamrerare och registratorn hos medicinalstyrelsen, med bibehållande av sina dåvarande avlöningsförmåner på ordinarie stat, uppföras å övergångsstat. Det ovan omförmälda anslaget avsåg att bereda dessa befattningshavare ersättning för de provisoriska avlöningstillägg, de under åren 1912—1914 åtnjutit, men som med tillämpande av de nya staterna för styrelsen skulle komma att upphöra. Anslaget blev av riksdagen beviljat.

I enlighet med Kungl. Maj:ts framställning har 1915 års riksdag för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1916 beviljat ett anslag av likaledes 2,100 kronor.

Efter det omförmälda registrator den 26 februari 1915 utnämnts och förordnats att vara sekreterare hos medicinalstyrelsen, har 1916 års riksdag, i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning, minskat anslaget med 800 kronor och för beredande av personligt avlöningstillägg under 1917 till en befattningshavare i medicinalstyrelsen på extra stat för sistnämnda år beviljat ett anslag av 1,300 kronor. Anslag till sistnämnda belopp har jämväl för ifrågavarande ändamål anvisats för år 1918.

I skrivelse den 9 november 1917 har medicinalstyrelsen anmält, att för år 1919 anslag för ändamålet kräves till samma belopp som för år 1918.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 1,300 kronor, för beredande av *personligt avlöningstillägg* under nämnda år för en å övergångsstat uppförd befattningshavare hos medicinalstyrelsen i enlighet med de för provisorisk lönereglering för befattningshavare i medicinalstyrelsen för år 1914 fastställda grunder och villkor.

Statsmedicinska anstalten.

3. Statens bakteriologiska laboratorium, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	73,190 kronor.
4. Statens rättskemiska laboratorium, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	18,900 »

5. Statens farmaceutiska laboratorium.

På grund av beslut vid 1914 års senare riksdag inrättades under samma år vid statsmedicinska anstalten tills vidare ett farmaceutiskt laboratorium, vilket ställdes under tillsyn och vård av föreståndaren för anstaltens rättskemiska avdelning.

[19.]

*Statens
farmaceutiska
laboratorium.
(Extra anslag.)*

För inredning, utrustning och drift av ifrågavarande laboratorium anvisade riksdagen på extra stat för år 1915 ett belopp av 30,350 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 14,750 kronor, och anvisades därefter för upprätthållande av laboratoriets drift för vardera av åren 1916 och 1917 å extra stat ett belopp av 15,600 kronor.

Vidare har 1917 års riksdag, som med uteslutande ur riksstaten av det förutvarande ordinarie anslaget till statsmedicinska anstalten från och med år 1918 å sjätte huvudtiteln under gemensam överrubrik »statsmedicinska anstalten» uppfört särskilda ordinarie anslag till statens bakteriologiska laboratorium och till statens rättskemiska laboratorium, tillika för upprätthållande av driften vid det farmaceutiska laboratoriet å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 15,600 kronor, att i riksstaten uppföras under nämnda överrubrik.

Avlönings- och omkostnadsstat för ifrågavarande laboratorium har av Kungl. Maj:t för varje särskilt verksamhetsår fastställts.

I skrivelse den 30 augusti 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag för upprätthållande av laboratoriets drift jämväl för år 1919, och har styrelsen därvid funnit sig böra hemställa om höjning av det för nämnda ändamål hittills beviljade anslagsbeloppet.

Då det ökade anslagsbehovet huvudsakligen är att hänföra till den utvidgning av laboratoriets lokaler, som under nästlidet år ägt rum, skall jag till en början redogöra för vad i sådant hänseende förekommit.

[19.] I skrivelse den 26 februari 1914 med förslag i fråga om det farmaceutiska laboratoriets inrättande beräknade medicinalstyrelsen, att, därest laboratoriets verksamhet skulle erhålla avsedd omfattning, för detsamma erfordrades tre rum förutom laboratorielokal för tillfälliga medarbetare, varvid tillika förutsattes, att de rättskemiska och farmaceutiska laboratorierna skulle förläggas intill och i sammanhang med varandra, så att en del rum, såsom mörkrum, vätesvavelrum, vågrum, rum för elektrolytiska arbeten, skriv- och läsrum, mikroskoprum och vaktrum, skulle vara för båda laboratorierna gemensamma. Då emellertid lokalfrågan för det dåvarande icke kunde ordnas på nu angivet sätt samt särskilt den nya apoteksvarustadgans ikraftträdande ovillkorligen nödvändiggjorde det farmaceutiska laboratoriets omedelbara inrättande, föreslog styrelsen, att för sistnämnda laboratorium tills vidare skulle förhyras en lägenhet om två rum, belägen tre och en halv trappor upp i samma hus som det rättskemiska laboratoriet, nämligen huset nr 18 vid Regeringsgatan. Samtidigt betonade styrelsen emellertid, att den föreslagna lägenheten icke vore tillräcklig för tillgodoseende av samtliga de av styrelsen uttalade önskemålen beträffande laboratoriets verksamhetsområde, men att densamma åtminstone för tillfället och för en kortare tid möjliggjorde den del av laboratoriets verksamhet, som hade avseende å berörda stadgas tillämpning.

Sedan Kungl. Maj:t och riksdagen fattat beslut om farmaceutiska laboratoriets inrättande, förhyrdes i enlighet med medicinalstyrelsens förslag för laboratoriets räkning förenämnda lägenhet i huset nr 18 vid Regeringsgatan för en årlig hyra av 1,000 kronor.

Medicinal-
styrelsen
d. 25/4 1917.

I skrivelse den 25 april 1917 anmälde medicinalstyrelsen, att de för laboratoriet upplåtna lokalerna visat sig otillräckliga, och hemställde styrelsen i anledning därav om åtgärder i syfte att bereda laboratoriet ökat utrymme.

Till stöd för denna framställning anförde styrelsen bland annat följande.

Då den lokal om två rum, som farmaceutiska laboratoriet under två år disponerat, ej vore belägen i samma våning som den rättskemiska avdelningen, hade laboratoriet alldeles varit i saknad av den fördel, som skulle ligga i att hava tillgång till de rum, vilka styrelsen i sin skrivelse den 26 februari 1914 ansett böra vara för båda laboratorierna gemensamma. Följaktligen hade farmaceutiska laboratoriets tjänstemän måst i laboratoriets lilla lokal utföra alla förekommande arbeten. Lokalen hade med hänsyn därtill inretts så, att det större rummet, som likväl ej hade mer än 22 kvadratmeters golvyta, anordnats till såväl undersökningsrum som skrivrum för laboratorien, medan det mindre rummet (15 kvadratmeter) blivit arbetsrum för assistenten. Den utanför rummen belägna lilla tam-

buren (6,5 kvadratmeter) hade, förutom till sitt avsedda ändamål, måst inredas till vågrum, till förvaringsrum för fysikaliska instrument och till bibliotek. Det lilla bord, som kunnat placeras i tamburen, hade, när det ej varit upptaget av instrument, begagnats såsom skrivplats för assistenten.

Det torde utan vidare vara uppenbart, att laboratoriet under sådana omständigheter haft stora svårigheter att kämpa med, då det gällt att nöjaktigt utföra alla de kemiska, fysikaliska och botaniska operationer, som erfordrats för att kunna slutföra de stundom rätt omständliga undersökningar, vilka fallit inom laboratoriets verksamhetsområde. Av de olägenheter, som sålunda förorsakats av lokalernas knappa utrymme, hade de i det följande angivna varit de mest kännbara.

När utvecklingen av kemiskt verksamma och giftiga gaser (svavelväte, klor, svavelsyrighet) skulle företagas, vilket stundom kunde vara behövt flere gånger på samma dag, måste detta, som av det föregående framginge, ske i de rum, där allt övrigt arbete utfördes. Därigenom kunde bland annat ej undvikas, att de till en del ganska dyrbara apparater och instrument (mikroskop, spektroskop m. fl.), som för dagligt bruk måste stå framme å arbetsborden, småningom angreps och bleve mindre värdefulla. I den med dessa gaser uppblandade hälsovådliga laboratorieluften måste tjänstemännen vistas.

Genom brist på utrymme hade vissa arbeten, som krävde särskild apparatanordning, ej kunnat utföras. Sålunda hade elektrolytiska analyser, som ofta vore vida att föredraga framför de mycket mera tidsödande viktsanalyserna, ej kunnat verkställas, oaktat de numera vore så allmänna, att de upptagits i ett lands (Nordamerikas förenta staters) gällande farmakopé. Enahanda vore förhållandet med elementaranalyser av organiska ämnen, som ej kunde utföras i följd av bristande plats för förbränningsugn och bombugn och för de säkerhetsanordningar, som erfordrades omkring den sistnämnda. Även uppställande av så välbehövliga apparater som centrifug, skakmaskin och pulvriseringsmaskin hade måst anstå, varvid särskilt avsaknaden av den sistnämnda varit kännbar, när laboratoriet för undersökning erhållit hela droger, som det gällt att pröva i pulverform. I sådant fall hade laboratoriet varit hänvisat till att hos apotek anhålla om varans pulvriserande, varvid samtidigt den föga angenäma plikten att begära få övervaka arbetet ålegat laboratoriet.

Den del av tamburen, som kunnat disponeras för bibliotek, hade redan efter två år tagits i anspråk i sådan utsträckning, att bokhyllor måst anbringas över fönster och ytterdörr.

För vaktmästaren hade arbetsplats ej kunnat beredas.

Antalet av de undersökningar, som laboratoriet utfört, hade från första till andra året visat en avsevärd stegring, varvid laboratoriet likväl under hela den tid detsamma varit i verksamhet huvudsakligen måst inskränka sig till sådana undersökningar, som nödvändiggjorts genom apoteksvarustadgans ikraftträdande. År 1915 hade sålunda undersökts inalles 260 preparat, av vilka 242 gällt övervakande av apoteksvarustadgans efterlevnad, medan år 1916 antalet undersökta preparat utgjort 550, av vilka 357 haft avseende på apoteksvarustadgan. Att dylika kontrollundersökningar i stor utsträckning vore av behovet påkallade framginge bland annat därav, att av de i bilagan III vid apoteksvarustadgan upptagna läkemedel, som anskaffats från försäljare i olika städer, ej mindre än 63,5 % år 1915 varit i ett eller annat avseende felaktiga, medan motsvarande siffra för år 1916 utgjort 52,4 %. Det hade beräknats, att, med den omfattning

[19.]

dessa undersökningar hitintills haft, varje försäljare kunde kontrolleras högst en gång vart fjärde eller femte år.

När ett större antal undersökningsföremål samtidigt inkommit till laboratoriet, vilket i synnerhet förekommit sedan medicinalstyrelsen medgivit sin läkemedelskommission rätt att låta utföra undersökningar å laboratoriet, hade det varit önskvärt, att laboratoriet kunnat öka arbetskrafterna med sådant tillfälligt biträde, som i staten för laboratoriet avsetts. På grund av bristande utrymme hade det emellertid ej varit möjligt att bereda arbetsplats åt sådan person utom i de undantagsfall, då tjänsteman på grund av tjänstledighet eller annan anledning varit frånvarande. Ännu betänkligare komme denna brist på möjlighet till anställande av extra biträde att bliva, om laboratoriet bleve nödsakat att, endast hänvisat till sitt dåvarande lokalutrymme, gripa sig an med de nya uppgifter, som i en nära framtid vid laboratoriet väntade på sin lösning. Ty dessa uppgifter vore av sådan omfattning, att en ökning av personalen med åtminstone en dagligen sysselsatt person inom kort torde bliva nödvändig. I främsta rummet vore det härvid fråga om den vittgående omarbetning av farmakopén, för vilken tiden vore inne, sedan snart 10 år förflutit efter det gällande upplaga utgivits från trycket. En sådan revidering av farmakopén vore ett ytterst mödosamt och maktpåliggande arbete, enär varje preparat, som skulle intagas i den nya farmakopéupplagan, måste omsorgsfullt prövas och dess egenskaper noga undersökas. Förutom de för detta ändamål vanligen förekommande undersökningarna torde denna gång även böra tagas under omprövning, huruvida ej de fysiologiska metoder för prövning av vissa häftigt verkande droger, som på senare tider börjat undantränga de mindre tillförlitliga kemiska proven, borde upptagas i den nya farmakopén, något som krävde omfattande försök å djur av olika slag och plats för dessas förvaring.

Ett annat arbetsområde, som enligt den för laboratoriet utfärdade instruktionen tillkomme laboratoriet, vore utförande av sådana inspektioner av fabriker och grosshandelsaffärer, som avsåges i § 9 av apoteksvarustadgan och för vilka fabrikant, respektive grosshandlare själv ägde bestrida omkostnaderna. Med det avsevärda antal sådana fabriker och grosshandelsaffärer, som redan funnes i landet, komme dessa inspektioner att kräva betydlig tid och arbetskraft.

Av det anförda framginge, att den å laboratoriet redan förefintliga och ännu mer den under närmaste tiden väntade arbetsbördan därstädes med nödvändighet betingade en utökning av laboratoriets utrymmen. I detta avseende ville styrelsen erinra, hurusom fråga visserligen väckts att plats skulle, jämte åt andra, beredas även laboratoriet i den för statsverkets räkning inköpta fastigheten i kvarteret Grönlandet norra, vilken hittills innehafts av Vetenskapsakademien, men ville styrelsen på samma gång framhålla, att ännu ingen klarhet föreläge om och när detta förslag kunde vinna sitt förverkligande. I alla händelser syntes man berättigad antaga, att, om denna lösning verkligen komme till stånd, en avsevärd tid dock hunne förflyta, innan laboratoriet kunde vara i tillfälle att inflytta i de därigenom erhållna nya lokalerna. Under tiden hopade sig för laboratoriet svårigheterna på ett sätt, som komme att i högsta grad menligt inverka på dess arbetsprestationer. Styrelsen hade av denna anledning trott sig icke kunna stå till svars med att icke från dess sida något åtgjordes för att omedelbart avhjälpa dessa svårigheter.

För beredande av det för laboratoriet erforderliga ökade utrymmet föreslog medicinalstyrelsen förhyrandet, utöver nuvarande lokal, av en i

huset nr 18 vid Regeringsgatan fyra trappor upp belägen våning om tre rum och tambur jämte ett mörkrum, vilken lägenhet befunnits för sitt tilltänkta nya ändamål lämplig, sedan passande laboratorieinredning där utförts. [19.]

Skulle denna våning bliva ställd till laboratoriets förfogande, vore enligt styrelsens mening därmed lokalfrågan än en gång provisoriskt löst. Visserligen komme laboratoriets fördelning på två skilda våningar att orsaka en del olägenheter och besvär, men de fördelar, som skulle vinnas, vore så avsevärda och det nuvarande utrymmet så otillräckligt, att styrelsen ansåge sig böra tillstyrka begagnandet av detta uppslag till de svåraste olägenheternas avhjälpande — särskilt bristen å väte-svavelrum, plats för elementaranalyser m. m. — samt till möjlighet att bereda tillfälligt biträde eller för farmakopéutredningar arbetande person en arbetsplats.

Vidare hemställde styrelsen, att till styrelsens förfogande måtte ställas medel till bestridande av den för den nya våningen betingade hyressumman, 2,000 kronor för år räknat, ävensom för utförande av de för lokalens användning erforderliga inredningsarbeten och andra anordningar. Kostnaden för nu nämnda arbeten beräknades av styrelsen till ett sammanlagt belopp av 5,650 kronor.

Tillika ifrågasatte medicinalstyrelsen, att till bestridande av nu nämnda utgifter, vilka emellertid kunde förväntas komma att till följd av prisstegringar ökas, skulle få användas vissa förefintliga överskottsmedel, nämligen:

behållning av laboratoriets tidigare verksamhet	kronor 6,550: 66
laboratoriets under år 1917 uppburna inkomst för undersökningar åt medicinalstyrelsens läkemedelskommission	» 1,517: —
tillgodohavande för undersökningar åt nämnda kommission	» 580: —
	<hr/>
	Summa kronor 8,647: 66

Sedan överintendentensämbetet den 15 maj 1917 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, bemyndigade Kungl. Maj:t den 19 i samma månad ämbetet att å kronans vägnar sluta avtal om förhyrande för farmaceutiska laboratoriet för en tid av ett år, räknat från den 1 oktober 1917, av förutnämnda våning i huset nr 18 vid Regeringsgatan mot ett årligt hyresbelopp av 2,000 kronor och med statsverket förbehållen rätt att i viss utsträckning förlänga kontraktet. Tillika medgav Kungl. Maj:t,

- [19.] att till gäldande såväl av hyressumman för det första hyresåret som ock av kostnaderna för utförande av de för lokalens användning för ifrågavarande ändamål erforderliga inredningsarbeten m. m. finge användas förenämnda överskottsmedel till högst det av medicinalstyrelsen angivna beloppet 8,647 kronor 66 öre.

I skrivelse den 5 juli 1917 anmälde medicinalstyrelsen därefter, att, då den nytillkomna lokalen med stor sannolikhet komme att behövas för ifrågavarande ändamål även efter den 1 oktober 1918, för laboratoriets drift torde erfordras ett årsanslag till högre belopp än det i riksstaten hittills upptagna.

Medicinal-
styrelsen
d. 30 s 1917.

I sin skrivelse den 30 augusti 1917 har medicinalstyrelsen beträffande anslagsbehovet för år 1919 till en början åberopat en av laboratorn vid laboratoriet, filosofie doktorn O. von Friedrichs i ämnet avgiven P. M., vari anföres följande.

De nya lokalerna, som med all säkerhet komme att för ändamålet behövas även under närmast följande år, torde i hyra under tiden 1 oktober 1918—1 oktober 1919 komma att betinga ett belopp av 2,000 kronor.

En partiell ökning av den vaktmästarhjälp, laboratoriet disponerade, bleve på grund av de ökade lokalerna erforderlig. I laboratoriets stat funnes för närvarande inga löneförmåner åt vaktmästare upptagna, emedan rättskemiska avdelningens vaktmästare vore gemensam för rättskemiska och farmaceutiska laboratorier. Denna anordning hade emellertid haft till följd, att farmaceutiska laboratoriet redan med dittillsvarande utrymme och arbetsbördan vissa tider behövt anlita kvinnligt biträde för rengöring av utensilier, städning m. m., vilket arbete måst ersättas med 30 kronor i månaden. Städning av den nytillkomna lokalen och rengöring av utensilier därstädes kunde sålunda ej medhinnas av vaktmästaren, utan erfordrades även därtill biträde av annan person. Den arbetshjälp, som behöfvades utöver vad vaktmästaren kunde medhinna, torde kunna erhållas för sammanlagt 50 kronor i månaden, varför det vore önskvärt, att i staten upptoges en särskild post för rengöring och städning m. m., vilken ej torde kunna sättas lägre än till 600 kronor.

Av det för tillfälliga biträden samt renskrivning hittills anvisade beloppet av 1,500 kronor åtginge omkring 300 kronor för renskrivning och 500 kronor till semesterpenningar. Återstående 700 kronor vore givetvis otillräckliga för ett mera stadigvarande utnyttjande av sådant tillfälligt biträde, som avsåges i staten, något som dock i allmänhet torde bliva behöfligt av skäl, som anförts i medicinalstyrelsens framställning angående beredande av ökat utrymme för farmaceutiska laboratoriet. Då för det arbete, som erfordrades, högskoleutbildning vore erforderlig, kunde kvalificerad person nog ej erhållas för lägre arvode än 150 kronor i månaden. Ifrågavarande anslagspost torde därför behöva ökas med 1,100 kronor.

Det anslag, som utginge för elektricitet, gas och vatten, syntes även med den synnerliga sparsamhet, som iakttoges, ej kunna underskridas för laboratoriets dittillsvarande lokal, varför den nytillkomna lokalen, som hade större golvyta, ej kunde beräknas kräva mindre förbrukning. Denna post behöfde därför ökas med 300 kronor.

Genom dels de synnerligt ökade kostnader, som instrument, apparater, reagenser och förbrukningsartiklar betingade, dels det större behov av dessa varor, som föranleddes av de ökade lokalerna, vore det behöfvligt att disponera något större belopp än tillförne för sådana varors anskaffande. För detta ändamål torde en anslagsökning av 500 kronor böra föreslås, fördelade på sådant sätt, att 400 kronor avsåges för instrument, apparater och reagenser och 100 kronor till förbrukningsartiklar.

[19.]

Avlönings- och omkostnadsstaten för ifrågavarande laboratorium skulle enligt det nu återgivna förslaget för år 1919 erhålla följande utseende:

Rättskemisten såsom laboratoriets föreståndare, arvode kronor	500: —
1 laborator, arvode	» 5,400: —
1 assistent, »	» 3,000: —
För tillfälliga biträden (däri inräknade semesterpenningar å 250 kronor för laborator och assistent) samt renskrivning	» 2,600: —
Hyra för lokaler	» 3,000: —
Till instrument, apparater, reagens, böcker, tidskrifter, skrivmaterialier och diverse	» 2,400: —
Elektricitet, gas, vatten	» 600: —
Förbrukningsartiklar och diverse	» 2,000: —
Städning och rengöring m. m.	» 600: —
	<hr/>
Summa kronor	20,100: —

Av det laboratorn tillkommande arvode skola 2,000 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Till jämförelse med detta statförslag må erinras om att den av Kungl. Maj:t den 29 juni 1917 fastställda avlönings- och omkostnadsstaten för farmaceutiska laboratoriet under år 1918 upptager följande poster:

Rättskemisten såsom laboratoriets föreståndare, arvode kronor	500: —
1 laborator, arvode	» 5,400: —
1 assistent, »	» 3,000: —
För tillfälliga biträden (däri inräknade semesterpenningar å 250 kronor för laborator och assistent) samt renskrivning	» 1,500: —
Hyra för lokal	» 1,000: —
Till instrument, apparater, reagens, böcker, tidskrifter, skrivmaterialier och diverse	» 2,000: —
Elektricitet, gas, vatten	» 300: —
Förbrukningsartiklar och diverse	» 1,900: —
	<hr/>
Summa kronor	15,600: —

Av det laboratorn tillkommande arvode skola 2,000 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar.

[19.] För egen del har medicinalstyrelsen icke haft något att erinra mot vad laboratorn von Friedrichs föreslagit. Emellertid har styrelsen ansett sig böra tillägga följande:

»Vid uppgörandet av statförslaget har någon hänsyn icke tagits till de extra inkomster, som kunna laboratoriet tillföras därigenom, att detta med styrelsens bemyndigande och mot särskild ersättning utför av styrelsens läkemedelskommission begärda undersökningar med avseende på läkemedels renhetsgrad o. d. Dyliga extra inkomster, vilkas fortfarande erhållande äro beroende på nuvarande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden, hava nämligen av styrelsen ansetts vara av så oviss natur och så svåra att på förhand ens tillnärmelsevis beräkna till beloppet, att de ej gärna kunna medtagas vid uppgörandet av ett statförslag. Bäst synes det styrelsen vara, om dessa tillfälliga inkomster reserveras för statsverkets räkning och således icke komma laboratoriet direkt till godo.

Vidare vill styrelsen framhålla, att förberörda överskottsmedel, 8,647 kronor 66 öre, vilka enligt Kungl. Maj:ts bestämmande få för laboratoriet användas, avse endast dess *utvidgning* jämte härav föranledd hyresutgift 1 oktober 1917—30 september 1918, 2,000 kronor. För *driften* av den nytillkomna delen av laboratoriet under hela året 1918 finnes intet belopp anvisat mer än hyresbeloppet för tiden 1 januari—30 september 1918, 1,500 kronor. För denna av lokalutvidgningen betingade ökning av driftkostnaderna under år 1918 torde bliva erforderligt ett belopp, motsvarande skillnaden mellan nuvarande anslag 15,600 kronor och nu ifrågasatta anslag 20,100 kronor, eller 4,500 kronor, varifrån dock bör dragas nyssnämnda redan befintliga hyresbelopp, 1,500 kronor, vadan slutsumman blir 3,000 kronor. Styrelsen ser nu ingen annan utväg för denna saks ordnande än att härmed ifrågasätta, att detta belopp, 3,000 kronor, sammanslås med det för år 1919 begärda anslaget 20,100 kronor till 23,100 kronor samt att styrelsen beviljas rätt att av detta senare belopp redan under år 1918 disponera högst 3,000 kronor. För sista tre månaderna av år 1917 torde intet driftkostnadsanslag erfordras, enär de nya lokalerna beräknas kunna först från och med ingången av år 1918 vara färdiginredda för sitt nya ändamål.»

På grund av vad sålunda anförts och med åberopande tillika av vad i förenämnda skrivelse den 25 april 1917 anförts i fråga om behovet av farmaceutiska laboratoriets utvidgning har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för upprätthållande av driften vid nämnda laboratorium å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 23,100 kronor, med rätt för styrelsen att av detta belopp redan under år 1918 disponera 3,000 kronor, avseende genom lokalernas utvidgning ökade driftkostnader vid laboratoriet under sistnämnda år.

Departements-
chefen.

För det verksamhetsområde, som tillkommer det farmaceutiska laboratoriet, har en utförlig redogörelse lämnats i Kungl. Maj:ts förslag till 1914 års senare riksdag om laboratoriets inrättande. Laboratoriet är särskilt avsett för sådana undersökningar, som kunde föranledas av

bestämmelserna i apoteksvarustadgan den 14 november 1913, vilken trädde i kraft den 1 juli 1914. De hittills verkställda undersökningarna hava jämväl till större delen haft avseende å nämnda stadgas tillämpning. Flertalet av de utförda arbetena äro tillika sådana, om vilka medicinalstyrelsen i särskilda fall förordnat eller till vilka initiativ utgått från laboratoriet. Därjämte har en del undersökningar verkställts efter direkt hänvändelse från förste provinsialläkare. Sedan medicinalstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 november 1915 tillsatt en läkemedelskommission med uppgift att ombesörja import av apoteksvaror m. m., har laboratoriet vidare tagits i anspråk för prövning av läkemedel, som nämnda kommission inköpt från utlandet. Undersökningar av sistnämnda slag hava i enlighet med medicinalstyrelsens föreskrift utförts mot ersättning och i den mån laboratoriets övriga arbeten det medgivit.

[19.]

Av föreliggande utredning framgår, att laboratoriets verksamhet visar en alltjämt fortgående stegring. Antalet undersökta preparat utgjorde sålunda 550 under år 1916 mot 260 år 1915. Under år 1917 har antalet undersökningar icke i avsevärd grad stigit, men hava under sistnämnda år åtskilliga utredningar varit mera omfattande och tidsödande än förut varit fallet. Sålunda har bland annat verkställts den vart tredje år återkommande granskningen av de vid apoteksvarustadgan fogade bilagor med förteckningar över apoteksvaror m. m.

På grund av den sålunda påvisade ökningen av laboratoriets verksamhet men än mera med hänsyn till de arbetsuppgifter, som, på sätt medicinalstyrelsen framhållit, inom den närmaste tiden vänta sin lösning, måste den ursprungliga laboratorielokalen anses för sitt ändamål otillräcklig. Redan i sin skrivelse den 26 februari 1914 framhöll styrelsen jämväl, att denna lokal kunde förväntas endast för någon kortare tid tillgodose laboratoriets behov av utrymme. Genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 19 maj 1917 har emellertid lokalfrågan tillsvidare provisoriskt ordnats.

Beträffande de överskottsmedel, som Kungl. Maj:t genom nämnda beslut ställt till medicinalstyrelsens förfogande för de nya lokalernas förhyrande och iordningställande, uppgingo dessa medel, såsom förut nämnts, till 8,647 kronor 66 öre. Av detta belopp utgjorde 6,550 kronor 66 öre besparingar å anslag, som av riksdagen anvisats för laboratoriets anordnande och drift. Förklaringen till att dessa anslag icke helt behövt tagas i anspråk är huvudsakligen att söka i den omständigheten, att laboratoriets verksamhet, vilken beräknades skola taga sin början den 1 juli 1914, först senare kunde begynna. På grund

[19.] därav blevo de för åren 1914 och 1915 för laboratoriets drift avsedda medlen till stor del besparade. Återstoden av nämnda överskottsmedel utgjordes av för tiden till och med första kvartalet 1917 influtna inkomster eller uppkomna tillgodohavanden för undersökningar åt läkemedelskommissionen.

Vidkommande laboratoriets inkomster av sistberörda slag har medicinalstyrelsen framhållit de svårigheter, som möta mot att på förhand beräkna de belopp, som kunna påräknas inflyta. Med hänsyn såväl till nu nämnda förhållande som ock till inkomsternas tillfälliga natur torde dessa inkomster icke kunna tagas med i beräkningen vid bestämmande av laboratoriets omkostnadsstat — de hava under andra och tredje kvartalet 1917 uppgått till sammanlagt endast 152 kronor. Emellertid är en mera stadigvarande inkomst av laboratoriets verksamhet för framtiden att påräkna. Enligt § 9 i apoteksvarustadgan äro nämligen vissa tillverkare av apoteksvaror och vissa personer, som idka grosshandel med apoteksvaror, skyldiga att bestrida kostnaderna för nödig inspektion och kontroll över ifrågavarande tillverkning och handel. Förslag till bestämmelser om dylik inspektion och kontroll är för närvarande under utarbetande inom medicinalstyrelsen. Innan definitivt förslag i ämnet framlagts och fastställt, torde det emellertid vara omöjligt att verkställa någon beräkning beträffande inkomstbeloppen.

Mot medicinalstyrelsens förslag till inkomst- och utgiftsstat för laboratoriet för år 1919 har jag för min del intet att erinra. Det ökade anslagsbehovet är till huvudsaklig del beroende på laboratoriets utvidgning. Hit äro således att hänföra de ökade utgifterna för hyra, för elektricitet, gas och vatten, för städning och rengöring samt för instrument och förbrukningsartiklar m. m. Beträffande sistnämnda två poster har jämväl hänsyn måst tagas till inträffade prisstegringar. Vidkommande posten för tillfälliga biträden samt renskrivning synes en höjning av denna utgiftspost motiverad med hänsyn till det föreliggande behovet av ett mera stadigvarande och kvalificerat biträde.

Såsom medicinalstyrelsen framhåller finnes emellertid för år 1918 intet belopp anvisat — fränsett hyran för tiden från och med den 1 januari till och med den 30 september — för mötande av de på grund av laboratoriets utvidgning ökade kostnaderna för laboratoriets drift. Det torde därför bliva nödvändigt, att medel för nämnda ändamål ställas till styrelsens förfogande. Mot det av styrelsen i sådant hänseende föreslagna beloppet, 3,000 kronor, synes erinran ej vara att framställa; och återkommer jag härtill vid äskande av anslag å tilläggsstat för år 1918.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [19.]

att för upprätthållande av driften vid *statens farmaceutiska laboratorium* å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 20,100 kronor.

Provinsiälläkarstaten.

6. Förste provinsiälläkare och provinsiälläkare.

Med skrivelse den 1 december 1917 har den s. k. provinsiälläkar-kommittén avgivit betänkande med förslag i fråga om reglering av löneförhållandena för förste provinsiälläkare och provinsiälläkare m. m. [20.]
 Förste provinsiälläkare och provinsiälläkare.

Då proposition i detta ämne med all sannolikhet torde kunna avlåtast till den nu instundande riksdagen, lärer hänsyn härtill böra tagas vid beräkningen av anslagen till provinsiälläkarstaten.

Beträffande det ordinarie anslaget till förste provinsiälläkare och provinsiälläkare, nu 865,200 kronor, har kommittén ifrågasatt en höjning därav till 1,194,500 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtast angående reglering av löneförhållandena för förste provinsiälläkare och provinsiälläkare m. m., beräkna en höjning av det ordinarie anslaget till *förste provinsiälläkare och provinsiälläkare*, nu 865,200 kronor, till 1,194,500 kronor.

7. Provisorisk förbättring av vissa provinsiälläkares avlöningsförmåner.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning anvisade riksdagen på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 12,300 kronor, att i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t förordade grunder användas till provisorisk förbättring av vissa provinsiälläkares avlöningsförmåner. [21.]
 Provisorisk förbättring av vissa provinsiälläkares avlöningsförmåner.

Enligt provinsiälläkar-kommitténs förslag skulle detta anslag för år 1919 minskas med 5,700 kronor. (Extra anslag.)

[21.] För närvarande hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående reglering av löneförhållandena för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m., till *provisorisk förbättring av vissa provinsialläkares avlöningsförmåner* på extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst 6,600 kronor.

8. Ordnannde av bostadsförhållandena för vissa provinsialläkare.

[22.] Enligt provinsialläkarkommitténs förslag skulle statsanslag utgå som bidrag till anordnande av bostäder i vissa provinsialläkardistrikt å landsbygden.

Ordnande av bostadsförhållandena för vissa provinsialläkare.
(Extra anslag.)

För närvarande är jag ej beredd att intaga ståndpunkt till huru frågan om ordnande av ifrågavarande provinsialläkares bostadsförhållanden bör på lämpligaste sättet lösas. Jag hemställer emellertid, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående reglering av löneförhållandena för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m., för *ordnande av bostadsförhållandena för vissa provinsialläkare* på extra stat för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av 55,000 kronor.

9. Resestipendier åt förste provinsialläkare m. fl.

[23.] I förslaget till riksstat för år 1916 hade Kungl. Maj:t under »Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården» såsom oförändrade ordinarie anslag, reservationsanslag, uppfört till resestipendier dels åt förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och stadsläkare 2,500 kronor, dels åt vid rikets hospital och asylor anställda läkare 500 kronor, dels åt ordinarie läkare vid länslasarett och därmed likställda sjukhus 1,500 kronor, dels ock åt läkare, som anmäla sig vilja i utlandet studera tuberkulosens igenkännande, behandling eller hygien, 1,000 kronor.

Resestipendier åt förste provinsialläkare m. fl.
(Ordinarie anslag.)

I samband med behandlingen av frågan om åtgärder för ernående av största möjliga sparsamhet i statsutgifterna hade föredragande departementschefen i ingressen till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1915 meddelat, att Kungl. Maj:t genom kungörelse föreskrivit, att med åtgärder för utdelning för år 1915 av vissa resestipendier skulle tillsvidare anstå samt att det vore all anledning förmoda, att de ifrågakomna beloppen icke alls komme att utgå för det med respektive anslag avsedda ändamål utan komme att inbesparas till statsverket. Bland dessa resestipendieanslag angav departementschefen, förutom vissa andra under sjätte huvudtiteln uppförda anslag, varom nu ej är fråga, ovanberörda ordinarie reservationsanslag. Med hänsyn till de jämförelsevis små belopp, vartill samtliga de sålunda angivna anslagen uppginge, ansåg departementschefen, att inbesparandet för år 1915 av dessa belopp icke borde föranleda till motsvarande nedsättning av de anslagsbelopp, som äskades för år 1916.

Riksdagen höll emellertid före, att, då de på omförmälda reservationsanslag uppkommande besparingar utan vidare bleve under år 1916 för respektive ändamål tillgängliga, det icke vore behöfligt att å samma års riksstat uppföra dessa anslag. Riksdagen beslöt alltså, att omförmälda fyra ordinarie reservationsanslag till resestipendier skulle ur riksstaten för år 1916 uteslutas.

Sedan genom särskilda kungörelser förordnats, att med åtgärder för utdelning för åren 1916 och 1917 av vissa angivna resestipendier, däribland de här förut omförmälda, skulle tills vidare anstå, har riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, beslutit, att ifrågavarande fyra reservationsanslag skulle uteslutas ur riksstaten jämväl för åren 1917 och 1918.

Enligt från medicinalstyrelsen erhållen uppgift finnas för ifrågavarande ändamål tillgängliga följande belopp:

1:o) Till resestipendier åt förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och stadsläkare	kronor 3,500: —
2:o) Till resestipendier åt vid rikets hospital och asyler anställda läkare	» 1,000: —
3:o) Till resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett och därmed likställda sjukhus	» 3,500: —
4:o) Till resestipendier åt läkare, som anmäla sig vilja i utlandet studera tuberkulosens igenkännande, behandling eller hygien	» 1,000: —

[23.] Då, enligt vad genom nådig kungörelse den 31 december 1917 stadgats, med åtgärder för utdelning jämväl för år 1918 av bland annat nu ifrågavarande stipendier skall tillsvidare anstå, torde desamma ej heller böra upptagas i riksstaten för år 1919.

Till de i tabellen under 2:o—4:o upptagna stipendier återkommer jag senare.

Under förevarande punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att det ordinarie reservationsanslaget till *resestipendier åt förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och stads-läkare* skall ur riksstaten för år 1919 uteslutas.

10. Avlöning åt civila läkarstipendiater.

[24.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har 1917 års riksdag — med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie reservationsanslaget å 22,500 kronor till avlöning åt femton civila läkarstipendiater — i stället å ordinarie stat år 1918 uppfört ett reservationsanslag å 15,000 kronor till avlöning åt civila läkarstipendiater, att jämte å företämnda anslag förefintliga besparingar användas till avlöning åt 25 dylika stipendiater m. m. i enlighet med av Kungl. Maj:t förordade förändrade grunder.

Den sålunda antagna förändringen av den civila läkarstipendiatinstitutionen innebar huvudsakligen, att stipendiaternas antal skulle ökas från förutvarande 15 till 25, av vilka 10 — 1:a klassens stipendiater — skulle äga uppbära ett årligt stipendium av 2,500 kronor och återstående 15 — 2:a klassens stipendiater — ett stipendium av 400 kronor vardera. Instruktion för de civila läkarstipendiaterna har meddelats genom kungörelse den 29 juni 1917 (sv. förf.-saml. nr 464).

Den årliga kostnaden för den nya organisationen beräknades i Kungl. Maj:ts förenämnda proposition till 31,000 kronor, med vilket belopp anslag för ändamålet ansågs böra för framtiden uppföras. Det var med hänsyn till befintliga besparingar å det förutvarande anslaget till femton civila läkarstipendiater, som anslaget för år 1918 bestämdes till endast 15,000 kronor.

För år 1919 lärer sålunda anslaget ifråga böra höjas till 31,000 kronor; och torde alltså Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja det ordinarie reservationsanslaget till *avlönning åt civila läkarstipendiater*, nu 15,000 kronor, med 16,000 kronor eller till 31,000 kronor.

[24.]

11. Bidrag till extra provinsialläkares avlöande.

Beträffande det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till extra provinsialläkares avlöande har provinsialläkarkommittén i sitt förslag ej ifrågasatt någon ändring i det nu utgående beloppet, 40,000 kronor. Då emellertid anslaget ifråga måhända kan påverkas av en ny löneroglering för provinsialläkarna, torde detsamma böra för närvarande allenast beräknas.

[25.]

Bidrag till extra provinsialläkares avlöande.
(Ordinarie anslag.)

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående reglering av löneförhållandena för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m., beräkna det ordinarie förslagsanslaget till *bidrag till extra provinsialläkares avlöande* till oförändrat belopp eller 40,000 kronor.

Sjukvårdsanstalterna.

Sinnessjukvårdsanstalterna.

12. Hospitals underhåll.

I enlighet med Kungl. Maj:ts hemställan höjdes förslagsanslaget till hospitals underhåll av 1917 års riksdag från 4,350,000 kronor till 4,700,000 kronor.

[26.]

Hospitals underhåll.
(Ordinarie anslag.)

Redan nu är en ytterligare avsevärd höjning av anslaget erforderlig.

Sedan lång tid tillbaka har frågan om reglering av avlöningsförhållandena för den vid statens sinnessjukvårdsanstalter anställda sjukvårds- och ekonomipersonalen, såväl manlig som kvinnlig, varit föremål för utredning. I detta ämne har den 29 september 1913 avgivits ett betänkande av de enligt nådigt bemyndigande den 29 juni 1912 tillsatta sakkunniga för utredning angående personalens vid statens anstalter för sinnessjuka uppförande på ordinarie stat m. m. De sakkunniga hava däri föreslagit, bland annat, en väsentlig förhöjning av avlöning-

[26.] garna för omfördälda personal, vilken förhöjning av de sakkunniga beräknats medföra en ökad utgift av i medeltal omkring 544,000 kronor årligen. Sedan medicinalstyrelsen, efter inhämtande av yttranden från samtliga hospitalsdirektioner, den 25 februari 1914 yttrat sig över nämnda betänkande, har lönerogleringskommittén genom remiss anbefallts att avgiva utlåtande i ärendet, i vad detsamma avser avlöningsförmåner och därmed sammanhängande organisationsfrågor. Till kommittén hava jämväl remitterats dels ett av medicinalstyrelsen framlagt förslag till förbättring av de vid hospitalen anställda läkarnas avlöningsförmåner, dels ytterligare i ämnet av medicinalstyrelsen avlätna skrivelser, dels ock åtskilliga från vederbörande befattningshavare m. fl. inkomna framställningar i ämnet.

Vid avlåtande av statsverkspropositionen till 1917 års riksdag hade lönerogleringskommittén ännu icke hunnit avgiva det infortrade yttrandet, men uttalade departementschefen förhoppning om att under riksdagens lopp bliva i tillfälle att underställa Kungl. Maj:ts prövning förslag i nu nämnda frågor.

Det visade sig emellertid omöjligt att hinna utarbета förslag i ämnet så tidigt, att frågan kunde föreläggas 1917 års riksdag.

Då jag hyser bestämd förhoppning om att under den nu stundande riksdagens lopp bliva i tillfälle att underställa Kungl. Maj:ts prövning förslag i nu nämnda frågor, torde vid beräkning av anslaget till hospitals underhåll hänsyn böra tagas härtill. Enligt vad jag inhämtat, bör i följd härav en höjning av anslaget beräknas med 1,500,000 kronor.

Den till följd av stegrade priser å livsfornödenheter, bränsle m. m. under senaste åren väsentligt ökade belastningen av anslaget i fråga torde härjämte nödvändiggöra, att vid avlåtande av förenämnda framställning tages i övervägande, om ej en ytterligare höjning av anslaget bör komma till stånd eller om särskilt förstärkningsanslag för ändamålet skall äskas. För närvarande torde av nu ifrågavarande anledning en höjning av det ordinarie anslaget böra beräknas med 2,000,000 kronor, vadan detta anslag sålunda tillsvidare från och med år 1919 skulle beräknas till 8,200,000 kronor.

På grund härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående löneroglering för viss vid statens anstalter för sinnessjuka anställd personal m. m., som kan komma att avlätas, tills vidare beräkna en höjning från och med år 1919 av det ordinarie förslagsanslaget till *hospitals underhåll* med 3,500,000 kronor eller från 4,700,000 kronor till 8,200,000 kronor.

13. Resestipendier åt vid rikets hospital och asyler anställda läkare.

Under återopande av vad under punkt 23 anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att det ordinarie reservationsanslaget till *resestipendier åt vid rikets hospital och asyler anställda läkare* skall ur riksstaten för år 1919 uteslutas.

[27.]

Resestipendier åt vid rikets hospital och asyler anställda läkare.
(Ordinarie anslag.)

14. Anläggning av hospital vid Strängnäs.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet har 1913 års riksdag för uppförande av en för 800 sinnesjuka avsedd statsanstalt å biskopsbostället Sundby nr 1 om 2 mantal i Strängnäs socken och Åkers härad av Södermanlands län samt gäldande av de ersättningsbelopp, som i anledning av boställets avstående borde utgå till vederbörande rättsägare, beviljat ett belopp av 3,300,000 kronor samt därav på extra stat för 1914 anvisat 150,000 kronor.

[28.]

Anläggning av hospital vid Strängnäs.
(Extra anslag.)

Sedermera har riksdagen av ifrågavarande anslag anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1915 och 1916 ett belopp av 800,000 kronor, för år 1917 ett belopp av 550,000 kronor och för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 200,000 kronor.

Av det beviljade anslaget å 3,300,000 kronor återstå således ännu ej anvisade 800,000 kronor.

Under åren 1915 och 1916 antog medicinalstyrelsen anbud dels å utförande av grundläggningsarbetena och sockelsättningen för hospitalets byggnader för en kostnad av 419,770 kronor, dels ock å uppförande av fem bostadshus för en kostnad av 92,860 kronor.

Sedan medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 januari 1917 gjort framställning i fråga om antagande av ytterligare anbud å byggnadsarbetena, föreslog Kungl. Maj:t i en den 9 mars 1917 avlåten proposition riksdagen medgiva, att oaktat den beslutade anläggningen av ifrågavarande hospital icke kunde komma till stånd för det av riksdagen för ändamålet beviljade anslag, anläggningen ändock finge utföras i enlighet med för densamma upprättade plan, med de jämkningar däri, som Kungl. Maj:t för kostnadernas nedbringande kunde finna lämpligt stadga.

[28.] I skrivelse den 27 mars 1917 anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, därvid riksdagen emellertid uttalade den förväntan, att Kungl. Maj:t måtte låta sig angeläget vara att, så långt möjligt vore, nedbringa kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbetens utförande, varvid även borde tagas under övervägande, huruvida icke detta lämpligen kunde ske genom att staten själv införskaffade anbud å tegel och andra byggnadsmaterial för att sedermera tillhandahållas eventuell entreprenör.

På framställning av medicinalstyrelsen har Kungl. Maj:t därefter genom nådigt brev den 14 april 1917 bemyndigat styrelsen att antaga ett anbud å leverans av tillhopa 5,000,000 murtegel för de återstående byggnaderna vid hospitalet, vilket anbud slutade å 72 kronor för 1,000 tegel. Vidare har Kungl. Maj:t genom samma brev, med godkännande av vissa av styrelsens arkitekt C. Westman föreslagna förenklingar ifråga om byggnadsarbetena vid hospitalet, anbefallt styrelsen att, under iakttagande av förut angivna, av riksdagen gjorda erinringar, på entreprenad utbjuda återstående byggnadsarbeten vid hospitalet samt att underställa inkommande anbud Kungl. Maj:ts prövning och godkännande.

I skrivelse den 18 juni 1917 underställde sedermera styrelsen Kungl. Maj:ts prövning särskilda, genom kungörelse infordrade anbud å uppförande av byggnadsstommarna med innerväggar, yttertak och bjälklag m. m. för omkring 25 hus vid hospitalet; och meddelade styrelsen därvid tillika, att skäl ej ansetts föreligga för ytterligare uppdelning av entreprenaden.

Genom nådigt brev den 22 juni 1917 bemyndigades härefter styrelsen antaga ett anbud uti ifrågavarande hänseende, slutande å 2,700,000 kronor, varvid emellertid förutsattes, att avdrag i entreprenadsumman skulle ske för av styrelsen tillhandahållet tegel.

Medicinal-
styrelsen.

I skrivelse den 31 augusti 1917 har medicinalstyrelsen anført, hurusom, efter antagandet av sistnämnda anbud, det ursprungligen beviljade anslaget redan vore i det närmaste disponerat, och likväl hade avtal ännu ej träffats om ångpanne- och värmeledningsanläggningar, anläggning av tvättapparater och bakugnar, desinfektionsanläggning, anordnande av elektricitets- samt vatten- och avloppsledningar m. m. På grund härav ansåge styrelsen, att för de arbeten, som år 1919 borde komma till utförande, ett belopp av 500,000 kronor, utöver å anslaget återstående 800,000 kronor, bleve erforderligt.

Medicinalstyrelsen har därför hemställt, dels att av det för uppförande av ifrågavarande hospital beviljade anslaget av 3,300,000 kronor

mätte på extra stat för år 1919 anvisas återstoden eller 800,000 kronor, och dels om anvisande på extra stat för år 1919 för berörda ändamål av ett ytterligare anslag av 500,000 kronor. [28.]

I det statsrådsprotokoll, som finnes vidfogat Kungl. Maj:ts förevarande proposition den 9 mars 1917, har utförligt redogjorts såväl för orsakerna till att hospitalsanläggningen ej kan komma till stånd för det ursprungligen beräknade kostnadsbeloppet, som även för skälen till att ett uppskov med anläggningens utförande ej bör ifrågakomma.

Departements
chefen.

Såsom av det föregående framgår, har jämväl riksdagen, oavsett de inträffade kostnadsstegringarna, uttalat sig för arbetenas fullföljande i enlighet med den upprättade planen.

Enligt vad medicinalstyrelsen upplyst, hava för hospitalets uppförande följande anbud antagits:

å grundläggning och sockelsättning	kronor	419,770:—
» uppförande av fem bostadshus	»	92,860:—
» uppförande av byggnadsstommar m. m.	»	2,700,000:—
		<hr/>
eller tillsammans kronor		3,212,630:—

Härtill kommer av styrelsen antaget anbud å leverans av tegel, vilket emellertid tillhandahålles vederbörande entreprenör mot avdrag å entreprenadsumman och således ej föranleder ökning av nämnda slutsumma.

Det ursprungligen beviljade anslaget är sålunda redan i det närmaste disponerat. Likväl hava avtal ännu ej träffats rörande anskaffande av ångpanne- och värmeledningsanläggningar m. m. Under sådana förhållanden torde vara oundgängligt att nu anvisa ej endast återstoden, 800,000 kronor, av det ursprungliga anslaget, utan även tilläggsanslag för arbetenas slutförande. Efter överläggning i ämnet med medicinalstyrelsen har jag även kommit till den uppfattningen, att någon nedsättning av det utav styrelsen nu begärda tilläggsanslaget, 500,000 kronor, ej lämpligen kan äga rum, därest byggnadsarbetena skola planmässigt bedrivas och fullbordas inom därför ifrågasatt tid.

På grund härav och med framhållande, att beloppet av det slutligen erforderliga tilläggsanslaget för ifrågavarande ändamål ännu ej kan uppgivas, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels av det för uppförande av en för 800 sjuksjuka avsedd statsanstalt å biskopsbostället Sundby nr

[28.]

1 om 2 mantal i Strängnäs socken av Södermanlands län m. m. beviljade anslaget å 3,300,000 kronor på extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa återstående beloppet 800,000 kronor;

dels ock härutöver för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

15. Angående om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl.

[29.]

*Om- och
tillbyggnad
av Lunds
hospital och
asyl.*

(Extra anslag.)

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har 1916 års riksdag för om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl beviljat ett anslag av 320,000 kronor samt därav på extra stat för år 1917 anvisat 100,000 kronor.

Sedermera har riksdagen av ifrågavarande anslag på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 120,000 kronor.

I en till riksdagen den 9 mars 1917 avlåten proposition har Kungl. Maj:t, med föranledande av framställning i ämnet av medicinalstyrelsen, föreslagit riksdagen medgiva, att, oaktat den beslutade om- och tillbyggnaden av Lunds hospital och asyl icke kunde komma till stånd för det av riksdagen för ändamålet beviljade anslag, anläggningen ändock finge utföras i enlighet med för densamma upprättad plan, med de jämkningar däri, som Kungl. Maj:t för kostnadernas nedbringande kunde finna lämpligt stadga.

Vid anmälan i skrivelse den 27 mars 1917, att riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, uttalade riksdagen den förväntan, att Kungl. Maj:t måtte låta sig angeläget vara att, så långt möjligt vore, nedbringa kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbetens utförande, varvid även borde tagas under övervägande, huruvida icke detta lämpligen kunde ske genom att staten själv införskaffade anbud å tegel och andra byggnadsmaterial för att sedermera tillhandahållas eventuell entreprenör.

Genom nådigt brev den 14 april 1917 har Kungl. Maj:t därefter anbefallt medicinalstyrelsen att, under iakttagande av förut angivna, av riksdagen gjorda erinringar, å entreprenad utbjuda de egentliga byggnadsarbetena för om- och tillbyggnad av ifrågavarande anstalt samt att underställa inkommande anbud Kungl. Maj:ts nådiga prövning och godkännande.

Efter det medicinalstyrelsen inkommit med avgivna anbud å berörda byggnadsarbeten, av vilka anbud det lägsta slutade å 410,440 kronor, har Kungl. Maj:t därefter, utan att antaga något av de inkomna anbuden, den 20 juli 1917 bemyndigat styrelsen att infordra särskilda entreprenadanbud å grundläggning och sockelsättning för ifrågavarande om- och tillbyggnad samt att underställa sålunda inkommande anbud Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

[29.]

I skrivelse den 31 augusti 1917 har medicinalstyrelsen under framhållande att återstoden av det för ändamålet beviljade anslaget vore otillräckligt för slutförandet av byggnadsarbetena, men att styrelsen icke för närvarande vore i tillfälle beräkna det belopp, som för ändamålet ytterligare erfordrades, hemställt, att för fortsättande av förevarande om- och tillbyggnad återstoden av anslaget måtte beviljas för år 1919.

På grund av vad medicinalstyrelsen sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementa-
chefen.

att av det för *om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl* beviljade anslag å 320,000 kronor på extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa återstående beloppet, 100,000 kronor.

16. Anläggning av hospital vid Hälsingborg.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet har 1917 års riksdag *dels* beslutat, att ett för 1,200 sinnessjuka och 200 svårskötta obildbara sinnesslöa avsett hospital skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman i februari 1917 uppgjorda ritningar, uppföras på ett av Hälsingborgs stad för ändamålet upplåtet, vid stadens norra gräns inom staden och å Laröd beläget område för en beräknad kostnad av 9,700,000 kronor, *dels ock* för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Riksdagen har emellertid därvid erinrat, att riksdagen, vars vederbörande utskott tagit del av den uppgjorda planen för byggnadernas placering ävensom i ärendet ingivna kostnadsförslag, uppmärksammat, hurusom enligt byggnadsplanen bostäderna för den gifta betjäningen vid hospitalet skulle komma att ligga alltför nära varandra samt att ett väl stort antal bostadslägenheter inrymts i en och samma byggnad. Ej mindre ur hygienisk synpunkt än även med

[30.]

Anläggning
av hospital
vid Hälsing-
borg.

(Extra anslag.)

[30.] tanke på trevnaden för bemälda personal syntes det därför riksdagen böra tagas under överbägande, huruvida icke de för personalen avsedda lägenheterna lämpligen kunde fördelas på ett större antal byggnader samt byggnaderna jämväl förläggas på större avstånd från varandra.

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t *dels* till efterrättelse fastställt ifrågavarande, av arkitekten Westman uppgjorda skissritningar till ifrågavarande hospital, utom i vad desamma avsåge bostäder för den gifta betjeningen, rörande vilka bostäder medicinalstyrelsen hade att, med iakttagande av de utav riksdagen gjorda erinringarna, låta utarbета och till Kungl. Maj:t ingiva nytt förslag till ritningar, *dels ock* uppdragit åt medicinalstyrelsen att föranstalta om byggnadsarbetets verkställande i den omfattning, ritningarna blivit av Kungl. Maj:t fastställda, med rättighet för styrelsen att därvid vidtaga sådana smärre avvikelser från de fastställda ritningarna, som, utan att rubba huvuddragen i desamma eller vålla överskridande av det utav riksdagen för ändamålet beviljade anslaget, funnes ändamålsenliga.

Anslag för år
1919.

I skrivelse den 31 augusti 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om ett anslag av 1,000,000 kronor till ifrågavarande hospitalsanläggning för år 1919.

Departements-
chefen.

I enlighet med vad medicinalstyrelsen föreslagit får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättandet av uppförandet av det utav riksdagen beslutade för 1,200 sinnessjuka och 200 svårskötta obildbara sinnesslöa avsedda *hospitalet vid Hälsingborg* på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

17. Uppförande av nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital.

[31.] Med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har 1917 års riksdag *dels* medgivit, att två paviljonger för oroliga sjuka vid vartdera av Sätters och Västerviks hospital finge i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten G. Wickman i augusti 1916 uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 998,400 kronor, *dels ock* för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Uppförande
av nya paviljonger för
oroliga sjuka
vid Sätters och
Västerviks
hospital.
(Extra anslag.)

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t därefter uppdragit åt medicinalstyrelsen att låta utföra ifrågavarande paviljonger i huvudsaklig överensstämmelse med ovanberörda ritningar jämte därtill hörande kostnadsförslag. [31.]

I skrivelse den 31 augusti 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919 och därvid anmält, att för arbetenas fortsättande under samma år enligt uppgjord beräkning erfordrades ett anslag av 500,000 kronor. Medicinalstyrelsen.

Med anledning av medicinalstyrelsens sålunda gjorda framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen Departementschefen.

att för fortsättande av arbetena med uppförande av *två paviljonger för oroliga sjuka vid vardera av Sätters och Västerviks hospital* på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å 500,000 kronor.

18. Ny ekonomibyggnad vid Göteborgs hospital.

Med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har 1917 års riksdag *dels* medgivit, att en ny ekonomibyggnad vid Göteborgs hospital finge i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman år 1916 uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 244,600 kronor, *dels* för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 25,000 kronor, *dels ock* medgivit, att av besparingarna å det av riksdagen år 1912 beviljade anslaget för uppförande av ekonomibyggnad, bostadshus för överläkaren och två bostadshus för gift personal ävensom för ny värmeledning m. m. vid Stockholms hospital samt å det av riksdagen år 1914 beviljade anslaget för uppförande av tre bostadshus för betjäning vid Lunds hospital och asyl finge under år 1918 för ifrågavarande ändamål användas ett belopp av högst 25,000 kronor. [32.]

Därefter har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 29 juni 1917 uppdragit åt medicinalstyrelsen att låta uppföra ifrågavarande ekonomibyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med ovanberörda ritningar jämte därtill hörande kostnadsberäkningar. (Extra anslag.)

I skrivelse den 31 augusti 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919 och därvid Medicinalstyrelsen.

- [32.] meddelat, att för arbetena med förevarande byggnadsföretag under samma år enligt gjord beräkning erfordrades ett belopp av 194,600 kronor.

Departements-
chefen.

I anslutning till den av medicinalstyrelsen sålunda gjorda framställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättande av arbetena med en *ny ekonomibyggnad vid Göteborgs hospital* på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag å 194,600 kronor.

19. Bostadshus för betjäning vid hospitalen i Säters och Västervik.

[33.]
*Bostadshus
för betjäning
vid Säters och
Västerviks
hospital.*
(Extra anslag.)

I skrivelse den 31 augusti 1917 har medicinalstyrelsen hemställt om anslag för uppförande av ytterligare fyra bostadshus för gift betjäning vid vardera av Säters och Västerviks hospital.

Till stöd för ifrågavarande framställning har styrelsen i sin skrivelse till en början anfört följande:

»Anordnandet av familjebostäder för gifta skötare vid statens anstalter för sinnessjuka utgör, såsom medicinalstyrelsen vid flera tillfällen i skrivelser till Kungl. Maj:t framhållit, ett synnerligen viktigt moment för en lycklig lösning av betjäningsfrågan vid dessa anstalter. Tillgången på dylika bostäder inom anstalterna bidrager nämligen att vid anstalterna fastare knyta skötarpersonalen, i det att därigenom möjliggöres, att de skötare, som önska ingå äktenskap, kunna beredas bostad inom anstalterna och sålunda kunna kvarstå i sina tjänster i stället för att, såsom nu ofta är fallet, de av brist på bostäder nödgas lämna sina anställningar. Detta är av desto större betydelse, som den gifta skötarpersonalen torde få anses vara den för anstalterna värdefullaste.

Av denna anledning har medicinalstyrelsen också under de senare åren hos Kungl. Maj:t gjort upprepade framställningar om uppförande av familjebostäder vid flera av rikets hospital, och har Kungl. Maj:t och riksdagen beviljat anslag härför.

Fortfarande råder dock brist på dylika bostäder vid statens anstalter för sinnessjuka, och får styrelsen till belysande av detta förhållande anföra följande.

Antalet skötare vid hospitalen uppgår enligt 1917 års stat till 776, därav 464 gifta. Av dessa sistnämnda hava endast 171 familjebostad, under det att 293 åtnjuta hyresbidrag och få anskaffa bostäder utom anstalterna. Sålunda har endast 22 procent av de vid hospitalen anställda skötarna kunnat tilldelas familjebostad. Förhållandena härutinnan äro särskilt dåliga vid Säters och Västerviks hospital, där nämnda procenttal är 15,9 respektive 16,2.

Vid de inspektioner, som under senare år förrättats å dessa anstalter, har också på det kraftigaste framhållits behovet av familjebostäder, och anser sig medicinalstyrelsen därför nu böra göra framställning om anslag till uppförande av bostadshus för gifta skötare vid de båda sistnämnda anstalterna.»

I fråga om den typ, medicinalstyrelsen anser böra komma till användning vid uppförandet av ifrågavarande hus, har styrelsen anfört följande:

[33.]

»De bostadshus, för vilkas uppförande Kungl. Maj:t under senare år beviljat anslag, äro avsedda för fyra familjer och innehålla två lägenheter om två rum och kök i bottenvåningen samt likaledes två lägenheter i vindsvåningen, vardera om ett rum och kök. I källarna äro förrådsrum inredda. Till varje hus hör ett mindre uthus, innehållande klosett och gemensam vedbod m. m.

Under åren 1914—1916 har medicinalstyrelsen låtit vid Sätters hospital uppföra några mindre familjebostadshus. Då dessa hus äro jämförelsevis små och kunnat uppföras av anstaltens egen personal med biträde av lejda arbetare och nödigt virke funnits att tillgå på anstaltens egen mark, hava de dragit en ringa kostnad, till följd varav styrelsen kunnat uppföra desamma utan att därför begära särskilt anslag. Dessa hus äro av en annan typ enligt av arkitekten Gustaf Wickman i februari 1914 uppgjorda ritningar. De innehålla bostäder för allenast två familjer och äro vertikalt avdelade i två likadana lägenheter med särskild ingång till varje lägenhet från husets gavel. Vardera lägenheten inrymmer ett rum och kök med tambur och skafferi i bottenvåningen, ett rum och vindskontor i vindsvåningen samt mat- och vedkällare med klosett. Genom anordnandet av källare under husen hava undvikits de förut använda uthusen, vilka verkat mindre tilltalande.

Dessa hus äro, enligt styrelsens förmenande, synnerligen väl och praktiskt inredda och utrymmet inom desamma är stort och väl utnyttjat. De hava också, efter vad styrelsen inhämtat, väckt allmän belåtenhet hos de familjer, som bebo dem, och lära det råda stor tävlan bland betjäningen att erhålla bostäder i desamma.

Under sådana förhållanden och då områdena vid såväl Sätters som Västerviks hospital äro så stora, att den inskränkning på desamma, som kommer att ske genom uppförande av de nu ifrågasatta bostäderna, icke är av någon betydelse, har medicinalstyrelsen ansett sig böra i detta fall frångå den förut använda typen för fyra familjer och i stället föreslå, att desamma uppföras med allenast två lägenheter i enlighet med de av arkitekten Wickman år 1914 uppgjorda ritningarna.

Då byggnadsarbetena äro av en jämförelsevis enkel beskaffenhet, har styrelsen tänkt sig, att husen ifråga, vilka styrelsen vill föreslå till ett antal av fyra vid vardera hospitalet, skulle kunna uppföras av anstaltens egen personal med biträde, där så erfordras, av lejda arbetare.

Enär virke icke finnes att tillgå på anstaltens mark och då det nu gäller uppförandet på en gång av ett flertal hus vid varje anstalt, har styrelsen ansett sig böra för Kungl. Maj:t framlägga förslaget med begäran om anslag för dess utförande.»

Styrelsen, som tillika överlämnat kopior av förenämnda av arkitekten Wickman uppgjorda ritningar, har beträffande kostnaderna för de föreslagna byggnaderna meddelat följande:

»Kostnaderna för varje hus vid Sätters hospital hava beräknats sålunda: för själva byggnaden, enligt av aktiebolaget Ernst & Alf Rignér den 14 december

- [33.] 1916 uppgjord kostnadsberäkning, 22,400 kronor, för elektrisk belysningsanläggning, enligt av ingenjören Carl A. Rossander uppgjord kostnadsberäkning, 850 kronor samt för vatten- och avloppsledningar med tillbehör, enligt beräkning av ingenjören Hugo Theorell, 800 kronor. Varje hus skulle sålunda draga en kostnad av 24,050 kronor och den sammanlagda kostnaden för fyra hus uppgå till 96,200 kronor.

Då vid Sätters hospital endast torrklosetter användas, men vid Västerviks hospital skulle införas vattenklosetter, skulle varje hus vid sistnämnda anstalt komma att draga en ökad kostnad av 200 kronor eller fyra hus 800 kronor och kostnaden för samtliga hus vid Västerviks hospital sålunda uppgå till 97,000 kronor eller för samtliga hus vid båda anstalterna till 193,200 kronor.

Uti ett den 27 december 1916 avgivet yttrande över de sålunda uppgjorda beräkningarna har arkitekten C. Westman framhållit, att dessa vore uppgjorda under förutsättning av arbetenas utlämnande på entreprenad och med gängse normalpriser för material och arbete. Då emellertid byggnaderna skulle uppföras genom vederbörande hospitalsdirektioners försorg och till stor del av anstalternas eget folk, varvid entreprenadvinst icke behövde beräknas, och då vidare i såväl Säter som Västervik träbyggnader kunde uppföras billigare än för de för hela landet beräknade normalprisen, kunde kostnaderna åtskilligt reduceras, varjämte desamma kunde än vidare nedbringas genom grundens och sockelns utförande av gråsten i stället för av beten. Byggnadskostnaderna kunde sålunda enligt arkitekten Westmans åsikt minskas för vart och ett av husen till 14,500 kronor eller med elektriska samt vatten- och avloppsledningar till 16,150 kronor för varje byggnad vid Sätters och till 16,350 kronor för varje byggnad vid Västerviks hospital. Kostnaden för uppförandet av fyra bostadshus vid vardera anstalten skulle sålunda uppgå till 64,600 kronor vid Sätters hospital och till 65,400 kronor vid Västerviks hospital.»

Enligt förenämnda av arkitekten Westman uppgjorda beräkning skulle alltså kostnaderna komma att uppgå till följande belopp:

för ett hus:

byggnadskostnaden	kronor	14,500: —
elektriska samt vatten- och avloppsledningar	»	1,650: —

Summa kronor 16,150: —

<i>alltså för åtta hus</i>	»	129,200: —
vartill kommer för vattenklosetter vid Västerviks hospital	»	800: —

Summa kronor 130,000: —

Hospitalsdirektionerna i Säter och Västervik, vilkas yttranden av styrelsen inforrats, hava framhållit önskvärdheten av uppförandet av betjäningebostäder vid anstalterna och förklarar sig icke hava något att erinra mot de uppgjorda ritningarna samt anse, att husen skulle kunna

uppföras av anstalternas egen personal med tillhjälp av erforderligt antal lejda arbetare. [33.]

I sin skrivelse har medicinalstyrelsen slutligen framhållit, att styrelsen till fullo insåge svårigheterna att med nuvarande brist på material m. m. utföra byggnadsarbeten av någon större omfattning. Styrelsen ville därför ej heller ifrågasätta, att arbetena med uppförandet av ifrågavarande bostadshus genast påbörjades, för såvitt icke bättre tider skulle inträda, men hade styrelsen ansett lämpligt att redan nu göra framställning om anslag för ändamålet, för att arbetena skulle kunna efter Kungl. Maj:ts beprövande omedelbart igångsättas, då ändrade förhållanden det medgäve.

Under åberopande av vad sålunda förekommit har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels medgiva, att fyra bostadshus för gifta skötare vid vartdera av Sätters och Västerviks hospital finge i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Wickman i februari 1914 uppgjorda ritningar uppföras för en kostnad av 130,000 kronor, dels ock på extra stat för år 1919 anvisa nämnda belopp 130,000 kronor.

Överintendentsämbetet, som den 9 oktober 1917 avgivit infortrat utlåtande över ifrågavarande framställning, har icke funnit något att erinra emot de i ärendet uppgjorda förslagen. Vidkommande kostnadsberäkningarna ansåge ämbetet de angivna summorna tillräckliga, för den händelse byggnaderna uppfördes genom vederbörande hospitalsdirektions försorg. Emellertid ville ämbetet tillråda, att den för de elektriska ledningarna m. m. samt vatten- och avloppsledningarna beräknade kostnadssumman ökades, beträffande de elektriska ledningsarbetena m. m. med 500 kronor för varje byggnad och för vatten- och avloppsledningarna med 300 kronor för varje byggnad i Säter och 400 kronor för varje byggnad i Västervik, eller således med tillhoppa 6,800 kronor ($500 \times 8 + 300 \times 4 + 400 \times 4$). Anslagssumman skulle i enlighet härmed behöva ökas från 130,000 kronor till 136,800 kronor.

Överintendentsämbetet.

Vid upprepade tillfällen har framhållits, hurusom beredande av familjebostäder för gifta skötare vid hospitalen i hög grad bidrager till möjligheten att erhålla för dylika befattningar kvalificerad personal och att vid anstalterna säkrare fästa redan antagen personal. Med beaktande av dessa synpunkter hava Kungl. Maj:t och riksdagen tid efter annan anvisat medel för ökande av antalet sådana bostäder. Oaktat de åtgärder, som i nu nämnt syfte vidtagits, råder dock fortfarande brist på

Departementschefen.

[33.] familjebostäder vid sinnessjukanstalterna, och äro särskilt Sätters och Västerviks hospital i förevarande avseende ogynnsamt ställda. Till belysande härav ber jag få lämna följande sammanställning, grundad på förhållandena under år 1917:

	Säter	Västervik
Antal skötartjänster	94	86
» familjebostäder för gifta skötare	15	14
Utbetalda hyresbidrag	33	32

Jämväl beträffande ekonomibetjäningen är tillgången på bostäder för gifta vid ifrågavarande hospital föga tillfredsställande. I detta sammanhang torde följande uppgifter vara av intresse:

	Säter	Västervik
Antal manliga ekonomister	45	42
» familjebostäder för gifta ekonomister	12	15
Under år 1917 utbetalda hyresbidrag	27	4

För avhjälpan av den sålunda påvisade bristen på familjebostäder har medicinalstyrelsen föreslagit uppförande av fyra bostadshus för gifta skötare vid vartdera av hospitalen. Då varje byggnad enligt styrelsens plan inrymmer två lägenheter, skulle alltså bostädernas antal vid vartdera hospitalet ökas med åtta. Av de nyss lämnade uppgifterna torde framgå, att denna ökning är av behovet påkallad.

Kostnaden för de ifrågasatta byggnaderna har av medicinalstyrelsen beräknats för varje hus i Säter till 16,150 kronor och för varje hus i Västervik till 16,350 kronor eller således till sammanlagt 130,000 kronor. Till följd av inträffade prisstegringar torde dock härtill i enlighet med överintendentensämnetets förslag böra läggas ett belopp av tillhoppa 6,800 kronor.

Beträffande planen för bostadshusen må till en början framhållas, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid beviljande av anslag för uppförande av sådana byggnader vid andra hospital under senare år godtagit användandet av tvårumslägenheter. Däremot hava dessa byggnader i allmänhet varit avsedda för fyra familjer. För uppförande av bostäder av sistnämnda typ beviljades medel senast av 1914 års förra riksdag. En jämförelse i kostnadshänseende med dessa byggnader torde emellertid till följd av ändrade förhållanden icke tjäna till ledning för bedömning av lämpligheten av den nu föreslagna typen. För min del finner jag densamma vara tilltalande. På grund av byggnadernas ringa storlek och konstruktion i övrigt möjliggöres deras uppförande genom hospitalens egen personal med biträde av lejda arbetare. Endast härigenom

hava byggnadskostnaderna kunnat nedbringas till det jämförelsevis låga belopp, som för ändamålet beräknats. Vidare torde byggnadernas anordnande med allenast två från varandra helt avskilda lägenheter bidraga till personalens trevnad. De hus av ifrågavarande slag, som redan blivit uppförda vid Sätters hospital, hava även visat sig eftersökta av personalen. Jag finner mig med hänsyn till det nu sagda böra förorda det föreliggande förslaget.

På grund av svårigheten att anskaffa de för ifrågavarande byggnadsföretag erforderliga materialerna torde, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, arbetena icke böra igångsättas förr än Kungl. Maj:t finner tidpunkten därtill lämplig. Då det emellertid med hänsyn härtill torde vara tveksamt, huruvida byggnadsföretaget i sin helhet kan komma till utförande redan under år 1919, har jag ansett mig kunna föreslå en fördelning av det erforderliga anslaget på två år.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att fyra bostadshus för gifta skötare vid vartdera av Sätters och Västerviks hospital må i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Gustaf Wickman i februari 1914 uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad sammanlagd kostnad av 136,800 kronor,

dels ock för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

20. Uppförande av ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital.

I skrivelse den 15 december 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel för uppförande av en ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital.

Till stöd för denna framställning anför styrelsen till en början följande:

»Enligt för Göteborgs hospital gällande lönestater finnas vid hospitalet anställda en överläkare och två biträdande läkare. För överläkaren finnes familjebostad inredd uti en år 1872 uppförd byggnad, vilken inrymmer jämväl sysslomannens bostad. Av de två biträdande läkarna har endast den ene familjebostad åt sig anvisad. För den andre fanns från början en bostad för ogift läkare uti en av sjukvårdspaviljongerna. Då den läkare, som under senaste åren innehåft denna befattning, varit gift, har han varit nödsakad att hava sin bostad uti för-

[33.]

[34.]

Ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital.

(Extraanslag.)

[34.] hyrd lägenhet utom hospitalet. Sedan han under hösten 1916 blivit uppsagd till avflyttning från den av honom bebodda, nära hospitalet belägna villan, stod någon bostadslägenhet för honom i hospitalets närhet icke längre till buds. Han var därför, i saknad av familjebostad inom hospitalet, hänvisad att anskaffa sig sådan i Göteborgs stad. Då hospitalet är beläget på så pass stort avstånd från staden som sju kilometer, skulle det visserligen innebära en stor olägenhet, att den biträdande läkaren vore bosatt i Göteborg, men då det kunde befaras, att innehavaren av tjänsten lämnade densamma, om rimlig ersättning för den mistade familjebostaden icke bereddades honom, och då det i så fall skulle stöta på stora svårigheter att under rådande brist på sökande till biträdande läkartjänster vid hospitalen få hans tjänst återbesatt, gjorde medicinalstyrelsen den 20 december 1916, på därom av biträdande läkaren gjord ansökning, framställning hos Kungl. Maj:t om bemyndigande att få till honom, utöver viss genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1913 bestämd ersättning för mistade naturaförmåner, utbetala ett angivet belopp.

Innan denna fråga blev av Kungl. Maj:t prövad, begärde emellertid den biträdande läkaren entledigande från sin befattning, och berodde detta, enligt vad överläkaren vid hospitalet upplyst, på omöjligheten att erhålla familjebostad inom anstalten. Sedan medicinalstyrelsen beviljat det begärda entledigandet, har tjänsten två gånger anslagits ledig, utan att det lyckats att få den besatt med ordinarie innehavare.

Den ovannämnda bostaden för ogift läkare togs, då tjänsten kom att innehavas av gift läkare, i bruk som bostad för bokhållare och är alltså behöflig för detta ändamål.

Såsom härav framgår saknas vid hospitalet en biträdande läkarbostad.

Medicinalstyrelsen har funnit det vara av allra största vikt, att åtgärder snarast möjligt vidtagas till avhjälpande av berörda brist. Styrelsen har därför funnit sig nu böra göra framställning hos Kungl. Maj:t i sådant syfte och därvid ansett, att genom beredande av familjebostad utsikterna att få den vakanta tjänsten återbesatt skulle väsentligen ökas.

Styrelsen vill härvid även framhålla, att den nuvarande överläkarbostaden är synnerligen obekvämt och otillfredsställande såsom sådan, vilket särskilt framträder vid en jämförelse med överläkarbostäderna vid rikets övriga sinnessjukvårdsanstalter. Härtill kommer, att överläkaren icke ensam disponerar den byggnad, vari hans bostad är belägen, utan att densamma även inrymmer bostad för sysslomannen.

Medicinalstyrelsen har därför tänkt sig, att förevarande bostadsfråga lämpligast skulle lösas sålunda, att den nuvarande överläkarbostaden delvis apteras till bostad för en biträdande läkare och att för överläkaren uppfördes ett nytt bostadshus.

På så sätt skulle även kunna vinnas en önskvärd utökning med ett rum av sysslomannens bostad och ett rum för inspektörer av anstalten och andra likartade tillfälliga behov. På grund av det relativt stora avståndet till staden är det till avsevärt gagn, att ett rum för dylikt ändamål finnes tillgängligt.

Den byggnad, som är upplåten till bostäder åt överläkaren och sysslomannen, innehåller nämligen två våningar. Av dessa disponerar överläkaren övre våningen och två rum å nedre botten samt sysslomannen den övriga delen av bottenvåningen. Om den övre våningen inreddes till bostad åt en biträdande